

การก่อกำเนิดและการดำเนินการอยู่ของพรรคเพื่อฟ้าดิน

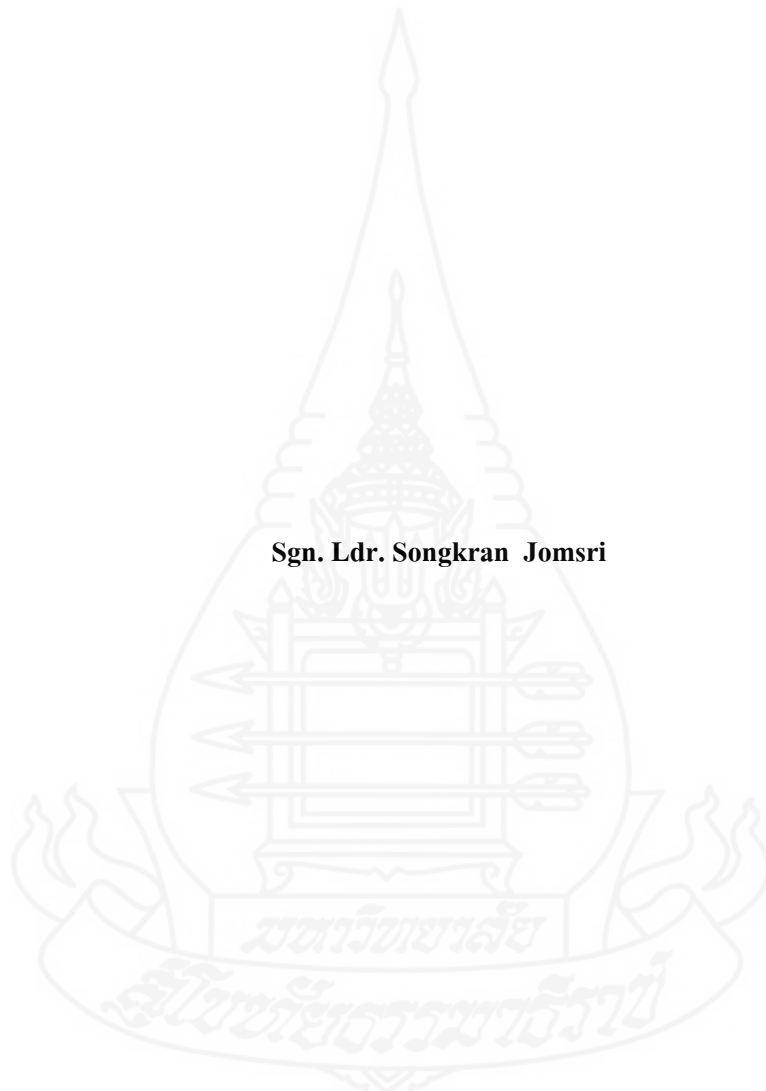
นาวาอากาศตรีสงกรานต์ จอมศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

The Formation and The Existence of the Heaven and Earth Party

Sgn. Ldr. Songkran Jomsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การก่อกำเนิดและการดำเนินการอยู่ของพรรคเพื่อฟ้าดิน
ชื่อและนามสกุล นาวาอากาศตรีสงกรานต์ จอมศรี
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข
2. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข)

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากท่านคณาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบและแนะนำให้นำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาวิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่านคณาจารย์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ความเห็นชอบและสละเวลาให้มาร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณท่านติตติณ นาวานุญนิยม ผู้อำนวยการพรรคพรรคเพื่อฟ้าดินที่ได้สละเวลาช่วยเหลือเป็นผู้ประสานและอำนวยความสะดวกต่างๆในการค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาที่ให้ความกรุณาอนุญาตให้เข้ารับการศึกษานิพนธ์ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสพัฒนาความรู้เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ให้กับส่วนรวม ขอขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหกโต ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความเมตตาให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ขอขอบคุณเพื่อนๆ และผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้คอยช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา และขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นพลังผลักดันในทุกๆ ด้านจนสำเร็จ

ผู้ศึกษาวิจัยขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านอีกครั้งและขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงช่วยดลบันดาลให้มีความปกติสุข มีความเจริญรุ่งเรือง มีสุขภาพที่ดีและแข็งแรงตลอดไป

สงกรานต์ จอมศรี

ตุลาคม 2556

ชื่อวิทยานิพนธ์ การก่อกำเนิดและการดำเนินการอยู่ของพรรคเพื่อฟ้าดิน

ผู้วิจัย นาวาอากาศตรีสงกรานต์ จอมศรี รหัสนักศึกษา 2518002171 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข

(2) ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดินและ 2. รูปแบบการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดิน

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 5 กลุ่มคือ 1. กลุ่มที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรค 2. คณะกรรมการบริหารพรรค 3. คณะกรรมการสาขาพรรค 4. ที่ปรึกษาพรรค และ 5. สมาชิกและคนทั่วไป รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างและสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน เกิดจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดคล้ายกัน และกฎหมายให้สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง เมื่อสมณะ โพธิ์รักษ์ ผู้นำสันตือโศกและชาวโศก ได้ตกลงใจรับพรรคสหกรณ์มาดำเนินการจากกลุ่ม ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งกลุ่มญาติธรรมและผู้มาปฏิบัติธรรมกับสันตือโศกเข้าร่วมตกลงใจจัดตั้งพรรคและเป็นสมาชิกพรรค เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคเพื่อฟ้าดิน โครงสร้างพรรคเป็นไปตามกฎหมาย โดยกำหนดหลักการไว้ว่าผู้ที่จะเป็นสมาชิกพรรค จะต้องมีควมตั้งใจที่จะลดละอบายมุข อุทิศทำงานเพื่อสังคมโดยไม่รับค่าตอบแทน มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานตามแนวคิดบุญนิยมซึ่งเป็นนโยบายหลักของพรรค (2) รูปแบบการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีการดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดตั้งพรรคการเมืองตามกฎหมาย และกำหนดโครงสร้างของพรรคตามกรอบกฎหมายเช่นเดียวกัน มีการจัดองค์กรพรรคและระบบกลไกการทำงานของพรรค มีลักษณะดำเนินการในรูปแบบการเมืองควบคู่กับกิจกรรมของชุมชนชาวโศกซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบบุญนิยม กิจกรรมของพรรคและสาขาพรรคจะดำเนินควบคู่ไปกับกิจกรรมทางด้านการเกษตร เศรษฐกิจ ชุมชนของชุมชนชาวโศก ไม่เน้นการโฆษณาหรือหาเสียงในการเลือกตั้ง และไม่มุ่งเน้นปริมาณจำนวนคนที่จะเข้าเป็นสมาชิกพรรค แต่จะคำนึงถึงผู้ที่จะเข้าร่วมทางการเมืองของพรรคที่มีคุณธรรม มีความเต็มใจ เข้าใจ ทำการคุ้นเคยและเรียนรู้ระเบียบธรรมเนียมของพรรค และมีการดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้ทำหน้าที่บริหารดำเนินการกิจกรรมต่างๆของพรรคให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ที่พรรคได้วางแนวทางไว้

คำสำคัญ การกำเนิด การดำเนินการ พรรคเพื่อฟ้าดิน

Thesis title: The Formation and The Existence of the Heaven and Earth Party

Researcher: Sgn. Ldr. Songkran Jomsri; **ID:** 2518002171; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Senee Comsook, Associate Professor; (2) Dr. Thirapat Serirangsan, Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) factors that led to the emergence of the For Heaven and Earth Party; and 2) the form of the For Heaven and Earth Party's operations.

This was a qualitative research. The sample group of 29 key informants came from 5 groups: 1. founders of the For Heaven and Earth Party; 2. members of the party's executive committee; 3. members of the party's branch committees; 4. the party's advisers; and 5. party members and members of the general public. Data were obtained from documentary research, structured interviews and observation. Data were analyzed by descriptive analysis.

The major findings were: (1) The factors that led to the founding of the For Heaven and Earth Party were the existence of a group of people with similar views and the fact that they had the legal right to establish a political party. Samana Bodhirak, the leader of the Santi Asoke Buddhist Sect, and his followers agreed to take over the Cooperative Party from Police Captain Dr. Nitiphum Nawarat's group; and a group of laypeople who were Santi Asoke adherents agreed to establish a political party and become members. The party's name was changed to the "For Heaven and Earth Party." The party's structure is as stipulated by law. People who want to be party members must aspire to abstain from sin and temptation, dedicate themselves to working for society with no remuneration, and try to build people's morals following the ideology of *Bun-niyom* or "meritism," which is the party's central policy. (2) The party's operations follow the steps for establishing a political party as set in the law, and the party's structure is as set in the legal guidelines. The party's organization and working mechanisms, and those of its branches, are organized as political activities to complement the Santi Asoke group's other activities under the meritism ideology, such as ecological agriculture and community merit-based economic activities. There is no emphasis on advertising or pre-election campaigning. The party is not concerned about increasing the number of its members, but emphasizes the morality of its political representatives, who should strive to thoroughly study and understand the party's rules and ideology. The party's executive committee is elected to manage the party's activities in line with the party's strategies and goals.

Keywords: Political party formation, Political party operations, For Heaven and Earth Party, Santi Asoke,

Politics

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
กรอบแนวคิดการวิจัย	11
ขอบเขตการวิจัย	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	16
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	18
แนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง	18
แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง	32
พัฒนาการพรรคการเมือง	48
แนวคิดทฤษฎีการพัฒนากองการทางการเมือง	59
กลุ่มผลประโยชน์	67
แนวคิดบุญนิยม	70
แนวคิดสาธารณ โภคี	82
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	84
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	84
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	91
ปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดิน	91
รูปแบบและแนวทางการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดิน	100
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปการวิจัย	122
อภิปรายผล	129
ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	142
ก นโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน	143
ข บทสัมภาษณ์	149
ประวัติผู้วิจัย	155

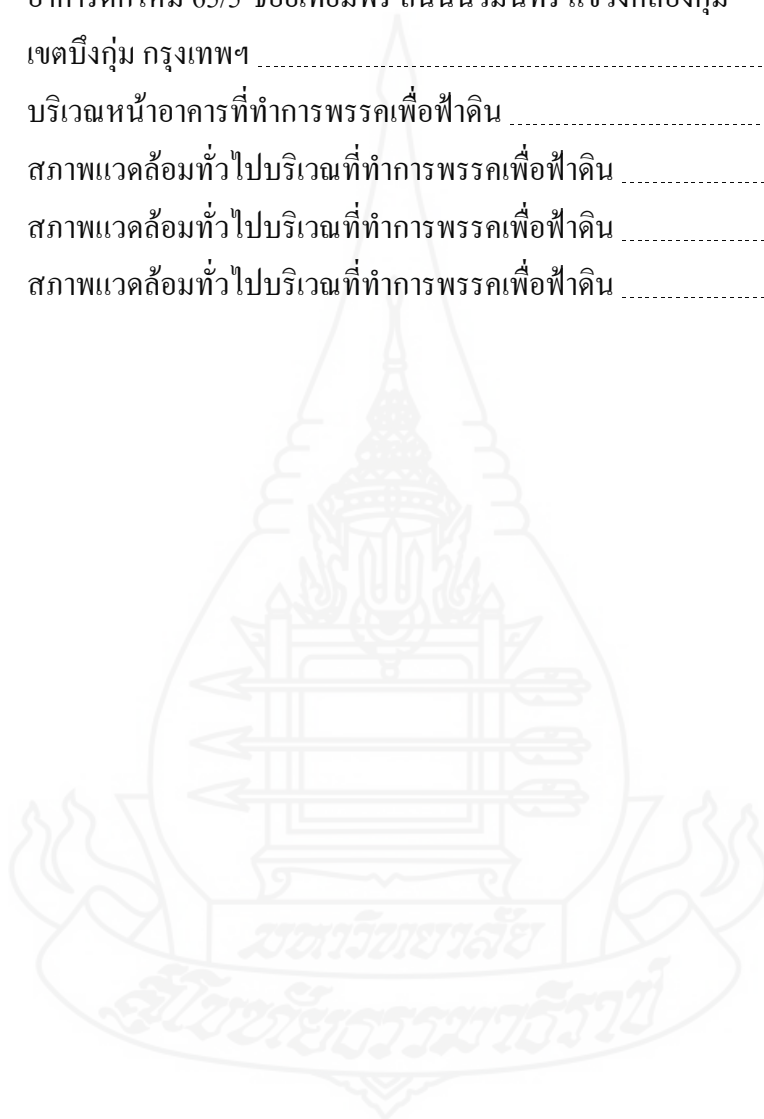
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์	70
ตารางที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสังขารธรรม	74
ตารางที่ 3.1 ประชากรวิจัย	84
ตารางที่ 3.2 บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน	86
ตารางที่ 3.3 คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อฟ้าดิน	86
ตารางที่ 3.4 ตัวแทนจากคณะกรรมการสาขาพรรค 4 ภาค	87
ตารางที่ 3.5 ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดินนิตินัยและพลตินัย	87
ตารางที่ 3.6 สมาชิกและบุคคลทั่วไป	88
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลความเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการและจำนวนสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน	109
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลการรับบริจาคเงินสนับสนุนพรรคเพื่อฟ้าดินตั้งแต่ปี 2546-2555	111
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลจำนวนผู้สมัครของพรรคเพื่อฟ้าดินที่ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป	112

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 ป้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่พรรคเพื่อฟ้าดิน	97
ภาพที่ 4.2 อาคารตึกใหม่ 65/5 ซอยเทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ	103
ภาพที่ 4.3 บริเวณหน้าอาคารที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน	103
ภาพที่ 4.4 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน	104
ภาพที่ 4.5 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน	104
ภาพที่ 4.6 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน	105

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พรรคการเมืองไทยเริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2489 เพราะมีบทบัญญัติในมาตรา 14 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย” จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ทำให้เกิดพรรคการเมืองในช่วงปี 2489-2494 จำนวนกว่า 10 พรรคการเมือง เช่น พรรคสหชีพ โดยมีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นหัวหน้าพรรค พรรคแนวรัฐธรรมนูญ โดยมีพลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าพรรค เป็นต้น (นรนิติ เศรษฐบุตร 2543: 383)

ถึงแม้ว่าพรรคการเมืองไทยจะเริ่มถือกำเนิดตามกฎหมายเมื่อ พ.ศ. 2489 โดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่ยังไม่มี พรบ.พรรคการเมือง แต่การเกิดพรรคการเมืองไทยนั้นได้มีประวัติศาสตร์แห่งการกำเนิดที่มีเกียรติสูงส่งยิ่ง เพราะจุดเริ่มต้นของการกำเนิดมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์ในช่วง พ.ศ. 2453-2468 ทรงวางแผนที่จะให้พสกนิกรของพระองค์คุ้นเคยกับรูปแบบและมีความเข้าใจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชโองการว่าสักวันหนึ่งประเทศไทยจะต้องมีการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional monarchy) ตามแบบอย่างของประเทศสหราชอาณาจักรที่พระองค์ทรงศึกษามาเป็นเวลานานถึง 9 ปี พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะให้สร้างเมืองจำลอง “ดุสิตธานี” ขึ้นในเขตพระราชวังดุสิตอันเป็นเมืองสมมติในการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยและทรงจัดตั้งระบบสองพรรค (two-party system) ขึ้นมา มีพรรคแพนแถบสีน้ำเงิน (โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระนามแฝงว่า “ท่านราม ฌ กรุงเทพฯ” เป็นหัวหน้าพรรค) และพรรคแพนแถบสีแดง (โดยมีพลเอก เจ้าพระยารามราฆพ เป็นหัวหน้าพรรค) เพื่อฝึกฝนประชาธิปไตยให้กับขุนนางและข้าราชการชั้นสูงซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินและเป็นผู้ที่มีหัวคิดแบบอนุรักษ์ ซึ่งไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก นอกจากนี้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คนสามัญระดับปัญญาชนบางส่วนเข้าร่วมในกิจกรรมพรรค

การเมืองด้วย เพราะในระบอบเวลานั้นคนไทยยังไม่เข้าใจประชาธิปไตยมากนัก (ศิริภัทร์ เสรีรังสรรค์ 2548: 345)

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2489 จะมีการรับรองสิทธิของประชาชนในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่ในสมัยนั้นก็ไม่ได้มีการตรากฎหมายพรรคการเมืองขึ้นมารองรับ ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก คือพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 และมีการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นอีกได้แก่ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงยุคปัจจุบันการเมืองไทยมีลักษณะหมุนวนและสัมพันธ์กันอยู่กับปัญหาหลักๆ คือ เกิดการรัฐประหารกับการเลือกตั้งสลับกันมาโดยตลอด การเข้าสู่อำนาจของกลุ่มชนชั้นนำและชนชั้นนำทางทหาร ข้าราชการชนชั้นนำธุรกิจ กลุ่มทุนต่างๆ เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน ในมิติเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดชนชั้นนำทางทหารและข้าราชการทำรัฐประหารหรือใช้กำลังเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลจนได้อำนาจทางการเมืองและใช้อำนาจนั้นโน้มน้าวเบียดเบียนเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเองและพวกพ้องรวมทั้งนักธุรกิจและกลุ่มทุนที่มีความใกล้ชิดกัน พฤติกรรมและการกระทำคอร์รัปชันเกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ เช่น การตั้งพวกพ้องของตนเองเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง การจัดรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการรับผลประโยชน์อื่นๆ จากกลุ่มธุรกิจที่เข้ามารับสัมปทานหรือจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาล เมื่อมีการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด กลุ่มทุนชนชั้นนำทางธุรกิจ และพวกพ้องนักการเมืองทั้งที่อยู่ในโครงสร้างของพรรคการเมืองและนอกโครงสร้างพรรคการเมือง มีการระดมทุน ลงทุน หรือใช้เงินเพื่อรวบรวมคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองแทนที่ชนชั้นนำทางทหารและข้าราชการ จากเงื่อนไขในการทุ่มทุนเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งของแต่ละพรรคนั้น ทำให้เกิดกระบวนการเบียดเบียนในอำนาจนำไปสู่การเกิดการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาทางการเมืองและมีความโน้มเอียงที่จะทวีมากยิ่งขึ้นในอนาคต (เสนีย์ คำสุข 2552: 71)

ปัญหาทางการเมืองไทยเป็นปัญหาทั้งเชิงระบบและโครงสร้างทางการเมืองประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยมีพรรคการเมืองที่หวังว่าจะเป็นสถาบันทางการเมืองสถาบันหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาการเมืองเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยและบรรลุผลที่จะสร้างสรรค์อุดมการณ์ประชาธิปไตย ทศนคติ ความสำนึกความเชื่อ ในอันที่จะสร้างสังคมไทยให้มีความสุขสมบูรณ์ สถาบันการเมืองที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอยู่ในระบบการเมืองไทย

นั้น มีอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองไทยซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนบน โครงสร้างส่วนกลางและโครงสร้างส่วนล่าง

โครงสร้างส่วนบนนั้นมีสถาบันการเมืองที่สำคัญมีความเกี่ยวข้องกันในอำนาจ ด้านนิติบัญญัติโดยทางรัฐสภา อำนาจในการบริหารโดยรัฐบาล อำนาจตุลาการ โดยทางศาลและผู้พิพากษา รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ในแต่ละฉบับจะวางบทบัญญัติเกี่ยวกับโครงสร้างทั้งระดับใหญ่และระดับย่อยในแต่ละอำนาจ ตลอดจนที่มาของอำนาจ การใช้อำนาจและการสืบทอดอำนาจไว้แตกต่างกัน ในโครงสร้างส่วนบนนี้ยังมีสถาบันพิเศษในสังคมไทยอยู่ด้วยนั่นคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้

โครงสร้างส่วนกลางที่สำคัญ คือ พรรคการเมืองและระบบพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ พรรคการเมืองถือว่าเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงโครงสร้างส่วนบนกับส่วนล่างโดยมีระบบการเลือกตั้งเป็นกลไกที่สำคัญ โครงสร้างส่วนล่างก็คือ ประชาชนพลเมืองทุกคนทั้งระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและกลุ่มองค์กร สมาคมต่างๆ ที่คนรวมตัวกันขึ้นเพื่อทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆรวมทั้งสถาบันครอบครัว ส่วนที่เป็นทางการเมืองโดยตรงและอย่างเป็นทางการก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง ตั้งแต่การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การลงประชามติ การรวมกลุ่มกันเป็นพรรคการเมือง และการเข้าไปมีตำแหน่งในทางการเมืองทั้งในท้องถิ่นและในระดับชาติ (เสนีย์ คำสุข 2552: 75)

พื้นฐานของระบบการเมืองไทยค่อนข้างอ่อนแอและขาดความสมดุล พรรคการเมืองที่มีบทบาททางการเมืองมากและสามารถรวบรวมคะแนนเสียงจนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งส่วนมากเป็นพรรคของกลุ่มธุรกิจและนายทุน ระบบการเลือกตั้งเกิดปัญหาในเรื่องการขาดความชอบธรรมทางการเมือง ทำให้สถาบันการเมืองในระบบเกิดความอ่อนแอ และนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นเสมอและมักจะนำไปสู่การล้มระบบการเมืองอยู่หลายครั้ง เมื่อโครงสร้างภายในระบบการเมืองอ่อนแอและขาดความมีเสถียรภาพจึงเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นนำที่เข้าไปมีอำนาจตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะต่าง ๆ จึงมักจะมีเรื่องของผลประโยชน์และการคอร์รัปชันทางการเมือง เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงหรือทางอ้อมเสมอ จากปัจจัยต่าง ๆ นี้เองทำให้การเมืองมีความอ่อนแอและไร้เสถียรภาพ สถาบันที่สำคัญ ๆ ในระบบการเมืองไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งพรรคการเมืองที่มีอยู่จะเห็นได้ว่าปัญหาการเมืองไทยยังมีสภาพที่ประหลาดและไม่มีที่ท่าว่าปัญหาต่าง ๆ จะเบาบางลง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการเมืองในเรื่องค่านิยมของวัฒนธรรมและแบบแผนพฤติกรรมของคนในโครงสร้างทางการเมืองส่วนล่างคือ ชนชั้นนำและมวลชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองไม่เชื่อมั่น

ในความสามารถของตนเองในการเข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองและการมีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมือง แต่กลับจะยอมรับอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำและอำนาจรัฐ

ปัญหาการขาดการรวมกลุ่มกันเพื่อผลักดันความต้องการและปัญหาขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อมีการเลือกตั้งจะยอมรับการระดมของทางราชการและหวัะแนนตลอดจนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทั้งในเชิงความคิด อุดมการณ์และวัตถุ ปัญหาความยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษา ทำให้คนในระดับล่างของสังคมไทย มีพฤติกรรมที่ขายสิ่งต่าง ๆ เพื่อแลกกับเงินทอง โดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อต่อรอง รวมทั้งการขายสิทธิขายเสียงผู้มีสิทธิเลือกตั้งและการไปใช้สิทธิ ส่วนใหญ่เป็นคนในระดับล่างถึงชนชั้นกลางระดับล่าง ที่มีความเข้าใจเรื่องทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างน้อยและผิวเผิน มีความคิดเข้าใจว่าการเลือกตั้งคือการเป็นประชาธิปไตยแล้วและเกิดการยอมรับการซื้อ - ขายสิทธิในการเลือกตั้ง

อาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองหลายพรรคนั้นมีลักษณะที่เป็นพรรคการเมืองที่มีเงินทุนสนับสนุนมากกับพรรคที่ขาดแคลนเงินทุนสนับสนุน พรรคที่มีเงินทุนมากก็จะมียุทธศาสตร์ทางการเมืองมากกว่า เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และจะผูกขาดอยู่กับนายทุนและนักธุรกิจเพียงไม่กี่กลุ่ม เมื่อได้รับการเลือกตั้ง และมี ส.ส. ในพรรคมากขึ้น ก็จะได้รับ การสนับสนุนเงินทุนมากขึ้น แต่พรรคการเมืองในลักษณะนี้ ก็ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างมั่นคงได้ เพราะเกิดปัญหาทางการเมืองในพรรค เช่น ปัญหาการจัดแย้งภายในพรรค ปัญหาการจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองในกรณีพรรคได้เป็นรัฐบาล ปัญหาการช่วยเหลือสมาชิกให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ทำให้ความแตกแยกมักจะเกิดขึ้นตามมา พรรคการเมืองในลักษณะนี้จะเป็นพรรคที่มีกลุ่มก้อนที่ต้องการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอยู่มาก จึงเป็นที่มาของการผูกขาดตำแหน่งของนักการเมือง (เสนีย์ คำสุข 2552: 79)

พรรคการเมืองไทยนั้นถูกตีกรอบและกำหนดเป็นสูตรสำเร็จมาตั้งแต่พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2498 หลังจากนั้นก็มีกฎหมายพรรคการเมืองออกมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน การเกิดขึ้น การคงอยู่ และการยุบเลิกพรรคการเมืองล้วนแต่เป็นข้อกำหนดของกฎหมายทั้งสิ้น ความคิดในการที่จะพัฒนาพรรคการเมืองก็ยังคงวนเวียนอยู่ภายใต้กรอบเดิม ๆ เช่น การบังคับให้ผู้สมัคร ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมืองได้กลายเป็นมรดกตกทอดกันมาซึ่งก็ไม่ได้ช่วยพัฒนาทั้งพรรคการเมืองหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด มีรัฐธรรมนูญบางช่วงบางฉบับต้องการพัฒนาให้เกิดพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ต้องการให้มีระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง บางช่วงก็กลัวการเกิดพรรคขนาดใหญ่ บางครั้งก็ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ หรือการเน้นให้ ส.ส. เคารพมติพรรคบางฉบับก็ไม่แน่น ตลอดเวลาที่ผ่านมามีเหมือนพรรคการเมืองจะอยู่ในกรอบลักษณะเดียวกัน พรรคการเมืองเกิดขึ้นมากมายก็จริงแต่หาคำตอบไม่ได้ว่าพรรคเหล่านั้นเป็นตัวแทนของอุดมการณ์

อะไร หรือชนชั้นใดหรือกลุ่มอาชีพอะไร ความแตกต่างที่แท้จริงน่าจะอยู่ที่กลุ่มบุคคลซึ่งเป็นแกนสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองและกลุ่มทุนที่สนับสนุนพรรคการเมืองนั้น ๆ ในความเป็นจริงก็ยิ่งพบว่า กลุ่มทุนบางกลุ่มสนับสนุนพรรคการเมืองหลายพรรคก็มี พรรคการเมืองจึงกลายเป็นพรรคของกลุ่มคนมากกว่าที่จะเป็นพรรคของมวลชน (ชรินทร์ สันประเสริฐ 2551: 36) ในอดีตที่ผ่านมามีความพยายามที่เน้นให้เห็นว่าพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกมาจากภาคไหนของประเทศแล้วชูผู้นำพรรคให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของภาคนั้น ๆ จึงเป็นเรื่องน่าห่วงกังวลว่าพรรคการเมืองแทนที่จะบูรณาการคนทั้งประเทศเข้าด้วยกันแต่กลับจะทำให้เกิดความแตกแยกในรูปภูมิภาคนิยมก็เป็นได้ ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงไม่ได้เป็นที่หวังของประชาชนและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง เพราะล้วนเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ความล้มเหลวของพรรคการเมืองที่ไม่สามารถพัฒนาไปในเป้าหมายที่ต้องการได้ เนื่องจาก พรรคการเมืองไทยไม่ได้เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อทำงานทางการเมือง แต่มีสถานะของการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์มากกว่าพรรคการเมือง จึงไม่เติบโต ถ้าเรามองย้อนไปในอดีตอาจมาจากการเริ่มต้นที่ผิดพลาดจากความคิดของคณะราษฎร ที่หวังอำนาจไม่ต้องการให้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมาเป็นคู่แข่ง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่มีระบบพรรคที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของราษฎรในการเข้าไปทำหน้าที่ต่าง ๆ ทางการเมือง พรรคการเมืองจึงเป็นได้แค่การรองรับความชอบธรรมให้กับผู้มีอำนาจเพียงเท่านั้น (ทวี สุรฤทธิกุล 2552: 107)

ในปัจจุบันพรรคการเมืองส่วนมากยังคงยึดถือผู้นำพรรค ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลสูงมาก จะเห็นว่าเมื่อเปลี่ยนหัวหน้าพรรคเมื่อใดจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของพรรค นักการเมืองในแต่ละพรรคจะมุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นส่วนมาก บางครั้งสามารถที่จะหักหลังทางการเมืองกันได้ ดังที่กล่าวกันว่าไม่มีมิตรแท้หรือศัตรูถาวรในทางการเมือง ในแต่ละพรรคจะมีการแบ่งเป็นมุ้งเป็นพวกและมุ่งหาผลประโยชน์เพื่อสร้างอิทธิพลในทางการเมือง พรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่มักจะได้เปรียบในการจัดตั้งรัฐบาลเพราะจะได้เป็นแกนนำ แต่ก็เกิดปัญหาทุกครั้งเมื่อมีการต่อรองของพรรคการเมืองที่มีขนาดกลางและจะเป็นตัวแปรที่สำคัญ ยิ่งพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่มีปัญหาที่ยิ่งมากและเกิดการแตกร้างได้ง่าย จึงมีข่าวเกี่ยวกับสส.เปลี่ยนพรรคไปได้เรื่อย ๆ และบ่อยครั้ง

อย่างไรก็ตามปัญหาพรรคการเมืองและความขัดแย้งทางการเมือง หรือแม้กระทั่งการเกิดรัฐประหารจนนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ในการปกครองประเทศ ได้นำไปสู่การเกิดพรรคการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ ประเทศที่มีการพัฒนาแล้วจะมีพรรคใหญ่ ๆ เพียงไม่กี่พรรคที่ผลัด เปลี่ยนกันขึ้นมาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ แม้จะมีความขัดแย้งในทางการเมืองแต่ก็สามารถ

แก้ไขปัญหตามระบอบประชาธิปไตยได้ เนื่องจากคนในชาติมีความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตย และมีความคิดทางการเมืองอย่างอิสระไม่ต้องถูกบังคับ

แต่สำหรับปัญหาของพรรคการเมืองไทยนั้นมีมากมาย เช่น ปัญหาภายนอกคือการไม่ยอมรับของประชาชน ปัญหาภายในคือการไม่ยอมรับซึ่งกันและกันของคนภายในพรรค ทำให้พรรคการเมืองไทยไม่เข้มแข็ง ไม่พัฒนาก้าวหน้าขาดเสถียรภาพ เพราะฉะนั้นการเมืองไม่มีอุดมการณ์มุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพรรคพวกเป็นหลัก พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง แต่เกิดขึ้นมาจากนักการเมืองที่มีผลประโยชน์ด้วยกันร่วมกันก่อตั้งพรรคขึ้นมาและยึดเหนี่ยวให้ประชาชนยอมรับ เราจึงได้รับรู้ถึงพฤติกรรมของนักการเมืองเมื่อมีอำนาจจะดูแลอำนาจอยู่เป็นประจำ

พรรคการเมืองเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างระบบการเมืองในส่วนกลางซึ่งหมายถึงรัฐบาลกับระบบการเมืองที่อยู่ภายนอกอันหมายถึงประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายในระบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อนำเอาข้อเรียกร้องของประชาชนกับความต้องการของประชาชนเข้าไปแก้ไขผ่านกลไกต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ระบบราชการและหน่วยงานของรัฐ แต่ถ้าเกิดปัญหาที่อาจจะต้องกำหนดเป็นมาตรการต่าง ๆ โดยรัฐบาล และถ้าหากยังไม่สามารถแก้ไขได้ก็ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งก็ต้องให้พรรคการเมืองนั้นได้ทำหน้าที่โดยผ่านทางระบบสภาในการออกกฎหมายนั้น (ทวี สุรฤทธิกุล 2552: 117)

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในสังคมของประเทศไทยนั้น พรรคการเมืองไทยมีอยู่มากมาย แต่ยังขาดการพัฒนาขึ้นมาเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญได้ การเกิดวิกฤตการณ์ในทางการเมืองที่มีมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พรรคการเมืองยังคงไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์การเมืองได้ไม่ว่าจะเป็นพรรคขนาดใหญ่หรือพรรคขนาดกลาง ขนาดเล็ก แต่ละพรรคล้วนแล้วแต่พยายามหาแนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อให้มีจุดเด่นในการหาเสียงเลือกตั้งเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเท่านั้น จึงเห็นสภาพการต่อสู้ของพรรคการเมืองที่ไม่มีใครยอมใครหรือที่เรียกกันว่า การต่อสู้กันในทางการเมืองแบบ ไม่ลืมหูลืมตาไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม ทุกพรรคต่างมุ่งเพื่อแสวงหาผลประโยชน์และนำไปสู่ความสำเร็จในการเข้าไปเป็นรัฐบาลหรือเข้าไปมีอำนาจในทางการเมือง แต่ละพรรคการเมืองมุ่งเน้นที่จะขายจุดเดิมนั้นให้กับประชาชนได้รับรู้และยอมรับ ซึ่งจะมุ่งไปที่ผลของการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง เช่น พรรคที่เก่าแก่และดำรงอยู่มาช้านานอย่างพรรคประชาธิปัตย์ มุ่งเน้นในความเป็นพรรคเชิงอนุรักษ์ เน้นความมีหลักการ ความซื่อสัตย์และความเป็นพรรคที่เก่าแก่ หรืออดีตพรรคไทยรักไทยที่เน้นความเป็นพรรคที่ทันสมัย เน้นนโยบายประชานิยม ได้พยายามหาสิ่งใหม่และแนวทางในการปฏิบัติที่รวดเร็ว

จะเห็นว่าแต่ละพรรคก็มีแนวทางในการดำเนินการของพรรคการเมืองของตัวเองเพื่อพัฒนาพรรคให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนและเสนอนโยบายต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนเพื่อจะได้รับชัยชนะเมื่อลงเลือกตั้งเท่านั้น ทำให้พรรคการเมืองส่วนมากขาดการมุ่งเน้นถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับสังคม เมื่อประเทศเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง พรรคการเมืองจึงไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาทางการเมืองได้ และบางครั้งพรรคการเมืองก็ยังทำผิดกฎหมายจนถูกยุบพรรคไป การเกิดพรรคการเมืองนั้นบางครั้งก็เกิดขึ้นในสถานการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ บางครั้งก็เกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจ แนวทางในการดำเนินการทางการเมืองของแต่ละพรรคมีจุดมุ่งหมายและความต้องการต่างกัน แต่จะมีนโยบายคล้าย ๆ กัน พรรคการเมืองที่เหลืออยู่ก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าจะพัฒนาหรือก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายเพื่อเป็นที่พึงของประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกคัดสรรบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินงานทางการเมืองนั้น ขาดการพัฒนาในกระบวนการการเข้าสู่พรรคการเมืองเพื่อเป็นนักการเมืองโดยเฉพาะคุณสมบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมในการคัดเลือกทั้งผู้เลือกและผู้ที่ถูกเลือก นอกจากนี้ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย

จากการได้รับทราบข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับพรรคการเมืองต่างๆ รวมทั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน ทำให้ทราบถึงข้อมูลบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งชื่อของพรรคนั้นค่อนข้างจะแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ มาก จึงเกิดความสนใจศึกษาค้นคว้าพรรคเพื่อฟ้าดิน และจากการที่ได้ค้นคว้าเบื้องต้นก็ทราบว่าพรรคการเมืองที่นำเอาแนวทางแนวคำสอนทางศาสนามาเป็นแนวทางการดำเนินการทางการเมืองของพรรค โดยพรรคได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 ในช่วงแรกจนถึงปี พ.ศ. 2550 พรรคมีสมาชิก 22,204 คน มีคำขวัญของพรรคคือ เศรษฐกิจพึ่งตน ชุมชนเข้มแข็ง ประชาธิปไตย ประเทศเป็นไท มีการดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองที่สำคัญๆ ของพรรค เช่น การออกแถลงการณ์ คัดค้านการขึ้นเงินเดือนของ ส.ส. และ ส.ว. เพื่อความเป็นธรรมของสังคม เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545 และการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อต้นปี พ.ศ. 2549 ร่วมกับชุมชนชาวโศกที่ชุมนุมประท้วง (ยุทธชัย จอมพงษ์ 2549: 166)

พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่มีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินงานทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่เรียกกันว่าบุญนิยม ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเมืองอย่างที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดทำมาก่อน ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และรู้ตามได้ยาก และในทางปฏิบัติก็อาจทำได้ยากซึ่งต้องพยายามทำความเข้าใจ พรรคการเมืองในประเทศไทยเกือบทุกพรรคน่าจะถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองแบบอนุรักษนิยม เพราะมีแนวนโยบายที่คล้ายคลึงกัน เช่น กระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อปากท้องของประชาชน แต่ที่แตกต่างกันนั้นก็คงจะเป็นผู้บริหาร วิธีการและนโยบายเท่านั้น พันธกิจของพรรคการเมืองที่จะก่อตั้งขึ้นบนพื้นฐานของกรอบอุดมการณ์บุญนิยม อยู่ที่การสร้างองค์ประกอบ

ของชุดแห่งวาทกรรมทางการเมือง (Discourse) ซึ่งประกอบไปด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ที่สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดพลังที่คมชัดในการสื่อแสดงผ่านมานแห่งวิชาของผู้คนในสังคม และเสริมสร้างให้ผู้คนเกิดกำลังของปัญญา กำลังของความเพียร กำลังการงานอันไม่เป็นโทษ และกำลังของการสงเคราะห์หรือสังคหวัตถุเพื่ออาศัยกำลังนี้ปลดปล่อยมนุษย์จากพันธนาการของความกลัวที่แฝงอยู่ในโครงสร้างส่วนลึกทางสังคม จนสามารถคลี่คลายไปสู่การลดระดับการใช้อำนาจรัฐ เพื่อควบคุมจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในโครงสร้างส่วนล่างและโครงสร้างส่วนบนของสังคม (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง 2545: 53)

การร่วมกันก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินจากกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์เดียวกันนั้นอาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับพรรคแรงงาน (Labour Party) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งก่อตั้งสืบต่อมาจากการที่กลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงานและคนชั้นกลางตลอดจนพ่อค้าย่อย รวมตัวก่อตั้งพรรคพรรควิก (Whig Party) เพื่อเป็นตัวแทนในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้กับคนชั้นกลางและคนจน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคเสรีนิยม และเมื่อมีจำนวนกรรมกรมากขึ้นจึงได้ก่อตั้งเป็นพรรคแรงงาน (วัชร ทรงแปฐม 2552: 142) พรรคแรงงาน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2443 โดยมีสมาคมเฟเบียน (Fabian Society) ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับชนชั้นกรรมกรและให้การสนับสนุน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคแรงงาน เมื่อมีมติจากสหภาพแรงงานให้จัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งขึ้นเพื่อส่งตัวแทนเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร พรรคแรงงานมีการเพิ่มฐานเสียงโดยการเลือกจากคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันเป็นสมาชิกพรรคและไม่ได้เน้นที่ปริมาณแต่เน้นคนที่มีความรู้ ซึ่งกว่าจะประสบความสำเร็จและได้เป็นรัฐบาลใช้เวลาาร่วม 100 ปี ซึ่งเป็นการค่อยๆสร้างปีกสังคมนิยมกับปีกอุตสาหกรรม โดยอาจใช้เวลาในการสั่งสมด้วยความอดทน ถึงแม้จะมีผู้สนับสนุนทุกสาขาอาชีพก็ตามแต่ส่วนใหญ่สมาชิกและผู้ให้การสนับสนุนรวมทั้งด้านการเงินมาจากสหภาพแรงงานเป็นส่วนใหญ่ และสมาชิกจะมีอุดมการณ์ที่มั่นคงไม่ยึดติดกับความเป็นบุคคล ผู้นำพรรค แม้จะแพ้เลือกตั้งบ่อย ๆ ก็ไม่ย่อท้อ

พรรคเพื่อฟ้าดินก็เช่นกัน มีความใกล้ชิดและแนบแน่นกับชุมชนสันตือโศก ที่ให้การสนับสนุนพรรคและมีส่วนร่วมในการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน ในลักษณะที่คล้ายกับสมาคมเฟเบียน ซึ่งสมาชิกของพรรคเพื่อฟ้าดินส่วนใหญ่จะเป็นชาวสันตือโศกเป็นส่วนมากถึงแม้จะมีผู้สนับสนุนทุกสาขาอาชีพก็ตาม สมาชิกพรรคที่เป็นชาวสันตือโศกจะมีความเชื่อมั่นและมั่นคงในอุดมการณ์ที่เรียกว่า “บุญนิยม” และค่อนข้างเข้มแข็งเป็นปีกแผ่น มีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับระบบทุนนิยม มีการปฏิบัติตนตามคำสอนในทางพุทธศาสนา เป็นนักปฏิบัติธรรมและปฏิบัติเป็นประจำ การคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกจะต้องเข้าเงื่อนไขอย่างน้อยต้องมีเจตนาที่จะปฏิบัติ เช่น ลดอบายมุข ดังนั้นพรรคเพื่อฟ้าดินจึงไม่ได้เร่งรีบที่จะเติบโตแม้จะอีก 100 ปีหรือมากกว่าก็ตาม

พรรคได้ใช้พื้นฐานทางด้านแนวคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางดำเนินการทางการเมือง เพราะฉะนั้นการสร้างองค์ประกอบนโยบายนั้นจะแฝงประกอบไปด้วยคำสอนในเรื่องกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมจะต้องนำเสนอโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้สังคมได้รับรู้และเป็นที่น่าสนใจ จนเกิดพลังต่าง ๆ ขององค์กรในพรรค หรือเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนในการสนับสนุนพรรคเพื่อเข้าไปทำงานด้านการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชน และจะสามารถทำให้รับรู้และเข้าใจในแนวทางนั้นได้หรือไม่ พรรคจะมีแนวทางดำเนินงานอย่างไรที่จะสามารถยื่นหยัดทำงานทางการเมืองอย่างมั่นคงและเติบโตเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนในทางศาสนานั้นปกติก็เป็นแนวทางที่มุ่งอบรม ก่อผลดีจิตใจในการปฏิบัติของคนในสังคมให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ป้องปรามไม่ให้คนกระทำความผิดศีลธรรมสอนให้คนทำความดีและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด ฉะนั้นเมื่อมีพรรคการเมืองที่นำเอาแนวทางในลักษณะนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพรรค และเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ที่สำคัญก็คือ ถ้าหากพรรคสามารถผลักดันให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเข้าใจ เข้าถึงและรับรู้ก็อาจนำไปสู่การคัดเลือกนักการเมืองที่ดีเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมือง อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทิศทางที่ดีก็เป็นได้

พรรคการเมืองแทบทุกพรรคจะมีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนเข้ามาสนับสนุนพรรคเพื่อผลักดันให้พรรคประสบความสำเร็จ กลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับผู้บริหารพรรคจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบายของพรรคเพื่อให้สนับสนุนความต้องการของกลุ่มหรือการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำงานให้พรรค พรรคจะมีความเข้มแข็งกลุ่มทุนที่สนับสนุนมีส่วนสำคัญมาก ในส่วนของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีความสัมพันธ์กับชุมชนชาวอโศกที่ให้การสนับสนุนพรรค การเคลื่อนไหวของชาวสันติอโศกนั้นน่าสนใจมากทั้งทางด้านพระศาสนาในเมืองไทยที่ผ่านมานี้เนื่องจากเป็นความเคลื่อนไหวที่พยายามตอบปัญหาทั้งหมดซึ่งสังคมไทยต้องเผชิญด้วยพุทธธรรมตามความเข้าใจอย่างสุจริตใจของตนไม่เฉพาะแต่เพียงการทำทนายอำนาจของคณะสงฆ์ไทยหรือการเผยแพร่หลักคำสอนของตนให้แพร่หลายในสังคม กลุ่มคนชาวอโศกมีการจัดตั้งเศรษฐกิจชุมชน “แบบพุทธ” คู่ขนานไปกับเศรษฐกิจทุนนิยมที่ครอบงำสังคม อาจพูดได้ว่ามีความสำเร็จอย่างมากในการดำเนินงานเศรษฐกิจชุมชนของชาวอโศกซึ่งไม่ใช่ผลกำไรหลายร้อยล้านบาทแต่เป็นการจัดการทางสังคมที่จะเอื้อให้เศรษฐกิจชุมชนอาจดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีคุณประโยชน์ต่อสมาชิกและสังคมวงกว้าง เมื่อชาวอโศกได้จัดระบบพาณิชย์แบบ “บุญนิยม” ซึ่งตรงกันข้ามกับทุนนิยมและแสดงให้เห็นว่าสามารถเป็นไปได้ ในทางการเมืองพรรคเพื่อฟ้าดินได้นำเอาระบบการเมืองบุญนิยมมาดำเนินงานทางการเมือง จึงสนใจว่าอุดมการณ์ของสันติอโศกซึ่งเน้นไปในทางด้านศาสนาและพรรคเพื่อฟ้าดินที่จะต้องนำอุดมการณ์มาดำเนินงานทางการเมืองจะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำเสนอให้

สังคมเข้าใจควรแก่ความสนใจของคนทั่วไป เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ได้มีโอกาสคบคุ้นเคยอย่างสนิทสนมกับชาวโศกจึงไม่รู้ถึงการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินและการเข้าไปมีส่วนร่วมต้องทำอะไร เนื่องจากธรรมเนียมของชาวโศกนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องคบคุ้นกับชาวโศกเกิน 7 ครั้งหรือต้องอ่านหนังสือของชาวโศกให้ครบ 7 เล่ม บางคนอาจมองว่าชาวโศกอาศัยอยู่ในสังคมที่ปิดและตัดขาดจากโลกภายนอก เมื่อก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินขึ้นจึงทำให้เกิดความสนใจว่าจะมีการดำเนินงานอย่างไรที่จะให้คนทั่วไปได้รับรู้ที่มาของพรรคและเข้าใจในแนวทางของพรรคเพื่อฟ้าดินในทางการเมือง

สำหรับพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นได้นำเอาแนวทางของหลักธรรมของทางศาสนาในลักษณะของธรรมะคำสอนมาเป็นแนวคิดสำคัญในการดำเนินงานทางการเมือง จึงนำเสนอว่าภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมืองไทยที่ยังคงมีปัญหาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนั้น ปัจจัยอะไรทั้งภายในและภายนอกพรรคที่มีอิทธิพลผลักดันจนทำให้เกิดการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน นอกจากนี้มีอุปสรรคเงื่อนไขอะไรที่มีผลกระทบต่อพรรคเพื่อฟ้าดินทั้งในด้านเกื้อหนุนส่งเสริมหรือขัดขวางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดินที่จะนำไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง และทำให้พรรคมีความเข้มแข็ง

จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองแทบทุกพรรคต่างก็มีการดำเนินงานทางการเมืองที่เน้นกลยุทธ์ในการหาเสียงเพื่อให้เป็นที่สนใจของประชาชน และให้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรรคตนเองให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการเลือกตั้งพรรคการเมือง โดยทั่วไปก็จะมุ่งเน้นในการหาเสียงเพื่อนำเสนอนโยบายของพรรค คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งอุดมการณ์ของพรรค และการนำเสนอหัวหน้าพรรคที่เป็นที่สนใจของประชาชน ตลอดจนการนำจุดเด่นของพรรคเพื่อโฆษณาหาเสียงด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้เป็นจุดขายของพรรคโดยมุ่งเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการเลือกจากประชาชนเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในทางการเมือง เช่น การใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์จำนวนมาก ทั้งป้ายหาเสียง หรือสื่อโฆษณามากมาย

ด้วยเหตุที่พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ไม่เน้นเรื่องการโฆษณาหาเสียงหรือจำนวนสมาชิกของพรรค ไม่ได้เน้นการส่งผู้สมัครลงเลือกตั้ง แต่จะขึ้นอยู่กับเมื่อประชาชนเรียกร้องและไม่มีการหาเสียง สมาชิกพรรคตลอดจนกรรมการบริหารพรรคจะต้องเป็นผู้ที่ปลอดจากอบายมุขและต้องไม่รับผลประโยชน์ตอบแทนเมื่อได้เป็นผู้แทนราษฎรหรือรัฐมนตรีก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามการเมืองแบบบุญนิยม ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งค้นคว้าเกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินเพื่อที่จะทราบถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินและลักษณะแนวทางในการดำเนินงานของพรรคตลอดจนโครงสร้างและเป้าหมายของพรรค เพื่อเป็นสถาบันทางการเมืองที่จะดำรงอยู่และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การเมืองเพื่อเสริมสร้างให้พรรคได้ดำเนินงานทางการเมืองอย่างต่อเนื่องอย่างยั่งยืนและมีความเข้มแข็งในระบบการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดิน
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตั้งพรรคการเมือง

- การรวมตัวจากพรรคการเมืองต่างๆเป็นพรรคเดียว
- ความต้องการการมีอำนาจทางการเมือง
- การสนับสนุนในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มย่อยในพรรค
- ความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์
- การเกิดสถานการณ์ทางการเมือง
- แนวคิดทางการเมือง

3.2 รูปแบบลักษณะของพรรคการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็น

ระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันทางการเมือง โดยพรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถแข่งขันกันเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สามารถแบ่งรูปแบบได้เป็น 3 ประเภท

- รูปแบบพรรคการเมืองแบบพรรคเด่นพรรคเดียว (One dominant party System)

เป็นรูปแบบที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคเข้าแข่งขันทางการเมือง แต่จะมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่ได้รับเสียงข้างมากในสภา การจัดตั้งรัฐบาลจึงเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก ดังนั้น การบริหารประเทศจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของพรรคการเมืองที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเพียงพรรคเดียว ทำให้เกิดความมั่นคงในทางการเมือง เช่น พรรคการเมืองญี่ปุ่น มาเลเซีย

- รูปแบบพรรคการเมืองแบบระบบสองพรรค (Two party System) เป็นระบบที่มี

พรรคการเมืองที่สำคัญเพียงสองพรรค ซึ่งได้รับความนิยมาจากประชาชนผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล อาจจะมีพรรคการเมืองอื่น ๆ อีก แต่มักจะเป็นพรรคการเมืองเล็ก ๆ และไม่มีโอกาสได้เป็นรัฐบาล ระบบสองพรรคนี้เป็นระบบพรรคการเมืองที่มั่นคง พรรคการเมืองแต่ละพรรคนั้นมักจะมี

อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น พรรคอนุรักษนิยม (Conservatives) และพรรคกรรมกร (Labour) ในประเทศอังกฤษ พรรครีพับลิกัน (Republican) และพรรคเดโมแครต (Democrat) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

- รูปแบบพรรคการเมืองแบบหลายพรรค (Multi party System) เป็นระบบการเมืองที่มีพรรคการเมืองเกินสองพรรคขึ้นไป โดยแต่ละพรรคจะมีคะแนนเสียงสนับสนุนใกล้เคียงกัน ไม่มีพรรคใดได้คะแนนเสียงมากเด็ดขาดพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคเดียวได้ ต้องจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม การมีพรรคการเมืองแบบหลายพรรคนี้ แต่ละพรรคการเมืองย่อมมีอุดมการณ์และแนวความคิดแตกต่างกัน จึงทำให้รัฐบาลผสมมักจะล้มลุกคลุกคลาน หรือมีการเปลี่ยนรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง

การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีระบบพรรคการเมืองแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม ประวัติความเป็นมา ตลอดจนการประเมินคุณค่าของสังคม นอกจากนี้อาจจะเกิดขึ้นจากกฎหมายพรรคการเมืองว่ามีกฎหมายให้จัดตั้งพรรคได้ยากง่ายเพียงใด

3.3 บทบาทและหน้าที่ของพรรค เป็นพรรคการเมืองที่ประชาชนสามารถตรวจสอบในทุกขั้นตอนการทำงาน พรรคการเมืองต้องทำงานอย่างเป็นระบบเน้นในเรื่องการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สร้างระบบการคัดเลือกและควบคุมความประพฤติของสมาชิกพรรคให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์และจรรยาบรรณในวิชาชีพ คำนี้ถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก รวมทั้งรักในการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องทำหน้าที่ให้การศึกษาเรื่องประชาธิปไตยแก่สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นประชาคมหรือเข้าเป็นสมาชิกและประสานงานกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 เป้าหมายของการพัฒนาพรรค พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่จะรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นช่องทางในการเข้าไปมีอำนาจในการปกครอง ตลอดจนสะท้อนความต้องการของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นพรรคการเมืองจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีฐานมวลชนรองรับอย่างกว้างขวางและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพรรคการเมืองให้มากขึ้นโดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ

3.5 ปัจจัยการพัฒนาสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

- ความซับซ้อน (Complexity)
- ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)
- ความมีอิสระในการทำงาน (Autonomy)

- ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Coherence)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา สาระ ขอบเขตด้านประชากร และขอบเขตด้านระยะเวลา เพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาถึงปัจจัยในการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน

4.1.2 ศึกษาถึงโครงสร้างและการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง พรรคจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2552

4.1.3 ศึกษาด้านการพัฒนาของพรรคเพื่อฟ้าดิน มุ่งเน้นศึกษาถึงปัจจัยที่เกื้อหนุน ส่งเสริมการพัฒนาสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจะเน้นประชากรที่เป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดินและ ประชากรที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะบุคคลสำคัญของพรรค ดังนี้

4.2.1 บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน

4.2.2 บุคคลที่เป็นคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อฟ้าดินชุดปัจจุบัน

4.2.3 คณะกรรมการบริหารสาขาพรรคเพื่อฟ้าดินชุดปัจจุบัน 9 สาขาพรรค

4.2.4 ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดินทั้งทางด้านนิคินัยและทางด้านพฤตินัย

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน โดยได้ กำหนดระยะเวลาทำการศึกษาดังแต่เดือน สิงหาคม 2552 – กันยายน 2553

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การก่อเกิด หมายถึง การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองจากการรวบรวมกลุ่มคนโดย จัดตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นตามกติกาในแต่ละช่วงเวลาภายใต้กฎหมายที่บังคับใช้ในขณะนั้น

5.2 อุดมการณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นความคาดหวังอันสูงของคนหรือกลุ่มคนที่จะไปให้ ถึงจะทำให้ได้ เป็นความเชื่อว่าจะเป็สิ่งที่ดีงามเป็ความหวังที่จะก้าวไป ปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งการ ทำงานด้วยใจ น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ก่อเกิดความคิดที่จะแปรเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีและเป็นไปตาม

หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติของพรรค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมือง

5.3 ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่บุคคลสองฝ่ายที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกันแต่อยู่ด้วยกันได้เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนกันและกันมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีความเป็นเพื่อนระหว่างกันอยู่ด้วย ในการนี้ฝ่ายผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากรในครอบครองมากกว่า เช่น มีทรัพย์สิน เงินทอง ที่ดิน อำนาจมากกว่า จึงสามารถให้การอุปการะและคุ้มครองแก่ผู้รับการอุปถัมภ์จากการถูกกดขี่จากผู้อื่นและจากอันตรายต่าง ๆ ได้ส่วนผู้ได้รับการอุปถัมภ์ก็ตอบแทนด้วยการให้ความนิยมชมชอบให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับแผนการร้ายของผู้อื่นและเป็นฐานที่ให้การสนับสนุนทางการเมืองต่อผู้อุปถัมภ์ ความสัมพันธ์นี้ยั่งยืนเพราะมีคุณธรรมของผู้ให้ และความภักดีของผู้รับเป็นตัวสนับสนุน

5.4 กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความต้องการที่จะเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น อาจรวมตัวขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพการงานเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการเมืองก็ได้ มักจะพยายามมีบทบาทหรือกิจกรรมทางการเมือง

5.5 รูปแบบพรรค หมายถึง โครงสร้างองค์ประกอบของพรรคตามระบอบประชาธิปไตยมีการจัดองค์การพรรคและระบบกลไกของพรรคมีนโยบายที่กำหนดไว้เพื่อดำเนินงานของพรรคให้เป็นไปตามนโยบายตามบทบาทและหน้าที่ของพรรคในทางการเมือง

5.8 สถาบันทางการเมือง หมายถึง องค์กรที่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองร่วมกันโดยมีระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ กระบวนการและวิธีการดำเนินงานทั้งในส่วนที่เป็นแบบแผนและในส่วนที่ไม่เป็นแบบแผนให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ ในทางการเมืองโดยชอบธรรม

5.9 พรรคการเมือง หมายถึง องค์กรทางการเมืองที่รวมบุคคลที่มีอุดมการณ์เดียวกันและมีเป้าหมายเพื่อได้อำนาจทางการเมืองในรัฐบาล นโยบายต่าง ๆ ของพรรคการเมืองส่วนมากจะเป็นผลรวมของความต้องการภายในพรรค ซึ่งเมื่อพิจารณาสมาชิกพรรคแต่ละคนแล้ว อาจมีความแตกต่างกันอย่างมากก็ได้ในระบอบรัฐสภา พรรคการเมืองส่วนใหญ่จะมีผู้นำ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วถ้าพรรคการเมืองนั้นได้รับเสียงข้างมาก จะรับหน้าที่เป็นผู้นำรัฐบาล ขณะที่ในระบอบประธานาธิบดี พรรคการเมืองอาจไม่มีผู้นำที่ชัดเจน โดยเฉพาะในระบบการเมืองที่มีการแยกอำนาจโดยสมบูรณ์

5.10 พรรคการเมืองขนาดเล็ก หมายถึง พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2550 ทั้งหมด 42 พรรค และเป็นพรรคที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง 35 พรรค โดย

แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคมากกว่า 20,000 คน และมีสาขาพรรคตั้งแต่ 4 สาขาขึ้นไป กลุ่มที่ 2 เป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคมากกว่า 5,000 คน แต่น้อยกว่า 20,000คน และมีสาขาพรรคตั้งแต่ 4 สาขาขึ้นไป กลุ่มที่ 3 เป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคน้อยกว่า 5,000 คน และมีสาขาพรรคน้อยกว่า 4 สาขา หรือยังไม่มีสาขาพรรคและเป็นพรรคที่ได้ทำการยื่นจดทะเบียนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

5.11 สาขาพรรคการเมือง หมายถึง ตัวแทนของพรรคการเมืองที่ทำหน้าที่สนับสนุนพรรคการเมือง ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือการทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ รวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเอาปัญหาความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่น เพื่อนำเสนอให้กับพรรคการเมืองนำมากำหนดเป็นนโยบาย เพื่อนำไปแก้ปัญหาให้กับกลุ่มผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างรากฐานให้กับพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

5.12 หัวหน้าพรรค หมายถึง บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของพรรคเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเมืองของพรรคการเมือง และทำหน้าที่ตามที่สมาชิกพรรค และข้อบังคับพรรคได้ให้อำนาจหน้าที่ให้กระทำได้ และมีกำหนดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ข้อบังคับพรรคกำหนด

5.13 เงินทุนสนับสนุนพรรคการเมือง หมายถึง กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายในการสนับสนุนพรรคการเมืองและการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมืองตามที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

5.14 พรรคเพื่อฟ้าดิน หมายถึง เป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่มีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยการเมืองอริยะ หรือการเมืองบุญนิยม มุ่งสร้างคน ให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอดคอบายมุข ฟุ้งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจ และประโยชน์โดยมิชอบ ผู้ทำงานการเมือง ต้องเป็นอริยะบุคคล มีความซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถ ไม่คิดในลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกียสุข ปลอดภาระส่วนตัว อุทิศตนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตน ซึ่งมีคติความเชื่อที่มุ่ง “บุญ” เป็นที่ตั้ง

5.15 แนวทางการดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดหรือวางแนวทางการปฏิบัติไว้เป็นแผนงานหรือนโยบายโดยมีวิธีการที่ถูกต้องมีเหตุผลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้และพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.16 การพัฒนา หมายถึง การจัดตั้งหรือก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อให้พรรคเพื่อฟ้าดิน มีพัฒนาการไปสู่เป้าหมายที่พรรคตั้งไว้ หรือประสบความสำเร็จในการแข่งขันทางการเมือง ด้วยการที่สมาชิกพรรคที่เป็นตัวแทนของพรรคสามารถเข้า

ไปทำหน้าที่ในทางการเมืองโดยผ่านการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามามีอำนาจทางการเมืองโดยใช้หลักคุณธรรม

5.17 บุญนิยม หมายถึง แบบแผนหรือวิถีชีวิตของบุคคล ชุมชนและสังคม หมายถึง ระบบ แนวคิดหลักปฏิบัติ รูปแบบทั้งในด้านศาสนา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม ที่มีทิศทางและเป้าหมายจากการลดละ กิเลส ตัณหา อัดตา ทุกระดับ ไปสู่ความมั่งคั่ง สันติสุข ชัยชนะ ชัยยศ เสียดละ สร้างสรรค์ โดยมีรูปธรรมที่ชัดเจน

5.18 ปัจจัยภายนอก หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบการเมือง อิทธิพลของทหารและระบบราชการ รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจและสังคม และเงินทุนทางการเมือง

5.19 ปัจจัยภายใน หมายถึง การริเริ่มก่อตั้งพรรค นโยบายอุดมการณ์ การเงินบุคคลากร และโครงสร้างการบริหารจัดการภายในองค์กร

5.20 ชุมชน หมายถึง ผู้ที่พักอาศัยในเขตพุทธสถานสันติอโศกได้แก่ นักบวชและผู้เตรียมบวช ผู้ที่พักอาศัยในอาคารที่จัดไว้สำหรับคนวัดและนักเรียนและญาติธรรมที่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง กับพุทธสถานสันติอโศก

5.21 นักบวช หมายถึง ผู้ปฏิบัติธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า มี ๓ ฐานะคือ สมณะ (นักบวชชาย) ปฏิบัติตามจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล (ดูรายละเอียด ในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเล่ม ๘ ข้อ ๑๐๓-๑๒๐) และวินัย ๒๒๗ (ดูรายละเอียดในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเล่ม ๑-๒) สามเณร (นักบวชชายที่กำลังฝึกปฏิบัติเพื่อเตรียมบวชเป็นสมณะ) และสิกขมาตุ (นักบวชหญิง) ถือศีล ๑๐

5.22 คนวัด หมายถึง ญาติธรรมที่พักอาศัยในเขตพื้นที่ของพุทธสถาน โดยจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของคนวัดและอุทิศตนทั้งชีวิตเพื่อปฏิบัติงานในพุทธสถานโดยไม่มีรายได้ตอบแทน ทั้งไม่มีอาชีพอื่นที่สร้างรายได้ให้เฉพาะตน

5.23 ญาติธรรม หมายถึง ผู้ปฏิบัติธรรมถือนิสัย ๕ เป็นอย่างต่ำ ละอบายมุข รับประทานอาหาร มังสวิรัต และร่วมกิจกรรมของพุทธสถานสันติอโศกสม่ำเสมอ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยในการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินและรูปแบบของพรรคเพื่อฟ้าดิน การดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน ในระบอบประชาธิปไตย

6.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทยในทางการเมือง

6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน

6.4 เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักศาสนาที่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาพรรคการเมือง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน” ครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน รูปแบบของพรรคและแนวทางการดำเนินงานของพรรค รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในประเด็นที่ศึกษาไว้ ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง

พรรคการเมือง (Political Party) เป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่หวังก้าวสู่การเมืองโดยตรง การเข้าสู่การเมืองโดยตรงนั้นอาจเข้าสู่ระบบการเมืองอย่างเป็นทางการด้วยวิธีการสมัครรับเลือกตั้ง และมุ่งหวังที่จะขึ้นมาเป็นฝ่ายบริหาร หรือในระดับนิติบัญญัติ การเข้าสู่การเมืองในบางกรณีอาจหมายถึง การต่อสู้ทางการเมืองเพื่อขึ้นสู่อำนาจนอกระบบการเมืองอย่างทางการ แต่มุ่งหวังการใช้การปฏิบัติหรือการเมืองนอกระบบทางการเป็นแนวทาง ตัวอย่างเช่น พรรคคอมมิวนิสต์ของยุโรปในอดีต เป็นต้น มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ในประเด็นหลักๆ ก็คือ ในขณะที่พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวของคนที่มีความอุดมการณ์ร่วมกัน กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวของคนที่มีความสนใจร่วมกันและโดยในทางทฤษฎีนั้น กลุ่มผลประโยชน์มิได้มุ่งเข้าสู่การเมืองโดยตรงแต่กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มจะใช้แนวทางรักษาผลประโยชน์ของตนด้วยการผลักดันทางการเมืองนั้น จะมีลักษณะกลุ่มผลักดัน (สิดา สอนศรี และคณะ 2545: 189)

คำว่า “พรรคการเมือง” นั้นตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Party ซึ่งมีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาลาตินว่า Pars อันหมายถึง “ส่วน” (อานนท์ อาภาภิรม 2528: 87) ตรงกับคำว่า Partie Politique ในภาษาฝรั่งเศส และ Politische Partae ในภาษาเยอรมัน (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2518: 5) จากรากศัพท์ภาษาลาตินคำว่า “pars” ซึ่งแปลว่า “ส่วน” นี้เองทำให้เราทราบว่า พรรคการเมือง หมายถึง “ส่วนของประชาชน” อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐ ซึ่งก็หมายความว่าพรรคการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนมีความอิสระที่จะได้รับการแบ่งออกเป็น “ส่วน” (Part) ตามความคิดเห็นอันอิสระของเขาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะยังประโยชน์ให้กับตนเองอย่างมากที่สุดนั่นเอง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงหมายถึง “ส่วน” ของราษฎรทั้งหมดในประเทศ

กล่าวคือ หมายถึง การที่ราษฎรแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนๆ ตามความคิดเห็น และประโยชน์ได้เสียทางการเมือง (อานนท์ อาภาภิรม 2528: 87) พรรคการเมืองเป็นกลไกและเป็นเครื่องมืออันสำคัญของการปกครองประเทศในสมัยปัจจุบัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า พรรคการเมืองเป็นแบบแผนใหม่ และผลของการขยายตัวของการทำงานที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ในบริบทเริ่มแรกของการก่อตั้งพรรคการเมืองประสบกับอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ การที่รัฐบาลหรือผู้ปกครองในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปได้พยายามขัดขวางมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง ด้วยเหตุที่รัฐบาลต่างหวั่นเกรงว่าบรรดาพรรคการเมืองจะร่วมมือกันโค่นล้มรัฐบาล อาทิ ในอดีตของประเทศเยอรมันได้มีการออกกฎหมายห้ามการจัดตั้งสมาคม ซึ่งหมายความว่า เป็นการไม่ยินยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาแนวคิดในเรื่องพรรคการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุที่ว่ารัฐบาลในหลายประเทศพิจารณาเห็นว่าการขัดขวางมิให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่มิอาจกระทำได้ โดยสภาพธรรมชาติของมนุษย์ชอบที่จะรวมกลุ่มเป็นหมู่หรือกลุ่มที่มีความคิดในทางการเมืองและเศรษฐกิจสอดคล้องตรงกัน

พรรคการเมืองในความหมายที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ในประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นชาติแรกที่ทำให้สิทธิแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางในคราวการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา Presidential Election ใน ค.ศ. 1800 (พ.ศ. 2343) ซึ่งฝ่ายรีพับลิกันแบบเจฟเฟอร์สัน Jeffersonian Republicans ได้รับชัยชนะการเลือกตั้งเหนือฝ่ายเฟเดอรัลลิสต์ Federalists อันอาจกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นก่อนในยุโรปก่อนเป็นเวลาหลายทศวรรษ ในส่วนของยุโรปตะวันตก ปรากฏว่าประเทศต่างๆ ก็มีพรรคการเมืองประมาณกลางศตวรรษที่ 19 (จิร โชค วีระสัย และคณะ 2535: 349) การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองในยุโรปตะวันตกเป็นผลสืบเนื่องจากปรากฏการณ์ สองประการด้วยกัน คือ เกิดขึ้นเนื่องจากความพยายามในการจำกัดอำนาจของกษัตริย์ในแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และเกิดขึ้นเนื่องจากการขยายสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง (จิร โชค วีระสัย และคณะ 2535: 350)

ปรากฏการณ์ทั้งสองประการมีความสัมพันธ์ต่อกันเมื่อขณะเวลาใดก็ตามที่ระบอบกษัตริย์ยังมีอำนาจเด็ดขาดและราษฎรไม่มีสิทธิในการออกเสียงอย่างเสรี การรวมกลุ่มทางการเมืองแบบพรรคการเมืองย่อมไร้ความหมาย พรรคการเมืองจึงมีจุดเริ่มต้นจากการพยายามลดอำนาจระบอบกษัตริย์ควบคู่ไปกับการตื่นตัวของกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ผลประโยชน์และความต้องการของตนเป็นที่รับรู้และได้รับการตอบสนอง (Mckenzie 1964: 80) เมื่อประชาธิปไตยเจริญเติบโตเต็มที่ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 พรรคการเมืองจึงเป็นที่ยอมรับและเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสนับสนุนการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตยมาจนถึงปัจจุบัน การเป็นที่ยอมรับนี้จึงปรากฏว่าพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญยิ่งในระบบการเมืองและในกระบวนการทางการเมือง

นอกจากนี้แล้วพรรคการเมืองยังกลายเป็นสื่อกลางทางการเมืองเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เมื่อประชาชนนิยมศรัทธาในนโยบายของพรรคการเมืองใด ประชาชนก็จะเลือกพรรคการเมืองดังกล่าวเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา หากพรรคการเมืองนั้นได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากที่สุดก็จะได้คะแนนเสียงข้างมากในรัฐสภา ทำให้สามารถจัดตั้งรัฐบาล ดำเนินการบริหารประเทศได้ (อานนท์ อภาภิรม 2528: 86 – 88)

พรรคการเมืองในระยะเริ่มแรกเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของประชาชนในรูปของสมาคม อาทิ สมาคมผู้แทนราษฎร และสมาคมปรีชญา ซึ่งยังมีได้มีการจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองอย่างเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ที่จริงแล้วพรรคการเมืองในรูปสมัยใหม่นั้นถือกำเนิดและมีวิวัฒนาการเพียงร้อยกว่าปีมานี้เอง อย่างไรก็ตามก็ค่อนปี ค.ศ. 1850 ประชาชนยุโรปหลายประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษนั้นก็ยังมีแนวโน้มในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมและสโมสรที่เกี่ยวกับการเมืองอยู่ก่อนแล้ว เช่น สมาคมปรีชญาและสมาคมผู้แทนราษฎรต่างๆ ดังกล่าวแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นพรรคการเมืองตามความหมายในปัจจุบัน (วิทยา นภาศิริกุลกิจและสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 27) อาจกล่าวได้ว่าสมาคมดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการก่อกำเนิดพรรคการเมือง แนวทางในอดีตนั้นได้มีการสรุปการกำเนิดพรรคการเมืองว่ามีที่มา 2 แบบด้วยกัน (อานนท์ อภาภิรม 2528: 88)

พรรคการเมืองมีกำเนิดจากในรัฐสภาและในระหว่างการเลือกตั้ง (Electoral and Inter – Parliamentary Origins of Political Parties) พรรคการเมืองซึ่งมีกำเนิดมาในแบบนี้ มีที่มาจากกรเริ่มต้นรวบรวมบรรดาผู้แทนราษฎรขึ้นเป็นกลุ่มในรัฐสภา ลำดับต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้งด้วยเหตุว่ากลุ่มผู้แทนของรัฐสภามีความจำเป็นต้องติดต่อและสัมพันธ์คณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้งอยู่เสมอ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงได้มีการขยายสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งออกไปอันเป็นผลให้เกิดพรรคการเมืองซึ่งมีนโยบายสังคมนิยมในยุโรป

คูเวอเยอร์ อ้างถึงใน (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539 29) เชื่อว่าพรรคการเมืองเริ่มต้นในรัฐสภาโดยบรรดาผู้แทนราษฎรได้มีการรวบรวมกันเป็นกลุ่มขึ้นในสภา ก่อน อันเนื่องมาจากมีความคิดเห็นในลัทธิการเมืองที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในรัฐสภาของประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1789 ที่กลุ่มบริตัน Breton เกิดจากผู้แทนคนหนึ่งจากเมืองบริตันได้เข้าห้องในร้านกาแฟและจัดให้มีการประชุมในกลุ่มผู้แทนที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อต่อสู้เรียกร้องในสภาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่นและปัญหา นโยบายพื้นฐานของชาติเป็นประจำภายหลังที่ย้ายรัฐสภาจากพระราชวังแวร์ซายส์ไปยังกรุงปารีส ก็ได้เกิดกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้น เช่น กลุ่มจาโคแบง

Jacobin ซึ่งต่อมาภายหลังได้กลายเป็น จีรียงแดงเป็นต้น กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ได้เปลี่ยนจากกลุ่มผู้แทนท้องถิ่นเป็นกลุ่มซึ่งแบ่งแยกตามแนวความคิดเห็นและอุดมการณ์ (Ideological Faction)

นอกเหนือไปจากความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ในสภาแล้ว การที่บรรดาผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องรวมตัวกันยังเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการขยายจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้น ทำให้กลุ่มผู้แทนราษฎรซึ่งอยู่ในรัฐสภาจำเป็นต้องติดต่อและมีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสำหรับดำเนินการเลือกตั้งมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะได้รับการเลือกตั้งให้เข้ามาสู่สภาอีก จึงมีความจำเป็นต้องมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันในการเลือกตั้ง จนในที่สุดได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น พรรคการเมืองมีกำเนิดจากนอกรัฐสภา พรรคการเมืองซึ่งมีกำเนิดในแบบนี้ เป็นการกำเนิดของพรรคการเมืองนอกรัฐสภาโดยได้รับอิทธิพล หรือได้รับการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกอันได้แก่บรรดากลุ่มและสมาคม อาทิ สมาคมปรัชญาและสมาคมหนังสือพิมพ์ สำหรับในประเทศอังกฤษมีกิจกรรมของสหพันธ์ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการก่อกำเนิดพรรคแรงงาน Labour Party

ดูเวอเยอร์ อ้างถึงใน (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 30) อธิบายว่า พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นนอกรัฐสภาโดยได้รับอิทธิพลหรือได้รับการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกอื่นๆ เช่น บรรดาสมาคมอาชีพต่างๆ สหพันธ์กรรมกร องค์กรศาสนา ได้มีส่วนช่วยให้เกิดพรรคการเมืองขึ้น ตัวอย่างพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นนอกรัฐสภา เช่น พรรคแรงงานในประเทศอังกฤษ ซึ่งก่อตั้งขึ้น โดยมติของสมาชิกสหพันธ์กรรมกรให้จัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเรื่องรัฐสภาขึ้นเพื่อส่งตัวแทนเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาคมเฟเบียนก็มีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคแรงงาน โดยช่วยเผยแพร่ปรัชญาในทางสังคมนิยมให้พรรคส่วนองค์กรศาสนาก็มีส่วนในการจัดตั้งพรรคการเมืองในหลายประเทศ เช่น พรรคคาทอลิกคอนเซอร์เวตีฟ (Catholic Conservatuve Party) ในประเทศเนเธอร์แลนด์ และพรรคคริสเตียนเดโมแครท (Christian Democrat Party) ในประเทศเยอรมัน รวมทั้งสมาคมทหารผ่านศึกในประเทศอิตาลี ซึ่งมีบทบาทในการก่อตั้งพรรคฟาสซิสต์ (Fascist) เป็นต้น มีข้อสังเกตว่าพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นหลังปี ค.ศ. 1900 ส่วนใหญ่เป็นพรรคที่เกิดขึ้นนอกรัฐสภายกเว้นพรรคการเมืองในประเทศซึ่งกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนา การกำเนิดของพรรคการเมืองในระยะเริ่มต้นมักจะเป็นพรรคการเมืองแบบในรัฐสภา (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 30)

ในส่วนของการกำเนิดพรรคการเมืองในยุคสมัยใหม่พบว่าพรรคการเมืองเกิดขึ้นมาจากผลของการจำกัดอำนาจรัฐบาลและการขยายสิทธิการลงคะแนนเสียงอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีกำเนิดพรรคการเมืองได้รับการเสนอ โดย Joseph La Palombara and Myron Weiner (อาานนท์ อาภาภิรม 2528: 88) ไว้ด้วยกัน 3 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

1) ทฤษฎีสถาบัน (Institutional Theories) เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า กำเนิดของพรรคการเมืองนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวในรูปของสโมสรและกลุ่ม ซึ่งสืบต่อมาภายหลังได้กลายเป็นพรรคการเมือง เช่น สโมสรจาโคเบงในประเทศฝรั่งเศส จากการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 30-31) พบว่า ทฤษฎีนี้มองการเกิดของพรรคการเมืองว่าสืบเนื่องมาจากสถาบันทางการเมืองคือรัฐสภาที่มีอยู่ก่อนและพรรคการเมืองเกิดขึ้นตามมาเพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภากับประชาชนซึ่งทำให้ผู้แทนราษฎรรวมตัวกันเป็นคณะหรือเป็นกลุ่ม เช่น สโมสรบริตัน ก่อนการปฏิวัติใหญ่ของประเทศฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ส่วนในประเทศอังกฤษก็มี สโมสรการเมืองและกลุ่มพวกขุนนางเกิดขึ้นมากมายในศตวรรษที่ 19 ในระยะแรกนั้นกลุ่มการเมืองเหล่านี้มีโครงสร้างจำกัดอยู่เฉพาะที่แต่ในรัฐสภา เพื่อจะหาทางจัดตั้งรัฐบาลหรือให้รัฐบาลรับนโยบายหรือความเห็นของพรรคไปปฏิบัติภารกิจที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายนั้นจึงมีความจำเป็นที่แต่ละพรรคจะต้องหาการสนับสนุนจากประชาชนผู้เลือกตั้งเพื่อที่สมาชิกของพรรคได้รับการเลือกตั้งเข้ามามากเพื่อจัดตั้งรัฐบาลได้ อันเป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องขยายโครงสร้างออกไปนอกรัฐสภาโดยจัดตั้งสาขาพรรคตามท้องถิ่นหรือเขตเลือกตั้งต่างๆ เช่น พรรคอนุรักษนิยมและพรรคเสรีนิยมในประเทศอังกฤษ พรรคเดโมแครทและพรรครีพับลิกันในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้พรรคการเมืองจะเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในรัฐสภาแล้ว ทฤษฎีนี้ยังมองว่าพรรคการเมืองยังอาจเกิดขึ้นภายนอกรัฐสภาอันเนื่องมาจากการขยายสิทธิเลือกตั้ง เช่น สหพันธ์กรรมกร สหกรณ์นักศึกษามหาวิทยาลัย นักปรัชญา องค์กรศาสนา สภาการทหารผ่านศึก ฯลฯ ตัวอย่างพรรคการเมืองที่จัดตั้งนอกรัฐสภา ได้แก่ พรรคสังคมนิยมต่างๆ พรรคคริสเตียนเดโมแครท พรรคเกษตรกรในประเทศแถบสแกนดิเนเวียหรือพรรคชาตินิยมและพรรคต่อต้านชาตินิยม พรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นนอกรัฐสภานี้มักเป็นพรรคแบบมวลชน (Mass Party) ซึ่งยึดถืออุดมการณ์และมีระเบียบวินัยเข้มงวดกว่าพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐสภา

2) ทฤษฎีประวัติศาสตร์และสถานการณ์ (Historical-Situational Theories) ทฤษฎีนี้ได้ อธิบายกำเนิดพรรคการเมืองว่า เกิดจากวิกฤตการณ์ทางประวัติศาสตร์และสถานการณ์บางประการ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) วิกฤตการณ์ความชอบธรรม (Legitimacy Crisis) เป็นวิกฤตการณ์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนเกิดความสำนึกว่าโครงสร้างอำนาจการปกครองของรัฐที่เป็นอยู่มีลักษณะไม่ชอบธรรม ประชาชนจึงสำนึกที่จะรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นพรรคการเมือง ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาวิธีการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอันไม่ชอบธรรมนั้น อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วิกฤตการณ์ความชอบธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองก่อตั้ง เนื่องจากประชาชนรู้สึกว่าการปกครองที่เป็นอยู่ไม่มีความชอบธรรมจึงมีการรวมตัวเพื่อให้มีการ

เปลี่ยนแปลง เช่น กลุ่มนักปฏิวัติซึ่งโค่นล้มอำนาจระบอบกษัตริย์ในประเทศฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 ขบวนการชาตินิยม โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นเมืองขึ้นก็ได้มีการตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อเรียกร้องหรือใช้อิทธิพลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเสียใหม่หรือเปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองได้เข้าไปบริหารประเทศ (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 31)

(2) *วิกฤติการณ์ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Integration Crisis)* กล่าวได้ว่า ความสำนึกในวิกฤติการณ์ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเกิดขึ้นมาเพราะความสับสนเนื่องอันเป็นผลมาจากวิกฤติการณ์ความชอบธรรม กล่าวคือเมื่อประชาชนเกิดความสำนึกว่ารัฐบาลปฏิบัติหน้าที่อันแสดงให้เห็นซึ่งความไม่ชอบธรรม ประชาชนเหล่านั้นก็จะรวมตัวเข้าเป็นพรรคการเมืองโดยแสวงหาโอกาสที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นทั้งนี้เพื่อนำนโยบายของพรรคคนทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เข้าไปอำนวยความสะดวกในการบริหารประเทศจากการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 31) พบว่า ตัวอย่างของพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นจากวิกฤติการณ์ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเกิดจากวิกฤติการณ์ในการรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ได้มีปรากฏเป็นตัวอย่าง เช่น พรรคชาตินิยมที่เกิดขึ้นมาในเอเชียและแอฟริกา ในขณะเดียวกันที่ศาสนาก็ดี ภาษาพูดก็ดี และเผ่าชนกลุ่มน้อยก็ดี เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดองค์กรพรรคการเมืองขึ้นเพื่อรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะต่อต้านขบวนการชาตินิยมหรือเพื่อแยกไปปกครองตนเอง

(3) *วิกฤติการณ์มีส่วนร่วม (Participation Crisis)* วิกฤติการณ์ประเภทนี้มีสาเหตุมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมขึ้นในหลายประเทศของยุโรปตะวันตก วิกฤติการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มกรรมกร จึงได้มีการจัดตั้งพรรคกรรมกรเสนอตัวเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของพวกเขาไว้

จากการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 32) พบว่าวิกฤติการณ์อันเกิดจากความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้คำอธิบายถึงพรรคการเมืองในประเทศส่วนมากเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การยุคลงของลัทธิศักดินา (Feudalism) ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีผู้แทนราษฎรโดยชนชั้นกลาง การปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 เป็นผลให้เกิดชนชั้นแรงงานมากขึ้นและมีการเรียกร้องที่จะเข้ามามีส่วนในการดำเนินนโยบายของประเทศ จึงจับกลุ่มตั้งพรรคการเมืองเพื่อมุ่งหวังเป็นรัฐบาลหรือต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม

3) ทฤษฎีพัฒนาการ (Development Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พรรคการเมืองเกิดขึ้นสืบเนื่องจากบุคคลต้องการที่จะรักษาอำนาจหรือให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน ทฤษฎีนี้อธิบายว่า กำเนิดของพรรคการเมืองเป็นผลของการพัฒนา 2 ประการคือ

(1) ผลของพัฒนาการทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน กล่าวคือประชาชนรู้สึกตัวว่าตนนั้นมีสิทธิในการใช้อำนาจทางการเมือง จึงได้เกิดความคิดที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา

(2) ชนชั้นนำทางการเมือง มีความประสงค์ที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน โดยชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านั้นมีความต้องการที่จะรักษาสถานภาพและอำนาจของพวกตนไว้ ทำให้เกิดการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน เช่น พวกพ่อค้าและนายธนาคาร เป็นต้น

1.1 ความหมายของพรรคการเมือง

วิลเลียม กู๊ดแมน (William Goodman อ้างถึงใน วิทยา นาภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2539: 6) นักรัฐศาสตร์จากสหรัฐอเมริกา ให้ความหมายของพรรคการเมืองไว้ว่า พรรคการเมืองคือ องค์การที่มีสมาชิกซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาอยู่รวมกัน โดยมีเจตนาเปิดเผยในการแข่งขันทางการเมือง ด้วยวิธีการเลือกตั้งเพื่อให้ได้ชัยชนะและสามารถที่จะเข้าไปใช้อำนาจในรัฐบาล อันจะทำให้มีสิทธิในการบริหารปกครองเพื่อผลประโยชน์จากการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง นิยามนี้ William Goodman เน้นประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นคือ ประการแรก พรรคการเมืองเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมกันของสมาชิกที่มีความคิดเห็นหรืออุดมการณ์คล้ายกัน และประการที่สอง พรรคการเมืองมีจุดประสงค์ที่จะส่งตัวแทนเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อจะได้เข้าไปใช้อำนาจบริหารกลไกของรัฐ เพื่อให้สมาชิกของพรรคได้รับผลประโยชน์จากการใช้อำนาจทางการเมืองนั้น ซึ่งนิยามนี้เน้นการจัดตั้งพรรคตามลักษณะสมาชิกและจุดมุ่งหมาย

ซิกมันด์ นิวแมน (Sigmund Neumann อ้างถึงใน กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 16) ได้ให้ความหมายพรรคการเมืองเป็นองค์การของกลุ่มตัวแทนทางการเมืองที่เข้มแข็งของสังคมที่มุ่งควบคุมอำนาจรัฐบาลและแข่งขันกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีความคิดแตกต่างกันเพื่อได้มา ซึ่งการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป

เวเบอร์ (Weber อ้างถึงใน ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 226) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันเป็นสมาคมภายในชุมชนทางการเมือง ซึ่งมีการเปิดรับสมาชิกอย่างเป็นทางการและทั่วไปโดยมีความมุ่งหมาย เพื่อที่จะเข้าบริหารนโยบายสาธารณะในกรณีที่พรรคการเมืองได้เป็นรัฐบาล หรือเข้าไปควบคุมนโยบายสาธารณะในกรณีที่พรรคการเมืองทำหน้าที่พรรคฝ่ายค้านเพราะไม่สามารถเป็นรัฐบาลได้

ลาพาลอมบารา และไวเนอร์ (La Palombara and Weiner อ้างถึงใน กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 29) ได้ให้ความหมาย พรรคการเมืองเป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นเพื่อมีปฏิสัมพันธ์และแสวงหาการสนับสนุนการเลือกตั้งจากประชาชนโดยส่วนรวม โดยมีบทบาททางตรงและสำคัญต่อการเลือกสรรบุคลากรทางการเมืองเพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งอำนาจโดยค้ำประกันหรือโดยการร่วมมือกับองค์กรอื่น

คาร์ล ฟรีดริช (Carl J. Friedrich อ้างถึงใน กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 28) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นองค์การที่มีเสถียรภาพและมุ่งที่จะแสวงหาผลประโยชน์ในอุดมคติตามความเชื่อหรือหลักการขององค์การ โดยทั้งหมดของตน

เอ็ดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke อ้างถึงใน ปรีชา หงส์ไกรเลิศ 2524: 6) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรวมกันได้โดยยึดหลักการที่เหมือนกันเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ

วิทยา นภาศิริกุลกิจ และ สุรพล ราชภัณฑารักษ์ (2539: 6) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นคณะบุคคลที่รวบรวมกันเป็นองค์การตามแนวความคิดเห็นหรือหลักการบางอย่างที่เห็นพ้องต้องกัน เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาและคัดเลือบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปควบคุมการดำเนินงานและนโยบายของรัฐบาล

สิทธิพันธ์ พุทธหุณ (อ้างถึงใน ลิขิต ชีรเวคิน 2519: 167) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองคือกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดทางการเมืองเหมือนกัน รวมตัวกันเพื่อที่จะส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งโดยหวัง ที่จะได้เป็นรัฐบาลหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

จรูญ สุภาพ (2535: 152) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นกลุ่มของเอกชนที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงกัน และความต้องการอย่างเดียวกันได้รวมกันขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเข้าควบคุมและกำหนดนโยบายของรัฐ โดยการเอาชนะในการเลือกตั้ง

นิยม รัฐอมฤต (อ้างถึงใน กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 37) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองคือ หน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองมีลักษณะพิเศษคือ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานทางการเมืองโดยตรง มีโครงสร้างที่มั่นคงและเปิดรับสมาชิกโดยทั่วไป และมีขีดความสามารถที่จะเข้าร่วมแข่งขันในการเลือกตั้งด้วย

สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ (2535: 215) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองคือ ที่รวมของกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดทางการเมือง สังกม และเศรษฐกิจคล้ายคลึงกันเพื่อจุดประสงค์ที่จะส่งบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งและให้ได้เสียงข้างมากในสภา เพื่อจัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศตามนโยบายที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของกลุ่ม

โกสินทร์ วงศ์สุวรรณ และนรนิติ เศรษฐบุตร (2521: 2) ได้อธิบายว่า กลุ่มคนที่มี ความคิดความอ่านต้องตรงกันมีความต้องการที่จะเข้ามาบริหารประเทศ เพื่อให้บรรลุตาม อุดมการณ์และผลประโยชน์ของตน

หยุด แสงอุทัย (2517: 7) ได้ให้ความหมายของพรรคการเมือง คือ คณะหรือ สมาคมของบุคคล ซึ่งตกลงกันถึงหลักแห่งการปกครอง (Principles of Government) ได้อย่างกว้างๆ และตรงกัน นำหลักการนั้นไปใช้ในการปฏิบัติ ทั้งนี้หมายความว่า ความตกลงในหลักการที่จะ ดำเนินให้ชีวิตหรือความเป็นอยู่ของรัฐเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะหรือสมาคมของบุคคลนั้นๆ ต้องการ เช่น บุคคลหมู่มุหนึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า ในการที่จะนำให้รัฐก้าวหน้าไปได้นั้น จะต้อง สนับสนุนในการทำนาของราษฎร โดยวิธีจัดตั้งสหกรณ์ เขาก็จัดตั้งพรรคการเมืองสนับสนุนชาวนา ขึ้นมา จากคำนิยามนี้ก็จะเห็นลักษณะการจัดพรรคการเมืองตามลักษณะสมาชิกและจุดมุ่งหมาย

1.2 ความสำคัญของพรรคการเมือง พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความ จำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินงานทางการเมือง ของระบบการเมืองทุกระบบ กล่าวคือ

1.2.1 พรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองที่แสดงลักษณะอุดมการณ์ทางการเมืองหลัก เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรี ประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบเผด็จการสังคมนิยม (แบบคอมมิวนิสต์) พรรค การเมืองที่มีอุดมการณ์แบบอำนาจนิยม เป็นต้น

1.2.2 พรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาล กับประชาชน กล่าวคือ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่รวบรวมผลประโยชน์และความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มต่างๆ ในระบบการเมือง เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของพรรคเพื่อตอบสนองและ จัดสรรทรัพยากรของสังคม พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างสาย สัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และสถาบันการเมืองที่ทำหน้าที่ต่อรองและตกลงประสาน ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อยุติความขัดแย้งต่างๆ ในทางสังคมโดยสันติวิธี

1.2.3 พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่การอบรมกล่อมเกลางานการเมือง การแสดงออก ทางการเมือง การสร้างผู้นำทางการเมือง รวมทั้งการสร้างเอกภาพและเสถียรภาพทางการเมือง

1.2.4 พรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองที่กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และนโยบาย ในการพัฒนาประเทศทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กล่าวคือ ในระบบการเมืองแบบเผด็จ การเบ็ดเสร็จ เช่น จีนและเวียดนาม เป็นต้น พรรคคอมมิวนิสต์มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นกลไก องค์กรที่มีอำนาจรัฐสูงสุดในการ กำหนดนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการใน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองมีความ

แตกต่างกันอย่างชัดเจนทางอุดมการณ์ทางการเมือง และลัทธิเศรษฐกิจก็มีนโยบาย ทิศทาง เป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการในการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกันออกไป

1.2.5 พรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองที่สร้างสรรค์และจรรโลงความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) แก่รัฐบาลและระบบการเมืองทั้งหมดโดยรวม (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และ ธโรธร คุ้มทองคำ 2548: 41)

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2524: 1) ได้สรุปความสำคัญของพรรคการเมืองที่มีต่อกระบวนการทางการเมืองจากแนวคิดของนักวิชาการตะวันตกไว้ 5 ประเด็น คือ

1) พรรคการเมืองเป็นกลไกเพื่อการต่อรองให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยส่วนรวม

2) พรรคการเมืองเป็นเครื่องประกันเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนไม่ให้มีการปกครองที่เป็นเผด็จการ ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงช่วยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3) พรรคการเมืองเป็นกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งของบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการกำหนดนโยบายตามแนวทางกว้างๆ เพื่อให้ประชาชนโดยส่วนรวมยอม

4) พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างประชามติ เพื่อให้รัฐบาลสนองต่อความต้องการของประชาชน และพรรคการเมืองยังมีส่วนร่วมผลักดันให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5) พรรคการเมืองมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองขึ้น

กล่าวโดยสรุปพรรคการเมืองมีความสำคัญต่อระบบการเมือง ดังนี้

(1) เป็นเครื่องมือให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศได้ใช้อำนาจของตนโดยผ่านทางพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั่วประเทศที่มีแนวคิดใกล้เคียงกันให้เข้ามารวมกันอยู่ที่ศูนย์กลางอันหนึ่งคือพรรค พร้อมทั้งทำให้กลุ่มชนซึ่งรวมกันเป็นพรรคการเมืองเหล่านี้ สามารถประสานและต่อรองผลประโยชน์ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขัดแย้งทางการเมืองหรือการกระจายรายได้ได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม

(2) พรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาลย่อมจะเป็นหลักประกันที่ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคงและมั่นใจในการดำเนินการปกครองประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีสมาชิกฝ่ายข้างมากสนับสนุนอยู่และเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง คือให้การเรียนรู้แก่ประชาชนในด้านการเมือง

(3) พรรคการเมืองยังเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองงานของรัฐบาล โครงการต่างๆ ของรัฐบาลจะถูกพิจารณาโดยสมาชิกของพรรคเป็นประจำ พรรคฝ่ายค้านเองก็มีหน้าที่

คอยท้วงติงทัดทานหรือให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รัฐบาลจำต้องระมัดระวังในการบริหารของตนคือ ไม่อาจจะบริหารงานบ้านเมืองโดยไม่คำนึงถึงเสียงส่วนน้อยซึ่งฝ่ายค้านเป็นผู้ทำการต่อรองคัดค้านการบริหารงานของรัฐบาล

1.3 ลักษณะของพรรคการเมือง ลักษณะของพรรคการเมืองสามารถแยกแยะให้เห็นลักษณะต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของพรรคการเมืองได้ดังนี้ (ชัยวัฒน์ วีรานันท์ 2535: 24-27)

1.3.1 พรรคการเมืองเป็นคณะบุคคลที่รวบรวมกันเป็นองค์การ กล่าวคือ ที่จะเรียกว่าพรรคการเมืองนั้น จะต้องเป็นคณะบุคคลซึ่งหมายถึงการรวมตัวกันของบุคคลหลายๆ คน ฉะนั้นบุคคลเดียวจะก่อตั้งพรรคการเมืองย่อมไม่ได้ แต่บุคคลที่รวมกันเป็นกลุ่มหรือคณะนั้น ยังไม่จัดว่าเป็นพรรคการเมืองถ้าไม่มีการจัดสรรเป็นองค์การ การจัดสรรเป็นองค์การ คือ การมีสำนักงานหรือที่นัดหมายสำหรับสมาชิกจะพบปะเพื่อปรึกษาหารือหรือติดต่อกันประจำ และมีระเบียบในการดำเนินกิจการของพรรค เช่น การรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิก การจัดสรรหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินกิจการ ได้แก่ การกำหนดตำแหน่ง หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค คณะกรรมการกลาง วิป รวมทั้งการจัดหาทุนหรือรายได้ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การจัดสรรเป็นองค์การของพรรคการเมืองนี้ยังแสดงลักษณะของการดำเนินกิจการอย่างเป็นทางการด้วย

1.3.2 พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันตามแนวความคิดเห็นหรือหลักการบางอย่างที่เห็นพ้องต้องกัน กล่าวคือ บุคคลที่มารวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองนั้นอาจเกิดจากการมีอุดมการณ์หรือแนวความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ตรงกัน หรือมีส่วนได้เสียทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเหมือนกัน เช่น มีฐานะทางสังคมหรืออาชีพเดียวกันมารวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองนี้ ย่อมจะมีการตกลงในหลักการบางอย่างที่จะใช้เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมของพรรค โดยเฉพาะเกี่ยวกับอุดมการณ์ เพราะบุคคลที่มาร่วมก่อตั้งพรรคจะต้องมีความคิดในด้านต่างๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มุ่งจะรับใช้ส่วนรวม พรรคก็จะรวบรวมความคิดของแต่ละคนที่คล้ายคลึงกันมาจัดเป็นข้อตกลงทางอุดมการณ์ เช่น ทางการเมืองจะยึดประชาธิปไตยเป็นเป้าหมาย ทางเศรษฐกิจจะใช้หลักเสรีนิยมหรือสังคมนิยม เป็นต้น ดังนั้นข้อตกลงทางอุดมการณ์ดังกล่าวนี้ย่อมจะมีทุกพรรค แม้แต่พรรคการเมืองใหญ่ของอเมริกาทั้งสองพรรค คือ พรรครีพับลิกันและเดโมแครต ซึ่งมักกล่าวกันว่าไม่มีอุดมการณ์นั้น แท้จริงแล้วย่อมมีอุดมการณ์พื้นฐานอยู่ คือ ยึดลัทธิประชาธิปไตย และระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจทั้งสองพรรค ดังนั้น พรรคแต่ละพรรคจึงมุ่งเน้นในลักษณะของประเด็นของนโยบายสาธารณะให้เด่นชัดเท่านั้น เพราะไม่มีความแตกต่างกันทางอุดมการณ์นั่นเอง

1.3.3 พรรคการเมืองมีการกำหนดประเด็นปัญหาและนโยบายสาธารณะ ได้กล่าวแล้วว่าพรรคการเมืองเป็นองค์กรที่รวบรวมความคิดเห็นของบุคคลหรือสมาชิกที่มาร่วมก่อตั้งพรรคมาจัดเป็นข้อตกลงทางอุดมการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าเป็นรัฐบาลอำนวยการปกครองประเทศตามแนวความคิดเห็นหรืออุดมการณ์ของกลุ่มหรือพรรคของตน ซึ่งพรรคจะต้องรณรงค์เรียกร้องและชักชวนให้ประชาชนมาสนับสนุนพรรค โดยพรรคจะคอยศึกษาติดตามภาวะการณ์ต่างๆ ของประเทศ และชี้ให้ประชาชนเห็นประเด็นปัญหาต่างๆ ว่าประเทศขณะนั้นมีปัญหาอย่างไร และเสนอวิธีแก้ปัญหานั้น และพรรคจะนำมารวมเป็น โครงการและนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาวตลอดจน Platform ซึ่งหมายถึงนโยบายของพรรคที่จะแถลงต่อประชาชนในการเลือกตั้ง เพื่อที่จะชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงความคิดเห็น ท้าที วิธีการ และความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาคำคัญใดๆ ที่เกิดขึ้น นโยบายและ Platform จะเป็นเครื่องมือที่พรรคจะใช้เรียกร้องหรือแสวงหาความสนับสนุนจากมหาชน นับเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้พรรคประสบความสำเร็จในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง เพราะด้านนโยบายของพรรคเหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ประชาชนก็จะเลือกสมาชิกของพรรคนั้นเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารนโยบายนั้น

1.3.4 พรรคการเมืองมีการคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองทุกพรรคมีจุดมุ่งหมายเข้าไปเป็นรัฐบาลหรือเพื่อควบคุมการบริหารงานหรือนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นการที่จะเป็นพรรคการเมืองถ้ามีเพียงคณะบุคคลหรือสมาคมตกลงถึงหลักการแห่งนโยบายทางการเมืองเท่านั้น ยังหาทำให้เกิดเป็นพรรคการเมืองขึ้นไม่ เพราะสมาคมบางสมาคมก็มีลักษณะดังกล่าว การเป็นพรรคการเมืองจึงต้องมีองค์ประกอบอีกประการหนึ่ง คือ การคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันเป็นเจตนารมณ์ของบุคคลที่เข้ามารวมเป็นกลุ่มทางการเมืองในลักษณะพรรคการเมือง แม้ว่าสมาชิกพรรคทุกคนจะไม่ได้เข้าสมัครรับเลือกตั้ง แต่ได้มีการส่งสมาชิกบางคนเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพื่อหวังชนะเลือกตั้ง ก็ถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองแล้ว เพราะในระบอบเสรีประชาธิปไตยการเลือกตั้งเป็นวิธีการผลัดเปลี่ยนอำนาจหรือวิถีทางที่จะเข้ามาสู่อำนาจทางการเมือง แม้แต่ประเทศเผด็จการที่มีระบบพรรคเดียว เช่น ระบบเผด็จการแบบนาซี และแบบคอมมิวนิสต์ พรรคการเมืองก็มีการคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งด้วยเช่นเดียวกัน

1.3.5 พรรคการเมืองมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปควบคุมการดำเนินงานและนโยบายของรัฐบาล เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองทุกพรรคย่อมหวังที่จะชนะเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล เพื่อควบคุมกลไกการบริหารงานตลอดจนนโยบายของรัฐ ในกรณีที่พรรคการเมืองใดไม่มีเสียงข้างมากพอที่จัดตั้งรัฐบาลได้ ก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน ซึ่งหน้าที่ของพรรคฝ่ายค้านก็คือคอยตรวจสอบควบคุมการบริหารงานของ

รัฐบาล นำเอาข้อบกพร่องหรือความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลมาตีแผ่ให้ประชาชนทราบ โดยหวังว่าการเลือกตั้งครั้งต่อไปประชาชนจะเลือกพรรคฝ่ายค้านขึ้นมาทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลบ้าง การมีพรรคฝ่ายค้านจึงนับว่ามีประโยชน์ ที่จะทำให้พรรคฝ่ายรัฐบาลคอยระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น เพราะอาจจะถูกพรรคฝ่ายค้าน โจมตีเอาได้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเสื่อมความนิยมพรรครัฐบาลลงไป

1.4 การแบ่งประเภทและรูปแบบของพรรคการเมือง พรรคการเมืองของประเทศต่างๆ อาจจัดแบ่งในทางปฏิบัติออกได้เป็น 3 ระบบด้วยกัน (อานนท์ อากาภิรม, 2528, หน้า 91-94) คือ

1.4.1 ระบบพรรคเดียว (Single – Party System) ระบบพรรคเดียว โดยทั่วไปแล้ว ระบบพรรคการเมืองแบบพรรคเดียวจะปรากฏใช้กันในประเทศเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ นิยม (Totalitarianism) อันได้แก่ พรรคฟาสซิสต์ของอิตาลีและพรรคนาซีของเยอรมันในสมัยก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง แม้ในกรณีสหภาพโซเวียต ซึ่งในปัจจุบันมีการแบ่งแยกออกเป็นหลายประเทศ ประเทศใหญ่ที่สำคัญคือ “รัสเซีย” ก็ยังถือได้ว่าเป็นประเทศที่ได้ใช้ระบบพรรคการเมืองแบบพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์ (Communist) เป็นระบบของพรรคการเมืองที่ได้มีพัฒนาการและมีการวางรากฐานอย่างมั่นคงภายในประเทศ และพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่ได้มีบทบาทอยู่ตัวไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้พรรคการเมืองอื่นจึงไม่มีสิทธิทางการเมืองแต่ประการใดในสหภาพโซเวียต ทั้งนี้ประเทศที่ใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นแม่บทในการปกครองประเทศ อาทิ สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮังการี และโปแลนด์ ต่างก็เป็นประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ในประเทศที่มีรูปแบบการปกครองเผด็จการและคอมมิวนิสต์จะมีระบบพรรคเดียวก็ได้หมายความว่าประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะมีระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวไม่ได้ เช่น ในประเทศอินเดีย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ล้วนมีพรรคการเมืองเด่นเพียงพรรคเดียว พรรคการเมืองใหญ่ของญี่ปุ่นที่สามารถครองอำนาจมาเป็นเวลายาวนาน คือ พรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย อาจถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองเด่นเพียงพรรคเดียว กล่าวคือ แม้ว่าจะมีพรรคการเมืองอื่น เช่น พรรคสังคมนิยมและพรรคคอมมิวนิสต์ สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้ง แต่พรรคเสรีนิยมประชาธิปไตยของญี่ปุ่นก็ยังคงสามารถครองเสียงข้างมากมาได้ทุกยุคสมัย (อานนท์ อากาภิรม 2528: 91)

1.4.2 ระบบสองพรรค พรรคการเมืองระบบสองพรรค เป็นระบบที่นักรัฐศาสตร์มีความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นระบบพรรคการเมืองที่ดีที่สุด เนื่องจากมีความมั่นคงทางการเมืองสูง เช่น ที่เป็นอยู่ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ลักษณะสำคัญของระบบสองพรรค คือ การมีพรรคการเมืองที่มีความสำคัญแข่งขันในการปกครองประเทศเพียงสองพรรคเท่านั้น อย่างไรก็ตามระบบสองพรรคมิได้ความหมายว่า ในรัฐนั้นจะมีพรรคการเมืองเพียงสองพรรคเท่านั้น แต่

หมายความว่า มีพรรคการเมืองสำคัญแข่งขันช่วงชิงอำนาจซึ่งกันเพียงสองพรรค ส่วนพรรคการเมืองอื่นไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะประชาชนยอมมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ แต่พรรคการเมืองอื่นมีสมาชิกเป็นผู้แทนเข้าไปนั่งในสภาเป็นจำนวนน้อยจนไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลเหนือพรรคการเมืองใหญ่ที่มีอยู่สองพรรคได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบสองพรรคจึงทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพที่มั่นคงและเป็นผลดีต่อความมั่นคงของรัฐด้วย (อานนท์ อภาภิรม 2528: 92)

มีข้อสังเกตว่าระบบสองพรรคมักเกิดขึ้นในประเทศที่มีความเจริญทางการเมืองและประชาชนที่มีการศึกษาดี เช่น ในประเทศอังกฤษ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศที่มีระบบสองพรรคในอุดมคติ โดยทั่วไประบบสองพรรคในระบบการปกครองแบบรัฐสภาหรือระบบการปกครองแบบคณะรัฐมนตรีจะก่อให้เกิดการรวมอำนาจแทนการแบ่งแยกอำนาจ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวเท่านั้นที่จะมีเสียงข้างมากในรัฐสภา ซึ่งอาจทำให้เกิดเผด็จการในรัฐสภาได้เพราะรัฐบาลได้พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากโดยเด็ดขาดย่อมจะบริหารงานได้เต็มที่ไม่ว่าจนถึงเสียงข้างน้อยแต่ประการใด

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามสภาพความเป็นจริงพบว่าระบบสองพรรคในประเทศอังกฤษนั้น มีลักษณะที่พรรคการเมืองเด่นอยู่ด้วยกันเพียงสองพรรคเท่านั้น เพราะในประเทศอังกฤษนั้นมีพรรคการเมืองมากกว่าสองพรรค และพรรคที่มีความสำคัญรองลงมาเป็นอันดับสาม คือ พรรคเสรีนิยม ซึ่งเคยเป็นพรรคการเมืองคู่กันมากับพรรคอนุรักษนิยม แต่ในเวลาต่อมาพรรคเสรีนิยมได้หมดความสำคัญลงจนปัจจุบันแทบไม่มีความสำคัญในวงการเมืองของประเทศอังกฤษ ส่วนพรรคการเมืองใหญ่อีกพรรคคือ พรรคแรงงาน (Labour Party) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน คือ มีพรรคการเมืองเล็กๆ อยู่บ้าง ในบางครั้งมีพรรคการเมืองที่พยายามที่จะเป็นพรรคสำคัญพรรคที่สามนอกเหนือไปจากพรรคเดโมแครท และพรรครีพับลิกัน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เหตุผลที่ว่าระบบสองพรรคได้เริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาพร้อมกับการก่อตั้งสหพันธ์ และได้ดำเนินมาโดยไม่หยุดชะงักจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แม้ในบางครั้งพรรคหนึ่งจะหายไปและพรรคอื่นเกิดขึ้นมาแทนลักษณะของความต่อเนื่องก็ยังคงปรากฏอยู่ โดยที่กลุ่มเศรษฐกิจและภูมิภาคต่างๆ ซึ่งผูกพันอยู่กับพรรคเก่ายังคงผูกพันกับพรรคปัจจุบันที่รับช่วงต่อจากพรรคเก่าไป (อานนท์ อภาภิรม 2528: 93)

1.4.3 ระบบหลายพรรค (Multi – Party System) ระบบหลายพรรคมีลักษณะสำคัญคือ การมีพรรคการเมืองหลายพรรคโดยไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถครองเสียงข้างมากในรัฐสภาอย่างเพียงพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ ระบบหลายพรรคปรากฏอยู่ในหลายประเทศของยุโรป เช่น กรีซ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย การที่มีระบบหลายพรรคขึ้นนี้มีสาเหตุมาจากการที่ประชาชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางการเมือง หรือมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา และความสำคัญทาง

ศาสนานี้เองได้ก่อให้เกิดพรรคการเมืองของศาสนาคาทอลิกขึ้นในประเทศ เยอรมัน อิตาลี เบลเยียม และสวิตเซอร์แลนด์ โดยที่พรรคการเมืองดังกล่าวทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของศาสนาและเพื่อให้รัฐบาลสนับสนุนกิจการบางอย่าง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดระบบหลายพรรคอีกประการหนึ่ง คือ การที่ประชาชนมีชนชั้นทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กลุ่มกรรมกรหลายประเภทได้ก่อตั้งองค์กรของตนขึ้นจึงมีการจัดรูปของพรรคการเมืองเป็นพรรคกรรมกร พรรคสังคมนิยม พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคนายทุน และพรรคคอนเซอร์เวตีฟ (อานนท์ อภาภิรม 2528: 93)

มีข้อสังเกตในการศึกษาวิจัยว่าด้วยจำนวนพรรคการเมืองซึ่งนับว่าเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดให้แน่นอนลงไปว่าประเทศหนึ่งๆ ควรมีพรรคการเมืองมากน้อยเท่าใด เพราะขึ้นอยู่กับสภาพข้อเท็จจริงของสถานการณ์แต่ละประเทศ ความสนใจทางการเมืองของประชาชนมีมากน้อยเพียงใด สำหรับในประเทศคอมมิวนิสต์นั้น มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวคือ พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของรัฐและป้องกันการปฏิวัติซ้อน

อย่างไรก็ตามมีการยอมรับกันว่าจำนวนพรรคการเมืองเป็นสิ่งสำคัญมากเนื่องจากมีส่วนสัมพันธ์กับรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติอยู่หลายประการ เช่น การมีพรรคการเมืองมากเกินไปนั้นย่อมทำให้เกิดการแตกต่างภายในวงการเมือง ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างกรณีการมีพรรคการเมืองน้อยพรรค อันเป็นที่ประจักษ์ต่อการสนับสนุนความคิดที่ว่า การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีพรรคการเมืองจำนวนน้อยนั้น มิได้มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตยเลย เพราะเหตุว่าทั้งสองประเทศต่างได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่อย่างมาก

ในส่วนของสังคมประชาธิปไตยยอมรับว่ากลุ่มชนต่างๆ นั้นย่อมมีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันได้และอาจขัดแย้งกันได้ เพียงแต่ความแตกต่างหรือความขัดแย้งดังกล่าวจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายและความเชื่อถือของประชาชนในส่วนของสังคมเป็นสำคัญ (อานนท์ อภาภิรม 2528: 94)

2. แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการพัฒนาการเมืองการปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลาย ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวความคิด ที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสถาบันพรรคการเมือง เพื่อที่จะทำให้เราเข้าใจถึงความมุ่งหมายของการเกิดขึ้นของ

พรรคการเมืองและสามารถนำแนวความคิดดังกล่าวมาปรับให้เหมาะสมกับพรรคการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพกับการจัดตั้งพรรคการเมือง

ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ เป็นการปกครองที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้ ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย นอกจากนั้นยังมีสิทธิเสรีภาพในการกระทำการใดก็ได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและขัดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งกฎหมายที่ออกมาจำกัดเสรีภาพดังกล่าวก็เป็นกฎหมายที่ออกโดยความยินยอมเห็นชอบของประชาชน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

เมื่อเรากล่าวถึงเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยแล้ว หลักการที่สำคัญที่เรากล่าวถึงในที่นี้คือ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ซึ่งเสรีภาพดังกล่าวนี้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางความคิดของประชาชนหรือกลุ่มคนทั้งหลายในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่มีความคิดเห็นในหลักการหรืออุดมการณ์ทางการเมืองในเรื่องเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง หรือทางสังคม ก็ตาม ซึ่งพลังความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้รับการยอมรับและพัฒนาจนกลายมาเป็นฐานสำคัญทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มตน และพัฒนาเรื่อยมาจนกลายมาเป็นพรรคการเมืองของมวลชนในเวลาต่อมา จากแนวความคิดดังกล่าว การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักการและอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการก่อตัวขึ้นทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศต่างๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองนี้ยังเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ บางประเทศจัดให้มีกฎหมายพรรคการเมืองเพื่อควบคุมการดำเนินงานของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งเป็นไปตามความเป็นมาและข้อจำกัดทางการเมือง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองของแต่ละประเทศแต่บางประเทศก็ไม่มีกฎหมายดังกล่าว

2.1.1 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองทางรัฐศาสตร์ การศึกษาถึงกำเนิดหรือแหล่งที่มาในเชิงสังคมวิทยา ที่เป็นการพิจารณาลักษณะการรวมตัวกันทางอุดมการณ์ แนวความคิด สภาวะแวดล้อมทางการเมือง โดยศึกษาจากทฤษฎีการกำเนิดพรรคการเมือง

จากแนวความคิดของ Avery Leiserson ได้กล่าวไว้ในหนังสือของท่านชื่อ “Parties and Leiserson” ซึ่งได้อธิบายการเกิดของพรรคการเมืองว่าเกิดจากเหตุผลต่างๆ กันกล่าวคือ

เกิดจากเหตุผลทางจิตวิทยา เศรษฐกิจและสังคม อุดมคติ และการจัดองค์การ ซึ่งได้ก่อให้เกิดทฤษฎีการกำเนิดพรรคการเมือง สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) *ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theories)* ซึ่งถือว่าพรรคการเมืองกำเนิดมาจากลักษณะทางจิตวิทยาของมนุษย์ โดยมีแนวความคิดที่ว่ามนุษย์มีความคิดและทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของบุคคลที่มีความคิดที่ตรงกัน โดยมุ่งเน้นในเรื่องจิตวิทยาเป็นสำคัญ (ปริชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 23)

2) *ทฤษฎีทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio – Economic Theories)* ทฤษฎีนี้เป็นการมองว่า มูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดพรรคการเมือง คือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาปากท้อง ความยากจน ชนชั้นทางสังคม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการต่อรองในเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดพรรคการเมืองตามแนวทางของตน เพื่อที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มของตน (ปริชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 23) เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นผู้นำและปกป้องชนชั้นกรรมาชีพ พรรคทอริ (พรรคคอนเซอร์เวทีฟ ของอังกฤษในปัจจุบัน) ถือว่าเป็นพวกตัวแทนของชนชั้นราชาที่ดิน พวกขุนนาง เป็นต้น

3) *ทฤษฎีอุดมคติ (Ideological Theories)* ทฤษฎีนี้อธิบายว่า มนุษย์มีคุณลักษณะพิเศษ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ และพยายามแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความคิดของตนอยู่เสมอแม้ว่าเมื่อมนุษย์มารวมกันเป็นกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจหรือทางสังคมก็จะมีความคิดของกลุ่มคนที่แตกต่างกันไป พรรคการเมืองจึงมีกำเนิดจากแนวความคิดของกลุ่มคนที่มารวมกันในด้านต่างๆ ตามปรัชญาหรืออุดมคติของสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มนั้นๆ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคที่ยึดถือปรัชญาของมาร์กซิสต์ พรรคเลเบอร์ของอังกฤษยึดถืออุดมการณ์ของพรรคสังคมนิยม เป็นต้น (ปริชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 24)

4) *ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร (Organizational Theories)* เป็นการอธิบายว่า พรรคการเมืองมีกำเนิดมาจากการรวมกลุ่มกันของบุคคล เนื่องจากมีผู้นำในทางการเมืองขึ้นมาแล้ว และได้มีผู้นิยมหรือสนับสนุนผู้นำคนนั้นเป็นจำนวนมาก เพราะเชื่อมั่นในคุณวุฒิ วิชาความรู้ ความสามารถ และโดยความนิยมในตัวบุคคลนี้จึงทำให้เกิดพรรคการเมืองขึ้น เพื่อจัดระเบียบการดำเนินงานและการให้มีสายงานการบังคับบัญชา ก็คือการจัดองค์กรขึ้นนั่นเอง การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองในลักษณะนี้มักจะแตกสลายได้ง่าย เมื่อผู้นำทางการเมืองดังกล่าวหมดอำนาจลงไปหรือถึงแก่กรรม พรรคการเมืองนั้นๆ ก็มักจะสิ้นสุดไปด้วย (ปริชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 24)

2.1.2 แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองทางกฎหมายมหาชน เมื่อกล่าวถึง

สิทธิในทางกฎหมายมหาชน ย่อมหมายความว่า ฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ ซึ่งฝ่ายที่มีสิทธิก็คือประชาชนในรัฐ ส่วนฝ่ายที่มีหน้าที่อันเป็นหน้าที่ เฉพาะเจาะจงย่อมได้แก่รัฐ และเมื่อกล่าวถึงเสรีภาพก็ย่อมหมายถึงบุคคลมีเสรีภาพที่จะกระทำการ ใดๆ ก็ได้ โดยรัฐมีหน้าที่เป็นการทั่วไปที่จะไม่ขัดขวางการใช้เสรีภาพเช่นว่านั้นของประชาชน อย่างไรก็ดีแม้บุคคลจะมีสิทธิเสรีภาพ แต่ก็อาจจะมีการตรากฎหมายมาจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิ เสรีภาพนั้นได้ แต่ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวจะต้องตราขึ้นตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอัน เป็นกฎหมายที่รองรับและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน ในรัฐธรรมนูญนั้นได้จำแนกสิทธิและ เสรีภาพออกเป็น 2 ประเภท โดยใช้เกณฑ์การจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้หรือไม่เป็นตัวกำหนด ซึ่ง สิทธิเสรีภาพประการแรก เรียกว่า สิทธิเสรีภาพสัมพัทธ์ หมายถึง สิทธิเสรีภาพประเภทที่ รัฐธรรมนูญยอมให้ตรากฎหมายจำกัดขอบเขตได้ อาทิเช่น สิทธิเสรีภาพของบุคคลในทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพของบุคคลในร่างกาย และสิทธิเสรีภาพของบุคคลในชีวิต เป็นต้น ส่วนสิทธิเสรีภาพ ประการที่สอง ได้แก่ สิทธิเสรีภาพสัมบูรณ์ ซึ่งหมายถึง สิทธิเสรีภาพนั้นๆ รัฐธรรมนูญไม่ยินยอม ให้มีการตรากฎหมายจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา

เมื่อพิจารณาถึงเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง จะพบว่าอาจเกิดได้ใน 2 กรณี คือ กรณีแรก มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร กรณีที่สอง ไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การเมืองไว้ แต่ถือว่าพรรคการเมืองย่อมเกิดขึ้นได้ตามสิทธิธรรมชาติ อนึ่ง ในกรณีที่พรรคการเมือง เกิดขึ้นโดยมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ เสรีภาพใน การจัดตั้งพรรคการเมืองนี้ย่อมถูกจำกัดได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจัดได้ว่า เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเสรีภาพแบบสัมพัทธ์ แต่อย่างไรก็ดีปัญหาที่มักเกิดขึ้นอยู่ เสมอก็คือ ขอบเขตในการจำกัดเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองว่าควรจะมีมากน้อยเพียงใด การศึกษาแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองในทางกฎหมายมหาชน จึงเป็นการศึกษาที่ มุ่งเน้นมิติทางกฎหมาย โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงการจัดตั้งพรรคการเมืองจากสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองว่า แนวความคิดทฤษฎีที่แตกต่างเกี่ยวกับลักษณะการรับรอง สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ได้ส่งผลกระทบต่อการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนใน การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง รูปแบบของพรรคการเมือง และระบบกฎหมายที่รองรับถึง การจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ซึ่งแตกต่างจากแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองทางรัฐศาสตร์ ที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงจุดกำเนิดของพรรคการเมือง โดยพิจารณาจากการรวมกลุ่มของบุคคล

เพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองจากเหตุผลทางการปกครอง เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ แนวความคิดทางการเมืองรวมกัน (วัลลียา ไชยศิริ 2547: 16)

2.2 พระราชบัญญัติพรรคการเมืองไทย พระราชบัญญัติพรรคการเมืองไทย ตาม กฎหมายของพรรคการเมืองไทยมีความสำคัญในอันที่จะบ่งบอกถึงแนวความคิดและทิศทางของผู้มี อำนาจในกระบวนการทางการเมือง รวมทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงการพัฒนาทางการเมืองในเชิง ประจักษ์ ผู้ศึกษาวิจัยจึงมุ่งประเด็นพรรคการเมืองไทยในบริบทกฎหมายพรรคการเมืองเพื่อความ เข้าใจความเป็นมาของพรรคการเมืองไทย ด้วยเหตุที่ว่าพรรคการเมืองไทยมิได้เกิดขึ้นจากสิทธิขั้น พื้นฐานของประชาชนที่มีอยู่แต่เดิมหรือสิทธิตามธรรมชาติ หากแต่พรรคการเมืองไทยเกิดขึ้นได้ ด้วยสิทธิตามกฎหมาย ด้วยการรับรองสิทธิตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองซึ่งตราขึ้น โดยนัยของ รัฐธรรมนูญที่ปัจจุบันใช้ชื่อ เรียกว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2550 (เชวานะ ไตรมาส 2540: 37 – 39)

2.2.1 กฎหมายพรรคการเมืองฉบับที่ห้า พ.ศ. 2541

กฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ. 2540 มาตรการอันนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง ที่ปรากฏเป็นรูปธรรม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามกระแสการ เรียกร้องทางการเมือง ซึ่งยังผลให้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ที่ดำเนินการยกร่างโดยสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญตามความในมาตรา 211ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538 นั้น ได้มีการบัญญัติให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของบุคคล (มาตรา 68) มีการกำหนดให้ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง (มาตรา 47) สภา ผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน มีที่มาจากการเลือกตั้งแบบผสมระหว่าง การเลือกตั้งแบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อพรรค จำนวน 100 คน และการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตละหนึ่งคน จำนวน 400 คน (มาตรา 98) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (มาตรา 99 วรรคแรก) มีการเปลี่ยนวิธีการนับคะแนน โดยให้นำ หีบบัตรเลือกตั้งไปเทนับรวมกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียว (มาตรา 104 วรรคสี่) ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาไม่น้อยกว่า 90 วัน (มาตรา 105) ส่วนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งซึ่งอยู่นอกจังหวัดในวันเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิได้โดยไม่ต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาตาม ทะเบียนบ้าน (มาตรา 105 วรรคสอง) และมีคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 144) ทั้งกำหนด ให้ รัฐสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 113) บทบัญญัติสำคัญที่ส่งเสริมระบบพรรคการเมือง มีหลายประการ เช่น การกำหนดให้ผู้สมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมัครไม่น้อยกว่า 90 วัน (มาตรา 107 วรรค 4) การห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในเวลาเดียวกัน

(มาตรา 204) พรรคการเมืองอาจลงมติขับสมาชิกพรรคด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น (มาตรา 118) แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติดังกล่าว (มาตรา 47 วรรคสาม) กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ในทางกลับกันของการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (มาตรา 118) และการเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 20 คนรับรอง (มาตรา 169 วรรคสอง) มาตรา 47 วรรคแรกได้บัญญัติหลักการของพรรคการเมืองไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้” (มานิตย์ จุมปา 2541: 18)

พรรคการเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าพรรคการเมืองจัดตั้งง่าย แต่ต้องมีข้อบังคับและการบริหารเป็นประชาธิปไตยและต้องมีสาขาพรรค ส่วนสมาชิกพรรคได้รับการคุ้มครองจากการใช้อำนาจมิชอบของพรรคโดยยังคงวินัยของพรรคไว้ รวมทั้งการให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองโดยรัฐ การควบคุมและการเปิดเผยการบริจาคและบัญชีรายได้และรายจ่ายของพรรค อันพิจารณามาตรการเหล่านี้ได้ว่าเป็นการทำให้พรรคการเมืองมีความโปร่งใสขึ้นและลดการพึ่งพิงนายทุนให้น้อยลง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งกำหนดให้การจัดตั้งพรรคการเมืองสามารถดำเนินการได้ง่าย หากผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไปสามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ (มาตรา 8) และต้องมีสมาชิก 5,000 คน ขึ้นไปภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและกระจายตามภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา เป็นครั้งแรกที่กฎหมายพรรคการเมืองกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองอย่างชัดเจนว่า ประกอบด้วย

ประธานสภา รองประธานสภา เลขานุการสภา รองเลขานุการสภา เหน้ญกสภา โฆษกสภา และกรรมกรอื่นของสภาพรรคการเมือง (มาตรา 31) ซึ่งมีลักษณะเดียวกับคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา 12) ทั้งนี้กฎหมายพรรคการเมืองวางกรอบให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมกรสภาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (มาตรา 42) สำหรับพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นก็ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินด้วยเช่นกัน (มาตรา 13) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ถือว่าพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล (มาตรา 19) และยังคงห้ามการใช้ชื่อหรือถ้อยคำที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นพรรคการเมืองโดยมิได้เป็นพรรคการเมือง (มาตรา 24)

ทั้งนี้มีข้อสังเกตสำคัญจากระบบเลือกตั้งแบบผสม ระหว่างแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน ซึ่งมีวิธีการคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากรอบเดียวหรือเสียงข้างมากอย่างง่าย โดยผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหนึ่งคนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้หนึ่งเสียง (One Man One Vote) ผสมกับแบบรวมเขตในระบบบัญชีรายชื่อพรรค (Party List) ซึ่งมีวิธีการคิดคะแนนแบบสัดส่วนและถือประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียว โดยผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหนึ่งคน มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่าเทียมกันคนละหนึ่งเสียงตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้น ทฤษฎีรัฐศาสตร์ให้คำอธิบายจากประสบการณ์ของประเทศที่แตกต่างกันหลายประเทศว่าระบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้คนเดียว นั้น จะสนับสนุนให้เกิดระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรค เช่นที่เป็นอยู่ในประเทศอังกฤษและการมีผู้แทนตามระบบสัดส่วนนั้นจะเอื้ออำนวยให้พัฒนาไปสู่ระบบหลายพรรค เช่นในประเทศเยอรมัน และประเทศอื่นในยุโรป รวมทั้งพรรคการเมืองที่มีขนาดเล็กในประเทศญี่ปุ่นที่สนับสนุนการมีผู้แทนตามระบบสัดส่วน (วัชรวิชัย 2541: 35)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นการขยายสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในทางการเมืองการปกครองของประชาชน มีการรับรองสิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเป็นมาตรการในการทำให้การใช้อำนาจรัฐสุจริต มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างมาตรการและกลไกการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงโครงสร้างของระบบการเมืองทั้งระบบ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการต่างๆ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการปรับปรุง โครงสร้างระบบพรรคการเมือง เช่น

1) *ทำให้พรรคการเมืองจัดตั้งง่าย* ซึ่งมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และมีลักษณะที่ไม่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไปสามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ (มาตรา 8) และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง โดยให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายใน 15 วันนับแต่วันที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

2) *ทำให้พรรคการเมืองมีระบบบริหารที่เป็นประชาธิปไตย* เช่น การกำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง ข้อบังคับของพรรคการเมือง และมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง (ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ) ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองจัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายพรรคการเมือง กำหนดข้อบังคับพรรคการเมือง และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง โดยการประชุมดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 9) ทั้งนี้พรรคการเมืองต้องมีนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองซึ่งต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนา ระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 10)

3) *กำหนดให้รัฐต้องอุดหนุนพรรคการเมือง* กำหนดให้มีกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายในการสนับสนุนพรรคการเมืองและการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมืองตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามที่กำหนดใน (มาตรา 56) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง และควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียน (มาตรา 57)

4) *การควบคุมเงินของพรรคการเมือง* ซึ่งพรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในหมวดที่ 3 ส่วนที่ 2 และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน

ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป (มาตรา 62)

5) การเสริมสร้างระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง โดยการกำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผูกพันกับพรรคการเมือง ตามมาตรา 118 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้น

2.2.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ได้ถูกบัญญัติขึ้นหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ภายใต้สถานการณ์ที่จะต้องนำพาประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งต่อไป และเพื่อแก้ไขปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นระบบ การดำเนินการทางการเมืองที่ขาดความโปร่งใส ไม่มีคุณธรรม และจริยธรรม ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ล้มเหลว และการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังไม่ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างเต็มที่ ดังนั้นเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บางส่วนอาจคงสภาพเดิมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเนื้อหาบางส่วนก็เป็นที่ไปเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวด้วยเช่นกัน อาทิ

1) เนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่มีการปรับปรุง

(1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะสมาชิกพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรค หากเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ขัดต่อสถานการณ์ปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้มติหรือข้อบังคับนั้นถูกยกเลิกไปได้ (มาตรา 65) เพื่อลดความเข้มแข็งของหัวหน้าพรรคการเมือง

(2) ห้ามควมรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาในระหว่างอายุของสภา เพื่อป้องกันการเกิดเสียงข้างมากอย่างผิดปกติในสภา (มาตรา 104)

(3) ผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่ต่ำกว่า 90 วัน ยกเว้นการยุบสภาต้องสังกัดไม่ได้ต่ำกว่า 30 วัน (มาตรา 101)

2) เนื้อหาในส่วนของระบบพรรคการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบพรรคการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550)

มีการกล่าวถึงใน 2 หมวดใหญ่ด้วยกัน อันได้แก่ (1) หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 47 และ (2) ในบทเฉพาะกาล มาตรา 328 ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ ดังนี้

(1) มาตรา 65 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 11 เสรีภาพในการชุมนุมและสมาคม ได้มีการกำหนดให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง

(2) มาตรา 138 หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 6 การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 ฉบับซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ก็นับเป็นกฎหมายในนั้น โดยในบทเฉพาะกาลมาตรา 295 ได้ระบุว่าให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ว่า ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือผู้มีสัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญโดยมีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปอาจรวมกันดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ (มาตรา 8) และต้องมีสมาชิกห้าพันคนขึ้นไปภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมือง และกระจายตามภาคและจังหวัดตามที่นายทะเบียนกำหนด และต้องมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปี (มาตรา 26)

3) รายละเอียดว่าด้วยพรรคการเมือง นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ยังระบุรายละเอียดว่าด้วยพรรคการเมืองไว้ดังนี้

(1) การจัดองค์กรของพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดองค์กรภายในของพรรคการเมืองดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมืองและมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและซื่อสัตย์ สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และต้องส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง (มาตรา 17)

- คณะกรรมการบริหารพรรคประกอบด้วย หัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เภรัณยู์กพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองโฆษกพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารอื่นๆ

ซึ่งเลือกตั้งจากสมาชิกซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 11) การรวมและการยุบพรรคการเมือง เจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ที่มีเนื้อหาให้พรรคการเมืองใหญ่มีความเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมให้ควบรวมและยุบพรรคการเมืองขนาดเล็ก ดังนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับ พ.ศ. 2550 จึงวางหลักเกณฑ์เงื่อนไขส่งเสริมให้พรรคการเมืองยุบพรรคหรือรวมพรรคให้ยากกว่าเดิม เพื่อป้องกันเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรที่เกินจริงอันเนื่องมาจากการที่พรรคการเมืองใหญ่ได้ควบรวมพรรคการเมืองขนาดเล็ก และส่งเสริมให้พรรคการเมืองขนาดเล็กดำรงอยู่ได้ในฐานะที่เป็นตัวแทนทางอุดมการณ์ทางการเมืองหนึ่งของประชาชนที่มีฐานหลากหลายความคิด การเมืองเช่นเดียวกับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ดังนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับ พ.ศ. 2550 จึงข้อบัญญัติว่า “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร จะมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้” (หมวด 5 การควบรวมพรรคการเมือง มาตรา 99) และการรวมพรรคการเมืองอาจกระทำได้ 2 วิธีคือ (1) การรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ และ (2) การรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลัก (มาตรา 100)

(2) การรวมพรรคการเมือง

- การรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ (มาตรา 101) กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ ให้ที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคมีมติเห็นชอบ โดยให้หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคจำนวนพรรคละ 10 คน ประชุมร่วมกัน เพื่อกระทำการเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ว่าต้องกำหนดนโยบายพรรคการเมือง และกำหนดข้อบังคับพรรคการเมือง และให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการเลือกและการควบรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

- การรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลัก (มาตรา 103) กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ ให้แต่ละพรรคขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง และให้หัวหน้าพรรคทุกพรรคที่ต้องการจะควบรวมกันแจ้งต่อนายทะเบียน เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเลิกพรรคการเมืองที่รวมกับพรรคหลักนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

(3) การเลิกและการยุบพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้ว่าพรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (มาตรา 91)

- 1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง
- 2) ไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป 2 ครั้งติดต่อกัน หรือเป็นเวลา 8 ปี ติดต่อกัน
- 3) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง 5,000 คนภายในระยะเวลาติดต่อกัน 1 ปี
- 4) ไม่มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมือง หรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดทางการเมืองเป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี
- 5) มีการควบรวมกับพรรคการเมืองอื่น
- 6) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง
- 7) ไม่ดำเนินการตามกฎหมาย อาทิ องค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองไม่ครบ หรือไม่สามารถหาสมาชิกได้อย่างน้อย 5,000 คน สาขาพรรคอย่างน้อยภาคละ 1 สาขาภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา 26)

(4) ระบบเงินสนับสนุนพรรคการเมือง

ระบบเงินอุดหนุนพรรคการเมืองโดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ระบบคือ ระบบเงินอุดหนุนจากเอกชน (*Private Financing*) และระบบเงินอุดหนุนจากรัฐ (*Public Financing*)

ก. ระบบเงินอุดหนุนจากเอกชน (*Private Financing*) หมายถึง การได้มาซึ่งรายรับของพรรคการเมืองจากผู้สนับสนุนทางการเมืองซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือองค์กรทางธุรกิจหรือองค์กรอื่นๆ การบริจาคเงินเพื่อให้พรรคการเมืองนำไปดำเนินการตามนโยบายของพรรคการเมืองนั้นต้องดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 72) ดังนี้

ก) จำต้องทำการบริจาคในนามพรรคการเมืองห้ามบริจาคสมาชิกพรรคเป็นการส่วนตัว (มาตรา 56) และการบริจาคแก่พรรคการเมืองตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไป ให้กระทำโดยเปิดเผยชื่อผู้บริจาคและสามารถตรวจสอบได้ (มาตรา 56) และการบริจาคแก่พรรคการเมืองตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไปต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และหากบริจาคเป็นตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไปต้องส่งจ่ายเป็นตัวแลกเปลี่ยนหรือเช็คขีดคร่อม (มาตรา 57) นอกจากนั้นกฎหมายยังห้ามให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลบริจาคให้แก่พรรคการเมืองใดเกินกว่า 10 ล้านบาท ต่อปี และหากนิติบุคคลใดบริจาคแก่พรรคการเมืองตั้งแต่ 5 ล้านบาทขึ้นไป จะต้องได้รับอนุมัติหรือสัตยาบัน โดยมติที่ประชุมหรือผู้ถือหุ้นของนิติบุคคลนั้นหรือสมาชิกของนิติบุคคลนั้น (มาตรา 59)

ข) ห้ามมิให้พรรคการเมืองรับบริจาคเงิน หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 65)

ค) ห้ามมิให้พรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้กระทำหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร บัณฑิต เสริมธุรกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ (มาตรา 66)

ง) ห้ามมิให้พรรคการเมืองรับบริจาคจาก (มาตรา 69)

- บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย
- นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร

- นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ ในกรณีที่เป็นการบริษัทยักษ์ใหญ่จำกัดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การพิจารณาตามอนุमतรานี้ ให้พิจารณาในวันก่อนวันที่บริจาคโดยให้ถือทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือซึ่งมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

- องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือซึ่งมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

- บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับบริจาค เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์กรตามข้อ (1)-(4)

- บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ข. ระบบเงินอุดหนุนจากรัฐ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับ พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 4 การสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ มาตรา 73 ระบุให้มีกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายในการสนับสนุนพรรคการเมืองและการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมืองตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- ก) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่าย
- ข) เงินที่ได้รับมาจากกรมสรรพากรตามมาตรา 58
- ค) เงินสนับสนุนสมทบจากรัฐตามมาตรา 76
- ง) เงินค่าธรรมเนียมการสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
- จ) เงินค่าปรับที่ได้รับจากการลงโทษทางปกครองหรือทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้
- ฉ) เงินหรือทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้
- ช) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 96
- ซ) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้เพื่อสมทบกองทุน
- ฌ) เงินดอกผลของกองทุน
- ญ) เงินรายรับอื่น

2.3 ขั้นตอนการจัดตั้งพรรคการเมือง

โดยทั่วไปแล้วในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยถือกันว่าพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง ส่งเสริมให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้เองพรรคการเมืองจึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลไกสำหรับแก้ไขข้อขัดแย้งของบุคคลที่มีผลประโยชน์และความคิดเห็นที่ต่างกัน ประเทศไทย พรรคการเมืองได้มีการพัฒนามาตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองไทย ในปี พ.ศ. 2475 โดยพรรคการเมืองจะมีหน้าที่หลักที่สำคัญคือ หน้าที่ในการรวมกลุ่มผู้ที่มีแนวความคิดทางการเมืองที่คล้ายกัน รวมตัวกันเพื่อกระจายความคิดทางการเมืองไปสู่ประชาชน โดยผ่านอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของพรรค หากได้รับการยอมรับจากประชาชนจะทำให้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางในการบริหารประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ปัจจุบันมีพรรคการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งจำนวนทั้งสิ้น 40 พรรค มีสาขาพรรคการเมือง จำนวน 627 สาขา มีสมาชิกพรรคการเมือง จำนวน 10,513,106 คน และการจัดตั้งพรรคการเมืองในปัจจุบัน ยังคงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งได้กำหนดหลักการในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่มีขั้นตอนการจัดตั้งพรรคการเมือง 8 ขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ผู้ที่จะรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

- 1) สัญชาติไทยโดยการเกิด
- 2) อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- 3) ไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยัง

ต้องพิจารณาอีกด้วยว่า ผู้จัดตั้งต้องไม่ใช่ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปเพราะไม่ดำเนินการตามมาตรา 35 หรือมาตรา 62 หรือกระทำการตามมาตรา 66 เพราะบุคคลดังกล่าวต้องห้ามมิให้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

2.3.2 การประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง โดยปัจจุบัน ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 15 ให้ยกเลิกการห้ามพรรคการเมืองดำเนินการประชุมหรือดำเนินกิจการใดๆ ในทางการเมือง และการดำเนินการเพื่อการจัดตั้งหรือจดทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นผลให้ตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม 2550 ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา สามารถดำเนินการประชุมหรือจัดตั้งพรรคการเมืองได้ สำหรับการประชุมเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น มีหลักเกณฑ์และวิธีการโดยสรุป คือ

- 1) ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมก่อนยื่นคำขอ โดยต้องมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 15 คน มีการเลือกประธานและเลขานุการ ผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องลงชื่อในแบบ พ.ก.1 และแบบบันทึกประวัติ พ.ก.2 โดยประธานและเลขานุการในที่ประชุมลงชื่อรับรอง

- 2) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการในที่ประชุม คือ การกำหนดนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคจะต้องลงชื่อในแบบ พ.ก.3 และแบบบันทึกประวัติ พ.ก.4

- 3) มีการจัดทำรายงานการประชุม โดยเลขานุการเป็นผู้จกรายงานการประชุมและลงชื่อกำกับ ส่วนประธานในที่ประชุมเป็นผู้ลงชื่อรับรองความถูกต้อง

2.3.3 หัวหน้าพรรคการเมืองยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง

เอกสารที่ต้องยื่นจะต้องมีจำนวน 3 ชุด ซึ่งทั้ง 3 ชุดจะประกอบด้วย

- 1) แบบคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง
- 2) รายงานการประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง
- 3) บัญชีลงลายมือชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมตั้งพรรคการเมือง
- 4) บันทึกประวัติผู้จัดตั้งพรรคการเมือง

- 5) บัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง
- 6) บันทึกประวัติผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง
- 7) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง
- 8) นโยบายพรรคการเมือง
- 9) ข้อบังคับพรรคการเมือง
- 10) ภาพเครื่องหมายของพรรคการเมือง
- 11) แผนที่แสดงที่ตั้งของสำนักงานใหญ่

2.3.4 การพิจารณาตรวจสอบของนายทะเบียน ซึ่งประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนจะพิจารณาตรวจสอบ ในเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้จัดตั้ง นโยบายและข้อบังคับของพรรคซึ่งมีลักษณะไม่ขัดต่อกฎหมาย เอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมือง มีรายการครบถ้วน คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีคุณสมบัติตามกฎหมาย และชื่อพรรคการเมืองและภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอหรือที่นายทะเบียนได้รับจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว

2.3.5 การสั่งการของนายทะเบียน

- 1) สั่งรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง กรณีเห็นว่าถูกต้องและครบถ้วน
- 2) สั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง กรณีที่เห็นว่าคุณสมบัติหรือจำนวนของผู้จัดตั้งพรรคการเมือง หรือนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองหรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรค หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามกฎหมาย
- 3) สั่งให้แก้ไขเอกสารแล้วมีคำสั่ง ในกรณีที่เห็นว่าเอกสารมีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือบกพร่อง
- 4) สั่งให้ทำความตกลงกันก่อนมีคำสั่ง กรณีที่มีผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำหรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกันและยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองในวันเดียวกัน

2.3.6 การโต้แย้งคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้ง ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียน มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่ง ไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียน

2.3.7 การดำเนินการตามเงื่อนไขเวลาที่กฎหมายกำหนดหลังจากได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง คือ

- 1) หัวหน้าพรรคการเมืองกรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อนายทะเบียนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่ง
- 2) ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย สมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และต้องมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ 1 สาขา
- 3) หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองตามที่นายทะเบียนกำหนดให้ตรงตามความเป็นจริง เก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานใหญ่ พร้อมทั้งจะให้นายทะเบียนตรวจสอบ
- 4) กรณีที่พรรคการเมืองใดจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้น หัวหน้าพรรคการเมืองจะต้องมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองนั้น

2.3.8 เมื่อพรรคการเมืองดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนดแล้ว ให้รายงานต่อนายทะเบียน และพรรคการเมืองมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากฝ่าฝืนจะมีโทษทางอาญา ทั้งจำคุก และปรับและศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งและในบางกรณีอาจนำไปสู่การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นได้ในที่สุดการจัดตั้งพรรคการเมืองก็เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่งเลยทีเดียว เพราะพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่สำคัญในการกำหนดทิศทางทางการเมือง และเป็นตัวแทนของประชาชนในการประสานประโยชน์ แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี และวิถีทางการเมืองที่สำคัญจะเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนเป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมในการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน

3. พัฒนาการของพรรคการเมือง

บริบททางการเมืองของไทยจึงเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและระบบพรรคการเมือง (party system) ของไทยอย่างแยกไม่ออก และสอดคล้องกับทฤษฎีประชาธิปไตยที่มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสังคมตะวันตกและหลายส่วนของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การที่พรรคการเมืองไทยมีความอ่อนแอและไม่สามารถสร้างแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีทางประชาธิปไตยได้อย่าง

เป็นรูปธรรม ส่วนหนึ่งก็คือ ปัญหาของพรรคการเมืองไทยเองโดยตรง นอกจากนั้นยังมีปัญหาสำคัญอื่นๆ เช่น ปัญหาทางด้านความเป็นตัวแทน ผู้ดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง ปัญหาการเลือกตั้ง การทุจริตในการเลือกตั้ง ระบบอุปถัมภ์ซึ่งฝังรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างทางการเมืองและสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชน การรวมกลุ่มทางการเมือง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชน ไม่มีความเข้มแข็งพอ

ดังนั้นเมื่อมองพัฒนาการทางการเมืองไทยในรูปแบบสถาบันทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พรรคการเมืองไทยนั้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นไปตามกรอบแนวคิดประชาธิปไตยหรือสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น พรรคการเมืองไทยเกิดขึ้นมาตามสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองในอดีต และเกิดจากตัวบุคคลหรือผู้นำพรรคการเมืองเป็นนายทุนใหญ่ เป็นผู้มึบารมีทางการเมือง การเดินทางมาของระบอบประชาธิปไตยและพรรคการเมืองไทยในช่วงระยะเวลากว่า 70 ปี นั้นจนถึงเหตุการณ์ยุบพรรคการเมือง ในวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 และการยุบพรรคการเมืองในวันที่ 2 ธันวาคม 2551 นั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการยืนยันถึงพัฒนาการการเมืองการปกครองไทยในระบอบประชาธิปไตยผ่านระบบตัวแทน หรือพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดีซึ่งสาเหตุหลักมาจากการทุจริตในการเลือกตั้ง โดยการซื้อเสียงและการทุจริตผ่านทางช่องทางต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการเข้ามาเป็นนักการเมือง ดังนั้นการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองไทยในฐานะที่เป็นองค์กรสถาบันทางการเมืองซึ่งมีภาระความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในการบริหารประเทศ ส่วนภาคประชาชนต้องมีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองไปสู่การเมืองภาคพลเมือง และจนถึงการส่งเสริมกระตุ้นและพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของระบบการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนให้พัฒนาไปสู่การเมืองในรูปแบบของประชาธิปไตยทางตรงโดยภาคพลเมืองให้ได้ในที่สุด

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมือง ผู้ศึกษาวิจัยพรรคการเมืองไทยเป็นจำนวนมากต่างก็ทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไทยให้มั่นคงเข้มแข็งไว้หลายแนวทาง ทั้งแนวทางเชิงอุดมคติ (Idealism) และเชิงความเป็นจริง (Realism) ในระยะแรกการศึกษาวิจัยและเสนอแนะการพัฒนาพรรคการเมืองไทยยังมีจำกัด เพราะขอบเขตและช่วงเวลาในการแสดงบทบาทของพรรคสั้น จนในช่วง 2 ทศวรรษล่าสุดเริ่มมีมากขึ้นสอดคล้องกับช่วงเวลาที่พรรคการเมืองไทยเริ่มมีบทบาทที่ยาวนานมากขึ้นกว่าเดิม จากเหตุผลสำคัญคือ พรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมือง ความสำเร็จของการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นเหตุและผล โดยตรงกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของพรรคการเมือง หรือในทางกลับกันก็คือระดับของความเป็นสถาบันทางการเมืองของ

พรรคการเมืองเป็นมาตรวัดสำคัญขอระดับของการพัฒนาประชาธิปไตยและความสงบสุข มั่นคง และมีความสุขของคนส่วนใหญ่ในสังคม วัตถุประสงค์ของการนำเสนอแนวคิดและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาพรรคการเมืองโดยภาพรวมก็คือ การพัฒนาสถาบันพรรคการเมืองให้มั่นคง เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานมากที่สุด และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย และมุ่งหวังจะให้เกิดการพัฒนาในพรรคการเมืองไทยอย่างยิ่งก็คือ การที่คนไทยสามารถที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองหรือรวมกันตั้งพรรคการเมืองขึ้นได้โดยมีอุปสรรค น้อยที่สุด กฎหมายลดเงื่อนไขและอุปสรรคลง และการทำให้เกิดกลไกกระบวนการสังคมเพื่อเป็น พลังในการผลักดันการสร้างสถาบันพรรคที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับและมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง นักวิชาการตะวันตกหลายคนที่น่าสนใจศึกษาเรื่องพรรคการเมือง ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับ พัฒนาการของพรรคการเมืองในประเทศตะวันตกที่พัฒนาประชาธิปไตยก้าวหน้า เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส เป็นต้น ดังจะยกมาเป็นกรณีพิเคราะห์ดังนี้ (เสนีย์ คำสุข 2546: 102-103)

มอริซ ดูเวอเยอร์ (Maurice Duverger) นักวิชาการฝรั่งเศสมีแนวคิดทฤษฎีว่า พรรคการเมืองมีพัฒนาการเป็นขั้นตอน 3 ลำดับ คือ

- 1) เริ่มจากในสภาก่อน
- 2) การเกิดองค์กรนอกสภา
- 3) การเชื่อมโยงกันระหว่างพรรคในสภากับองค์กรพรรคนอกสภา

ระยะแรกพรรคเป็นกลุ่มของสมาชิกสภาที่แยกกันออกเป็นหลายกลุ่ม เกาะกันอยู่ หลวมๆ อย่างไม่เป็นทางการ ผูกพันกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ และการปกป้องอาชีพที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน บางกลุ่มอาจพัฒนาไปเป็นกลุ่มร่วมอุดมการณ์ใน ภายหลังต่อมาเมื่อสภาการณทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปมาก มีแรงกดดันทางการเมือง สูงขึ้น ทำให้เกิดการขยายสิทธิทางการเมืองให้กับพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิการเลือกตั้ง จาก ที่จำกัดไว้เฉพาะผู้เสียภาษีมาก ก็ค่อยๆ ขยายออกไปให้กับผู้เสียภาษีน้อยเกือบทุกคน โดยเริ่มจาก เพศชายขยายไปสู่เพศหญิง จนกลายเป็นสิทธิเลือกตั้งสากล สมาชิกสภาที่เห็นความจำเป็นต้องมา จัดตั้งองค์กรนอกสภาเพื่อช่วยทำงานในการรวบรวมคะแนนเสียงจากผู้ออกเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ แน่ใจว่าจะสามารถชนะการเลือกตั้งจนกลับเข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองได้อีก ยิ่งการเลือกตั้งมีขึ้น บ่อยครั้งพร้อมกับการใช้สิทธิเลือกตั้งกว้างขวางขึ้นเท่าใด การแข่งขันทางการเมืองยิ่งมีความสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งองค์กรพรรคของกลุ่มผู้มีแนวทางการเมืองคล้ายคลึงกันมากขึ้น กระบวนการต่อมาจึงเกิดการเชื่อมโยงองค์กรพรรคส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ทั้งในแนวตั้งคือ พรรคใน สภากับองค์กรพรรคนอกสภา และในแนวนราบคือ ระหว่างองค์กรพรรคนอกสภาในภูมิภาคต่างๆ ความผันแปรของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการเมืองที่อยู่นอกสภาหรือนอกขอบเขต

งานทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันก็ส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้เกิดพรรคการเมืองในรูปลักษณะต่างๆ ที่พัฒนาการต่อเนื่องกันมา เช่น ในอังกฤษได้เกิดระบบสองพรรค พรรคอนูร์กัสนิยมกับเสรีนิยม ก่อนในราวคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 พอถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จึงเกิดพรรคแรงงานขึ้นเป็นพรรคใหญ่ที่สาม และกลายเป็นสองพรรคใหญ่คู่กับอนุรักษนิยมจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ในฝรั่งเศสปรากฏว่าเป็นระบบหลายพรรคที่ยึดถืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดระบบสองพรรคใหญ่จาก Federalists กับ Anti – Federalists แล้วย่อยๆ กลายเป็น Whigs กับ Democrats จนเกิดพรรค Republicans กับ Democrats จากช่วง ค.ศ. 1860 มาจนถึงปัจจุบัน (เสนีย์ คำสุข 2546: 104)

แซมมวล พี.ฮันติงตัน มีแนวทฤษฎีว่าพัฒนาการของพรรคการเมืองมี 4 ขั้นตอน

1) *ขั้นรวมพวกแยกฝ้าย (Factionalization)* กลุ่มผู้นำจำนวนน้อยที่รวมตัวกันหลวมๆ เป็นฝ่ายที่ครอบงำทางการเมือง กลุ่มมีลักษณะไม่มั่นคงและไม่เป็นทางการ ไม่มีองค์กรในการทำงาน ถือเป็นช่วงเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มทางการเมือง

2) *ระยะการแยกขั้วทางการเมือง (Polarization)* กลุ่มในสภาที่แยกกันเป็นก๊กต่างๆ ได้เกิดการแตกแยกเป็นกลุ่มก้อนชัดเจนขึ้น และเป็นไปในทางขัดแย้งและแข่งขันกันจากความเป็นที่ที่จะต้องเชื่อมประสานเข้ากับพลังทางสังคมนอกสภาที่มีแรงกดดันต่อระบบการเมืองเพิ่มมากขึ้น จากการขยายสิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองที่มีมากขึ้น

3) *ระยะการขยายตัว (Expansion)* เกิดขึ้นเมื่อพลังทางสังคมของกลุ่มผลประโยชน์และความต้องการต่างๆ ขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ผู้นำทางการเมืองและกลุ่มการเมืองในสภาก็จำเป็นต้องเชื่อมโยงขั้วการเมืองในสภาเข้ากับองค์กรภายนอกสภาที่มีลักษณะเป็นทางการและมีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อสนองตอบกับความต้องการของพลังทางสังคมและในทางตรงกันข้ามก็เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองเอง องค์กรพรรคจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายของผู้นำทางการเมืองดังกล่าว

4) *ขั้นตอนการสร้างสถาบันพรรคการเมือง (Party Institutionalization)* เกิดขึ้นหลังจากการเกิดระบบพรรค พรรคมีความเข้มแข็งทางองค์กรจากคุณลักษณะสำคัญที่ได้รับการพัฒนาขึ้นภายในพรรค คือ ความซับซ้อน (Complexity) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ความมีอิสระในการทำงาน (Autonomy) และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Coherence) ยิ่งพรรคมีความเป็นสถาบันการเมืองสูงยิ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง (เสนีย์ คำสุข 2546: 105)

กนก วงษ์ตระหง่าน ได้ศึกษาพรรคการเมืองไทยโดยพิจารณาจากทฤษฎีของนักวิชาการตะวันตกและพบว่าพรรคการเมืองไทยนั้นเกิดขึ้นและสิ้นสุดลงจากเงื่อนไขสองส่วนที่

สำคัญด้วยกันคือ ผู้นำทางการเมืองกับปัจจัยทางกฎหมาย ส่วนการเกิดขึ้นตามธรรมชาติของพลังทางสังคมมีอยู่น้อยมากและเป็นไปในเวลาสั้นๆ สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญครอบงำพรรคการเมือง พรรคการเมืองไทยจึงถูกจัดตั้งและพัฒนาโดยผู้นำในกลุ่มเล็กๆ ที่มีกรอบของกฎหมายควบคุมและเน้นบทบาทเพื่อการเลือกตั้งเพื่อให้ตำแหน่งทางการเมืองเป็นด้านที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาพรรคการเมืองไทยไว้ดังนี้

1) ต้องมีการพัฒนาเสถียรภาพของพรรคการเมือง ตั้งแต่การลดจำนวนพรรค การสร้างวินัยสมาชิกพรรค การสร้างกลไกประสานงานระหว่างพรรค การสร้างพรรคให้ประชาชนยอมรับและเชื่อถือ และการประสานประโยชน์และทำความเข้าใจกับกลุ่มพลังต่างๆ

2) การพัฒนาขีดความสามารถของพรรคการเมือง ได้แก่ การพัฒนาอุดมการณ์และนโยบายพรรค การพัฒนาระบบการหาทุนของพรรคที่ยึดนโยบายพรรคเป็นหลัก และการขยายฐานของพรรคออกไปสู่ประชาชน

แนวทางการพัฒนาพรรคทั้งสองแนวทางดังกล่าวนี้จะเป็นการลดหรือแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในและภายนอกพรรคที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดอุดมการณ์ นโยบายที่ไม่ชัดเจน การยึดมั่นในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ สมาชิกพรรคขาดวินัย พรรคขาดความต่อเนื่องและไร้เสถียรภาพ พรรคขาดฐานสนับสนุนที่แท้จริงจากประชาชน ทหารและข้าราชการประจำมีทัศนคติไม่ดีต่อพรรค พรรคมีจำนวนมากเกินไป พรรคขาดแคลนเงินทุน และผู้นำพรรคและประชาชนเข้าใจผิดว่าบทบาทพรรคการเมืองคือการแข่งขันในการเลือกตั้งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด (เสนีย์ คำสุข 2546: 106)

3.2 ปัญหาการพัฒนาการพรรคการเมืองไทย พรรคการเมืองไทยปรากฏขึ้นครั้งแรกในชื่อ “คณะราษฎร” ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการและขุนนางที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเกิดพรรค “คณะราษฎร” จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการเกิดและการพัฒนาพรรคการเมืองไทย ปัญหาในการพัฒนาพรรคการเมืองที่ประสบมี 2 ด้านใหญ่ๆ คือ

1) สภาพตามธรรมชาติของความเป็น “คณะราษฎร” คือ

(1) ลักษณะการก่อเกิดและการขยายสมาชิกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มข้าราชการที่ใกล้ชิดกับกลุ่มเล็กๆ เป็นส่วนสำคัญ รวมทั้งหมดมีประมาณ 99 คน

(2) เป้าหมายของการรวมกลุ่ม คือ มุ่งล้มล้างระบอบเดิมเพราะเห็นว่าไม่ดีแล้ว นำเอาระบอบใหม่ที่เห็นว่าดีกว่ามาใช้แทน

(3) การจัดองค์กรการทำงานไม่มีรูปแบบชัดเจนหรือเป็นทางการ

2) สภาพธรรมชาติของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทย (สยาม) และของโลก
ในขณะนั้นที่สำคัญคือ

(1) โลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุโรปที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของโลก กำลังเกิด
ภาวการณ์สร้างความเป็นสมัยใหม่จากพื้นฐานความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ขณะที่สหรัฐอเมริกาที่กำลังเจริญก้าวหน้าในเกือบทุกด้านจนกลายมาเป็นชาติที่มีบทบาทสำคัญ
ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 การเกิดการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงในฝรั่งเศส พ.ศ. 2322 หรือในรัสเซีย
พ.ศ. 2460 ปรากฏการณ์เหล่านี้คือตัวอย่างและการเรียนรู้ที่ผู้นำของคณะราษฎรนำเข้ามาแต่ก็ยากต่อ
การนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยให้ได้ผลเพราะเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ
ไทยมีลักษณะเฉพาะตัวมาก

(2) ภายในสังคมไทย คนส่วนใหญ่ยังคงยึดการศึกษา ไม่มีความสนใจหรือ
ขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง เพราะถูกครอบงำทางการเมืองมายาวนานจากรูปแบบการ
ปกครองรวมศูนย์อำนาจและเผด็จการ ในแบบเก่า ฐานะทางเศรษฐกิจแบบพอมือพอกินจากฐาน
เศรษฐกิจเกษตรกรรมพึ่งพาธรรมชาติ บทบาททางการเมืองที่สำคัญจึงจำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้น
ผู้ปกครองเดิม การถ่ายทอดความรู้และการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุโรปมาสู่สังคมไทยจึงเป็น
ลักษณะเฉพาะบุคคล เฉพาะกลุ่ม ไม่ใช่กระแสโลกหรือกระแสสังคมเหมือนยุคกระแสโลกาภิวัตน์
ในอีก 60-70 ปีต่อมา ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองประชาธิปไตยรัฐสภาจึงจำกัดอยู่กับชนชั้น
นำในสังคม ค่านิยมของชนชั้นนำไทยบางส่วนจึงยังคัดค้านการจัดตั้งพรรคและการพัฒนาพรรค
การเมือง ผู้นำคณะราษฎรเองก็ไม่มีวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองได้
ตามที่ต้องการแล้วในระดับหนึ่งก็หันมาสู่การประนีประนอมตามวัฒนธรรมทางการเมืองของคน
ไทย การพัฒนาพรรคการเมืองจึงเป็นไปในเชิงของการประนีประนอม จนกระทั่งหลังสงครามโลก
ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489 จึงบัญญัติให้ ประชาชนคนไทยสามารถรวมกันจัดตั้งพรรค
การเมืองได้เป็นครั้งแรก และเกิดพระราชบัญญัติพรรคการเมืองหรือกฎหมายพรรคการเมืองฉบับ
แรกใน พ.ศ. 2498 เงื่อนไขของการพัฒนาพรรคการเมืองไทยในช่วงหลังจากการสลายตัวของ
คณะราษฎร จึงตกอยู่ในบริบทคล้ายคลึงกันกับ การถอยหลังของคณะราษฎร คือถูกจำกัดการพัฒนา
ให้อยู่ภายใต้บทบาทของ กลุ่มการเมืองในสภาที่มีองค์ประกอบของผู้นำทหารและข้าราชการและ
นักธุรกิจเป็นแกนหลัก ลักษณะของพรรคสภาพดังกล่าวนี้จึงอยู่ภายใต้ปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนา
พรรคการเมือง ปัจจัยที่สำคัญคือ

- การรัฐประหารของผู้นำทหารและข้าราชการ
- กฎหมาย

นอกจากปัจจัยอุปสรรคที่สำคัญดังกล่าวแล้ว ในทางตรงกันข้ามยังมีปัจจัยเสริมที่ทำให้พรรคการเมืองไทยได้มีอายุยาวนานขึ้นในช่วง พ.ศ. 2522-2534 และ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ปัจจัยที่สำคัญ ก็คือ

- การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของมวลชน
- การมีบทเรียนจากการมีบทบาทในการเลือกตั้งของประชาชน

เหตุการณ์สำคัญที่มวลชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง 2 ครั้งใน พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2535 มีผลให้พรรคคณะรัฐประหารและพรรคบริวารต้องถอยออกไปจากกระบวนการทางการเมืองประชาธิปไตยในช่วงเวลาหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการช่วยเปิดทางให้กับพรรคการเมืองที่สัมพันธ์กับการเลือกตั้งทั้งหลาย ได้กลับเข้ามาสู่เส้นทางการพัฒนาประชาธิปไตยอีกครั้ง ระหว่างช่วง พ.ศ. 2522-2534 รวมเวลา 12 ปี และจาก พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา มากกว่า 12 ปี พรรคการเมืองมีอายุยืนยาวขึ้นและได้เข้าร่วมการเลือกตั้งทั่วไปถึง 9 ครั้งเป็นอย่างน้อย ช่วงเวลาเลือกตั้งเหล่านี้เลยกลายเป็น “นาฬิกาทอง” ของพรรคการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคของกลุ่มทุนและนักธุรกิจที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำทหารและข้าราชการ ที่ทุ่มเทเงินและทรัพยากรเพื่อเอาชนะการเลือกตั้งจนสร้างภาพให้พรรคการเมืองเป็น “พรรคทุนผูกขาด” หรือ พรรคคอร์ปชั่น หรือพรรคเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุนที่มุ่งเข้ามาทำธุรกิจการเมือง (เสนีย์ คำสุข 2546: 106)

3.3 บทบาทของพรรคการเมืองไทย

บทบาทของพรรคการเมืองโดยทั่วไปแล้ว มักประกอบด้วยหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชน
- เป็นสถาบันที่สร้างผู้นำทางการเมือง
- เป็นสถาบันที่ประสานผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองต่างๆ
- เป็นสถาบันที่จัดทำโครงการต่างๆ ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล
- เป็นผู้ควบคุมการบริหารการปกครองหรือเป็นรัฐบาล
- เป็นสถาบันที่เชื่อมรัฐบาลกับประชาชนให้ใกล้ชิดกัน

3.3.1 การให้การศึกษาด้านการเมือง หมายถึง การที่พรรคการเมืองจัดการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทในฐานะเจ้าของประเทศ ผู้เป็นเจ้าของอำนาจ และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลโดยอาศัยพรรคการเมืองเป็นสถาบันกลาง แต่พรรคการเมืองไทยมิได้แสดงบทบาทในการให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชนมากนัก เพราะการรวมตัวของพรรคการเมืองค่อนข้างหละหลวม มีพรรคการเมืองจำนวนมากไม่มีนโยบายที่

แน่นอนว่าจะทำอะไร ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รู้และเข้าใจในเจตนาของคุณ เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนซึ่งไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันน้อยอยู่แล้ว เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจจึงเลือกบุคคลมากกว่าพรรค ผลที่ปรากฏก็คือไม่มีพรรคการเมืองพรรคใดที่ได้รับเสียงข้างมาก หรือได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ประกอบกับ การที่มีพรรคการเมืองมากมายเกินไป การแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว ควรจะเริ่มต้นด้วยการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสำนึกถึงความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกจากนั้นก่อนที่จะมีการเลือกตั้งต้องมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวางที่สุด ซึ่งการประชาสัมพันธ์ทุกอย่างจะต้องมีลักษณะจูงใจให้คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3.3.2 พรรคการเมืองต้องทำหน้าที่เป็นสถาบันที่สร้างผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองควรเป็นผลผลิตของพรรคการเมืองต่างๆ ที่เกิดจากการกลั่นกรอง โดยเริ่มตั้งแต่เลือกผู้นำของพรรคระดับท้องถิ่นขึ้นมาแข่งขันกันเป็นผู้นำระดับตัวแทนของพรรค เพื่อเข้ามรณรงค์เป็นผู้นำของชาติตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย การสร้างผู้นำของพรรคการเมือง ทำให้มีผู้นำระดับรองไว้ให้พิจารณาอยู่เสมอ ผู้นำระดับรองเหล่านี้จะมีโอกาสได้รับการฝึกงานโดยพรรคการเมือง อาจให้บทบาทสมมติในฐานะเป็นรัฐบาลก็ได้ เมื่อได้รับการเลือกเป็นตัวแทนของพรรค และเป็นผู้นำของชาติก็มีความพร้อมที่จะบริหารประเทศสืบไปโดยปฏิบัติตามนโยบายของพรรค

ในประเทศไทยการสร้างผู้นำทางการเมืองโดยพรรคเป็นปรากฏการณ์ที่หาได้ยาก มีพรรคการเมืองใหญ่ๆ บางพรรคเมื่อผู้นำพรรคถึงแก่อนิจกรรมลงความเข้มแข็งของพรรคก็จะละลายหายไปด้วย เพราะผู้นำระดับรองจำนวนน้อยมิได้รับการฝึกปรือไว้คอยรับตำแหน่งผู้นำพรรค แนวทางในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการเฟ้นหาตัวผู้นำระดับรองไว้ และทำการฝึกฝนให้ผู้นำเหล่านี้ได้มีประสบการณ์ทางการเมืองเพื่อเตรียมตัวเป็นทายาททางการเมืองต่อไป ประสบการณ์ทางการเมืองที่ผู้นำเหล่านี้อาจหาได้ก็โดยการที่พรรคการเมืองจัดตั้งรัฐบาลเงา เพื่อให้ผู้นำเหล่านี้มีโอกาสได้พิจารณาขบคิด แก้ไขปัญหาของชาติในกรณีที่พรรคเป็นฝ่ายค้าน ถ้าหากเป็นพรรครัฐบาลก็ควรมีโอกาสที่พรรคทำการอบรมผู้นำของตนให้รู้จักขบคิดแก้ไขปัญหาของชาติ การที่จะทำเช่นนี้ได้ก็ต่อเมื่อมีเวลาพอ นอกเหนือไปจากการประสานผลประโยชน์กับพรรคการเมืองที่ร่วมเป็นรัฐบาลแบบสหพรรค ซึ่งต้องเสียเวลาในการประสานผลประโยชน์มาก

3.3.3 พรรคการเมืองไทยควรทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองต่างๆ หมายความว่า ผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ควรมีการประสานกัน อาจพบกันครึ่งทาง โดยมีพรรคการเมืองเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มและก๊กต่างๆ ได้มีโอกาสรวมกันเป็นปีกแผ่นในการต่อรองในสิทธิและผลประโยชน์ทางการเมือง ด้านนโยบายของกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันก็น่าจะรวมกันได้ และมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งรัฐบาล แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของ

พรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศไทยนั้นไม่ได้เป็นไปในลักษณะอันสมควร คือพรรคการเมืองควรเป็นแหล่งประสานผลประโยชน์ แต่กลับกลายเป็นว่ากลุ่มผลประโยชน์ไม่ต้องการให้พรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเหตุต่างๆ ดังนี้

1) พรรคการเมืองไทยมิได้เกิดจากการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสิทธิและผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มประชาชน ประวัติความเป็นมาไม่มีความยาวนานที่จะสร้างความผูกพันระหว่างการต่อสู้ของบรรพบุรุษ แต่เป็นการนำกลุ่มสำเร็จรูปมาใช้ทันทีหลังจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎร พ.ศ. 2475 การก่อกำเนิดจึงมิได้เกิดจากพลังขับเคลื่อนจากความต้องการของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ เมื่อพรรคการเมืองต้องการจะเป็นผู้ประสานผลประโยชน์โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมอำนาจ กลุ่มผลประโยชน์ก็มักจะหลีกเลี่ยงพรรคการเมืองโดยให้เหตุผลว่า พรรคการเมืองจะนำการเมืองเข้ามาในกลุ่มของตนจะทำให้การรวมกลุ่มของตน โดยความบริสุทธิ์ใจต้องเสียไป

2) กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์ยังมีเคยถูกสถานการณ์ หรือระบบการเมืองบังคับให้มีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยพรรคการเมือง เพราะระบอบรัฐสภาไทยมักมีรัฐบาลประกอบด้วยหลายพรรคอยู่เสมอและแม้จะมีพรรคคู่แข่งข้างมากในคณะรัฐบาลได้ ก็อยู่ได้ในระยะเวลาอันสั้น พรรคที่จะเป็นหลักจึงไม่มี

3) รัฐธรรมนูญ มีส่วนเป็นอันมากที่ทำให้บทบาทของพรรคการเมืองด้อยลงไปอย่างน่าเสียดาย มีรัฐธรรมนูญบางฉบับ เช่น ฉบับปี 2521 มิได้ให้ความสำคัญต่อพรรคการเมือง และการปกครองระบอบรัฐสภาที่แท้จริง

3.3.4 เป็นสถาบันที่จัดทำโครงการต่างๆ ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล นั่นคือ การเสนอโครงการต่างๆ จากพรรคการเมืองย่อมสะท้อนจากความต้องการของประชาชนเจ้าของประเทศ ในกรณีของพรรคการเมืองไทย โครงการต่างๆ ที่มีขึ้น เช่น โครงการผันเงินไปสู่ชนบท หรือโครงการของพรรคการเมืองอื่นๆ มักเกิดจากความคิดของผู้บริหารพรรคการเมือง เพื่อผลในการสร้างคะแนนนิยมเพื่อการเลือกตั้งครั้งต่อไปมากกว่าเกิดจากความคิดริเริ่มของราษฎรผู้เป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งได้ประสานความแตกแยกอย่างกลมกลืนกันจนมีข้อยุติร่วมกัน พรรคการเมืองไทยไม่มีโอกาสได้แสดงบทบาทประการนี้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองซึ่งมีผลทำให้รัฐธรรมนูญต้องถูกล้มเลิกไป พระราชบัญญัติพรรคการเมืองก็ถูกยกเลิกตามความไม่ต่อเนื่องเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาการดำเนินงานไม่เต็มรูป ดังเช่นพรรคการเมืองในประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองตามระบอบรัฐสภา ดังนั้นสมาชิกสภาแต่ละคนซึ่งรู้ถึงความต้องการของประชาชนดีที่สุด จึงมักจะมึบทบาทมากกว่ากรรมการของพรรคในการดำเนินกิจการทางสภา การเสนอร่างพระราชบัญญัติมักเป็นความคิดริเริ่มของสมาชิกสภาแต่ละคน โดยคณะกรรมการกลางแต่ละพรรคไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญมากนักในการกำหนดนโยบายและหลักการในการเสนอร่าง

พระราชบัญญัติเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการบริหารของพรรคไม่มีความราบรื่น ขาดนโยบายและหลักการที่ชัดเจน ข้อยกเว้นมีในพรรคการเมืองบางพรรค เช่น พรรคแนวร่วมเศรษฐกิจและพรรคประชาธิปไตยซึ่งพรรคมีส่วนในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการให้ลูกพรรคเสนอกฎหมาย การขาดหลักการดังกล่าวเพราะพรรคขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาในการแสดงบทบาทข้อนี้ของพรรคการเมืองไป หากความต่อเนื่องของพรรคการเมืองมีอยู่ตลอด สมาชิกของพรรคซึ่งเป็นประชาชนย่อมมีโอกาสที่จะแสดงความต้องการต่างๆ ให้พรรคได้รับทราบและจัดโครงการชุดต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ ความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคม ก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีในรัฐได้

3.3.5 บทบาทในการเป็นรัฐบาล หมายความว่า พรรคการเมืองย่อมมีเป้าหมายเพื่อการจัดตั้งเป็นรัฐบาลปกครองประเทศเมื่อพรรคใดได้รับเลือกตั้งจากเสียงข้างมากของประชาชน ก็ย่อมจัดตั้งรัฐบาลได้ถ้าไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมากเลยก็อาจมีการจัดตั้งรัฐบาลในรูปแบบของสหพรรค คือ หลายๆ พรรครวมกันเป็นรัฐบาล กรณีของประเทศไทยนั้นรัฐบาลมักจะมาจากกรณีหลัง แม้ว่าจะมีการกำหนดโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ก็ไม่ทำให้จำนวนของพรรคการเมืองลดน้อยลง จำนวนพรรคการเมืองยังคงมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งการที่รัฐบาลเกิดจากสหพรรค ทำให้การบริหารการปกครองค่อนข้างจะยุ่งยาก เพราะแต่ละพรรคก็มีนโยบายเป็นของตนเอง ผู้นำต้องใช้เวลาและความสามารถต่างๆ ในการรอมชอมผลประโยชน์กันและกันอยู่เสมอ ถ้าหากไม่สามารถตกลงกันได้ ก็มักจะมีการแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นฝ่ายทหารเข้ามาทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งพรรคการเมือง ก็ย่อมสลายตัวไปด้วยโดยปริยาย

3.3.6 พรรคการเมืองควรเป็นสถาบันที่อยู่ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล คือ พรรคการเมืองควรเป็นผู้เชื่อมประชาชนกับรัฐบาลให้ใกล้ชิดกันอยู่เสมอ ศูนย์กลางที่รัฐบาลจะพบปะหรือทำความตกลงใดๆ ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล คือ พรรคการเมือง ในกรณีของประเทศไทย พรรคการเมืองไม่อาจทำหน้าที่นี้ได้ เพราะพรรคการเมืองมักจะมีเวลาได้แสดงบทบาทนี้น้อย คือ มักถูกลืมเลิกไปได้โดยการปฏิวัติ รัฐประหาร การขาดความต่อเนื่องนี้ทำให้พรรคขาดความเข้มแข็งและไม่อาจทำหน้าที่ในฐานะผู้ประสานแนวความคิดของรัฐบาลกับประชาชนได้ แม้ว่า ประเทศไทยจะมีพรรคการเมืองที่มีอายุยาวนาน แต่ระยะเวลาอันยาวนานไม่ได้ช่วยให้พรรคที่เก่าแก่มีรากฐานมั่นคงเท่าใดนัก

จากการศึกษาการพัฒนาองค์การของพรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เก่าที่สุดนั้น การบริหารภายในพรรคประสบความยุ่งยาก ปัญหาบริหารที่สำคัญ คือ การที่ผู้นำพรรคขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการแตกแยกออกเป็นฝักเป็นฝ่าย การพัฒนาสาขา

พรรคให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นแทนระบบหัวคะแนนกลับเป็นผลร้ายกับพรรคในแง่ที่ว่ากลุ่มอื่นๆ มองการดำเนินงานนี้เป็นการบ่อนทำลายอำนาจของบางกลุ่ม นั่นคือใน พ.ศ.2519 ภายหลังจากเลือกตั้ง พ.ศ. 2518 ความขัดแย้งภายในพรรคประชาธิปัตย์มีมากขึ้นระหว่างผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ซึ่งมี นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ และ ส.ส.ภาคใต้เป็นแกนกลาง ส่วนฝ่ายหลังมีนายสมัคร สุนทรเวช นายสมบุญ ศิริธร และกรรมการอำนวยการประมาณ 4 คน เป็นแกนนำ กลุ่ม ส.ส.ส่วนใหญ่พยายามขับไล่หรือลดอิทธิพลของกลุ่มนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งกลุ่มนายดำรง อ้างว่าติดต่อกับพรรคชาติไทย และแฝงตัวเข้ามากระทำการบ่อนทำลายพรรค และแรงขับไล่นี้ทำให้กลุ่มนายสมัคร และนายธรรมนุญ เทียนเงิน ต้องออกจากพรรคไปตั้งพรรคใหม่ซึ่งทำให้ภาพพจน์ของพรรคเสียไปมาก เพราะต่างโจมตีกันภายในพรรคอย่างรุนแรงซึ่งทำให้คะแนนนิยมของประชาชนต่อพรรคลดลงมากจนอาจกล่าวได้ว่า เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ต้องเสถียรเสถียรสนับสนุนไปในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2522

ใน พ.ศ. 2526 ปัญหาเหล่านี้ก็มีได้หมดไป จากการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ ความแตกแยกภายในพรรคยังคงมีอยู่และไม่ได้รับความสนใจแก้ไขจากสมาชิกของพรรค ปัญหาเหล่านี้ที่พรรคประสบอยู่เป็นปัญหาเก่าๆ ที่ไม่มีใครคิดแก้ไข และเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกในพรรคมาโดยตลอด ปัญหาที่ก่อให้เกิดความแตกแยกนั้นก็คือการแย่งตำแหน่งบริหารภายในพรรค เพราะตำแหน่งบริหารภายในพรรคนั้นเป็นหนทางที่จะสืบไปสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี หรือสามารถรักษาเก้าอี้รัฐมนตรีของตนเอาไว้ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งภายในพรรคครั้งใด กระแสข่าวความขัดแย้งและการเล่นพรรคเล่นพวกในพรรคก็จะปรากฏออกมาทุกครั้ง

อย่างไรก็ตามเราไม่อาจสรุปได้ว่าเหตุที่พรรคการเมืองบางพรรคที่เก่าแก่ไม่อาจแสดงบทบาทในการประสานประชาชนกับรัฐบาลได้ตามหน้าที่เพราะปัญหาความขัดแย้งของพรรคเท่านั้น เพราะความขัดแย้งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี แต่พรรคต้องการเวลาในการบริหารความขัดแย้ง ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านปัจจัยเวลาแล้วจะพบว่า ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์กำลังขยายสาขาพรรคออกไปถึง 66 แห่งในเดือนเมษายน 2518 และกำลังอยู่ในระหว่างการค้าเนติการอีก 22 แห่ง ก็ได้เกิดเหตุการณ์ที่พรรคไม่อาจควบคุมได้ นั่นคือ สถานการณ์ทางการเมืองเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ฐานะของพรรคประชาธิปัตย์ที่น่าจะเข้มแข็งขึ้น และการดำเนินงานของพรรคที่จะติดต่อกับประชาชน ได้ใกล้ชิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องโดยสาขาพรรคที่มีอยู่ก็ถูกทำลายลงโดยการรัฐประหาร

4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการทางการเมือง

4.1 การทำให้การเมืองทันสมัย

ฮันติงตัน (Huntington) ได้แยก “การทำให้การเมืองทันสมัย” กับ “พัฒนาการทางการเมือง” ออกจากกัน โดย ฮันติงตัน (Huntington) ได้เสนอว่า “การทำให้การเมืองทันสมัย” หมายถึง กระบวนการที่เปลี่ยนระบบการเมืองจากจารีตประเพณีมาเป็นระบบการเมืองที่ทันสมัยที่เกิดจาก (จุมพล หนิมพานิช 2548: 21)

1) *ความมีเหตุผลของอำนาจ* คือ เป็นการเปลี่ยนหรือแทนที่ลักษณะอำนาจดั้งเดิมที่กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ ของสังคมใดสังคมหนึ่ง ผูกพันอยู่กับผู้นำเผ่าพันธุ์ ผู้นำวงศ์ตระกูล ราชวงศ์แห่งแคว้น และผู้นำทางศาสนา เป็นอำนาจสูงสุดอยู่เพียงแห่งเดียว มั่นคงถาวร คือ รัฐบาลกลางของสังคมนั้น หมายถึงในรัฐหนึ่งจะต้องมีอำนาจสูงสุดอยู่อำนาจเดียวอยู่ที่รัฐ และนอกจากนี้ การใช้อำนาจจะต้องเป็นไปโดยมีกฎเกณฑ์เหตุผลที่แน่นอน มิใช่เป็นการใช้อำนาจเพราะความเชื่อทางศาสนา เชื่อทางไสยศาสตร์ หรือ แบบแผนประเพณีที่เคยปฏิบัติมา

2) *การจำแนกแยกแยะและทำหน้าที่ตามความชำนาญเฉพาะอย่างของโครงสร้างของระบบการเมือง (Differentiation and Specialization)* คือ จะต้องจัดการเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบการเมืองให้มีความสลับซับซ้อน มีการจำแนกแยกแยะทำหน้าที่อย่างสูง ควรทำงานตามความชำนาญเฉพาะด้าน ทั้งจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตัดสินใจได้ดี เพื่อจัดการเกี่ยวกับภาระหน้าที่และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) *การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)* โดยจะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในสังคมดั้งเดิมจารีตประเพณี ที่ผ่านมามักถูกปิดกั้นออกจากระบบหรือไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ให้หันเข้ามาสู่การมีบทบาทในการเมืองรูปใดรูปหนึ่ง โดยทั่วไปการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าคุณชีวิตของพวกเขาได้รับอิทธิพลอย่างมากจากรัฐบาล เขาเองก็มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐ (จุมพล หนิมพานิช 2548: 22)

4.2 พัฒนาการทางการเมือง

“พัฒนาการทางการเมือง” ฮันติงตัน (Huntington) จะหมายถึงการที่จะสร้าง “ภาวะความเป็นสถาบัน” หรือการสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีลักษณะยืดหยุ่น หรือมีความสามารถในการปรับตัว การมีความสลับซับซ้อน การมีความเป็นอิสระ และการมีความเป็นปึกแผ่น เพียงพอที่จะสามารถควบคุมการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตลอดจนสามารถที่จะส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ แนวความคิดของพัฒนาการทางการเมืองนั้น

มิได้ผูกพันอยู่กับระบบการเมืองแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ว่าระบบเก่าหรือระบบใหม่ “ความเป็นสถาบัน” หรือ “ภาวะความเป็นสถาบัน” ที่ ฮันติงตัน (Huntington) ได้กล่าวถึง พิจารณาในแง่ของระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย “ความเป็นสถาบันของระบบการเมืองดังกล่าว” จะหมายถึง การที่ระบบการเมืองนี้สามารถเผชิญกับการขยายตัวของกรมมีส่วนร่วมทางการเมืองและสมานข้อขัดแย้งของกลุ่มต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุมพล หนิมพานิช 2548: 23)

ขณะเดียวกันสามารถดูดซึมข้อเรียกร้องของกลุ่มทางสังคมได้อย่างดีจนไม่ทำให้ข้อขัดแย้งบานปลายออกไปจนเสียความสมดุลในระบบการเมือง ทำให้เกิดความแตกแยกระต่าระสายในที่สุด ซึ่งการที่จะสร้างระบบการเมืองให้มีความเป็นสถาบันไม่ใช่เรื่องง่ายต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง องค์ประกอบเหล่านั้น โดยทั่วไปรวมถึงเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมือง สถาบันทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น โดยพิจารณาได้จากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) *ความสามารถในการปรับตัว* หมายถึง การที่สถาบันนั้นยังสามารถตอบสนองหรือทำหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องไปได้แม้ว่าสภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปวิธีวัดว่าสถาบันนั้นมีการปรับตัวได้มากหรือสามารถทำหน้าที่ของการท้าทายสิ่งแวดล้อมได้ตลอดเวลาพิจารณาได้จาก

(1) *อายุของสถาบันหรือองค์การนั้น* ถ้าสถาบันนั้นมีอายุมากแสดงว่า สถาบันหรือองค์การนั้นสามารถปรับตัวได้มาก เพราะการที่สถาบันใดจะมีอายุมากได้ ระเบียบวิธีของสถาบันนั้นๆ สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น กรณีของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งสามารถคงความเป็นพรรคไว้ได้นาน คือ มีอายุของพรรคยาวนาน เป็นไปได้ว่าระเบียบวิธีการของพรรคสามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ก็ไปมีผลทำให้ประชาชนยังคงสนับสนุนการดำเนินการของพรรคต่อไป (จุมพล หนิมพานิช 2548: 26)

(2) *พิจารณาจากอายุของกลุ่มผู้นำสถาบันหรือองค์การนั้นๆ* ถ้าสถาบันหรือองค์การนั้นยังคงเป็นกลุ่มผู้นำรุ่นแรก ระเบียบวิธีที่ใช้ภายในสถาบัน คงใช้โดยกลุ่มผู้นำรุ่นแรกๆ แสดงว่าความสามารถในการปรับตัวของสถาบันนั้นมีน้อย หมายความว่ามิมีปัญหาการสืบทอดและเปลี่ยนตัวกลุ่มผู้นำจากรุ่นแรกที่อยู่มานานมาเป็นรุ่นหลัง แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามการสืบทอดการเปลี่ยนตัวกลุ่มผู้นำที่อยู่มานานทำได้สำเร็จโดยเรียบร้อยตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ สถาบันหรือองค์การนั้นมีความสามารถในการปรับตัวได้มาก

(3) *พิจารณาจากการทำหน้าที่ของสถาบันหรือขององค์การนั้น* หมายถึงหน้าที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เฉพาะหรือหน้าที่พิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเมื่อใดก็ตามหน้าที่ดังกล่าวนั้นไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไปแล้ว สถาบันหรือองค์การสามารถสร้างหน้าที่หลักอันใหม่หน้าที่พิเศษอันใหม่ได้มาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงต่อไปได้ สถาบันหรือองค์การนั้นมีความสามารถในการปรับตัวมาก เช่น กรณีของสถาบันศาสนา วัดของประเทศไทยใน

อดีตจะต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น เป็นทั้งโรงเรียน ศาล โรงมหรสพ เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีสถาบันอื่นเกิดขึ้นมา คือ โรงเรียน ศาล วัดก็หันมาทำหน้าที่ที่มุ่งเน้นเฉพาะทางด้านเป็นผู้นำทางจิตใจ ขณะเดียวกันได้หันมาร่วมมือกับสถาบันอื่นในการทำหน้าที่พัฒนาสังคม คือทำให้สถาบันนี้ยังคงเจริญเฟื่องฟู (จุมพล หนิมพานิช 2548: 27)

2) *ความสลับซับซ้อน* ความสลับซับซ้อน หมายถึง การที่สถาบันหรือองค์กรนั้นมีหน่วยย่อยขององค์กรมากมาย มีการจำแนกโครงสร้าง การทำหน้าที่ตามความสามารถ ตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ตามสายบังคับบัญชา ยกตัวอย่าง กรณีของพรรคการเมือง พรรคใดพรรคหนึ่งมีความสลับซับซ้อน พรรคดังกล่าวนั้นจะต้องมีหน่วยย่อยหรือสาขาของพรรคแผ่ขยายไปทั้งในระดับภูมิภาคท้องถิ่น นอกเหนือไปจากส่วนกลาง เพราะจะเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้พรรคมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงเกิดความผูกพันระหว่างพรรคกับสมาชิกของพรรค นอกจากนี้ภายในพรรคจะต้องมีการจัดสายบังคับบัญชา แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในพรรคที่ชัดเจนว่าหัวหน้าพรรคมีหน้าที่เช่นไร เลขาพรรคมีหน้าที่อะไร กรรมการกลางของพรรคมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแค่ไหน เป็นต้น

3) *ความเป็นอิสระ* ความเป็นอิสระ หมายถึง การที่สถาบันหรือองค์กร ตลอดจนระเบียบวิธีการทางการเมืองของสถาบันหรือขององค์กรนั้น มีความเป็นสถาบันหรือองค์กรของตนเองได้ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีอำนาจของตนเอง เป็นต้น โดยที่กลุ่มพลังทางสังคม ตลอดจนระเบียบวิธีการทางสังคมอื่นไม่สามารถเข้ามามีอิทธิพลหรือครอบงำโดยสิ้นเชิงได้ ยกตัวอย่าง กรณีของพรรคการเมือง ถ้ามีความเป็นอิสระนั้นหมายความว่าพรรคการเมืองนั้นจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มอื่นๆ พรรคจะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พรรคยังสามารถจะตัดสินใจด้วยตนเองได้

4) *ความเป็นปึกแผ่น* ความเป็นปึกแผ่น หมายถึง การมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับกลุ่มสังคมทุกกลุ่ม ในกรณีของพรรคการเมือง หมายความว่า ถ้ามติของพรรคเห็นว่าควรจะสนับสนุนรัฐบาลที่กำลังบริหารประเทศต่อไป สมาชิกของพรรคจะต้องเห็นด้วยต่อมติดังกล่าวนั้น กรณีนี้ถือว่าพรรคการเมืองพรรคนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเป็นปึกแผ่นนั่นเอง (จุมพล หนิมพานิช 2548: 27-29)

4.3 สถาบันทางการเมืองกับพัฒนาการทางการเมืองไทย

ในกรณีของระบบการเมืองไทยผู้นำพรรคการเมืองหลายคนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับว่าสถาบันทางการเมืองของไทยอันได้แก่ พรรคการเมืองยังขาดความเข้มแข็ง และไม่มีความเป็นสถาบัน คือ ยังอ่อนแอและขาดความเป็นสถาบัน (สุจิต บุญบงการ 2532: 98) คือ ยังขาดหรือยังไม่มีสภาวะความเป็นสถาบัน

1) ที่ผ่านมาสถาบันทางการเมืองไทยอันได้แก่ พรรคการเมืองได้รับการยกเลิกหรือล้มเลิกทุกครั้งที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร ผลก็คือ ทำให้พรรคต้องหยุดปฏิบัติงาน ทำให้มีปัญหาของความสามารถในการปรับตัวในแง่ที่ไม่สามารถทำหน้าที่เผชิญการทำทลายสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ ตรงนี้จะแตกต่างไปจากสถาบันทางการเมืองที่มีความสามารถในการปรับตัว แนนอ่อนยอมสามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมหรือของประชาชนได้แม้สภาพแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2) การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นมาอย่างรวดเร็วได้ เพราะสถาบันทางการเมือง อันได้แก่ พรรคการเมืองไทยในอดีตส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวของบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่ง จึงเป็นพรรคการเมืองแห่งชนชั้นที่เน้นจำนวนสมาชิกในรัฐสภา ซึ่งการตั้งพรรคการเมืองในลักษณะดังกล่าวเป็นการตั้งที่ไม่ได้ให้โอกาสแก่สมาชิกพรรคที่จะเป็นผู้เลือกสรรผู้นำของพรรคเอง

ในแง่ของโครงสร้าง พรรคการเมืองของไทยในอดีตส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ การบริหารงานประจำของพรรคแทบจะไม่มี ในส่วนของสาขาของพรรค การให้ความสำคัญกับสาขาของพรรคในอดีตมีน้อยมาก แต่ในปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับการจัดองค์กร ตลอดจนสาขาของพรรคมีเพิ่มขึ้นดังปรากฏในกรณีของพรรคการเมืองใหญ่ๆ ที่มีพัฒนาการมาช้านาน เช่น พรรคประชาธิปัตย์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง พรรคการเมืองไทยในอดีตส่วนใหญ่ไม่ได้มีการให้ความสนใจในเรื่องของการจัดองค์กรพรรคที่มากพอ ซึ่งหากพรรคการเมืองใดให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากพอ พรรคการเมืองนั้นจะมีสาขาของพรรคขยายไปทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมากมาจนนอกเหนือไปจากส่วนกลาง ที่สำคัญการมีสาขาย่อยของพรรคมากจะทำให้พรรคได้รับการสนับสนุนจากผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น จะมีการจัดสายการบังคับบัญชา มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในพรรคที่ชัดเจนว่าหัวหน้าพรรคมีหน้าที่เช่นไร เลขานุการมีหน้าที่อะไร กรรมการกลางของพรรคมีบทบาทความรับผิดชอบแค่ไหน ซึ่งการที่พรรคการเมืองมีสาขาย่อยหรือมีหน่วยย่อยมากขึ้นนั้นหมายถึงว่าพรรคมีเป้าหมายมากตามไปด้วย

3) การขาดความเป็นอิสระของสถาบันหรือของพรรคการเมือง หมายถึง การที่สถาบันทางการเมือง หรือพรรคการเมืองนั้นๆ การอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทางสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การขาดความเป็นอิสระ หมายถึง การที่สถาบันทางการเมืองหรือพรรคการเมือง ตลอดจนระเบียบวิธีการทางการเมืองของสถาบันหรือของพรรคนั้น ไม่สามารถคงความเป็นสถาบันของตนเอง ไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีอำนาจของตนเอง หากแต่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการครอบงำจากกลุ่มพลังทางสังคม อาทิ กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในกรณีของพรรคการเมืองไทยในระยะหลังๆ เราจะเผชิญปัญหาการขาดความเป็นอิสระของพรรค เพราะหลังจากกลุ่ม

ธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองจนทำให้การเมืองไทยกลายเป็นธุรกิจการเมืองโดยเข้ามาในลักษณะของการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการที่กลุ่มธุรกิจทำเช่นนั้นเพื่อว่าพวกตนจะได้มีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายทางการเมือง (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม 2532: 333 - 334) เพื่อปกป้องผลประโยชน์และเพื่อเพิ่มพูนอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองให้กับตนผลก็คือทำให้การตัดสินใจทางการเมืองในบางเรื่องที่มีความสำคัญองพรรคการเมืองขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ

4) การขาดความเป็นปึกแผ่น หมายถึง การมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน ซึ่งในประเด็นนี้กรณีของพรรคการเมืองไทยบางพรรค โดยเฉพาะพรรคที่มีการจัดตั้งมาช้านาน มีระดับของความเป็นปึกแผ่นพอสมควร แต่บางพรรคที่มีคุณลักษณะดังกล่าวน้อยก็จะมีปัญหาในเรื่องของความเห็นที่สอดคล้องต้องกัน

โดยสรุปการที่สถาบันการเมืองของไทยโดยเฉพาะพรรคการเมืองยังขาดความเข้มแข็งและขาดความเป็นสถาบัน เพราะพรรคการเมืองไทยมีปัญหาในเรื่องของความสามารถในการปรับตัว การขาดองค์กรที่ซับซ้อนที่ไม่สามารถเผชิญความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขาดความเป็นอิสระ เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะพรรคการเมืองในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นพรรคเฉพาะกิจ ไม่เข้มแข็ง ขาดเสถียรภาพ ไม่มีอุดมการณ์เป็นพรรคของผู้นำทางการเมือง ผลจึงทำให้ขาดความเป็นอิสระ การที่สถาบันทางการเมืองไทยโดยเฉพาะพรรคการเมืองอยู่ในสภาพดังกล่าวโดยทั่วไปมีผลกระทบทั้งโดยตรงโดยอ้อมต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย อย่างน้อยก็ในแง่ของการที่ไม่สามารถเผชิญ ไม่สามารถแก้ปัญหาหรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมหรือของประชาชนได้ การที่สถาบันทางการเมืองมีลักษณะดังกล่าวเป็นการยากที่จะให้สถาบันรักษาเสถียรภาพทางการเมืองไว้ได้ เพราะเมื่อขาดความเข้มแข็งและขาดผู้นำ สถาบันทางการเมืองย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการต่างๆ ที่นับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้นได้ การรักษาเสถียรภาพทางการเมืองจึงทำได้ยากตามไปด้วย (จุมพล หนิมพานิช 2548: 76)

4.4 ผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาการทางการเมืองไทย

จากความหมายของพัฒนาการทางการเมืองดังกล่าวแสดงหรือชี้ให้เห็นว่า “พัฒนาการทางการเมือง” ที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมการเมืองใดสังคมการเมืองหนึ่งได้ จะต้องมีการเพิ่มสมรรถนะหรือความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม จะทำเช่นนั้นได้จะต้องมีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นผู้นำทางการเมืองวางแผนเพื่อสร้างสถาบันทางการเมือง ขณะเดียวกันมีการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระดมทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบ

สนองความต้องการของสังคม เรื่องนี้จะมุ่งเน้นไปที่ตัวผู้นำทางการเมืองและการสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นสำคัญ ผู้นำทางการเมืองจะทำเช่นนั้นได้

1) ผู้นำจะต้องมีความสามารถ โดยเฉพาะความสามารถในการใช้อำนาจนี้ โดยทั่วไปผู้นำแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีฐานอำนาจที่แตกต่างกัน

2) นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำทางการเมืองด้วยว่าเป็นผู้นำประเภทไหน คือ เป็นผู้นำทางทหาร ผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำทางด้านความสามารถ ในกรณีของ “ระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย” ฐานะและฐานอำนาจของผู้นำต้องขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งร่ำรวยและอำนาจทางเศรษฐกิจด้วย มิใช่อาศัยแต่เพียงฐานอำนาจทางทหารเท่านั้น

3) ที่สำคัญคุณลักษณะของตัวผู้นำเองก็มีความสำคัญ โดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมีอยู่ 2 ประเภท

ประเภทแรก จะมีคุณลักษณะที่มีความฉลาด ปราดเปรื่อง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ มีความสามารถสูงในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ มีการรับฟังข้อคิดเห็นใหม่ๆ จากประชาชน

ประเภทที่สอง จะมีคุณลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ รักษาตัวอย่างแรงกล้า และมีความคิดเชิงอนุรักษ์สูง โดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมีคุณลักษณะทั้ง 2 ประเภทนี้ควบคู่กันไป

4) ผู้นำที่จะวางแผนสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ขณะเดียวกันมีการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชนได้จะต้องมีคุณลักษณะทั้ง 2 ประการประกอบกัน

5) ถ้าผู้นำสามารถสร้างสถาบันทางการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ก็มักจะรักษาอำนาจทางการเมืองการปกครองของตนไว้ได้ ซึ่งที่ผ่านมาระดับที่ผู้นำไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้เพราะนอกจากจะมีการอนุรักษ์นิยมแล้วยังมีความขัดแย้งกันไม่ร่วมมือกัน ไม่รับผิดชอบ ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ชอบเอารัดเอาเปรียบสังคม (จุมพล หนิมพานิช 2548: 78)

โดยสรุป ผู้นำทางการเมืองมีความสำคัญต่อ “พัฒนาการทางการเมือง” ในแง่ของการช่วยเพิ่มความสามารถของระบบการเมืองในการตอบสนองความต้องการของสังคม โดยจะต้องมีการสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมืองให้มาช่วยรองรับการตอบสนองความต้องการของประชาชนควบคู่กันไปด้วยในอดีตการเมืองไทยมีปัญหาด้านของประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาโดยตลอด ส่วนหนึ่งเกิดจากตัวผู้นำทางการเมือง คุณลักษณะของตัวผู้นำ ว่ามีความสามารถในการบริหารงานมากน้อยแค่ไหน มีการยอมรับหรือรับฟังความคิดเห็นใหม่ๆ จากประชาชน จากสื่อมวลชนหรือไม่อย่างไร กรณีการเมืองไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ผู้นำทางการเมืองไทยใช้เวลาหมดไป

กับการขัดแย้งต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างกัน ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่มีเวลาที่จะไปสร้างหรือพัฒนาสถาบันทางการเมือง ตรงกันข้ามกลับไปยกเลิกสถาบันทางการเมืองหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร โดยเห็นว่าสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ไม่มีความสำคัญในระยะหลังๆ ระบบการเมืองมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะผู้นำทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งตระหนักถึงความต้องการของประชาชน ตัวผู้นำทางการเมืองเองมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการบริหารงานมากขึ้น มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน จากสื่อมวลชน เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งสถาบันทางการเมืองอัน ได้แก่ พรรคการเมืองมีภาวะความเป็นสถาบันเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเมืองมีความต่อเนื่องและผู้นำทางการเมืองพยายามระมัดระวังประคับประคองในการสร้างให้พรรคมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด จนทำให้สถาบันทางการเมืองอัน ได้แก่ พรรคการเมืองมีพลังสะสมมากเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้ระดับหนึ่ง

4.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับพัฒนาการเมืองไทย

ส่วนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีมากน้อยแค่ไหน ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ “วัฒนธรรมทางการเมือง” ว่าเป็น “วัฒนธรรมทางการเมือง” แบบใด ถ้าเป็น “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม” ที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองที่ดี การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะมีสูง

ในกรณีของการเมืองไทยในอดีต การเมืองไทยเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ในขณะที่ประชาชนไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เหตุผลที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 เป็นการหยิบยื่นให้โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง ไม่ได้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของประชาชน นอกจากนั้นในส่วน of ประชาชนเองก็ดูจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบกับความตื่นตัวทางการเมืองในช่วงนั้นก็ยังมีไม่มาก เมื่อเป็นเช่นนี้การเมืองในช่วงนั้นจึงเป็นเรื่องของชนชั้นนำเป็นเรื่องของผู้นำทางการเมือง

2) เมื่อมีการยึดอำนาจการปกครองเรียบร้อยแล้ว คณะราษฎรหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะผู้นำฝ่ายทหารที่ดูจะไม่อยากให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนขยายตัวเร็วเกินไป

3) ต้องไม่ลืมว่าการเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่า โดยที่จะมีคนบางกลุ่มได้ประโยชน์และบางกลุ่มเสียประโยชน์จากการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าทุกครั้ง

ไป ในแง่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าไม่ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองจึงต่างพยายามระดมทรัพยากรของตนเพื่อนำมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายคือผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าที่ตนต้องการ ในแง่นี้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีทรัพยากรมากกว่า เช่น มีอำนาจ เงิน ความรู้ เป็นต้น จึงเป็นผู้ที่ได้เปรียบหรือได้ประโยชน์จากการเมืองมากกว่าเมื่อการเมืองมีลักษณะของการต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์ดังกล่าวจึงเป็นที่เข้าใจว่า บุคคลและกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลตามต้องการจะต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอที่จะเข้าไปจัดการให้การเมืองเป็นไปตามที่ตนต้องการได้ (กนก วงษ์ตระหง่าน 2528: 204-205)

4) การที่ประชาชนไม่ค่อยได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว ยังสืบเนื่องจาก “วัฒนธรรมทางการเมือง” ที่ไม่สนับสนุนให้ประชาชนคนไทยมีความตื่นตัวหรือสนใจทางการเมือง มีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ด้วยเหตุผลที่ระบุว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก เป็นเรื่องของบรรดาผู้นำหรือชนชั้นนำทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชนและเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ของบรรดาผู้นำหรือชนชั้นนำเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการต่อสู้เพื่อให้มาซึ่งผลประโยชน์ของประชาชนหรือของคนส่วนใหญ่ ประกอบกับประชาชนโดยทั่วไปอยู่ภายใต้ระบบศักดินามาช้านานไม่เคยไปใช้สิทธิประชาธิปไตยมาก่อน เหล่านี้ล้วนเป็นที่มาของการที่ประชาชนไม่อยากจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไรก็ตาม มาในระยะหลังๆ ประชาชนเริ่มเรียกร้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยทางการเมืองมีส่วนช่วยกระตุ้น เช่น การเรียกร้องเพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในสมัยที่ จอมพล ถนอม กิตติขจร ขึ้นมามีอำนาจต่อจาก จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผลของการเรียกร้องดังกล่าวทำให้ผู้นำทหารจำต้องยอม ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ให้มีการตั้งพรรคการเมือง ยอมให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยที่ผ่านมาของประชาชนบางกลุ่มที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองบางครั้งเข้าไปไม่ใช่เพราะมีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนทัศนคติทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือเข้าไปไม่ใช่เพราะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มีทรัพยากร มีทักษะทางการเมืองสูง มีสถานที่เอื้ออำนวย มีปัจจัยเร่งเร้าใจ เช่น การมีความศรัทธาและความไว้วางใจทางการเมือง หากแต่เข้าไปเพราะมีการจัดตั้ง มีการสร้างการระดม มีการใช้เงินเป็นเครื่องจูงใจมากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกรณีของประชาชนบางกลุ่มจึงไม่ใช่พวกที่มีการศึกษาสูง เป็นคนชั้นกลางอยู่ในเมือง ชอบเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร ชอบมีความสัมพันธ์ทางสังคม หากแต่เป็นกลุ่ม

ประชาชนที่มีการศึกษาน้อย อาจจะจบแค่ประถม มัธยมเป็นชั้นแรงงาน หาเช้ากินค่ำ ไม่ชอบเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร ไม่ชอบความเกี่ยวพันทางสังคมมากกว่า

5. กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group)

ระบบการเมืองทุกระบบจะมีวิธีการจัดการกับข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชน การตัดสินใจทางการเมืองทุกอย่างย่อมมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางกลุ่มทั้งในทางบวกและทางลบ กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบในทางลบจะแสดงออกโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อประท้วงหรือโต้ตอบนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้ขจัดภาวะที่ไม่พึงประสงค์นั้นหมดไป ซึ่งการรวมกลุ่มนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็น “กลุ่มผลประโยชน์” (Interest Group) ซึ่งมาพิจารณาความหมายและความสำคัญ ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ ดังนี้

5.1 ความหมายและประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

5.1.1 ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

อัลมอนต์ (Almond) และ เพาเวลล์ (Powel) (อ้างใน พงศพิศาน ชุมพล 2540 : 115) นิยามความหมายของ “กลุ่มผลประโยชน์” (Interest Group) ว่าเป็นกลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากก็น้อยว่าเขามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่ กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึงความถึง การรวมตัวของผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนหลากหลายมากกว่าเดิม คนที่อยู่ในสังคมที่หลากหลายนี้เข้ามารวมตัวกันซึ่งอาจอาจรวมตัวกันขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพการงาน เพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการเมืองก็ได้ การรวมตัวของผู้ที่เห็นประโยชน์ร่วมกันนี้เป็นที่มาของการเกิดกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มีความสำคัญต่อการเมืองของประเทศ เพราะสามารถเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมืองต่อรัฐ เป็นสะพานเชื่อมความต้องการของบุคคลในการเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาล (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร: 144)

5.1.2 ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

1) *กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่เคืองกว้างไร้บรรทัดฐาน (Anomic Interest Groups)* เป็นกลุ่มที่ปะทุขึ้นอย่างค่อนข้างจะกะทันหันตามอารมณ์ เช่น การจลาจล การลอบสังหาร ตลอดจนการเดินทางประท้วง การเรียกร้องผลประโยชน์ในรูปลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นในสภาพที่ไม่มีกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งอยู่ในสังคม หรือว่าหากมีก็มีบางกลุ่มที่ถูกปิดกั้นมิให้แสดงออกซึ่งความต้องการ ดังนั้นความไม่พึงพอใจที่ถูกปิดอยู่กดดันไว้จะปะทุออกมาถ้ามีเหตุการณ์เอื้ออำนวยหรือมีผู้ชักนำหรือ “ปลุกระดม” ให้เกิดขึ้นการชักนำนี้อาจกระทำโดยผู้ที่อยู่ในอำนาจทาง

การเมืองเพื่อผลประโยชน์ของเขาเองก็ได้ แต่ข้อสำคัญไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กร ประเทศไทยมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่ก่อให้เกิด Anomic Interest Groups คือ ในประเทศไทย ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นแกนนำในการเรียกร้อง รัฐธรรมนูญ ตลอดจนการทำทนายอำนาจกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทหาร แต่ฝูงชนที่เข้าร่วมเดินขบวนประท้วงจนมีค่านิยมในสัปดาห์นั้นอาจจัดเข้าอยู่ในลักษณะของ Anomic Interest Groups ได้

2) *กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง (Non-Associational Interest Groups)*

หมายถึง กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มภูมิภาค กลุ่มสถานภาพ กลุ่มชนชั้น กล่าวคือกลุ่มคนที่อาจไม่ได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ แต่มีความรู้สึกร่วมกัน มีความเชื่อมโยงกันทางจิตทางวัฒนธรรมอย่างรู้ใจกันพอสมควร ซึ่งอาจจะเรียกร้องผลประโยชน์ของเขาเป็นครั้งคราว โดยผ่านบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้นำ เช่น ผู้นำทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่ดินหลายคนขอร้องขาราชการชั้นผู้ใหญ่หรือรัฐมนตรีให้พิจารณาไม่ขึ้นภาษีที่ดิน โดยที่การขอร้องนี้เกิดขึ้นเมื่อเล่นกอล์ฟด้วยกัน จะเห็นได้ว่า กลุ่ม 2 ประเภท มีการเรียกร้องผลประโยชน์แต่เพียงครั้งเดียว ไม่มีขั้นตอนหรือการจัดตั้งที่แน่นอนในการเรียกร้องและไม่มีความต่อเนื่องในการเรียกร้อง กลุ่มดังกล่าวจะมีอิทธิพลน้อย

3) *กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน (Institutional Interest Groups)* กล่าวคือ

องค์กรที่เป็นทางการ (Formal Organizations) เช่น พรรคการเมือง สถาบันนิติบัญญัติ กองทัพ ศาสนา หน่วยราชการและสถาบันอื่นๆ ซึ่งมีหน้าที่เฉพาะอย่างอื่นที่ไม่ใช่การเรียกร้องผลประโยชน์ กลุ่มเหล่านี้อาจเรียกร้องผลประโยชน์ของกลุ่มเอง หรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นในสังคม นอกจากนั้นกลุ่มย่อยภายในสถาบันสำคัญๆ เหล่านี้อาจทำหน้าที่เรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตนก็ได้ โดยอาศัยความยอมรับนับถือในสถาบันที่สังกัดอยู่เป็นทรัพยากรในการที่จะได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ตัวอย่างเช่น กลุ่มนักการธนาคารในพรรคอนุรักษนิยมพรรคหนึ่งอาจใช้อิทธิพลของพรรคในอันที่จะเพิ่มพูนผลประโยชน์ให้แก่วงการธนาคาร หรือกลุ่มผู้นำกองทัพกทำการเรียกร้องผลประโยชน์ให้แก่ชาวนาผู้ยากไร้ เป็นต้น

4) *กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการ (Associational Interest Groups)* “ทางการ”

ในที่นี้ หมายถึง มีการจัดตั้งมีสมาชิกเป็นการแน่นอนไม่ได้หมายความถึงที่เป็นทางราชการราชการ ตัวอย่างกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการ คือ สหภาพแรงงาน สมาคมนักธุรกิจ สมาคมชาติพันธุ์และกลุ่มประชาชนประจำท้องถิ่นต่างๆ เหล่านี้ เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นปากเสียงแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยเฉพาะ กลุ่มเหล่านี้มักจะมิระเบียบวิธีการที่จะเรียกร้องผลประโยชน์และนำข้อเรียกร้องเสนอต่อระบบการเมือง ในสังคมที่พัฒนาแล้วกลุ่มเหล่านี้จะได้เปรียบกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ จะได้รับการยอมรับว่าชอบธรรมและจะมีมากมายหลายกลุ่ม

ครอบคลุมถึงกลุ่มชนต่างๆ ในสังคม โดยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Non-Associational) จะลดน้อยถอยลงไปโดยปริยาย

5.2 บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์

1) ทำให้เห็นนโยบายของชาติเป็นของประชาชนอย่างแท้จริงการเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์และการประนีประนอมผลประโยชน์ระหว่างกันเพื่อให้เห็นนโยบายของรัฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มต่างๆ และขอความร่วมมือกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ในการสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มทำให้ชาติได้ผลประโยชน์ใหม่ซึ่งเป็นของทุกคนร่วมกัน

2) กลุ่มผลประโยชน์ พยายามมีอิทธิพลในทางการเมืองโดยผ่านการเลือกตั้งและผ่านพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลในสภา

3) พยายามเข้าถึงองค์กรที่กำหนดนโยบายชาติและตัดสินใจปัญหาต่างๆ ของชาติ โดยใช้โอกาสที่รัฐบาลอาจจะเอื้อให้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล การขอให้ศาลตีความว่ากฎหมายขัดกับหลักรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นต้น

4) ติดตามและประเมินผลงานบทบาทของรัฐบาล เพื่อต้องการจำกัดอำนาจรัฐบาล และเพื่อให้สนับสนุนวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และไม่ต้องการให้กลุ่มที่มีผลประโยชน์ตรงข้ามเข้ามาแข่งขันได้

5.3 หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์

หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์มีหลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทหรือลักษณะการรวมกลุ่มของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในกระบวนการทางการเมือง (Political Process) คือ มีหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพรรคการเมือง โดยทำหน้าที่ช่วยระดมจัดการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นระบบโดยเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลโดยผ่านการทำหน้าที่ของพรรคการเมือง

5.4 ความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่างก็เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการเมือง และกระบวนการทางการเมือง (Political Process) โดยเฉพาะการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ทั้งสองสถาบันมีบทบาทหน้าที่ที่เชื่อมโยงกัน โดยที่กลุ่มผลประโยชน์มีบทบาทในการเรียกร้อง หรือการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ ส่วนพรรคการเมืองมีบทบาทในการนำข้อเรียกร้อง หรือการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์เหล่านั้นนำเสนอต่อผู้มีอำนาจบริหารหรือรัฐบาลอย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่เชื่อมโยงกัน แต่มีความแตกต่างกันในประเด็นหลัก (จุมพล หนิมพานิช 2540: 25) ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์

ประเด็นความแตกต่าง	พรรคการเมือง	กลุ่มผลประโยชน์
1. เหตุผลของการมารวมกัน	มีอุดมการณ์และความคิดคล้ายคลึงกัน	มีผลประโยชน์ร่วมกัน
2. บทบาทหน้าที่หลัก	รวบรวมกลั่นกรองผลประโยชน์	แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ข้อเรียกร้องและความต้องการ
3. เป้าหมายของการมารวมตัวกัน	ต้องการเป็นรัฐบาล	ใช้อำนาจต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

เราจะเห็นได้ว่าความแตกต่างที่ปรากฏชัดเจนระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ก็คือ กลุ่มผลประโยชน์ไม่ต้องการเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล เพียงแต่ต้องการมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจหรือนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลตอบสนองต่อข้อเรียกร้องหรือความต้องการของตน ในขณะที่พรรคการเมืองมีเจตนารมณ์หรือการตกลงร่วมกันที่จะแสวงหาอำนาจทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การมีโอกาสเข้าไปมีอำนาจโดยการจัดตั้งรัฐบาล สำหรับประเทศไทยนั้น กลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาททางการเมืองมากจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ เช่น สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ส่งข้าวออกต่างประเทศ เป็นต้น

6. แนวคิดบุญนิยม

คำว่า “บุญนิยม” ยังไม่คุ้นเคยในหมู่นักวิชาการ และแม้แต่นักการศาสนาก็ยังไม่มีผู้ใดอธิบายไว้ ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2530 กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมชาวอโศก หรือที่รู้จักกันดีในนามสำนักสันติอโศก ซึ่งมีท่านสมณะโพธิรักษ์ เป็นประธานสงฆ์ และเป็นผู้นำ ได้บรรยายแจกแจงความหมาย ที่มา ปรัชญา แนวคิด ว่าระบบบุญนิยมได้ถือกำเนิดมาพร้อมกับการอุบัติขึ้นของพระพุทธศาสนา แต่เรียกกันในชื่ออื่น จนกระทั่งหลังพุทธกาลประมาณ 2,500 ปี กล่าวคือ พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นปีที่พระโพธิรักษ์ได้ประกาศแนวทางปฏิบัติศาสนาพุทธในแนวทางดั้งเดิม เรียกหมู่มุขของตนเองว่า “อโศก” ตีความตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีแนวปฏิบัติในศีลที่โดดเด่น จนเกิดความแตกต่างจากสงฆ์กระแสหลัก ทำให้เป็นอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขณะนั้น เพื่อให้การประกาศธรรมเป็นไปอย่างเปิดเผย ท่านสมณะ โพธิรักษ์ จึงขอฉันทานุมัติ

จากที่ประชุมมหาเถรสมาคม ขอปกครองคณะสงฆ์ของตนเอง แยกออกจากสงฆ์กระแสหลัก ซึ่งปกครองโดยมหาเถรสมาคม จากนั้นเป็นต้นมา ระบบบุญนิยมจึงเริ่มก่อตัวขึ้น จากกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า “ชาวอโศก” โดยมีพื้นฐานมาจากการฝึกอบรมสมาชิกให้เคร่งครัดในหลักศาสนา จนเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดหมู่กลุ่ม ชุมชน โดยมีศาสนสถานซึ่งเรียกว่า “พุทธสถาน” เป็นสถานประกอบการทางศาสนา มีนักบวช ซึ่งเรียกว่า “สมณะ” (ฝ่ายชาย) และ “สิกขมาตุ” (ฝ่ายหญิง) เป็นผู้อบรมสั่งสอน เกิดระบบการศึกษาซึ่งเรียกว่า “สัมมาสิกขา” ขึ้นมารองรับการพัฒนาคณะสงฆ์สมาชิกผู้นับถือธรรม ถือได้ว่าองค์ประกอบ 3 ส่วนของชุมชนบุญนิยม ได้แก่ บ้าน (ชุมชนชาวอโศก) วัด (พุทธสถาน) และโรงเรียน (สัมมาสิกขา) ซึ่งรวมกันเรียกว่า “บวร” เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ในการบริหารจัดการบุคคล องค์กร และระบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของวิถีบุญนิยม ตามทฤษฎีอริยมรรค มีองค์ 8 ซึ่งถือได้ว่าเป็นทัศนคติแม่บทสำคัญ หรือเป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของชาวอโศกในการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านศาสนา, การเมือง การปกครอง (การเมืองอาริยะ), การเงิน การคลัง (กองทุน สาธารณ โภคิ), การกสิกรรม (กสิกรรมไร้สารพิษ สามอาชีพภูษาติ), สุขภาพ (สุขภาพ 7 อ.), ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (ชุมชนบุญนิยม), อุตสาหกรรมชุมชน, การศึกษา (สัมมาสิกขา), การสื่อสาร, เศรษฐกิจ พาณิชย, และการบริโภค รวม 11 ด้าน โดยมีองค์หลักของชาวอโศก คือ มูลนิธิธรรมสันติ สมาคมผู้ปฏิบัติธรรม กองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ ในการบริหารกิจกรรม กิจการ และการจัดพิธีกรรมต่างๆ จนเกิดการแตกตัวขององค์กรบุญนิยม เครือข่ายชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรม และกิจการ ซึ่งถือว่าเป็นธุรกรรมบุญนิยม ตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2518 – ปัจจุบัน) สมาชิกทุกคนในองค์กรต่างๆ ได้รับการฝึกอบรม พัฒนาตน สืบทอดจากคนรุ่นพ่อสู่ลูกถึงหลาน ให้เป็นผู้รู้ลด ละ เลิก จากอบายมุข ถือมังสวิรัต รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานการปฏิบัติธรรมนำไปสู่วัฒนธรรม และการสร้างชีวิต สร้างสังคม ชุมชน ของคนขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ เสียสละ สร้างสรร เพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ (พหุชนหิตายะ) เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ (พหุชนสุชาเย) ประสานสัมพันธ์กันเกิดเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเอง เรียกว่า เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย (ครร.) องค์กรนี้ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อรองรับการขยายตัวของเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต หลักสูตร “สังฆธรรมชีวิต” เป็นความร่วมมือระหว่างธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) และ สถาบันเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทจำเนียร สารนาถ (สจส.) กับ เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย (ครร.) โดยมีมุ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตเกษตร จากเป็นผู้มีหนี้สินและอบายมุข ไปสู่ชีวิตใหม่ ด้วยการลดรู้อาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2544 – 2547) เพื่อพิสูจน์หลักธรรมของพระพุทธเจ้า และหลักการของระบบบุญนิยม ซึ่งมีได้ และเป็นจริงในสังคม ท่ามกลางความรุนแรงของกระแสทุนนิยม บริโภคนิยม ส่งผลให้เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมกว่าร้อยละ 70 เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้จริง กิจกรรมต่างๆ

ของกลุ่มญาติธรรม เน้นเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ช่วงแรกอาศัยงบประมาณจากกองทุนที่สะสมขึ้นโดยชาวอโศก แม้จะเป็นกองทุนเล็กๆ แต่ทุกคนทำด้วยศรัทธากลายเป็นต้นแบบ (Model) ในการต่อยอดกิจกรรมให้แก่ไพศาล จึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเสมอมา นี่คือการกิจการในการสร้างทุนทางสังคม (Social Outputs) ของชาวบุญนิยม โดยอาศัยต้นทุนที่มีอยู่จริงภายในชุมชน กอบก่อจนเป็นรูปธรรมชัดเจน ปัจจุบันรัฐเริ่มเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ตามแนวทางระบบบุญนิยม จึงได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆ จำนวนหนึ่ง ส่งผลให้กิจกรรมบุญนิยมแผ่กว้างเกือบไปสู่ประชาชนมากขึ้น อีกรอบหนึ่ง เมื่อปลายปี พ.ศ.2547 หม่อมหลวงสมาธิภรณ์บุญนิยม ได้จัดสัมมนาปรับโครงสร้างองค์กรเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานโครงการที่ขยายออกไปเพื่อขยายโอกาสในการรับใช้สังคมให้มากกว่าเดิม ในที่สุดจึงประกาศจัดตั้ง “สถาบันบุญนิยม” ขึ้น นับเป็นองค์กรหลักที่ครอบคลุมทั้งเนื้อหาสาระ กิจกรรม การบริหารจัดการ ในนามของ “ชาวอโศกเพื่อมวลมนุษยชาติ” อันเป็นเป้าหมายและอุดมการณ์ขององค์กรบุญนิยม

6.1 มิติทางศาสนา ชีวิต และจิตวิญญาณ โดยสามัญสำนึกแล้ว จุดหมายที่มนุษย์ทุกคนต้องการก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า ความสุข ซึ่งหมายถึง ความสุขที่เกิดจากการได้เสพ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ผ่าน ตา หู จมูก ผิวกาย และจิตใจ (อายตนะภายใน และอายตนะภายนอก) การได้มาซึ่งความสุขดังกล่าว มนุษย์ได้ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มาเป็นเครื่องมือบำบัดให้เกิดความสุขเหล่านั้น และเรียกสภาพความสุขนั้นในทางศาสนาว่า “สวรรค์” สภาพของสวรรค์ หรือความพอใจที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน มนุษย์จึงต้องแสวงหาสิ่งที่เรียกว่าความสุขมาบำบัดเพื่อรักษาคุณของสวรรค์ ให้คงอยู่นานที่สุดช่วงเวลาใด ปริมาณความสุขหรือความพอใจเกิดลดหายไป ปัญหาหรือความทุกข์ ก็ปรากฏขึ้น เรียกสภาพความทุกข์ในทางศาสนาว่า “นรก” มนุษย์ผู้นั้นก็จะวิ่งแสวงหาความสุขมาเติมให้เต็มอีกในครั้งต่อไป เพราะความไม่ยั่งยืนของความสุข ดังนั้นสภาวะนรก หรือ สวรรค์ จึงเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป หมุนวนเป็นวัฏจักรของชีวิต ตราบ ใดที่มนุษย์ยังรักษาคุณของความสุขไว้ได้ ก็จะยังไม่เกิดพลังหรือแรงจูงใจใดๆ หรือไม่ต้องดิ้นรน ที่จะแสวงหาความสุขมาเพิ่มเติม รองจกกว่าคุณสภาพของความสุขจะสูญเสียไปในระดับที่เกิดความทุกข์ขึ้น มนุษย์จึงจะดิ้นรน แสวงหา เป็นแรงจูงใจที่จะต้องคิดหาวิธีการหรือศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำมาบำบัดความทุกข์เหล่านั้น (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง 2534: 92)

ปัญหา ความทุกข์ เท่ากับความต้องการ สิ่งตอบสนองความต้องการอธิบายได้ว่า “ความต้องการ” ของมนุษย์มี 2 ประเภท คือ (1) ความต้องการพื้นฐาน หรือ Need ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องแสวงหาเพื่อรักษาชีวิตให้อยู่รอด ปลอดภัย ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค (2) ความต้องการส่วนเกิน หรือ Want ได้แก่ลาภ ยศ สรรเสริญ โลภียสุข เป็นความโง่เขลาของมนุษย์ที่ดิ้นรนแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาเสพ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณมีฐานะ ความอสังการ เหนือมนุษย์ด้วย

กันเอง เช่น เงิน เพชร ฤทธาสน์หรือ ฤทธาพาแพง ความต้องการที่สร้างปัญหาให้กับมนุษย์ ก็คือ ความต้องการส่วนเกิน ซึ่งก็คือตัวตนของกิเลส ตัณหา อุปาทานนั่นเอง การแก้ปัญหาด้วยการ เพิ่มสิ่งตอบสนองความต้องการ หรือสนองกิเลส ดูเหมือนจะระงับปัญหาได้ชั่วคราว แต่เมื่อเกิดความต้องการที่จะเสพอีก หากไม่สามารถสนองความต้องการ หรือสนองได้ในปริมาณน้อย ก็จะเกิดปัญหาหรือความทุกข์ ไม่ช่วยให้ปัญหาหมดไป เพราะตราบไคที่ ความต้องการซึ่งเป็นตัวเศษยังมีค่ามากกว่า 0 ปัญหาที่ยังมีค่าอยู่ ยังคงเป็นปัญหาต่อไปใน ทางตรงกันข้าม หากลดที่ตัวเศษจนไม่มีค่า ก็ไม่มีความจำเป็นต้องไปหาสิ่งตอบสนอง หรือเพิ่มค่าให้กับตัวส่วน ปัญหา ก็จะเบาบางลง จนกว่าความต้องการตัวเศษจะมีค่าเป็น 0 (สูญ) ปัญหา ก็จะหมดไป ไม่ต้องไปแสวงหาให้อาหารกิเลสให้เหนียวแรง ต่อจากนั้น ก็จะมีเวลา แรงงาน และความคิด เป็นพลังงาน ที่เหลืออยู่ หากมนุษย์ผู้นั้นไม่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์ ก็จะกลายเป็นหนี้ของสังคม หนี้ธรรมชาติ เพราะอากาศ แสงแดด ผืนดิน น้ำ ที่ตนเสพเข้าไป (ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน) ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธค่าทั้งสิ้น (โดยเฉพาะอากาศสำหรับหายใจ) และมีชื่อของ “ฟรี” ที่ธรรมชาติหยิบยื่นให้ เพียงแต่มนุษย์ “ขอยืม” เอามาใช้ชั่วคราว (อาจถึง 100 ปี หรือน้อยกว่านี้) ถ้าไม่เสียสละ หรือทำความคิดตอบแทนค่าอากาศ ค่าแสงสว่าง ค่าน้ำ ที่ตนเสพเข้าไปทุกวัน มนุษย์ผู้นั้นก็จะกลายเป็น “ขโมย” ไปทันที ดังนั้น สาระของชีวิต ก็คือการลดกิเลสให้ได้ก่อนตาย เพื่อว่าจะได้ตายอย่างไม่เป็นหนี้

ระบบบุญนิยม ให้คำตอบเกี่ยวกับสาระของชีวิต และการทำชีวิตให้มีคุณค่า จากคำถามที่ว่าชีวิตนี้เกิดมาเพื่ออะไรเกิดมาเพื่อตาย ถ้าอย่างนั้น เกิดมาทำไม เกิดมาทำงาน ทำงานเพื่ออะไรเพื่อให้ตายอย่างมีคุณค่า สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ความตาย กับการทำงาน จึงมิใช่ปัญหาสำหรับผู้ที่รู้และเข้าใจสัจจะดีแล้ว นักปรัชญาวิถีพุทธ ได้หยิบยกเอาความทุกข์มาเป็นทัศนะแม่บท ในการกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาของ มนุษย์ ทำให้มนุษย์เข้าใจแก่นสารของชีวิตได้ลึกซึ้ง การตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เกิดจากมโนทัศน์ของความทุกข์ โดยเริ่มจากการค้นหาว่าปัญหาหรือความทุกข์คืออะไร (ทุกข์) เมื่อเห็นตัวตนของความทุกข์แล้ว จึงตั้งเป้าหมายให้แก่ตนเองว่า จะต้องไปเสียให้พ้นจากความทุกข์เหล่านั้นให้ได้ (นิโรธ) จึงแสวงหาหนทาง (มรรค) ในการกำจัดปัญหาหรือทุกข์เหล่านั้นด้วยวิธีการต่างๆ โดยเริ่มจากค้นหาต้นเหตุ (สมุทัย) เป็นเบื้องต้นก่อน นี่คือนิเวศในการแก้ไขปัญหาก็ได้ผลมาแล้ว กลายเป็นทฤษฎีต้นแบบให้อีกหลายทฤษฎีได้นำมาใช้อ้างอิงจะเห็นว่าการมองชีวิตภายใต้มโนทัศน์ของความทุกข์ ก่อให้เกิดคำถามมากมาย และเป็นที่มาของการแสวงหาองค์ความรู้ในสาขาต่างๆ วัฒนธรรมทั้งหลายในโลก แบ่งออกได้เป็น 10 ประเภท

ประเภทที่ 1	ประสาทรับรู้ (Sensitive, Awareness)
ประเภทที่ 2	อารมณ์ (Sense-field)

- ประเภทที่ 3 เพศ (Sex)
 ประเภทที่ 4 จิตใจ (Mind)
 ประเภทที่ 5 ชีวิต (Life)
 ประเภทที่ 6 อาหาร (Food, Nutrition)
 ประเภทที่ 7 เทศะ (Delimitation)
 ประเภทที่ 8 การสื่อสาร (Communication)
 ประเภทที่ 9 อาการ (Alterability)
 ประเภทที่ 10 ลักษณะ (Feature)

วัตถุธรรมดังกล่าวข้างต้น สามารถสังเคราะห์เป็น สังขารธรรม (วัตถุ, พีช, สัตว์, คน / มนุษย์, เทพ, ธรรม) เพื่ออธิบายการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับสลายไปของทุกสรรพสิ่ง ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสังขารธรรม

ระดับสังขารธรรม	องค์ประกอบ (Factor of Causality Compounded)	คุณลักษณะ และ สถานะ (Specification & Status)	ประเภทของสังขารธรรม
ระดับธาตุ หรือ สสาร (Mass)	ของแข็ง + ของเหลว + อณูหภูมิ + อากาศ + ช่องว่าง เรียกว่า ธาตุทั้ง 5 (ดิน, น้ำ, ไฟ, ลม, อากาศ)	สสาร + พลังงาน (Mass + Power)	สิ่งไม่มีชีวิต หรือ วัตถุ (Material) หรือ ดิน
ระดับพีช (Organic)	ธาตุทั้ง 5 + อาหาร (Food) ^[1]	สสาร + พลังงาน + กริยา ^[2] (Mass + Power + Action)	สิ่งมีชีวิต ประเภท พีช (Plant)
ระดับเดรัจฉาน (Wildness)	ธาตุทั้ง 5 + อาหาร + ภูตตะ ^[3] (ความรู้สึกรับรู้ได้)	สสาร + พลังงาน + กริยา + กรรม + วิญญาณ (Mass + Power + Action + Motion + Eternity)	สิ่งมีชีวิต ประเภท สัตว์ (Animal)
ระดับปุถุชน หรือ มนุษย์ (Homo Sapiens)	ธาตุทั้ง 5 + อาหาร + ภูตตะ (ความรู้สึกรับรู้ได้) + ปาณะ (วิญญาณ) ^[4] + กิเลส	สสาร + พลังงาน + กริยา + กรรม + วิบาก (Mass + Power + Action + Motion + Effect)	สิ่งมีชีวิต ประเภท คน หรือ มนุษย์ (Human)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ระดับ สังขารธรรม	องค์ประกอบ (Factor of Causality Compounded)	คุณลักษณะ และ สถานะ (Specification & Status)	ประเภทของ สังขารธรรม
ระดับทေး (Super Maning or Goodness)	ธาตุทั้ง 5 + อาหาร + ภูตะ + ปาณะ + ภพ ^[5] (สวรรค์)	สสาร + พลังงาน + กริยา + กรรม + วิบาก (Mass + Power + Action + Motion + Effect)	สิ่งมีชีวิต ประเภท เทพ หรือ พระเจ้า (God)
ระดับธรรมะ (Integrity) หรือระดับ เหนือชีวิต (Being Null)	ธาตุทั้ง 5 + อาหาร + ภูตะ + ปาณะ + สุนฺญตา ^[6]	สสาร + พลังงาน + กริยา + กรรม + กาละ ^[7] (Mass + Power + Action + Motion + Time)	สิ่งที่มีชีวิต ประเภท ธรรม (Dharma)

คำอธิบาย

¹อาหารคือ การเคลื่อนที่ หรือแปรสภาพของ ธาตุทั้ง 5 ออกมาเป็นพลัง หรือกำลังงาน (Energy)

²กริยาหมายถึง อาการที่เป็นผลจากการแปรสภาพของ ธาตุทั้ง 5

³ภูตะคือ จิตใจ ที่สามารถรับรู้ได้ หรือรู้สึกได้ เมื่อสัมผัสกับ (1) อุณหภูมิ (2) แสง สี (3) เสียง (4) รส (5) กลิ่น (6) ผิวหนัง (7) อารมณ์ สัตว์ ไม่สามารถรับรู้เรื่อง ปาณะ หรือ วิญญาน ได้ ดังนั้น ความดีความชั่ว สัตว์ไม่รู้จัก กรรมของสัตว์ จึงเป็น วิญญู มิใช่วิบาก เพราะกรรมนั้นขาดเจตนา ด้วยเหตุนี้ ภพชาติ ชรามรรณะ ของสัตว์จึงยาวนาน

⁴ปาณะหรือ วิญญานคือ การรับรู้ได้ เรียนรู้ได้มีจริงได้ และเป็นจริงได้ (Being) ในเรื่อง ของ (1) ความดี-ความชั่ว (2) จริง-เท็จ (3) ศิลป-อนาจาร (4) ควรทำ-ควรละเว้น (5) ความหมด-ความหลงเหลือ ส่วน กิเลสเป็นเครื่องแบ่งเขตความเป็นปุถุชน กัลยาณชน มนุษยชน โดยนับเอาความหนาแน่น หรือเบาบาง (อาการ:action ดิงค:origination นิमित:happen อุเทศ:meaning) เป็นตัวชี้วัด ถ้ารับรู้ได้ เรียนรู้ได้ เป็นได้แค่เพียง “คน” ถ้าถึงขั้น มีจริงได้ เป็นจริงได้ ก็เรียก “มนุษย์”จนถึงขั้น “เทวดา”

⁵ภพคือ ความคิด ความเหลือ ที่ค้างอยู่ในจิต (ชีวะนุปาติ-ชีวะนุปาติ) หรือ ค้างอยู่ใน วิญญู (ภพ ชาติ ชรามรรณะ) บางทีก็เรียก ตัคคะ หรือ สววรรค์

‘สูญญาตาหรือ ความว่าง (Null) คือ สภาวะที่ไม่หลงเหลือสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่อไปนี้ ไว้ในจิต และวิญญาณเลย ได้แก่ ความชั่ว ความเท็จ สังโยค อกุศล อวิชชา (ทุกข้อมีค่าเป็น 0)

7 กรรมของ สิ่งมีชีวิตระดับธรรม เป็นกรรมบริสุทธิ์ ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งใด หรืออะไร คงมีเวลาเท่านั้นเป็นสิ่งที่ดำเนินไปคู่กับกรรม หรือการกระทำ ผู้ที่มีกรรมกับกาละเป็นเครื่องดำเนินไป เรียก อรหัตตบุคคล เป็นบุคคลผู้ที่ไม่เหลือแม้ ชีวะอนุปาติ และ ชีระอนุปาติ มีชีวิตเพื่อผู้อื่น หมดสิ้นอัสตาดัตตน เป็นสูญญาตบุคคล หรือ สรรพัญญาบุคคล ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต มีแต่ปัจจุบัน

จาก มิติทางศาสนา ชีวิต ทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการดำเนินธุรกรรมต่างๆ ขององค์กร บุญนิยม ที่อยู่กันคนละชั่วกับความดี และวิถีของระบบทุนนิยม ในที่นี้มีใช้ว่าระบบบุญนิยมจะเป็นตัวขัดแย้ง หรือตั้งตนเป็นศัตรูกับระบบทุนนิยมก็หาไม่ แต่กลับเป็นระบบที่ช่วยแก้ไขรากเหง้าของปัญหาต่างๆ ที่ทุนนิยมสร้างไว้ให้แก่มนุษย์ นั่นคือ ธุรกิจและการตลาดตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม มุ่งหมายสร้างผลผลิตและกำไร ในเชิงวัตถุนิยม ส่งเสริมให้เกิดการบริโภค คิดถึงเรื่องเงินเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมมากมาย แต่ระบบบุญนิยม กลับคิดและกระทำในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง มากกว่าพึ่งพาตลาด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ทำธุรกิจขนาดเล็ก ครอบคลุม มากกว่าจะทำธุรกิจ หรือ โครงการขนาดใหญ่ เงิน คือเครื่องมือชนิดหนึ่ง ไม่สำคัญเท่าจิตใจ ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาจิตใจเป็นหลักนำ ส่วนวัตถุและเทคโนโลยี เป็นเพียงเครื่องอำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์เท่านั้น

6.2 มิติทางการเมือง การปกครอง

6.2.1 อำนาจรัฐ การดำรงอยู่ของชีวิต นอกจากอาศัยปัจจัยสี่ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านกายภาพแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยด้านจิตภาพ ได้แก่ หลักประกันในเรื่องของจิตใจ ที่ทำอย่างไรจะอยู่อย่างผาสุก รากเหง้าของความกลัวที่ครอบงำมนุษย์ให้ดิ้นรนแสวงหาหลักประกัน ได้แก่ ความกลัว 5 ประการ

- 1) อาชีวิตกัย ความกลัวต่อกัย อันเนื่องด้วยการดำรงชีวิต
- 2) อสัโลกกัย ความกลัวต่อกัย อันเนื่องด้วยถูกสังคมาตานิ
- 3) สारรัชกัย ความกลัวต่อกัย อันเนื่องด้วยการสูญเสียศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ และความเชื่อมั่นในตนเอง
- 4) มรณกัย ความกลัวต่อความตาย รวมทั้งความไม่มั่นคงในอนาคตข้างหน้า
- 5) ทุกคติกัย ความกลัวต่อกัยอันเนื่องด้วยความไม่ประจักษ์ถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับชีวิต(พลสูตร อังคุตรนิกาย นวกนิบาต)

ความกลัวเหล่านี้ เป็น รากเหง้าให้เกิดอำนาจรัฐ และการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้ “รัฐ” ขจัดปัญหาที่เกิดจากภัยทั้ง 5 ดังกล่าวไว้ ก็ต้องสร้างฐานของกำลัง 4 ประการ ขึ้นมาปกป้อง เรียกว่า “พละ 4” ได้แก่ (1) กำลัง คือ ปัญญา (2) กำลัง คือ ความเพียร (3) กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ (4) กำลัง คือ การสงเคราะห์ หรือมีสังคหวัตถุ องค์ความรู้ หรือปัญญาที่สั่งสมขึ้นจำถูกนำไป เป็นเครื่องมือในการขจัดปัดเป่าภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น ปัญญาทั่วไป ที่เป็นปัญญาระดับสมมุติสติจะไม่ สามารถนำใช้แก้ปัญหามาในแนวลึกได้ จึงจำเป็นต้องใช้ปัญญาในระดับโลกุตระ เพราะสามารถชำระ ครอบงำ สรรทุกกิเลส ให้ลดความต้องการส่วนเกินลงได้ความเพียรแบบ โลภกิจ มักสร้างปัญหา ให้แก่นุญษมากกว่า เพราะเจือปนด้วยกิเลส ส่วนความเพียร แบบโลกุตระ สามารถลดความต้องการส่วนเกินของมนุษย์ได้ การงานอันไม่มีโทษ หมายถึง งานที่ไม่สร้างภาระ หรือหนี้ให้แก่ ชีวิต ภาระของชีวิตคือการต้องเสาะแสวงหากิน สุข ต้ม เสนพ สิ่งที่เรียกว่าการงานอันไม่มีโทษ จึง หมายถึง กิจกรรมหรืองานที่ถูกตรงตามหลักสัมมาอาชีวะสังคมาของสัตว์ต่างกับมนุษย์ตรงที่ สัตว์ไม่ ต้องปรุงแต่งความต้องการ จึงไม่เอาเปรียบขูดรีดมากมาย ต่างกับมนุษย์ที่การเอาเปรียบ ขูดรีดซึ่งกัน และกัน มีความซับซ้อนมากกว่า สุดแล้วแต่ว่าผู้ใดมีความ โลกและฉลาดเฉลียวอยู่เท่าใด ก็จะเอา เปรียบผู้อื่น ได้มากเท่านั้น ปัจจัยเหล่านี้จะสร้างปัญหาให้กับมนุษย์อย่างไม่มีวันจบสิ้น สังคหวัตถุ จึงเป็นวิถีทางเดียวที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ และเมื่อคราวใด ทำได้สมบูรณ์ ชีวิตและสังคมาก็จะ เข้าสู่ ภาวะ 5 ประการ คือ อิศรเสรีภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ และ บุณภาพอำนาจรัฐ ควรจะมีบทบาทตรงจุดนี้มากที่สุด

6.2.2 นักการเมือง นักการเมือง มีหน้าที่ทำให้ “คนและสังคม พันทุกซ์พัน เตือดร้อน” นักการศาสนาพุทธ มีหน้าที่ทำให้ “คนและสังคม พันทุกซ์พันเตือดร้อน” นักการเมืองที่ดี มีความสามารถสูง และ เป็นพุทธศาสนิกที่ดีมีธรรมะชั้นสูงด้วย ช่วยให้ “คนและสังคม พันทุกซ์พัน เตือดร้อน” ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงแน่นอน นักการเมือง ที่มีความสามารถสูง แต่ไม่มีธรรมะดีพอ ช่วย “คนและสังคม พันทุกซ์พันเตือดร้อน” ได้บ้างแค่ส่วนหนึ่งและไม่ยั่งยืน นักการเมือง และ นักการศาสนาพุทธ จึงมีงานเดียวกันร่วมกันไม่แยกกันเลย ช่วยกันทำงานให้ “คนและสังคม พันทุกซ์ พันเตือดร้อน” พร้อมทั้งรูปและนาม ” ยุทธศาสตร์ของการเมืองบุญนิยมอยู่ที่การต่อสู้กับตัวเองเพื่อ สร้างสายพันธุ์แห่งกระบวนทัศน์ของกรอบอุดมการณ์บุญนิยม ที่มั่นคง เพื่อรอคอยเวลาที่จะเป็น ทางเลือกสำหรับให้กลไกของกฎวิวัฒนาการในธรรมชาติได้เลือกสรรภาวะ กิจของนักการเมือง จึง มิใช่เพียงตัวเอง หากแต่ทำเพื่อผู้อื่นเป็นปฐมบท ผู้ที่จะเป็นนักการเมืองบุญนิยม จะต้องไม่เรียกร้อง หรือจนกระทั่งไม่รับค่าตอบแทนใดๆ มีความมักน้อย จนประชาชนศรัทธา จำเป็นต้องเลี้ยงไว้ บำรุง ไว้ ให้ทำงานเพื่อสังคมต่อไปการใช้อำนาจของนักการเมือง สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ (1) ใช้ธรรมเป็นอำนาจ คือ ธรรมาธิปไตย หรือการเมืองบุญนิยม (2) ใช้อำนาจเป็นธรรม คือ

อัคราธิปไตย อาจเรียกว่า สังคมนิยม และ เผด็จการ (3) ใช้ธรรมเป็นอำนาจ คือ โลกาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตย (4) ใช้อำนาจอย่างไร้ธรรม คือ ทรราช

6.2.3 สิทธิและหน้าที่ สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของการเมืองบุญนิยม สิทธิคือ ทุกข์ ปัญหา หรือทุกข์ เป็นสิ่งที่ไม่คงทนถาวร ขึ้นอยู่กับการสร้างเหตุ ถ้า “กรรมดี” ย่อมส่งผลให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า สุข ถ้า “กรรมชั่ว” ก็ส่งผลให้เกิด ทุกข์ ดังนั้น ไม่ว่าผลของกรรมจะเป็นสุขหรือทุกข์ มนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับตามกรรมของแต่ละคนที่สั่งสมไว้ หน้าที่คือ รู้ทุกข์ (สมุทัย) และทำทุกข์ นั้นให้สิ้นไป (มรรค) การแก้ปัญหาชีวิตตามมโนทัศน์ของบุญนิยม คือลดความต้องการส่วนเกิน (กิเลส ตัณหา อุปาทาน) จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะค้นหาความจริงของปัญหาหรือทุกข์เหล่านั้น เพื่อจะได้หาหนทางแก้ไข ได้ถูกต้องตามหลักอริยมรรค เสรีภาพคือ ไม่เป็นทาสทุกข์ ทาสวัตถุ ทาสกาม ทาสโลกธรรม และทาสอึดตาใดๆ (นิโรธ, นิพพาน) สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ของการเมือง โลภียะ สิทธิคือ วัตถุ เงิน และอำนาจ อันเป็นของมายา ที่มนุษย์ผู้โง่เขลา แสวงหา แย่งชิง อยากได้ อยากมี อยากเป็น หน้าที่คือ กักตุน หอบหวง ปกป้อง วัตถุ เงิน และอำนาจ นั้นไว้ให้นาน ให้ได้มากที่สุด เท่าที่แรงมี หรือเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ เสรีภาพคือ สุขหลอกล่อ ที่ได้เสพวัตถุ กาม อึดตา แม้เห็นดีเห็นชอบยอมทนเป็นทาสทุกข์ ทาสวัตถุ ทาสกาม ทาสโลกธรรม และทาสอึดตา จึงต้องไปในนรกวนเวียน ไม่จบสิ้น ไปทุกชาติ (<http://www.asoke.info/02Polity/FhaeParty/index.html>) การดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน กำลังอยู่ในยุคของการแข่งขัน (แข่งขันการสร้าง “กำไร”) ไม่ใช่พูดถึงเรื่องแค่การตลาด การเงิน การคลัง และบัญชี เท่านั้น แต่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมไปถึงการเมือง การศาสนา การศึกษา โดยเฉพาะธุรกิจทางการเมือง กับธุรกิจทางการตลาด ได้ถูกนำไปผนวกอยู่ในกระบวนการเดียวกันแล้ว โดยมีธุรกิจทางการสื่อสาร เป็นตัวช่วยเสริมหนุน ในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพราะนักการเมืองส่วนหนึ่งก็คือนักการตลาดและนักธุรกิจ หากตีความธุรกิจในเชิงทุนนิยมแล้ว จะเห็นได้ว่าการแข่งขันในเชิง “ได้เปรียบ” สูงมาก ยิ่งได้เปรียบคู่แข่งเท่าไร คือกำไร โดยไม่คำนึงถึงว่าเท่ากับสร้างภาระและความทุกข์ เจ็บปวดให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และยังสร้างมลภาวะให้แก่สิ่งแวดล้อมอีกด้วย การเมืองบุญนิยม จะเป็นกรอบคิดให้แก่ผู้ดำเนินธุรกิจทางการเมือง หันมาเอาใจใส่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ด้วยการใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ขจัดความได้เปรียบออกไปก่อน โดยเริ่มที่ตัวของนักการเมืองก่อน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริงๆ ดังนั้น ธุรกิจการเมืองบุญนิยม จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ และน่าติดตามว่า จะมีความเป็นไปได้หรือไม่ในระดับมหภาค เรื่องนี้ ชาวอโศกซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎีการเมืองบุญนิยม จะเป็นผู้พิสูจน์ว่าจะข้อนี้ แม้อีก 500 ปีจะบังเกิดผล ก็ต้องทำ และทำตั้งแต่วันนี้ เพื่ออีก 500 ปีข้างหน้าสมดังวามสมณะว่า “ไม่รอ ไม่หวัง แต่เราทำ” (สมณะโพธิรักษ์ 2546:126)

6.3 มิติทางเศรษฐศาสตร์และการพาณิชย์ สินค้า (Product) ในความหมายของบุญนิยม ไม่จำกัดอยู่แค่วัตถุเท่านั้น หากแต่รวมเอามูลค่าทางนามธรรมเข้าไปด้วย การกำหนดมูลค่าของผลผลิต หรือสินค้า แบ่งออก 2 ประเภท คือ (1) มูลค่าทางกายภาพ หรือมูลค่าของการผลิต หรือต้นทุนของการผลิตสินค้าและบริการ (2) มูลค่าทางจิตภาพ หรือมูลค่าแฝงทางคุณธรรม รวมกันเป็นมูลค่าที่แท้จริงการคิดราคาต้นทุนของผลิตภัณฑ์ ในระบบบุญนิยม คิดได้ 4 ระดับ คือ

(ก) ระดับต่ำกว่าราคาตลาด คือการคิดมูลค่าแฝงทางคุณธรรมบางส่วน มาเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์ เท่ากับเสียสละให้แก่สังคมส่วนหนึ่ง ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงไป และเห็นคุณค่าของการได้ให้ (บุญ) ไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่นมากเกินไป และไม่ฉวยโอกาสที่จะบวกมูลค่าเพิ่มให้แก่ตน เมื่อต้นทุนการผลิตต่ำ จึงส่งผลให้ราคาขายลดลงและต่ำกว่าราคาตลาดบุญนิยม

(ข) ระดับเท่าทุน คือ การไม่คิดมูลค่าแฝงทางคุณธรรมใดๆ มาเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์ เท่ากับได้เสียสละมากขึ้น ลดความเห็นแก่ตัวได้ลงไป เพราะตนไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการส่วนเกินโดย ไม่จำเป็น และเห็นคุณค่าของบุญ และพอใจที่ได้ให้ ทำให้ต้นทุนของการผลิตยิ่งต่ำลงไป ส่งผลให้ราคาขายยิ่งถูกลง

(ค) ระดับต่ำกว่าทุน คือ นอกจากไม่คิดมูลค่าแฝงทางคุณใดๆ ลงไปตัวผลิตภัณฑ์แล้วยังกล้าที่จะยอมสูญเสียต้นทุนทางกายภาพออกไป เท่ากับต้องเสียสละมากขึ้น ดังนั้น ต้นทุนของผลิตภัณฑ์จึงยิ่งต่ำกว่าทุน ผลิตภัณฑ์เหล่านั้น จึงแฝงด้วย “คุณค่าความพึงพอใจ” (บุญ) หากผู้รับ (ผู้บริโภค) ยิ่งเห็นคุณค่าของการเสียสละของผู้ให้ ก็ยิ่งบังเกิดความอึ้งใจ (ได้ “บุญ” ทั้งผู้ให้ และผู้รับ) ส่งผลให้เกิดพลัง (มวล) ของความดีงาม ยินดีที่จะยอมเสียสละตาม เพราะเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นความดีงาม ทำให้เกิดการเสียสละขายวงออกไป

(ง) ระดับแจกฟรี คือ การไม่คิดมูลค่าใดๆ ลงไปในผลิตภัณฑ์ แม้จะมีต้นทุน แต่เจ้าของก็ไม่นำมาคิด เท่ากับได้เสียสละสิ่งที่ตนมีตนได้ออกไปให้ผู้อื่นอย่างสมบูรณ์ จนไม่เหลือความคิดยึด ความเป็นเจ้าของในสิ่งนั้น เป็นบุญบริสุทธิ์ เป็นความสูงส่งของความรักทั้ง 10 มิติ เช่น พ่อแม่ ให้ความรัก มอบทรัพย์สินให้แก่ลูก โดยไม่คิดเอาคืน หรือ การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือ ทำบุญใส่บาตรพระ เป็นต้น เป้าหมายของการทำงานใน “ระบบบุญนิยม” จึง ไม่ได้มุ่งคำตอบแทนที่เม็ดเงินยิ่งไปกว่าการได้รู้จักตนเองด้วยอาวุธแห่ง ไตรสิกขาและตรวจตน มองตน มีสัญชาติแห่งคนตรง ไม่ย่อท้อต่อกิเลสตัวใด เพราะถ้าเราไม่เห็นกิเลส ไม่รู้จักตัวเอง มองไม่ออกว่าอะไรคือความต้องการส่วนเกินของชีวิต เราจะถูกกิเลสทำลาย ไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้พ้นปัญหาไปได้ และนี่คือคำตอบแทนที่สูงค่า ที่มอบแก่ผู้ทำงานทุกคน “ระบบบุญนิยม” จึงเริ่มต้นจากการ “สร้างคนดีมีศีล” ให้ได้ก่อน คนดีที่ว่ามี ก็บุคคลที่จะต้องฝึกฝนตนสู่ทิศทางเหนือโลก (โลกุตระ) ลดละการบำเรอตน เข้าถึงอริยสัจธรรมไปตามลำดับขั้น จนเกิด “โลกุตระจิต” เป็นผลการปฏิบัติได้

จริง อยู่กับโลกอย่างรู้เท่าทันโลก (โลกวิทู) รู้เท่าทันความทุกข์ รู้เท่าทันความเป็นไปของโลกอันเห็นชัดในกิเลสของคนที่ยังมัวเมาหลุ่มหลงกับ ลาก ยศ สรรเสริญ โลภียสุข อันเป็นเหตุแห่งการแก่งแย่งเอาใจเปรียบเบียดเบียนกัน

6.4 มิติทางสังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรมนุษย์ องค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นชุมชนของระบบบุญนิยม มี 3 ประการ คือ (1) ศาสนาสถาน หรือ เรียกว่า “วัด” ทำหน้าที่พัฒนาด้านจิตวิญญาณ (2) โรงเรียน เรียกว่า “สัมมาสิกขา” ทำหน้าที่พัฒนาด้านปัญญา และอารมณ์ สังคม และวิชาชีพ (3) บ้าน ประกอบขึ้นจากครอบครัว มีพ่อแม่เป็นหลัก ให้หลักประกันในด้านสวัสดิภาพพื้นฐานของร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน ทั้ง 3 ประการ รวมกันเรียกว่า “บวร” (คำย่อจาก บ้าน วัด โรงเรียน) ในหลักศาสนา กล่าวว่า “มิตรดี (กัลยาณมิตร โท) เพื่อนดี (กัลยาณสหาโย) สังคมสิ่งแวดล้อมดี (กัลยาณสัมปวง โท) นี่เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์” เป็นองค์รวม (Holistics) ของความเป็นชุมชนบุญนิยม หลักประกันในการสร้างความผาสุกต่างๆ ให้แก่สมาชิก เรียกว่า “สาธารณโภคี” สภาพของ “สาธารณโภคี” ที่จะเกิดเป็น “บุญนิยม” เกิดจากความเป็นองค์รวมของมนุษย์ประเสริฐ มีที่คุณลักษณะ ดังนี้ (1) พึ่งตนเองได้ (2) สร้างสรร (3) ชยัน อดทน (4) ไม่เอาเปรียบใคร (5) ตั้งใจเสียสละ

6.5 มิติทางการศึกษา และสุนทรียศาสตร์ สัมมาสิกขา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรม “ดี” ก่อน “เก่ง” ด้วย การรักษาศีล ลดละ เลิก อบายมุข และรับประทานอาหารมังสวิรัตี เด็กๆ เหล่านั้นได้รับการฝึกฝน และปลูกฝังให้รักสังคมมากกว่าตัวเอง มุ่งสร้างประโยชน์ผู้อื่นไปพร้อมๆ กับการสร้างประโยชน์ตน มีเป้าหมายสำคัญคือ การจัดระเบียบความเป็นคนปुरुชน ไปสู่ความเป็นชนชาวอารียะ อย่างเป็นขั้นตอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของ อริยสัจ 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 และ อริยมรรค 8 และเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนมีศีลเคร่ง (ศีลเด่น) ทำงานเป็น พึ่งตนเองได้ (เป็นงาน) และรู้แจ้งตามหลัก ญาณวิทยา 4 (ชาญวิชา) ปรัชญา การศึกษา ของสัมมาสิกขา ได้แก่ “ศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา” ดำเนินการจัดการศึกษา โดยความร่วมมือ ระหว่าง (1) พุทธสถาน (วัด) โดยมีสมณะ และสิกขมาตุ เป็นตัวแทน (2) โรงเรียน โดยมี “ครู” เป็นตัวแทน และ (3) บ้าน โดยมีผู้ปกครอง เป็นตัวแทน การสร้างภาวะของศีลเด่น กระทำกันเป็นกระบวนการ อาศัยเวลา แวดล้อมด้วยตัวอย่างที่ดี (สมณะ สิกขมาตุ) คำสอนที่ดี (ศีล 5) และสิ่งแวดล้อมที่ดี (สังคมอารีชน) รวมกันเป็นองค์ประกอบอันเดียวกัน ผิดศีลห้า มีผลวิบากอย่างหนัก และเบา 8 ประการ

1) ผลกรรมแห่งการฆ่ามนุษย์และสัตว์ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ เป็นผู้มียาขุณ้อย

- 2) ผลกรรมแห่งการลักทรัพย์ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ ความพินาศแห่งสมบัติ
- 3) ผลกรรมแห่งการประทุษร้ายในกาม อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ มีศัตรูและถูกปองร้าย
- 4) ผลกรรมแห่งการพูดเท็จ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ ถูกกล่าวด้วยคำไม่จริง
- 5) ผลกรรมแห่งการพูดส่อเสียด อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ มีการแตกจากมิตร
- 6) ผลกรรมแห่งการพูดคำหยาบ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ อยู่กับเสียงที่ไม่น่าพอใจ
- 7) ผลกรรมแห่งการพูดเพ้อเจ้อ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ ได้รับคำที่ไม่ควรเชื่อถือ
- 8) ผลกรรมแห่งการเสพของมีนเมาให้โทษ อย่างเบาที่สุดแก่ผู้ที่มาเกิดเป็นมนุษย์ คือ ความเป็นบ้า

เป็นงานเนื้องานที่เป็นสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หรือเศรษฐศาสตร์บุญนิยม (สัมมาอาริยมรรค) มุ่งตอบสนองปัจจัยพื้นฐานเป็นหลัก ได้แก่ อาหาร และเครื่องใช้สอยที่พอเหมาะพอเพียง เทคโนโลยี จะถูกนำไปใช้เท่าที่จำเป็น การเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ธรรม มิใช่มีไว้เพื่อเสพ ส่วนชาลววิชา มุ่งจัดจัดเคลงกเลศค้นหา อุปาทาน จนเกิดปัญญาในระดับโลกุทธการประเมินผลการศึกษา หลักการพัฒนาสังคมในระบบบุญนิยมซึ่งเชื่อว่า จะทำให้ “คนเจริญ” อย่างเป็นสัจธรรม มี 10 ประการ คือ มี คนที่สัมมาทิฐิ, มีศาสนาเป็นหลัก, มีงาน หรือกิจการที่พึ่งตนเองได้, มีระบบการดำเนินชีวิต, มีวัฒนธรรมที่แข็งแรง ยั่งยืน, มีภราดรภาพ, มีการศึกษา สืบทอด, มีการเผยแพร่, มีการตลาด, มีบูรณาการ ในอิสรเสรีภาพ ภราดร สุขสันติ และสมรรถภาพ จนเกิดเป็น บูรณภาพ สรุปรวมเป็นศิลปะ ที่สร้าง ความเจริญองงามให้แก่ชีวิตศิลปะ ในทางสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความประเสริฐแก่มนุษย์ ไปสู่ความเจริญอันสูงสุด มีทั้งสุนทรียศิลป์ และแก่นศิลป์ หรือสารศิลป์ เป็นสิ่งที่ประกอบชี้ชวน ชักชวนให้เกิดความสนใจในสาระ เป็นคุณค่า เกิดการพัฒนาจิตวิญญาณ และชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้นการศึกษา จะทำให้รู้เท่าทันในงานอนาจาร หรืองานศิลปะแท้จริง และช่วยกันลดละ ป้องกัน การเกิดขึ้นของงานอนาจาร สิ่ง พิมพ์ใดๆ หรืองาน หรือการนำเสนอใดๆ ที่เรียกกันว่า “ศิลปะ” ถ้าผู้ชม เกิดกิเลสค้นหา อุปาทานในอารมณ์ สิ่งนั้นไม่เรียกว่าศิลปะ แต่คือ “อนาจาร” ในระบบบุญนิยมศิลปะจะต้องไม่มีเศษหรือส่วนของอนาจารอยู่เลยในการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ใดๆ ก็ตาม ก็มีทำนองนัย

เดียวกัน กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ที่สร้างศิลปะ มอมเมาให้คนลุ่มหลง (หลงเสพ) พุ่มเฟิย มั่งกาย ไร้
 อารมณ์ โลภะ โทสะ โมหะ ผลิตภัณฑ์เหล่านั้น คือ “ขยะ” หรือพิษร้ายที่มีอยู่ในสังคม การกระทำ
 ใดๆ ที่สื่อหรือส่งเสริมให้คนหลงเสพ สิ่งนั้นคือ “ศาสดา” มิใช่ “ศิลปิน” แต่อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า
 นิเทศศาสตร์บุญนิยม (Boonniyom Communication Art) ก็คือศาสตร์แห่งการสื่อความหมาย ให้
 มนุษย์ค่อยๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงเรื่อยๆ จนที่สุดเหลือแต่ความเห็นแก่ผู้อื่นเพิ่มขึ้นๆ เป็นลำดับไป

7. แนวคิดสาธารณโภคี

เป็นระบบส่วนกลาง คือ การเฉลี่ยแบ่งปัน ตามหลัก สาธารณนิยธรรม 6 ซึ่งประกอบไป
 ด้วยความมีเมตตาทายกรรม มีเมตตาวจิกรรม มีเมตตาเมโนกรรม มีหลักสาธารณ โภคี มีศีล สามัญญ
 ตา และมีทิวฐิสามัญญตา (มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียว) อันเป็นคุณธรรมของการอยู่
 ร่วมกัน สร้างความเป็นพ่อแม่พี่น้องลูกหลานที่ พึ่งพิงกัน แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นตามกฎธรรมชาติเป็น
 หลักการที่สำคัญของระบบสาธารณ โภคี สาธารณ โภคี แปลว่า บริโภคเป็นสาธารณะซึ่งหมายความว่า
 ว่าทรัพย์สินสมบัติเป็นส่วนรวมแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ทุกคนต่างร่วมกันร่วมใช้ในส่วนกลางทั้งข้าวของ
 ทั้งเงินทองทรัพย์สินเป็นของทุกคนที่ร่วมกันอยู่ ต่างอาศัยกินอาศัยใช้ได้กันทั่วไป

มุ่งเน้นการทำงานให้ส่วนกลาง โดยทำงานฟรีประชาชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต
 ร่วมกัน เช่น ที่ดินทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีสิทธิทุกประการภายในชุมชนนั้น การบริโภคใช้สอย
 ต่างๆ ก็อยู่ในระบบของกลาง ลักษณะการทำงานหรือการบำเพ็ญประโยชน์หรือกิจกรรมอื่นๆ เป็น
 ลักษณะของการทำเพื่อสังคมอย่างมีพลังร่วม การทำกิจกรรมการงานทุกอย่างในระบบสาธารณ โภคี
 ที่ทำเพื่อเข้ากองกลางแล้วประชาชนสามารถใช้สอยตามความจำเป็นของชีวิต ไม่ต้องกักตุนส่วนเกิน
 ที่ไม่จำเป็นเอาไว้กับตน ระบบสาธารณ โภคีก็สามารถตอบสนองต่อความต้องการอันนั้นได้อย่างที่
 เข้าใจกันว่ามีสวัสดิการ ที่สามารถทำได้เช่นนี้ ระบบสาธารณ โภคีจึงเหมือนกับสังคมอุดมคติ ใน
 ส่วนที่เป็นการสร้างสังคมชุมชนขึ้นมาใหม่โดยการแยกจากสังคมที่มีอยู่เดิมโดยมีปัจจัยการผลิต
 ร่วมกันหรือเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตร่วมกัน อยู่แบบสร้างสรรค์ก่อเกิดพลังร่วมมุ่งเน้นที่การ
 เอื้อเพื่อแบ่งปันกันทำประโยชน์ให้กับสังคมไม่กักตุนไว้สำหรับตนเกินความจำเป็น มีปฏิสัมพันธ์
 คือความเห็นที่เสมอภาคกันตามแนวศีลธรรมอันดีจะต่างจากสังคมนิยมอุดมคติที่ในส่วนของการ
 เริ่มต้นของการก่อเกิดสังคมใหม่ในระบบสาธารณ โภคีมุ่งเน้นที่การทำความเข้าใจและการยอมรับ
 โดยฝีกมาจากใจก่อน ระบบสาธารณ โภคีเป็นรูปแบบที่ใช้หลักกรรมพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้
 เน้นการอยู่ร่วมกันเป็นสำคัญ โดยมีคุณธรรมที่เสมอเหมือนกันที่เรียกว่า มีทิวฐิเสมอกัน ก่อให้เกิด
 รูปแบบพิเศษตามแนวทางศาสนา เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่นเป็นไป

โดยการสังเคราะห์กันเป็นส่วนสำคัญในระบบสาธารณ โภคิ การเป็นสาธารณ โภคิ คือหลักความไม่ เห็นแก่ตัวหรือการให้ทานนั่นเอง ในกรณีของพระหมายถึงการแบ่งปันเอกภพ ไม่ใช่สอยไม่สะสม ปัจจัยสี่ไว้คนเดียวจนเป็นที่อิจฉาของเพื่อนสำหรับผู้ครองเรือนน่าจะหมายถึงการแบ่งส่วนหนึ่งของ ทรัพย์สมบัติให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมไม่สะสมไว้เฉยๆ ไม่ไปมาเอาความมั่งคั่งสังคัมไหน ช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนกว้างและกว้างขึ้นทุกปีเป็นสังคัมที่มีปัญหาแม้ในสังคัมสงฆ์ซึ่ง สมาชิกทุกคนกำลังพยายามชนะกิเลสของตนความอิจฉายังเป็นปัญหาอยู่เสมออันับประสาอะไรกับ สังคัมวัตถุนิยมที่ชวนให้คนไม่รวยรู้สึกต่ำต้อย และหมดหวัง การมีศีลเสมอกัน ศีลของสมาชิก ชุมชนไหนไม่เสมอกันก็อยู่กันยาก เช่นพระผู้ไม่จับเงิน ไปอยู่กับพระที่จับเงิน ทุกฝ่ายก็อึดใจ ฝ่าย เกร่งในศีลมักจะรู้สึกรังเกียจฝ่ายที่ไม่เกร่งฝ่ายไม่เกร่งก็เงินบ้างแก่งบ้าง หาวว่าผู้เกร่งอวดดีบ้าง ใน บ้านสามีชอบกินเหล้าเมา ภรรยาไม่กิน ไม่นานก็ระหองระแหงกัน พูดไม่รู้เรื่องถ้าการไม่รักษาศีล เป็นที่ยอมรับของทุกคนในชุมชนอาจจะสามัคคีกันได้ แต่จะเป็นความสามัคคีของโจรผู้ร้าย หรือจะ กลายเป็นว่า เธอไม่ว่าฉัน ฉันไม่ว่าเธอ ทุกคนหาผลประโยชน์ตามใจชอบ ของใครของมัน ไม่น่าอยู่

บทบาทของศีลในพระพุทธศาสนาไม่ได้จบอยู่ในตัวของมันเอง การควบคุมกายวาจา ด้วยสติ ภาวนาในกรอบของสิกขาบทต่างๆ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชีวิตฉะนั้นชาวพุทธเรา ต้องมุ่งมั่นในการใช้ศีลช่วยสร้างฐานแห่งความเรียบร้อยดีงามเพื่อความสะดวกในการเจริญในมรรค ต่อไป ผู้ที่ชอบหาทางเลี้ยวศีลบางข้อ เช่นยืนยันว่าทานเหล้าไม่เมา ไม่น่าจะผิด คงไม่เข้าใจในจุดนี้ คือไปมองศีลเหมือนกฎหมาย และการผิดศีลบางประการเหมือนผิดกฎหมายบ้างเล็กน้อยเท่านั้นซึ่ง ไม่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญพอที่จะต้องถูกปรับหรือติดคุก แต่ศีลไม่เป็นกฎหมายเช่นนั้นและไม่มีใคร จะลงโทษผู้ละเมิด มีแต่ ตัวเองลงโทษตัวเองเท่านั้น ผู้ไม่รักษาศีลข้อใดคือผู้ที่ไม่สามารถรับ ประโยชน์จากศีลข้อนั้น ซึ่งมีผลทำให้การปฏิบัติเนิ่นช้า เพราะทุกครั้งที่เราผิดศีลเขาข่มเพิ่มกำลัง ของกิเลสที่ทำให้ละเมิด ไม่มากก็น้อยศีลเป็นสารนิยธรรมเพราะชุมชนแห่งผู้มีศีลจะมีบรรยากาศ แห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกันและความเคารพนับถือกัน ถ้าเรามั่นใจว่าใครไม่เป็นอันตรายต่อเรา จะไม่เบียดเบียนเราเป็นอันตรายไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เราจะต้องชอบเขา และทุกคนน่าจะอยู่ กัน ได้อย่างมีความสุขข้อสุดท้ายคือข้อที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นคุณธรรมที่รองรับข้ออื่นๆ การมี สัมมาทิฐิเสมอกัน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีเป้าหมายอันเดียวกัน เมื่อทุกคนมีความเชื่อมั่นในกฎ แห่งกรรมเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง คำสอนของพระองค์คือความจริง ผู้ที่ตรัสรู้ตามพระองค์ มีจริงนโยบายอันใดของชุมชนน่าจะเป็นที่ยอมรับของทุกคนเมื่อทุกคนเห็นด้วยว่าชีวิตดีงามเกิดจาก การพัฒนากาย วาจา ใจ ตามหลัก ศีล สมาธิ และปัญญาวิถีชีวิตของทุกคนต้องเข้ากันได้ และทุกคน มีโอกาสเป็นกัลยาณมิตรต่อกันสรุปแล้วว่า ครอบครัวยุคนี้ ชุมชนที่ดี จะเจริญก็ด้วยความเชื่อถือ ค่านิยม อุดมการณ์อันเดียวกันการกระทำทางกาย วาจา ที่ถูกต้องตามหลักศีล และประกอบด้วย เมตตาธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดินนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ไปพร้อมกัน โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินและแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน โดยพิจารณาจากข้อมูลทุกด้านและให้ความสำคัญเท่าๆกันตามข้อเท็จจริง ข้อมูลในการสัมภาษณ์นั้น ได้จากบุคคลที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพรรค ข้อมูลด้านเอกสารได้จากตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก เพื่อรวบรวมข้อมูลมาพิจารณาศึกษาและวิเคราะห์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ประชากรวิจัย

กลุ่มประชากร	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อาชีพ
1.บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรค	1.สมณะ โปธิรักษ์		นักบวช
	2.ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์		พิธีกร
	3.นายแก่นฟ้า แสนเมือง	รองหน.พรรคคนที่ 2	นักปฏิบัติธรรม
	4.พล.ต.จำลอง ศรีเมือง		
2.คณะกรรมการบริหารพรรค	1.นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	หัวหน้าพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	2.นายข้าวพุทธ ขาวดารา	รอง หน.พรรคคนที่ 1	นักปฏิบัติธรรม
	3.นายอำนาจ คลี่ใบ	รอง หน.พรรคคนที่ 3	นักปฏิบัติธรรม
	4.นายสุเทพ ไชยพงศ์	รอง หน.พรรคคนที่ 4	นักปฏิบัติธรรม
	5.เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์	เลขาธิการพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	6.นางสาวชลศิริ คำช่วย	รองเลขาพรรคคนที่1	นักปฏิบัติธรรม
	7.นางสาวปลุกขวัญ รักพงษ์โสภ	รองเลขาพรรคคนที่2	นักปฏิบัติธรรม
	8.นางสาวฟองฟ้า ศรีวรพฤค	เหรียญกพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	9.นางอรุณ วิชาชัยฐ	นายทะเบียนพรรค	นักปฏิบัติธรรม

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

กลุ่มประชากร	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อาชีพ
	10.นายวีรพล กมลรัตน์	กรรมการบริหารพรรค	นักปฏิบัติธรรม
3.คณะกรรมการ สาขาพรรค	1.นายศิริพนธ์ วันละ	ประธานสาขาพรรค จ.นครปฐม	นักปฏิบัติธรรม
	2.นายฟ้าพุทธ ตะวันตระกูล	ประธานสาขาพรรค จ.ศรีสะเกษ	นักปฏิบัติธรรม
	3.สิบเอก กมล พรหมมาก	ประธานสาขาพรรค จ.นครราชสีมา	นักปฏิบัติธรรม
	4.นางสาวดาวพร ชาวหินฟ้า	ประธานสาขาพรรค จ.อุบลราชธานี	นักปฏิบัติธรรม
	5.นายชอบ สมกระโทก	ประธานสาขาพรรค จ.นครสวรรค์	นักปฏิบัติธรรม
	6.นางรัตนาภรณ์ บุญยัง	ประธานสาขาพรรค จ.เชียงใหม่	นักปฏิบัติธรรม
	7.นายแรงมา จำปี	ประธานสาขาพรรค จ.กรุงเทพฯ	นักปฏิบัติธรรม
	8.นายประยูร สุนทรียานนท์	ประธานสาขาพรรค จ.ชัยภูมิ	นักปฏิบัติธรรม
	9.นางสาวเสรี ทองพันธุ์	ประธานสาขาพรรค จ.ตรัง	นักปฏิบัติธรรม
4.ที่ปรึกษาพรรค	1.นายธำรงค์ แสงสุริยจันทร์	ที่ปรึกษาพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	2.นายเทียนพุทธ พุทธิพงษ์โสภ	ที่ปรึกษาพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	3.นายติดดิน นาวาบุญนิยม	ผู้อำนวยการพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	4.ทพ.ทศพล เปี่ยมสมบูรณ์	ที่ปรึกษาพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	5.นางบัวบุชา รักพงษ์	ที่ปรึกษาพรรค	นักปฏิบัติธรรม
	6.พ.ต.ท.รุ่งโรจน์ เรืองฤทธิ์	ที่ปรึกษาพรรค	
5.สมาชิกและบุคคล ทั่วไป			

จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย มาจาก 5 กลุ่ม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกโดยเฉพาะเจาะจง จากบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในประชากรทั้ง 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มคำนึงถึงความสำคัญและเหมาะสม ตามภารกิจหน้าที่ และตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมอีก 1 กลุ่มจากกลุ่มบุคคลทั่วไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนได้ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังนี้

1.2.1 บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน

ตารางที่ 3.2 บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน

ชื่อ -สกุล	ตำแหน่งในพรรค	อายุ (ปี)	อาชีพ	ระดับ การศึกษา
1.สมณะ โพธิรักษ์	ที่ปรึกษาพรรค	76	นักบวช	ปริญญาตรี
2.ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์	ที่ปรึกษาพรรค	50	พิธีกร	ปริญญาเอก
3.นายแก่นฟ้า แสนเมือง	รองหน.พรรคคนที่2	54	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี

1.2.2 คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อฟ้าดิน

ตารางที่ 3.3 คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อฟ้าดิน

ชื่อ -สกุล	ตำแหน่งในพรรค	อายุ (ปี)	อาชีพ	ระดับ การศึกษา
1.นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	หัวหน้าพรรค	55	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี
2.นายข้าวพุทธ ขาวคารา	รองหน.พรรคคนที่1	51	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาเอก
3.เรื่อตรีแซมดิน เลิศบุศย์	เลขาธิการพรรค	58	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี
4.นางสาวลลศิริ คำช่วย	รองเลขาพรรคคนที่1	49	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี
5.นางอาภรณ์ วิชัยดิษฐ	นายทะเบียนพรรค	72	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี

1.2.3 ตัวแทนจากคณะกรรมการสาขาพรรค 4 ภาค

ตารางที่ 3.4 ตัวแทนจากคณะกรรมการสาขาพรรค 4 ภาค

ชื่อ -สกุล	ตำแหน่งในพรรค	อายุ (ปี)	อาชีพ	ระดับ การศึกษา
1.นายแรงผา จำปี	ประธานสาขาพรรค จ.กรุงเทพฯ	43	นักปฏิบัติธรรม	ม.ปลาย
2.นายฟ้าพุทธ ตะวันตระกุล	ประธานสาขาพรรค จ.ศรีสะเกษ	35	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาโท
3.นายชอบ สมกระโทก	ประธานสาขาพรรค จ.นครสวรรค์	54	นักปฏิบัติธรรม	ม.ปลาย
4.นางสาวเสรี ทองพันธุ์	ประธานสาขาจ.ตรัง	62	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาโท

1.2.4 ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดินนิตินัยและพฤตินัย

ตารางที่ 3.5 ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดินนิตินัยและพฤตินัย

ชื่อ -สกุล	ตำแหน่งในพรรค	อายุ (ปี)	อาชีพ	ระดับ การศึกษา
1.นายธีรรงค์ แสงสุริยจันทร์	ที่ปรึกษาพรรค	65	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาโท
2.นายเทียนพุทธ พุทธิพงษ์โสภ	ที่ปรึกษาพรรค	59	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาโท
3.นายคิดดิน นาวาบุญนิยม	ผู้อำนวยการพรรค	63	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี

1.2.5 สมาชิกและบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 3.6 สมาชิกและบุคคลทั่วไป

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งในพรรค	อายุ (ปี)	อาชีพ	ระดับ การศึกษา
1.น.ส.พนาวรรณ ระวีโรจน์	สมาชิก	37	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี
2.นางมูทิตา สุคันธมาศ		49	นักปฏิบัติธรรม	ปริญญาตรี
3.นายกกล้าตรง พรหมโสดา	บุคคลทั่วไป	41	นักปฏิบัติธรรม	มัธยมปลาย
4.นางรัชณี สิทธิพันธ์	บุคคลทั่วไป	59	นักปฏิบัติธรรม	มัธยมปลาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้การศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแบบเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ใช้การออกแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในข้อ 1.2 ด้วยวิธีการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการถาม

2.2 บันทึกจากการสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง โดยการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างตามข้อ 1.2 ข้างต้น และทำการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างไว้ โดยแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน ส่วนที่ 3 เป็นคำถามประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินและการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน

2.3 แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์นั้น ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต, รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช และรองศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ จุ้ยโต ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 อุปกรณ์ภาคสนาม ประกอบด้วย สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากที่ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วเพื่อใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอความร่วมมือจากสำนักบัณฑิตศึกษา ขอความร่วมมือจากสำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล่าวคือ การใช้แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดหัวข้อหรือคำถามไว้ล่วงหน้าแล้ว และบันทึกถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ลงในแบบสอบถาม และใช้การบันทึกเสียงประกอบเพื่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล กรอบแนวคิดหรือประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จะเป็นรูปแบบเดียวกันทุกกลุ่มที่ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ พร้อมกับจดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญและทำการตรวจสอบคำตอบที่ได้ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่กรณีที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างจะสอบถามให้ชัดเจนอีกครั้ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ที่ได้ทำการค้นคว้าจากหนังสือ งานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดทำข้อมูล

4.1.1 ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทำการถอดเทป และเรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลจากการสังเกตและเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เข้าด้วยกัน และนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

4.1.2 เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแล้วแต่ละครั้ง จะทำการบันทึกและมีการจำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อ แยกประเด็นสาระต่างๆ ออกเป็นหมวดหมู่และเลือกสรรเนื้อหาตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก จัดระบบข้อมูลมีการจัดเรียงลำดับ เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์หาคำตอบ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรค

เพื่อฟ้าดิน การวางแนวทางในการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินและการพัฒนาของพรรคเพื่อฟ้าดินเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของพรรคตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเน้นความคิดเห็นของผู้ที่ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก จากนั้นจะทำการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน ผู้ศึกษามุ่งค้นหาคำตอบที่
ต้องการค้นหาคำตอบที่ต้องการศึกษา 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดินว่าการก่อตัวเป็นพรรคการเมืองเกิดขึ้นมาได้
อย่างไร มีอุปสรรคและข้อจำกัดอะไรบ้าง

2. รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินว่ามีรูปแบบแนวทาง
นโยบาย ปรัชญา แนวคิดและอุดมการณ์ อย่างไร

ผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ไปพร้อม
กัน โดยพิจารณาจากข้อมูลทุกด้านๆและให้ความสำคัญเท่ากันตามข้อเท็จจริง ข้อมูลในการ
สัมภาษณ์นั้น ได้จากบุคคลที่มีความสำคัญต่อพรรค และข้อมูลเอกสารได้จากตำรา บทความวิชาการ
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลักเพื่อนำมารวบรวมและใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

1. ปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดิน

1.1 ปัจจัยภายใน เกิดขึ้นจากคณะบุคคลซึ่งนำโดย ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ซึ่งเคยเป็น
ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียและแอฟริกาศึกษาของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ นอกจากนี้ยังเคยเป็น
ดีวเตอร์ภาษาอังกฤษ ที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่นักศึกษารู้จักดีในชื่อ ดีวเตอร์หมูเป็นคอลัมน์นิสต์
ประจำคอลัมน์ "เปิดฟ้าส่องโลก" ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นพิธีกรรายการโทรทัศน์รายการ "เปิด
เลนส์ส่องโลก" ทางช่อง 3 และ "วิญญูณไทย ใจสากล" ทางโมเดิร์นไนน์ทีวี มีความประสงค์จะตั้ง
พรรคการเมือง "ที่ดีที่สุดตามอุดมการณ์ของกลุ่ม" จึงไปขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองกับ
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ชื่อ "พรรคสหกรณ์" โดยได้รับจดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อ
วันที่ 5 เมษายน 2543 ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. 2541 บัญญัติว่า "ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้ง
พรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คน ขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้อง
ประกอบด้วยสมาชิกที่มีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อ ภาค และจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ
กำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ 1 สาขา ภายใน 1 ปี (พรบ.พรรคการเมือง พศ.

2541 หน้า 7) จากกรณีดังกล่าว คณะของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ไม่สามารถหาสมาชิกให้ได้ ครบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมืองตามระยะเวลาที่กำหนดได้ ทำให้ในเวลานั้น ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์และคณะก็ได้พยายามแสวงหาว่า กลุ่มใดที่มีแนวความคิดที่คล้ายกันและมีปริมาณมากพอที่สามารถจะดำเนินงานทางการเมืองเพื่อสานต่ออุดมการณ์ที่คณะของตนตั้งใจไว้ และเนื่องจากเคยได้ประสานงานรับเป็นวิทยากรให้กับชุมชน ชาวอโศก ทำให้มีความคุ้นเคยพอสมควร จึงขอความร่วมมือกับชาวอโศก ช่วยหาสมาชิกให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญก่อตั้งพรรคคือ ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ซึ่งเคยบวชเป็นพระธรรมยุติกนิกาย มุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม ค่อนข้างตำรวมและเคร่งครัด ประกอบกับเคยเป็นศิลปินมาก่อน จึงมีทักษะในการพูดและการบรรยาย ทำให้มีญาติธรรมให้ความเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเป็นผู้นำชาวอโศกและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลมีบทบาทที่สำคัญต่อชุมชนชาวอโศก เมื่อได้รับการติดต่อขอให้รับพรรคสหกรณ์มาดำเนินการ จึงได้ร่วมกันพิจารณาโดยมีแนวความคิดของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นหลัก เห็นว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย จึงตกลงรับพรรคสหกรณ์มาดำเนินการ เนื่องจากไม่ใช่เรื่องที่ยากเพราะมีจำนวนสมาชิกมากพออยู่แล้ว ประกอบกับการเกิดสถานการณ์ทางการเมืองมีส่วนทำให้เห็นถึงความร่วมมือของชุมชนชาวอโศกอย่างเข้มแข็ง เนื่องจากชุมชนอโศกมีกระจายกันทั่วประเทศล้อมรอบพุทธสถานและสังฆสถานมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวนมาก มีญาติธรรมที่เป็นทั้งชาวอโศกและเครือข่ายสนับสนุนชาวอโศก รวมกันแล้วมีจำนวนค่อนข้างมาก หากมีการรวมตัวเคลื่อนไหวทางการเมืองในสถานการณ์ต่างๆ จะมีบทบาทเสนอทางเลือกใหม่ๆ ให้กับสังคม ชาวอโศกได้ใช้ความรู้ ความคิดของตนพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การศึกษา ตลอดจนความสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนให้สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ช่วยกันสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นลักษณะเด่นของชาวอโศก มีการแสวงหาความร่วมมือมากขึ้น นำเสนอวิธีปฏิบัติ ของตนเองมากกว่าการวิพากษ์จุดต่างของผู้อื่น เมื่อเข้าสู่การเมืองจึงสามารถที่จะทำงานร่วมกับนักการเมืองจากทุกภาคส่วน และน่าจะเกิดประโยชน์เป็นรูปธรรมได้

ชุมชนชาวอโศกนั้น ไม่ได้มีแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองมาก่อน แต่ก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่หลายครั้ง มีความคุ้นเคยและมีความรู้ทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น มีแนวความคิดทางการเมืองส่วนมากมาจาก ท่าน สมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นแนวคิดทางการเมืองแบบบุญนิยม ซึ่งต้องการช่วยเหลือชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงระยะแรกที่ดำเนินการจัดตั้งพรรคสหกรณ์จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อพรรคเนื่องจากมีผู้ทักท้วงเกี่ยวกับชื่อของพรรคสหกรณ์ไปตรงกับชื่อชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย จึงอาจเกิดความเข้าใจผิดและอาจเกิดปัญหาตามมาตลอดจนได้รับการท้วงติงจากผู้เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการบริหารพรรคจึงได้นำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่พิจารณาและจัดตั้งชื่อพรรคใหม่ว่า พรรคเพื่อฟ้าดิน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ของพรรคทั้งหมด โดยเป็นคน ชุมชนชาวอโศก และดำเนินการจัดทำนโยบายพรรคตามแนวทางบุญนิยม เมื่อที่ประชุมใหญ่นุมัติ จึงแจ้งไปยังนายทะเบียนพรรคการเมือง จนกระทั่งนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้ตอบรับการ เปลี่ยนแปลงชื่อพรรค เปลี่ยนแปลงนโยบายและข้อบังคับพรรค และได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 17 พฤษภาคม 2544 ซึ่งถือเป็นวันเกิดพรรค

ความเป็นมาของพรรคเพื่อฟ้าดินนี้ เริ่มจากร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้ก่อตั้ง พรรคการเมืองหนึ่ง ชื่อ "พรรคสหกรณ์" ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 เพื่อทำงานในระบบสหกรณ์ แต่ติด ปัญหาที่ไม่สามารถรวบรวมสมาชิกให้ครบ 5,000 คน ได้ภายใน 180 วัน ตามเงื่อนไขของการจัดตั้ง พรรคการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วย พรรคการเมือง ดังนั้น ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ จึงติดต่อ ประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างพรรคพลังธรรมให้ช่วยรับพรรคนี้ไปสานต่อ ในช่วงแรกกลุ่มพรรค พลังธรรมเดิมได้ปฏิเสธ เพราะเนื้อแท้ของกลุ่มสันตอโศก ซึ่งเป็นกลุ่มฐานสำคัญของพรรคพลัง ธรรมเดิมนั้น ต้องการงานด้านศาสนา แต่ต่อมาได้รับว่าจะช่วยสานต่ออุดมการณ์ให้ กลุ่มชาว สันตอโศกโดยการนำของท่าน สมณะ โพธิ์รักษ์ จึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันและมีข้อตกลง ใจร่วมกันรับพรรคสหกรณ์มาดำเนินการสานต่ออุดมการณ์เนื่องจากมีอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

ช่วงแรกใช้ชื่อพรรคสหกรณ์แต่เนื่องจากชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชาว อโศกบางส่วนได้ทักท้วงว่า ชื่อพรรคไปฟ้องกัน ต่อมาจึงได้ทำการเปลี่ยนชื่อเป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 โดยได้ถือว่าเป็นวันเกิดของพรรค ซึ่งตรงกับช่วงครบรอบเหตุการณ์ พฤษภาคมมิพพอดิ โดยมี น.ส. ขวัญดิน สิงห์คำ เป็นหัวหน้าพรรค การคัดเลือกกรรมการบริหารพรรค ชุดแรกจึงมีขึ้นที่ชุมชนปฐมอโศก ยังกู้ชื่อและนามสกุลของ คณะกรรมการบริหารพรรคแต่ละราย ล้วนบ่งบอกถึงความเป็น "สันตอโศก" ได้อย่างเด่นชัด อาทิเช่น น.ส.ขวัญดิน สิงห์คำ หัวหน้าพรรค นายแก่นฟ้า แสนเมือง เลขานุการพรรค หรือรองหัวหน้าพรรค และ กรรมการบริหารพรรครายอื่นๆ เช่น น.ส.ฟากฟ้าหนึ่ง และนายหินชนวน อโศกตระกูล น.ส.ไบลาน ชุมอินทรจักร นายกระจายบุญ ยังอโศก ร.ต.แซมดิน เลิศบุศย์ นายร้อยแจ้ง จนดิจริง น.ส.ต้นกล้า มากสุข น.ส.ดินนา โคตรบุญอารยะ น.ส.ฟ้าดาว นาวาบุญนิยม และ น.ส.ปลุกขวัญ รักพงษ์อโศก นโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน ตามที่ได้ แจ้งไว้ระบุว่า "พรรคเน้นทำการเมืองแนวบุญนิยม หรือ การเมือง อริยะ กล่าวคือ ผู้ที่จะร่วม อุดมการณ์พรรคนั้น ต้องเป็นอริยบุคคล ไม่คิดในลาภ ยศ สรรเสริญ และ โลภียสุข ปลอดภาระ ส่วนตัว อุทิศตนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทน เป็นของตน สร้าง สังคมให้พึ่งพา เกื้อกูลกันสูงที่สุด เป็นสาธารณ โภคิ กินอยู่ใช้สอยร่วมกันในกองกลาง เกื้อกูลกัน

ตามมีตามได้ ตามคติความเชื่อที่มุ่งบุญเป็นที่ตั้ง พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอดภัยพอเพียงพึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ"

พรรคเพื่อฟ้าดิน (For Heaven and Earth Party) ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปีที่ 3 พ.ศ 2546 มีการสนับสนุนด้านการเงินอย่างน่าสนใจ ยอดบริจาคพรรคการเมืองตามรายงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งปี 2546 พบว่า มียอดบริจาค เป็นอันดับ 7 เมื่อเทียบกับทุกพรรค คือ 240,000 บาท ตลอด 3 ปี พรรคเพื่อฟ้าดิน ได้ดำเนินการขยายสาขาพรรค เช่น นครปฐม ศรีสะเกษ นครราชสีมา อุบลราชธานี สงขลา พังงา และตรัง มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และได้เปิดสาขาพรรคแห่งใหม่ที่ชุมชนภูผาฟ้าหน้า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ในครั้งนั้นท่านสมณะ โภทธีรักษ์ นำทีมเดินสายบรรยายพิเศษให้กับชาวบ้านและสมาชิกพรรคในหัวข้อ "ประชาธิปไตยอริยะ" มีใจความสำคัญ "พรรคเรายังเล็กจึงยังไม่อยากเชื่อมต่อกับกลุ่มไหน เพราะส่วนใหญ่ยังเป็นทุนนิยมอยู่ เราอาจจะถูกกลืน เราทำงานของเรา ฝึกฝนตัวเองด้วย การเมืองกับการศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน ศาสนา เกิดมาเพื่อช่วยมนุษยชาติ งานการเมืองก็เพื่อช่วยประชาชน อย่างไรก็ตามพรรคยังไม่เน้นส่ง ผู้สมัครลงเลือกตั้งขึ้นอยู่กับเสียงเรียกร้องของประชาชน และถ้าส่งก็จะไม่หาเสียง เพราะการหาเสียง ไม่ใช่ประชาธิปไตย โดยในการเดินสายขยายสาขาพรรคแต่ละครั้งแม้ไม่มี ส.ส. ในสภา พรรคเพื่อฟ้าดินยังขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองข้างนอก ด้วยการร่วมคัดค้านการขอขึ้นเงินเดือนของ ส.ส. และ ส.ว. เมื่อหลายปีที่แล้ว ขณะนั้นแกนนำพรรค สร้างความแตกตื่น ให้กับสื่อมวลชน หลังบุกรัฐสภาในชุดม่อฮ่อมล้วนๆ เพื่อยื่นหนังสือถึงประมุข ฝ่ายนิติบัญญัติ แสดงจุดยืนไม่เห็นกับการขึ้นเงินเดือน" ชำรงค์ แสงสุริยะจันทร์ ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดิน และอดีต ส.ส.พลังธรรม อธิบายถึงหลักเกณฑ์ของผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกพรรคว่า เบื้องต้นจะต้องปลอดภัยพอเพียง ซึ่งอาจมีไม่ถึงศีล 5 แต่ผู้ที่จะเป็นกรรมการบริหารพรรคหรือกรรมการสาขาพรรคจะต้องมีศีล 5 เป็นอย่างน้อย ที่เหนือกว่านั้น คือ ผู้บริหารพรรคที่จะลงสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรเป็นผู้ที่มีภารกิจส่วนตัวน้อย ยิ่งเป็นคนโสดก็ยิ่งดี เพราะจะทำงานได้มากกว่า พรรคเพื่อฟ้าดินยังมีนโยบายว่าใครที่ได้เป็น ส.ส. ต้องนำรายได้ทั้งหมดเข้ากองกลางของพรรค ในกรณีที่ได้เป็นรัฐมนตรี จะต้องไม่รับค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเงินเดือน ค่าเดินทาง หรือเงินอื่นๆ เพราะรัฐมนตรีของพรรค จะต้องปฏิบัติธรรมเพื่อให้รู้สึกได้ว่า ตนเองปลอดภัยจากภารกิจส่วนตัว ถึงจะทุ่มเททำงานให้กับประเทศชาติได้ ที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดิน สมัยที่เป็น ส.ส.พรรคพลังธรรม ตอนนั้นก็เหมือนหุ่นยนต์ ต้องทำตามผู้มีอำนาจในพรรคเพียงไม่กี่คน ซึ่งนั่นคือจุดอ่อนของพรรคการเมืองไทย เราอดช่องว่างไว้ว่า ส.ส. ของพรรคทุกคนจะมีสิทธิมีเสียงในสภาผู้แทนราษฎรเต็มที่ ไม่ต้องทำตามมติพรรค เพราะความเป็นอิสระเพื่อประชาชนคือ ประชาธิปไตยโดยแท้ ไม่เหมือนในปัจจุบันที่รัฐสภาตกอยู่ในรูปแบบของเผด็จการโดยภาคภูมิ การทำงานของพรรคเพื่อฟ้าดินไม่

เหมือนกับพรรคอื่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็ยังสงสัยว่า มีการทำงานกันได้อย่างไรเพราะ พรรคนี้ไม่ได้ใช้เงินให้อาสาสมัครทุกคนทำงานเพื่อพรรค เหมือนกับประชาชนธรรมดา เป็น ประชากรในชุมชน เป็นสมาชิกชุมชน ไม่รับค่าจ้าง ไม่รับค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้นแนวทางของสันติ โศกที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาใช้กับการดำเนินกิจการของชาวบ้านระดับล่างได้อย่าง กลมกลืน เช่น การทำกิจกรรมไร่ข้าวฟ่างโดยไม่ใช้ ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้ยาฆ่าแมลง

โครงสร้างของพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งภายใต้การดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดิน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบบุญนิยม ระบบสาธารณ โภคีและสังคมบุญนิยมอย่างชัดเจน มี องค์ประกอบย่อยหลายประการที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสำนักสันติโศก พิจารณาได้จากองค์ประกอบ ต่างๆ เช่น พรรคเพื่อฟ้าดินก่อตั้งโดยชาวโศกเอง มีคณะกรรมการบริหารพรรคโดยเลือกตั้งจาก สมาชิกพรรคด้วยวิธีลงคะแนนลับ มีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนและไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย หัวหน้าพรรค,รองหัวหน้าพรรค,เลขาธิการพรรค,รองเลขาธิการพรรค เหนรัญญิกพรรค โฆษกพรรค นายทะเบียนสมาชิกพรรคและกรรมการบริหารอื่นๆ มีคณะกรรมการสาขาพรรค เรียกชื่อว่า “พรรคเพื่อฟ้าดิน สาขา (ชื่อจังหวัดหรือชื่อเขตเลือกตั้ง หรือชื่ออำเภอ/เขตหรือชื่อตำบล/แขวง)” โดยเลือกตั้งจากสมาชิกของสาขาพรรคและมีจำนวนไม่น้อยกว่าแปดคนแต่ไม่เกินเก้าคน ประกอบด้วย ประธานสาขาพรรค รองประธานสาขาพรรค เลขานุการสาขาพรรค รองเลขานุการ สาขาพรรค เหนรัญญิกสาขาพรรค โฆษกสาขาพรรค นายทะเบียนสมาชิกสาขาพรรค กรรมการอื่น ของสาขาพรรค สมาชิกของพรรคเกือบทั้งหมดเป็นชาวโศก ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ยังได้รับเป็นที่ ปรีกษาของพรรคโดยพฤตินัยและยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของพรรค หลักการทำงาน ของพรรคเป็นไปตามแนวคิดการเมืองบุญนิยม สถานที่ตั้งของพรรคที่เป็นสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ใน บริเวณชุมชนชาวโศก (ยุทธชัย จอมพงษ์ 2549: 154)

อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นสะท้อนถึงแนวคิดการเมืองบุญ นิยมของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากทั้งอุดมการณ์และกิจกรรมทางการเมืองได้ นำมาเป็นแนวปฏิบัติอยู่ในนโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดินแทบทั้งสิ้น มีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินงาน ทางการเมืองตามอุดมการณ์บุญนิยม มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนา ชุมชนไทยให้มีศิลปอดอบายมุข ฟังตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ ผู้ทำงานการเมืองอาริยะหรือการเมืองบุญนิยม ต้องเป็นอาริยะบุคคล มีความซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถไม่ติดในลาภ ยศ สรรเสริญ และ โลภียสุข ปลอดภาระส่วนตัว อุทิศตนทำงาน รับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระโดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตน ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ อย่างมีความสุขที่สันติ ปลอดภัยดิงาม สงบ ร่าเริง เบิกบาน สร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เป็นสังคม ฟังพาทักเตือนกันสูงที่สุด พรรคเพื่อฟ้าดินมีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองอาริยะหรือ

การเมืองบุญนิยม มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรม เป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนไทยให้มีศิลปอดอบายมุข สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจ และประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งเป็นนวัตกรรม (INNOVATION) อันหนึ่งของสังคม ผู้ทำงานการเมืองอริยะหรือการเมืองบุญนิยมต้องเป็นอริยะบุคคลมีความซื่อสัตย์มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถ ไม่ยึดติดในลาภยศ สรรเสริญ และโลกียสุข ปลอดภาระส่วนตัว อุทิศตนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตน ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขที่สันติ ปลอดภัย ดั่งงาม สงบ ร่าเริง เบิกบาน สร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เป็นสังคมพึ่งพาเกื้อกูลกันสูงที่สุด เป็นสาธารณโภคี กินอยู่ใช้สอยรวมกันในกองกลาง เกื้อกูลกันตามมีตามได้ สร้างสังคมประเทศชาติด้วยคุณธรรมของชุมชนบุญนิยม ซึ่งมีคติความเชื่อที่มุ่ง “บุญ” เป็นที่ตั้ง(ยุทธชัย จอมพงษ์ 2549: 154)

1.2 ปัจจัยภายนอก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นการขยายสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในทางการเมืองการปกครองของประชาชน มีการรับรองสิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นการสร้างมาตรการและกลไกการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงโครงสร้างของระบบการเมืองทั้งระบบ เพื่อให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการต่างๆ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้อย่างเป็นรูปธรรม

พรรคเพื่อฟ้าดินสามารถจัดตั้งได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และมีลักษณะที่ไม่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป สามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ (มาตรา 8) และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยการกำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง ข้อบังคับของพรรคการเมือง ซึ่งในปัจจุบันพรรคเพื่อฟ้าดินก่อตั้งขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย และมีจำนวนสาขาของพรรครวมทั้งสิ้น 9 สาขา สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่สันติโคก ถนน นวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ

ภาพที่ 4.1 ป้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่พรรคเพื่อฟ้าดิน

การก่อเกิดพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ จาก ชาวสันตือโศก ญาติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติธรรมร่วมกัน สันตือโศกเป็นชุมชนที่ดำเนินมากกว่า ๓๐ ปี เป็นผู้คนที่นับถือวิถีพุทธแบบสันตือโศกและค่อยๆเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ และนอกจากจะเป็นกลุ่มคนส่วนหนึ่งที่เข้าไปมีส่วนร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นครั้งคราว แต่ยังมีชาวโศกอีกจำนวนมาก ที่ปฏิบัติตนบำเพ็ญเพียรทางด้านศาสนา และอีกส่วนหนึ่งดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง และพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยระบบบุญนิยม ที่เน้นเป็นผู้ให้มากกว่าการแสวงหากำไร ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้แต่ละคนจะทำตามศรัทธาและความเชื่อได้อย่างสมัครใจ ยึดถือมังสวิรัต เลือกวถีทางเกษตรอินทรีย์ตามวิถีทางธรรมชาติ และเป็นชุมชนที่เป็นปึกแผ่นเข้มแข็ง และให้การสนับสนุนการจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน

เรือตรี แซมดิน เลิศบุศย์ เลขาธิการพรรคเพื่อฟ้าดิน (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) ความเป็นมาของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น มีกลุ่มบุคคลที่สำคัญสองกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจนทำให้การก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินเป็นผลสำเร็จ คือ กลุ่ม ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์และกลุ่มสันตือโศก โดยการนำของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ซึ่งเริ่มจาก ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้ดำเนินการก่อตั้งพรรคการเมืองหนึ่ง ชื่อ "พรรคสหกรณ์" ขึ้น มีแนวคิดในแนวทางแบบระบบสหกรณ์ แต่ก็เกิดปัญหาที่ไม่สามารถรวบรวมสมาชิกให้ครบ ภายได้เงื่อนไขของการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วย พรรคการเมือง ดังนั้น จึงติดต่อประสานกับผู้ที่เคยร่วมงานกันสร้างพรรคพลังธรรมให้ช่วยรับพรรคนี้ไปดำเนินการต่อเพราะต้องการให้สานต่อระบบสหกรณ์ในอุดมคติหมายถึงคนที่ จะร่วมทางการเมืองกับพรรคต้องตกผลึกทางความคิดและต้องร่วมมือกันเพื่อชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริงและคิดว่ากลุ่มสันตือโศกน่าจะเหมาะสม ในช่วงแรกกลุ่มพรรคพลังธรรมเดิมได้ปฏิเสธ เพราะกลุ่มบุคคลเหล่านั้นล้วนเป็นชาวสันตือโศก ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้ต้องการพรรคการเมืองแต่

ต้องการทำงานด้านศาสนา เรือตรี แซมดิน เลิศบุศย์ เลขาธิการพรรคเพื่อฟ้าดิน (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวเพิ่มเติมว่า “เดิมไม่คิดจะตั้งพรรค ก่อนหน้านี้ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ไปจดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ก่อน เมื่อวันที่ 5 เม.ย. 54 พอตั้งเสร็จ เขาก็หาว่าใครที่มีอุดมการณ์ที่ตกผลึกแล้วหาคนร่วมอุดมการณ์ให้เหมือน ระบบสหกรณ์ในอุดมคติ หมายความว่า คนจะมาร่วมมือกันเพื่อบ้านเพื่อเมือง มีอะไรมาช่วยกัน”

น.ส. ขวัญดิน สิงห์คำ เป็นหัวหน้าพรรค (23 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) “ช่วงแรกได้ใช้ชื่อพรรคสหกรณ์แต่เนื่องจากชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชาวอโศกบางส่วนได้มีการทักท้วงว่าไม่เหมาะสม เพราะชื่อพรรคไปฟ้องกัน ต่อมาจึงได้ทำการเปลี่ยนชื่อเป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 โดยได้ถือว่าเป็นวันเกิดของพรรค ซึ่งตรงกับช่วงครบรอบเหตุการณ์พฤษภาทมิฬพอดี โดยมี ตนเองเป็นหัวหน้าพรรค การคัดเลือกกรรมการบริหารพรรคชุดแรกจึงมีขึ้นที่ชุมชนปทุมอโศก สาเหตุที่ต้องเปลี่ยนแปลงชื่อ พรรคสหกรณ์ เป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน ก็เนื่องมาจากชื่อของพรรคไปฟ้องกับชื่อของกรมสหกรณ์การเกษตรในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เมื่อถูกทักท้วง จึงได้มีการดำเนินการจัดประชุมใหญ่ขึ้นและที่ประชุมได้มีมติเอกฉันท์ ให้เปลี่ยนเป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน”

นายติดดิน นาวาบุญนิยม (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินสำเร็จก็คือ ท่านสมณะ โภธิรักษ์ เนื่องจากเป็นผู้ที่ชาวสันตอโศกให้ความเคารพนับถือและเป็นผู้ที่นำเอาแนวคิดทางการเมืองแบบบุญนิยมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งก่อนที่จะตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นชุมชนชาวอโศกมีความเข้าใจในระบบการเมืองบุญนิยมอยู่แล้วเพราะว่าชาวอโศกส่วนใหญ่มีการปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ”

เรือตรี แซมดิน เลิศบุศย์ เลขาธิการพรรคเพื่อฟ้าดิน (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ จะต้องไปต่างประเทศ ก็ฝากพรรคพวกช่วยกันไปหาสมาชิกพรรค พอกลับมาถาม คณะของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งได้ไปตั้งโต๊ะหาสมาชิกที่หน้ารามคำแหง ทำให้ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ มีความรู้สึกว่ถ้าเป็นลักษณะอย่างนี้ก็ไม่ใช่อุดมการณ์ที่เขาต้องการ ทำให้เขาต้องมองหาว่าที่ไหนในประเทศไทยที่มีกลุ่มคนที่มีการตกผลึกทางความคิด มีอุดมการณ์ที่แน่นอนและชัดเจนแล้ว และมีจำนวนมากพอด้วย เมื่อมาเจอกลุ่มคนชาวอโศก จึงได้มาปรึกษากับเราว่าจะรับได้ไหม ถ้ารับก็จะยกให้เลย เพราะเห็นว่ามันจะทำงานอย่างที่เขาคาดฝันไว้ได้”

ท่านสมณะ โภธิรักษ์ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ก่อนหน้านั้นเราไม่เห็นด้วย เพราะเราทำงานด้านศาสนาอยู่ แล้วอยู่ดีๆ จะให้พรรคการเมืองเข้ามาตอนนั้นเรารู้สึกว่านักการเมืองยังไม่เป็นที่น่าพอใจของประชาชนนัก นักการเมืองค่อนข้างจะเป็นพวกแสวงหาผลประโยชน์ ก็มีการถกเถียงกันไปถึงจุดหนึ่งว่า ศาสนาก็คืองานที่ช่วยสังคม พรรคการเมืองก็คือ

งานที่จะช่วยสังคม แล้วถามว่า เราพึ่งตนเองได้หรือยัง เราก็ตอบตัวเองว่า พึ่งตนเองได้แล้ว เพราะ ขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำ เราไม่เจอผลกระทบ ถามว่า ถ้าเราพึ่งตนเองได้แล้วเราจะไม่ช่วยผู้อื่นเลยหรือ เมื่อชาวโศกเจอคำถามนี้ ก็สะดุด ทุกคนเลยปรึกษากันใหม่ ตกลงเห็นด้วยก็รับพรรคสหกรณ์มา บริหารกัน ขณะนั้นต้องหาสมาชิกให้ได้ 5,000 คน ภายในเวลาที่เหลืออยู่ประมาณ 2-3 เดือนหรือ ประมาณ 180 วัน ที่จะส่งให้ กกต. สำหรับชาวโศกไม่ใช่เรื่องยากเลย ในที่สุดก็ได้สมาชิกครบ และเปลี่ยนชื่อจากพรรคสหกรณ์ เป็นพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งเป็นชื่อที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ ฉันทจากการคัดเลือกกว่า 60 ชื่อ”

ในส่วน of ชาวสันตือโศกหรือที่เรียกกันว่าญาคิธรรมนั้น มีส่วนสำคัญในการทำให้การจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน เป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากเป็นนักปฏิบัติธรรมอยู่แล้วและเข้าร่วมกิจกรรมของพุทธสถานสันตือโศกแบบสม่ำเสมอและมีความเป็นปึกแผ่นมีอุดมการณ์อันเดียวกัน ปัญหาข้อขัดแย้งจึงค่อนข้างมีน้อยเพราะว่าบุคคลที่จะเข้ามาเป็นญาคิธรรมของสันตือโศกนั้น ส่วนมากจะมีความตั้งใจที่จะประพฤติตามเงื่อนไขของชาวสันตือโศก เช่น ต้องเป็นคนที่ตั้งใจลดละเลิกอบายมุข เสียสละให้กับส่วนรวมรักษาศีลอย่างเคร่งครัด และหากเป็นคนที่ไปที่จะเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับชาวโศกก็ต้องมีการปฏิบัติตน โดยเริ่มตั้งแต่การคบหาชาวโศกให้ครบ 7 ครั้ง หรืออ่านหนังสือเกี่ยวกับสันตือโศกให้ครบ 7 เล่ม จึงจะได้รับการยอมรับให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมชนชาวโศกได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าชาวสันตือโศกนั้นเป็นกลุ่มที่มีความเป็นปึกแผ่นมาก เมื่อมีการประชุมหารือในการตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินโดยมีท่านสมณะ โภธิรักษ์ เป็นผู้นำจึงทำให้การดำเนินการตกลงจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินเป็นไปอย่างราบรื่น ท่านสมณะ โภธิรักษ์ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า “สายสัมพันธ์ระหว่าง ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์กับชาวโศกนั้น สืบเนื่องมาจากก่อนหน้านี้ ทางสันตือโศกเคยเชิญเขามาเป็นวิทยากร ก็รับแนวความคิดกันได้ เลยเป็นเสมือนญาคิธรรมกัน”

นายแก่นฟ้า แสนเมือง (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ระยะแรกไม่เคยมีความคิดที่จะตั้งพรรคการเมืองแต่กลุ่มคนชาวโศกได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายครั้งหลายคราว เช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ จึงคุ้นเคยเรื่องการเมืองและได้เห็นการกระทำของนักการเมืองที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนและขาดความมีคุณธรรมและจริยธรรม เมื่อมีข้อเสนอในการตั้งพรรคการเมืองจึงคิดว่าคนในชุมชนชาวโศกเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศีลธรรม มีการปฏิบัติตนให้ปลอดจากอบายมุข ดังนั้นถ้ามีโอกาสได้ทำการเมืองเพื่อประชาชนไม่ว่าจะเป็นในฝ่ายใดก็ตาม ประชาชนจะมีโอกาสได้นักการเมืองที่ดีเข้าไปทำหน้าที่แทน และเนื่องจากกลุ่มคนชาวโศกมีการรวมตัวกันมานานด้วยแนวคิดและอุดมการณ์เดียวกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีความเข้มแข็งเมื่อมีการปรึกษาหารือการจัดตั้งพรรคการเมืองจึงสามารถทำได้ง่าย”

จะเห็นได้ว่าชื่อและนามสกุลของ คณะกรรมการบริหารพรรคแต่ละรายนั้นล้วนบ่งบอกถึงความเป็น "สันตือโศก" ได้อย่างเด่นชัด เช่น น.ส.ขวัญดิน สิงห์คำ หัวหน้าพรรค นายแก่นฟ้า แสนเมือง เลขานุการพรรค หรือรองหัวหน้าพรรค และ กรรมการบริหารพรรครายอื่นๆ เช่น น.ส. ฟากฟ้าหนึ่ง และนายหินชนวน โสภคตระกูล, น.ส.ไบลาน ชุ่มอินทรจักร, นายกระจายบุญยัง โสภ, ร.ต.แซมดิน เลิศบุศย์, นายร้อยแจ่ม จนต์จิริง, น.ส.ต้นกล้า มากสุข, น.ส.ดินนา โคตรบุญอารยะ, น.ส.ฟ้าดาว นาวาบุญนิม และ น.ส.ปลุกขวัญ รักพงษ์โศก นโยบายพรรค เพื่อฟ้าดิน ตามที่ได้แจ้งไว้ระบุว่า "พรรคเน้นทำการเมืองแนวบุญนิม หรือ การเมืองอริยะ กล่าวคือ ผู้ที่จะร่วมอุดมการณ์พรรคนั้น ต้องเป็นอริยะบุคคล ไม่คิดในลาภ ยศ สรรเสริญ และ โลภียสุข ปลอดภาระส่วนตัว อุทิศตนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตนเองสร้างสังคมให้พึ่งพา เกื้อกูลกันสูงที่สุด เป็นสาธารณโภคิ กินอยู่ใช้สอยร่วมกันในกองกลาง เกื้อกูลกันตามมีตามได้ ตามคติความเชื่อที่มุ่งบุญเป็นที่ตั้ง พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอดอบายมุข พึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ

เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์ (23 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) กล่าวเพิ่มเติมว่า “เดิมที ร.ต.อ.ดร. นิติภูมิ นวรัตน์นั้น จะมีนักบริหารพรรคสหกรณ์มาด้วย เราก็มาเลือกกรรมการบริหารใหม่ โดยวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 ก็ได้กรรมการบริหารชุดใหม่เป็นชาวโศกทั้งหมด คุณนิติภูมิก็เป็นที่ปรึกษาไป”

2. รูปแบบ และแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน

2.1 รูปแบบ พรรคเพื่อฟ้าดินไม่ใช่พรรคที่เป็นพรรคของกลุ่มทุนหรือพรรคผู้นำ และไม่ใช่พรรคในรูปแบบของมวลชน เป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย และมีรูปแบบของพรรคที่มีการขับเคลื่อนตามแนววิถีทางพุทธศาสนา ที่ทำการขับเคลื่อนทางการเมือง ทางสังคม ทำงานการเมืองภาคประชาชน ทั้งในรูปแบบพรรคการเมือง และนอกกรอบแบบพรรคการเมือง มีเป้าหมายทางการเมือง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม มีการจัดโครงสร้าง มีผู้นำบุคลากร และสมาชิก มีแนวความคิดทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน เป็นพรรคที่ไม่ได้มุ่งหวังให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เพื่อเข้าสู่การบริหาร มีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยการเมืองอริยะ หรือการเมืองบุญนิม มุ่งสร้างคน ให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอดอบายมุข พึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจ และประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งเป็นนวัตกรรม (innovation) อันหนึ่งของสังคม ผู้ทำงานการเมืองอริยะหรือ การเมืองบุญนิม ต้องเป็นอริยะบุคคล มีความซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถ ไม่คิดในลาภ ยศ สรรเสริญ และ โลภียสุข ปลอดภาระ

ส่วนตัว อูทิสคนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตน ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขที่สันติ ปลอดภัย ดิงาม สงบ ร่าเริง เบิกบาน สร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เป็นสังคมพึ่งพาเกื้อกูลกันสูงที่สุด เป็นสาธารณ โภคิ กินอยู่ ใช้สอย ร่วมกันในกองกลาง เกื้อกูลกันตามมีตามได้ สร้างสังคมประเทศชาติ ด้วยคุณธรรมของชุมชนบุญนิยม ซึ่งมีคติความเชื่อที่มุ่ง “บุญ” เป็นที่ตั้ง (<http://www.asoke.info/02Polity/FhaeParty/index.html>)

ลักษณะบุญนิยม 11 ประการ มีดังนี้

1) ทวนกระแสกับทุนนิยม แต่ไม่ได้เป็นศัตรูกับทุนนิยม เพราะบุญนิยมมุ่งให้ ส่วนทุนนิยม มุ่งเอา จึงไม่ขัดกัน ลงกันได้ตามเป็นจริง

2) มีคุณธรรมเข้าเขตโลกุตระ อยู่เหนือกิเลสได้

3) ทำได้ยาก แม้ยากก็ต้องทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดิงาม

4) เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน

5) เป็นสังฆธรรมแท้สำหรับมนุษย์และสังคม

6) กำไร คือ การให้ การเสียสละ

7) เน้นสร้างคนให้มีคุณธรรม และพันทุกข์ จนประสบผลสำเร็จเป็นเรื่องหลัก การสร้างรายได้ การสร้างวัตถุทรัพย์ อันได้แก่ ลาก ยศ สรรเสริญ และโลกียสุขมาให้แก่ตน หรือการสร้างวิชาการ ถือเป็นเรื่องรอง

8) เข้าถึงสภาวะธรรม ขึ้นเปลี่ยนแปลงพัฒนาจิตวิญญาณ

9) ความอุดมสมบูรณ์ จะอยู่ที่ส่วนรวม หรือส่วนกลาง ไม่ใช่อยู่ที่ส่วนบุคคล

10) เชิญชวนให้มาพิสูจน์ได้ เช่นเดียวกับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

11) จุดสัมบูรณ์ คือ อีสริภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ และบูรณภาพ

คุณลักษณะของผู้ถึงบุญนิยม 6 ประการ ดังนี้

1) ไม่เผลอลาญทำลาย มีความประหยัด มีชีวิตเรียบง่าย สมถะ

2) ไม่เอาเปรียบใคร มีความมักน้อย กล้าจน เสียสละให้ได้มากที่สุดอยู่เสมอ

3) ใฝ่ศึกษา สร้างสรร สร้างสมรรถนะ ขยันและอดทน กินน้อย ใช้น้อย ทำงานมาก

4) จุนเจือสังคม ผู้ขาดทุนหรือผู้เสียสละ คือผู้มีกำไรแก่ชีวิตตนเอง

5) สละออก สะบัดออก ไม่สะสม ไม่เห็นแก่ตัว

6) ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม

สำหรับนโยบายพรรคเพื่อฟ้าดินด้านการเมืองจะเน้น ความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ไม่การแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้ จากตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง ด้านการบริหาร เน้นการกระจายอำนาจบริหารการสร้างคน เพื่อการเกื้อกูลให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทำให้เกิดความ

เกรงกลัว และละอายต่อบาป เกิดสำนึก สำนวณ สัจจะด้วยตนเอง แม้ไม่มีกฎหมาย ก็ไม่กระทำผิด ด้านเศรษฐกิจมุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจพึ่งตนเอง เน้นไปหาสาธารณ โภกิจ ผลผลิตหรือรายได้ ยินดี เสียสละ นำเข้าส่วนรวม หรือส่วนกลาง และเพื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล แจกจ่ายอย่างถูกต้อง สนับสนุนเครือข่ายด้านกิจกรรมธรรมชาติ และเครือข่ายร้านค้าชุมชน การนำอุดมการณ์ของ กระบวนการสหกรณ์ มาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานในด้านอุตสาหกรรม พัฒนาบุคลากรด้าน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทั้งปริมาณและคุณภาพ ด้านการสื่อสาร จะป้องกันและควบคุม สื่อสาร ที่ทำลายคุณธรรม และจริยธรรม หรือใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อแสวงหาประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้ และช่วยกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล สมบูรณ์อยู่เสมอ ปลูกฝังให้เยาวชน มีความเชื่อ ความศรัทธา ในจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ความ มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคมปรัชญา “ดีก่อนเก่ง” โดยสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกสาขา ด้านการสาธารณสุข เน้นความสมดุลของชีวิต โดยอาศัย หลัก 5 อ. คือ อาหาร อากาศ อารมณ์ ออกกำลังกาย รวมทั้งส่งเสริมการผลิต และพัฒนาบุคลากร ทางการสาธารณสุข และการแพทย์ ให้มีคุณธรรม มีคุณภาพ และพอเพียงต่อภารกิจ ด้านการ ต่างประเทศ มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ใช่เพื่อคอบ โกยผลประโยชน์ ส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างชาติอย่างมีภูมิปัญญา มีน้ำใจ มีความปรารถนาดี มีสุจริตธรรม (รายละเอียด นโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดิน โปรดดู ภาคผนวก)

2.2 แนวทางการดำเนินงานพรรค พรรคเพื่อฟ้าดิน (For Heaven and Earth Party)
ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ได้ดำเนินการขยายสาขาพรรคถึง 10 สาขา เช่น นครปฐม ศรีสะเกษ นครราชสีมา อุบลราชธานี สงขลา พังงา นครสวรรค์ ตรัง และกรุงเทพมหานคร มี สำนักงานใหญ่อยู่ที่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และได้เปิดสาขาพรรคแห่งใหม่ที่ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ปัจจุบันเหลือ 9 สาขา โครงสร้างของพรรคเพื่อฟ้าดินมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ กับระบบบุญนิยม ระบบสาธารณ โภกิจและสังคมบุญนิยม โดยสมาชิกพรรคเกือบทั้งหมดเป็นชาว สันตือโสภ นโยบายอยู่ในกรอบของอุดมการณ์บุญนิยม สถานที่ตั้งของพรรคที่เป็นสำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนชาวอโสภ

ภาพที่ 4.2 อาคารตึกใหม่ 65/5ซอยเทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ

ภาพที่ 4.3 บริเวณหน้าอาคารที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน

ภาพที่ 4.4 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน

ภาพที่ 4.5 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน

ภาพที่ 4.6 สภาพแวดล้อมทั่วไปบริเวณที่ทำการพรรคเพื่อฟ้าดิน

สภาพแวดล้อมทั่วไปในบริเวณที่ตั้งของพรรคเพื่อฟ้าดิน สำนักงานใหญ่ ในย่านถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับลานปฏิบัติธรรมของสำนักสันติอโศก พื้นที่บริเวณใกล้เคียงเป็นอาคารบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ จำนวนมากซึ่งได้ปรับปรุงเป็นห้างร้านขายของในชุมชน อาคารห้องสมุด สำนักพิมพ์ ที่สำคัญ เช่น บริษัทฟ้าอภัย จำกัด บริษัทพลังบุญสถาบันบุญนิยม สถาบันพระยาด้วยหัวใจ มูลนิธิธรรมสันติ เป็นต้น นอกจากนี้จะมีชาวอโศกและคนทั่วไปมาปฏิบัติธรรมแล้ว ในบริเวณชุมชนยังมีการจำหน่ายสินค้าทั่วไปในราคาถูกตามร้านค้าต่างๆ สินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตที่เกิดจาก ศูนย์เกษตรกรรมอุตสาหกรรมที่ผลิตในชุมชน ที่ศรีระอโศกซึ่งมีผลิตภัณฑ์มากมาย ที่โดดเด่น เช่น แชมพู ยาสมุนไพร ปุ๋ย เป็นต้น เป็นรายได้ของชุมชนและเป็นการให้โอกาสคนทั่วไปได้ซื้อของในราคาที่ถูกร้านค้าในย่านนั้นจะมีชื่อที่สอดคล้องกับชื่อของชุมชนสันติอโศก

การดำเนินการ หลังจากมีการประชุมหารือกันเป็นระยะ คณะกรรมการพรรค ชุดก่อตั้งชุดแรก ก็สลายตัว คณะกรรมการชุดที่สอง ซึ่งเป็นชุดที่จะทำงาน ลงพื้นที่อย่างจริงจัง ก็ได้เข้ามาบริหารแทน จากการประชุมใหญ่พรรคสหกรณ์ ที่ชุมชนปฐมอโศก เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2543 คณะกรรมการบริหารชุดนี้ มีทั้งหมด 19 คน และมี สาขาพรรค อีก 10 สาขา แต่ละสาขา มีคณะกรรมการ 9 คน ตำแหน่งต่างๆ ได้แต่งตั้ง ขึ้นตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ อาทิเช่น หัวหน้าพรรค นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ เลขานุการพรรค นายแก่นฟ้า แสนเมือง สำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ที่ 644 ซอย

เทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่ตึกใหม่เลขที่ 65/45
ชอยเทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10240

สาขาพรรค ลำดับที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

สาขาพรรค ลำดับที่ 2 จังหวัดศรีสะเกษ

สาขาพรรค ลำดับที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา

สาขาพรรค ลำดับที่ 4 จังหวัดอุบลราชธานี

สาขาพรรค ลำดับที่ 5 จังหวัดนครสวรรค์

สาขาพรรค ลำดับที่ 6 จังหวัดสงขลา

สาขาพรรค ลำดับที่ 7 จังหวัดพังงา

สาขาพรรค ลำดับที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่

สาขาพรรค ลำดับที่ 9 จังหวัดชุมพร

สาขาพรรค ลำดับที่ 10 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน
2543 ที่ชุมชนปฐมอโศก โดย มีกรรมการบริหารพรรคชุดแรก ดังนี้

(<http://www.asoke.info/02Polity/FhaeParty/index.html>)

1. นางสาววิญดิน สิงห์คำ
2. นางสาวฟากฟ้าหนึ่ง อโศกตระกูล
3. นายฝนไท ชาวหินฟ้า
4. นายกระจาย บุญยัง
5. นายสุเทพ ไชยพงศ์
6. นายแก่นฟ้า แสนเมือง
7. เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์
8. นายอนุภาพ เต้สุวรรณ
9. นางสาวต้นกล้า มากสุข
10. นายภาณุ พิทักษ์เผ่า
11. นางวนิดา วงศ์พิวัฒน์
12. นายสมพงษ์ ฟังเจริญจิตต์
13. นางสาวฟ้าดาว นาวาบุญนิยม
14. นางสาวฟองฟ้า ศรีวรพกุล
15. นางสาวไบลาน ชุ่มอินทรจักร

16. นายสุรศักดิ์ หมื่นนาอาน
17. นางสาวปลุกขวัญ รักพงษ์โสภ
18. นางสาวดินนา โคตรบุญอารยะ
19. นายกิตติพงษ์ นันทวงษ์

และจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พรรคเพื่อฟ้าดิน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 มีการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ 15 คน ดังนี้

นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	หัวหน้าพรรค
นายข้าวพุทธ ขาวดารา	รองหัวหน้าพรรค คนที่ 1
นายแก่นฟ้า แสนเมือง	รองหัวหน้าพรรค คนที่ 2
นายอำนาจ คลี่ใบ	รองหัวหน้าพรรค คนที่ 3
นายสุเทพ ไชยพงษ์	รองหัวหน้าพรรค คนที่ 4
เรือดรีแซมดิน เลิศบุศย์	เลขาธิการพรรค
นางสาวชลศิริ คำช่วย	รองเลขาธิการพรรค คนที่ 1
นางสาวปลุกขวัญ รักพงษ์โสภ	รองเลขาธิการพรรค คนที่ 2
นางอาภรณ์ วิชัยดิษฐ	นายทะเบียนพรรค
นายวรพล กมลรัตน์	กรรมการบริหารพรรค
นางสาวฟิงฝน จังคศิริ	กรรมการบริหารพรรค
นายมันแมน กะการดี	กรรมการบริหารพรรค
นายทิวเมฆ นาวาบุญนิยม	กรรมการบริหารพรรค
นายอุทัย สุทธิประภา	กรรมการบริหารพรรค
นางสาวฟองฟ้า ศรีวรรณกุล	เหรัญญิกพรรค

กิจกรรมและกฎระเบียบของพรรคเพื่อฟ้าดิน ภายใต้การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น มีกิจกรรมหลายประการที่เป็นลักษณะเฉพาะของพรรคซึ่งแม้แต่ชื่อสมาชิกพรรค โดยเฉพาะผู้บริหารพรรคในระดับต่าง ๆ นั้นมีความหมายที่แฝงไว้กับชื่อและสื่อถึงลักษณะความเป็นสัจจะธรรมบางอย่าง เช่น หัวหน้าพรรคชื่อว่า นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ อาจหมายถึงสัญลักษณ์ที่อยู่ระดับต่างๆ แม้จะเป็นหัวหน้าหรือหากได้เป็นผู้นำที่สูงขึ้นในวันข้างหน้าก็จะมีชื่อที่เป็นสื่อคอยเตือน ชื่อของสมาชิกที่มีความหมายนี้ได้รับการตั้งขึ้นมาจากท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ โดยความสมัครใจของเจ้าของชื่อ นอกจากนี้พรรคเพื่อฟ้าดินยังได้จัดเป็นรูปแบบเฉพาะของพรรคการเมืองแต่มีกฎระเบียบต่างๆ ที่แสดงถึงแนวทางของการเมืองบุญนิยม กฎระเบียบที่พรรคเพื่อฟ้าดินใช้เป็นแบบแผนในการดำเนินการทางการเมือง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกสมาชิก พรรคเพื่อฟ้าดินคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก กล่าวคือ พรรคเพื่อฟ้าดินมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเลิกอบายมุข 6 อย่างได้เป็นอย่างดีน้อยจึงจะมีคุณสมบัติเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดินซึ่งการกำหนดอย่างนี้เป็นไปโดยพฤตินัยเป็นกรอบเบื้องต้นในการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกพรรคโดยไม่ได้เขียนไว้ในข้อบังคับของพรรค แต่เป็นที่ทราบกันดีของผู้ทำงานการเมืองในนามพรรคเพื่อฟ้าดินซึ่งเป็นลักษณะของความมีคุณธรรมและมีอยู่ในระเบียบข้อบังคับของพรรคหมวดสมาชิกพรรค ดังนั้นการคัดเลือกสมาชิกพรรคจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากพรรคการเมืองทั่วไป ซึ่งพรรคเพื่อฟ้าดินไม่คำนึงว่าจะมีสมาชิกมากน้อยเท่าใดแต่ได้เน้นที่ตัวคุณธรรม คุณภาพของบุคคลเป็นหลักสำคัญ

นักการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับโครงสร้างของพรรคในด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยสอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองของท่านสมณะโพธิรักษ์ ที่ได้กำหนดโครงสร้างส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งหมายถึงนักการเมืองมีฐานะเทียบเท่ากับพระอริยบุคคลชั้นอนาคามีและนักบวช นักการเมืองคือผู้ที่เข้าไปเสียสละช่วยเหลือสังคมประเทศชาติ ไม่ใช่ผู้เข้าไปแสวงหา ลาภ ยศ สรรเสริญ โลภียสุขเป็นอันขาด (สมณะโพธิรักษ์ 2549: 23)

การเสียสละของนักการเมืองก็คือ การเสียสละประโยชน์สุขส่วนตน เช่น เงินเดือนที่จะได้รับจากการทำงานการเมืองก็ต้องไม่รับ หรือหากรับก็ต้องนำมาเข้ากองกลางไม่เก็บสะสมเป็นของตน ต้องเป็นคนที่มีชื่อเสียงทั้งต่อตนเองและระบบ คุณสมบัติของนักการเมืองตามแนวทางการเมืองบุญนิยมของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นอาจกล่าวสรุปได้ดังนี้คือ

- เป็นคนที่เสียสละในทุกๆ ด้านให้กับสังคมและทางการเมือง
- เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและสังคม
- ทำงานให้ฟรีโดยไม่รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง
- ไม่สะสมทรัพย์สินส่วนตัวและไม่เกียวกด้านผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งตนเองและเครือญาติ
- เป็นคนที่รักษาศีล 10 ข้อ อย่างเคร่งครัด
- ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเลี้ยงดูจากสังคม (ยุทธชัย จอมพงษ์ 2549: 161)

พรรคเพื่อฟ้าดินนั้นเป็นพรรคการเมืองที่นำเอาแนวทางคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับการดำเนินงานทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณธรรมและจริยธรรมและได้นำแนวทางนั้นมาผสมผสานกับโครงสร้างทางการเมืองของพรรคภายใต้แนวทางการเมืองที่เรียกว่าการเมืองบุญนิยม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุดมการณ์ของพรรค กิจกรรมของพรรคด้านต่างๆ การ

คัดเลือกสมาชิกของพรรค คุณลักษณะของนักการเมืองของพรรค ล้วนแล้วแต่เป็นแนวทางที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับแนวทางหรือรูปแบบของการเมืองบุญนิยมแทบทั้งสิ้น

พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ปริมาณจำนวนคนที่จะเข้าเป็นสมาชิกพรรคซึ่งจะต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ต้องการจำนวนสมาชิกมากๆ เพื่อจะได้มีโอกาสชนะการในเลือกตั้งและเข้าไปเป็นรัฐบาล พรรคเพื่อฟ้าดินจะคำนึงถึงคนที่ จะเข้ามาร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคในลักษณะที่มีความเต็มใจ เข้าใจและต้องเรียนรู้ระเบียบธรรมเนียมของพรรค หมายถึง พรรคคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก การคัดเลือกสมาชิกพรรคนั้นพรรคเพื่อฟ้าดินจะมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรค และต้องการเข้าร่วมทำงานทางการเมืองกับพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเอียดกลายมุขได้ จึงจะได้รับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าตั้งแต่พรรคก่อตั้งและดำเนินกิจการพรรคนั้น การเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกจะน้อยมาก ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรครวมทั้งสาขาพรรคก็มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย เนื่องจากความเป็นชุมชนชาวอโศกที่มีการดำเนินการตามแบบวิถีชีวิตแบบพุทธศาสนา มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเชื่อและศรัทธาในแนวความคิดเดียวกันจึงไม่ค่อยเกิดปัญหาจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลความเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการและจำนวนสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน
เริ่มก่อตั้งพรรคในปี 2543 มีจำนวนสมาชิก 16,388 คน

เดือน/ปี	คณะกรรมการ(คน)	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนสาขา
มี.ค.-พ.ค. 2552	25	15,473	9
มิ.ย.-ก.ค. 2552	25	15,476	9
ส.ค.-ธ.ค. 2552	25	15,496	9
ม.ค.-พ.ค. 2553	15	16,295	9
มิ.ย.-ก.ย. 2553	15	16,337	9
ต.ค.-ธ.ค. 2553	15	16,334	9
ม.ค.-พ.ค. 2554	15	16,384	9
มิ.ย.-ก.ย. 2554	15	16,377	9
ต.ค.-ธ.ค. 2554	15	16,388	9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เดือน/ปี	คณะกรรมการ(คน)	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนสาขา
ม.ค.-พ.ค. 2555	15	16,381	9
ก.ค. 2555	15	16,390	9
ส.ค.-ต.ค. 2555	15	16,388	9
พ.ย.-ธ.ค. 2555	15	16,387	9
ม.ค.-พ.ค. 2556	15	16,387	9
มิ.ย.-ก.ค. 2556	15	16,479	9

ข้อมูลอ้างอิงจาก สำนักงาน กกต.

จะเห็นว่าตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคและดำเนินการการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน คณะกรรมการบริหารพรรคได้ปรับเปลี่ยนจากจำนวน 25 คนปัจจุบันลดจำนวนลงปรับเป็นจำนวน 15 คน จำนวนสมาชิกตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจำนวน 16,388 คน จนถึงปัจจุบันมีจำนวน 16,479 คน ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น 91 คน จำนวนสาขาของพรรคมีจำนวนเท่าเดิม 9 สาขา และมีจำนวนคณะกรรมการสาขาพรรคของแต่ละสาขา จำนวน 9 คน เท่าเดิม

จากการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดินได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจาก กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ตามมาตรา 75 แห่ง พ.ร.ป.ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยสรุปตั้งแต่ปี 2542-2555 เป็นเงินสนับสนุนตามโครงการและแผนงานรวมทั้งเงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภค เป็นจำนวนเงิน 2,717,449.26 บาท

นอกจากนี้พรรคเพื่อฟ้าดินได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากผู้บริจาคเงินให้กับพรรค ซึ่งในรายละเอียดของผู้ที่สนับสนุนให้กับพรรค ตั้งแต่ 5,000 บาท ขึ้นไปต้องเปิดเผยชื่อต่อสาธารณชนสำหรับผู้ให้การสนับสนุนบริจาคเงินให้กับพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น ส่วนมากจะเป็นสมาชิกของพรรคและเป็นคณะกรรมการบริหารของพรรค ซึ่งพรรคมีการดำเนินการตามกรอบของกฎหมาย ข้อมูลจำนวนเงินที่ได้รับบริจาคมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4.2 ข้อมูลการรับบริจาคเงินสนับสนุนพรรคเพื่อฟ้าดิน ตั้งแต่ปี 2546-2555

ปี(พ.ศ.)	จำนวน(ครั้ง)	จำนวน(คน)	จำนวนเงิน(บาท)
2546	12	4	240,000
2547	12	13	252,000
2548	12	11	228,550
2549	6	7	80,000
2550	-	-	-
2551	-	-	-
2552	1	3	40,000
2553	8	16	181,340
2554	2	11	318,000
2555	1	1	26,000

ข้อมูลอ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พรรคเพื่อฟ้าดินมีรูปแบบและแนวทางพัฒนาพรรคภายใต้บริบทการเมืองควบคู่กับเรื่อง ทางศาสนานั้นหมายถึง สังคมจะต้องมีทั้งการเมืองและยึดแนวคำสอนทางศาสนา โดยพรรคเพื่อฟ้าดิน ได้มีนโยบายหลายด้านทุกด้านล้วนยึดแนวทางคำสอนของศาสนาเข้าไปเชื่อมกับการดำเนินการทางการเมือง เช่น สังคมบุญนิยม พรรคเพื่อฟ้าดินมีสมาชิกที่เื้ออำนวยการพัฒนาพรรคตามแนวทางบุญนิยม เพราะว่าสมาชิกส่วนมาอยู่ภายใต้สังคมนเดียวกัน มีความเชื่อและจิตสำนึกไปในทางเดียวกัน มีการร่วมกิจกรรมทางศาสนามาร่วมกันมานาน จึงมีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน ที่จะทำให้การพัฒนาตามแนวทางของพรรคบรรลุผลได้ ถึงแม้จะต้องใช้เวลาในการดำเนินงานทางการเมืองนานก็ตาม

พรรคการเมืองนั้นถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากว่าพรรคการเมืองคือสถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่าง "ภาครัฐ" กับ "ภาคประชาชน" โดยที่พรรคการเมืองจะนำเอาปัญหาหรือความต้องการของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบาย ของพรรค เพื่อนำนโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ฝ่าย นิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร ตั้งแต่พรรคเพื่อฟ้าดินก่อตั้งมาพรรคได้ดำเนินการทางการเมืองอยู่ในกรอบของกฎหมายแต่พรรคยังไม่รีบร้อนในการส่งสมาชิกลงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งหลายครั้งจึงไม่มีการส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง

ตาราง 4.3 ข้อมูลจำนวนผู้สมัครของพรรคเพื่อฟ้าดินที่ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป

เลือกตั้งทั่วไป	จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้ง		รวม
	ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	ระบบบัญชีรายชื่อ	
พ.ศ. 2544	-	-	-
พ.ศ. 2548	-	-	-
พ.ศ. 2549	-	-	-
พ.ศ. 2550	-	-	-
พ.ศ. 2554	158 คน	1 คน	159 คน
รวม	158 คน	1 คน	159 คน

ข้อมูลอ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากข้อมูลข้างต้น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน โดยแบ่งเป็นระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน และระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน ในการเลือกตั้งนั้นมีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 43 พรรค จำนวนผู้สมัครทั้งสิ้น 3,722 คน แบ่งเป็นแบบบัญชีรายชื่อ 940 คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 2,782 คน พรรคเพื่อฟ้าดินไม่ได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง

ในปี พ.ศ. 2548 มีพรรคส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง 25 พรรค จำนวนผู้สมัครทั้งสิ้น 2,247 คน แบ่งเป็นแบบบัญชีรายชื่อ 540 คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 1,707 คน พรรคเพื่อฟ้าดินไม่ได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง

ในปี พ.ศ. 2549 การเลือกตั้งเป็นโมฆะ ในปี พ.ศ. 2550 ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 480 คน โดยแบ่งเป็นระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน 80 คน และระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน ในการเลือกตั้งนั้นมีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 31 พรรค พรรคเพื่อฟ้าดินไม่ได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง

ในปี พ.ศ. 2554 ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 1) กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน โดยแบ่งเป็นระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน และระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 375 คน ในการเลือกตั้งนั้นมีพรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 34 พรรค ครั้งนี้พรรคเพื่อฟ้าดินได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 ระบบ แบบบัญชีรายชื่อ พรรคส่ง จำนวน 1 คน ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 158 คน รวมทั้งสิ้น 159 คน จำนวน 1คนในระบบบัญชีรายชื่อ คือ นายแก่นฟ้า แสนเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคนั้นมีนโยบายและแนวทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม ที่

ไม่ต้องการแสวงหาชื่อเสียงหรือลาภยศ และต้องการทำงานเพื่อประชาชน และที่สำคัญพรรคเครื่องครัดปฏิบัติตามกฎหมาย และไม่ต้องการให้พรรคอุกยบ เพื่อที่พรรคจะได้ดำเนินงานทางการเมืองในแนวทางระบบบุญนิยมต่อไป อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการให้ประชาชนได้มีทางเลือก เพราะตั้งแต่ก่อตั้งพรรคมา 8 ปี พรรคเพื่อฟ้าดิน ไม่เคยส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส. เลยสักคน แต่ถึงแม้จะเป็นการส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยเหตุผลเป็นระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ที่พรรคจะต้องส่งผู้สมัครนั้นก็ตาม แต่ถือว่าการพัฒนาของพรรคอีกก้าวหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้รู้จักพรรคมากขึ้น โดยมีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมือง เนื่องจากที่ผ่านมาพรรคยังไม่เน้นการเข้าร่วมในการเลือกตั้ง

การพัฒนาพรรคการเมืองนั้นการจัดประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองถือได้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการ ดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองจะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง พรรคเพื่อฟ้าได้ดำเนินการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองและพัฒนาบุคลากรทางการเมือง จากการที่พรรคได้จัดให้มีการประชุมใหญ่และมีการประชุมสัญจรไปตามสาขาของพรรค ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในส่วนที่เป็นการพัฒนาพรรคนั้น พรรคเพื่อฟ้าดินได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นการเชื่อมโยงให้กำลังใจและเข้าร่วมกิจกรรม โดยเป็นไปตามกฎหมาย เช่น

- การสัมมนาโครงการพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองระบบบุญนิยม ณ ชุมชนศาลีอโศก ตำบล โคกเคื่อ อำเภอ โพนาลัย จังหวัดนครสวรรค์ ดำเนินการในลักษณะการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ มีการออกร้าน แสดงนิทรรศการ การลงแปลงเกษตรและสัมมนาวิชาการ

- การจัดทำโครงการบูรณาการด้านนิติบัญญัติ โดยเชิญนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ด้านนิติบัญญัติในหัวข้อ “ผลกระทบของ พ.ร.บ. 11 ฉบับต่อประเทศไทย โดยจัดที่สาขา จ.นครสวรรค์ และจัดที่สาขา กรุงเทพฯ

- พรรคดำเนินการมอบหมายตัวแทนหัวหน้าพรรคไปร่วมประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดงบประมาณกับกรรมการกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง (ในสัดส่วนของพรรคที่ไม่มี ส.ส.)

- การอบรมคุณภาพชีวิตเพื่อประชาธิปไตย เป็นรุ่นๆ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ ทำอย่างไรให้คนมีศีล 5 รู้จักกิน การใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักประกอบอาชีพสุจริตและกสิกรรมธรรมชาติ ไร่สารพิษ ส่งเสริมเกษตรกรปลูกอ้อยและทำอ้อยทราย ที่หมู่บ้านมะเขือย่อ ต.บึงตี้ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี จัดดำเนินการโดยสาขาพรรค จ.นครปฐม

- การจัดงานตลาดอารียะ (ขายขาดทุนให้ชาวบ้านมีโอกาสซื้อของถูก) ดำเนินการประสานงานชุมชนต่างๆ มาร่วมงานและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงทราบเพื่อมีโอกาสซื้อของถูกในงาน เชิญชวนให้ประชาชนเป็นสมาชิกพรรค นอกจากนี้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคปลูกผักไว้สารพืชมบริเวณรอบครัวเรือนและสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ณ ชุมชนราชธานีอโศก อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

- โครงการอบรมแกนนำระดับพื้นที่ ที่สาขาพรรค จ.กรุงเทพฯ

จะเห็นได้ว่าพรรคเพื่อฟ้าดินได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาพรรค จะเป็นลักษณะการทำกิจกรรมที่คู่ขนานไปกับเรื่องการเกษตรแบบพอเพียง เน้นระบบบุญนิยม ซึ่งให้เห็นว่า การเกษตรเป็นหนทางสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติอยู่รอด และประชาชนอยู่สุข พยายามให้เข้าใจระบบบุญนิยม ซึ่งสอนความจน ว่าจนอย่างมีสมรรถภาพ จนไม่เอาเปรียบ มีความสามารถ มีความรู้ ขยันหมั่นเพียร มีความเอื้อเฟื้อ มีเมตตาช่วยเหลือกันอย่างจริงใจจากจิตวิญญาณ อันเป็นความประเสริฐของมนุษย์ นอกจากนี้ต้องการให้ประชาชนเห็นว่า ชุมชนพึ่งตนเองได้จริง เป็นจริงดังตัวอย่างชุมชนราชธานีอโศก มีการปฏิรูปการเกษตร โดยนำเทคโนโลยีและแนวคิดสมัยใหม่เข้ามาทำงานเน้นศักยภาพเกษตรกรไทยและภูมิปัญญาชาวบ้าน

นอกจากนี้พรรคเพื่อฟ้าดินได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของพรรคและสาขา ในรอบปี

- สาขาพรรคลำดับ ที่ 1 จ.นครปฐม ได้ดำเนินงาน ดังนี้

การจัดอบรมเกี่ยว กับเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย เดือนละ 1 ครั้ง โดยการอบรมได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุน SIF ซึ่งมีการดำเนินการ 8 จังหวัดในภาคกลาง คือ เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ การจัดอบรมเป็นไปด้วยดี มีการบอกต่อกันไปปากต่อปาก ดังนั้น ผู้ที่มาเข้าอบรมในรุ่นถัดมา จึงเป็นญาติพี่น้อง สามี ภรรยา บุตรหลาน ของผู้ที่มาอบรมในรุ่นแรก หรือไม่ก็จะเป็นเพื่อน

จัดอบรมให้แก่ เกษตรกร ตาม โครงการ พัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิต เกษตรกร หลักสูตรสังคมชีวิต จากการประเมินผลการอบรมหลักสูตรนี้ พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องที่ได้รับจากการอบรม และ นำกลับไปใช้ โดยเฉพาะเรื่องการปลูกพืชโดยไม่ใช้สารเคมี การเลิกอบายมุข (เหล้า บุหรี่) การไปเยี่ยมเครือขาย เพื่อติดตามผลผู้ที่มาเข้ารับการอบรม

- สาขาพรรคลำดับที่ 2 จ.ศรีสะเกษ ได้ดำเนินงานของสาขาพรรคแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่เป็นงานของหัวหน้าพรรค และ เลขานุการพรรค ซึ่งจะเป็นเรื่องส่งเสริมการทำปุ๋ย การเก็บข้อมูลการใช้ปุ๋ย

ส่วนที่เป็นงานของสาขาพรรค งานเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษสีเขียว เป็นงานที่ดูแลเรื่องการส่งเสริมการตลาด ซึ่งผลผลิตบางชนิดมีมากเกินไปความต้องการ บางชนิดมีผลผลิตน้อย งานอบรมเกษตรกร โครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิตเกษตรกร หลักสูตรกิจกรรมชีวิตอบรมมาแล้ว 7 รุ่น ส่วนใหญ่กรรมการจัดอบรม จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร และ เป็นพี่เลี้ยง

- สาขาพรรค ลำดับที่ 3 จ.นครราชสีมา ได้ดำเนินงานของพรรคสาขา ดังนี้

การจัดอบรมเกษตรกร ตามโครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิตเกษตรกร หลักสูตรกิจกรรมชีวิต ผลการอบรม ได้ผลเป็นที่น่าพอใจมาก กล่าวคือผู้เข้ารับการอบรมเลิกอบายมุข (เหล้า) มีการนิมนต์สมณะไปงานทำบุญบ้าน มีการนำเทพธรรมะเปิดตามหอกระจายข่าว มีการไปทำกิจกรรมไร้สารพิษ

- สาขาพรรค ลำดับที่ 4 จ.อุบลราชธานี ได้ดำเนินงานของพรรค ดังนี้

งานอบรมเกษตรกร ตามโครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิตเกษตรกร ผลการอบรมผู้เข้าอบรมไปลดอบายมุข (เหล้า บุหรี่) มีการไปสาธิตในหมู่บ้านของผู้ที่ผ่านการอบรมกันใหม่ เช่น การทำปุ๋ย มีการมาฟังเทศน์จากสมณะ มีการประชุมกลุ่มย่อย

- สาขาพรรค ลำดับที่ 5 จ.นครสวรรค์ ได้ดำเนินงาน ของสาขาพรรค ดังนี้

งานด้านสาธารณสุข การไปเป็นวิทยากรบรรยาย เรื่องน้ำหมักชีวภาพจากราไปไม่มีสีขาว การจัดอบรมเกษตรกร ตามโครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิตเกษตรกร

- สาขาพรรค ลำดับที่ 6 จ.สงขลา ได้ดำเนินงานของพรรคสาขา สรุปได้ดังนี้

ร่วมงานการจัดอบรมเกษตรกร โครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิต ที่ชุมชนราชธานีโสภ จังหวัดอุบลราชธานี และ ที่สิมาโสภ จังหวัดนครราชสีมา บรรยาย และสาธิตการทำกิจกรรมไร้สารพิษ ตามที่ได้รับเชิญจากชุมชนในอำเภอต่างๆ ไปสาธิตการทำปุ๋ยสะอาด (ทำจากปลายข้าว 12 กก. แฉ่น้ำหมักชีวภาพ) และ ทดลองการใช้ กับน้าข้าว บรรยาย และ สาธิตการทำกิจกรรมไร้สารพิษ ตามสถานศึกษาต่างๆ ทั้งในจังหวัดสงขลา และ ใกล้เคียง ร่วมเป็นวิทยากรอบรมกิจกรรมไร้สารพิษ ให้ กับนมหาวิทาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และ ส่วนราชการต่างๆ จัดวิทยากรอบรมเกษตรกรลูก้า ธกส. ในพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ศูนย์เผยแพร่อาหารเจ เพื่อสุขภาพ และ บริการให้ยืมเทพ และ หนังสือธรรมะ มีประชาชนมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้เรื่อง กิจกรรมไร้สารพิษ แก่ผู้นำเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ ของ ครุชบ ยอดแก้ว เป็นผลให้กลุ่มออมทรัพย์หลายกลุ่มเลิกการใช้สารเคมี

- สาขาพรรค ลำดับที่ 7 จ.พังงา ได้ดำเนินงาน ของพรรคสาขา สรุปได้ดังนี้

เผยแพร่อาหารมังสวิรัตติ สอน และ สาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ ตามที่ได้รับเชิญ ให้ความอนุเคราะห์การมาดูงานของหน่วยงานต่างๆ

- สาขาพรรค ลำดับที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินงานของพรรคสาขา สรุปได้ดังนี้
 ทำตลาดผักไร้สารพิษ 5 วัน (จันทร์ –ศุกร์) โดยใช้สถานที่ของ ชมร. เชียงใหม่
 สำหรับพักนำมาจากภูผาฟ้า น้ำ จัดอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพชีวิตเกษตรกร

- สาขาพรรค ลำดับที่ 9 จังหวัดชุมพร ได้ดำเนินงานของพรรคสาขา สรุปได้ดังนี้
 เผยแพร่อุดมการณ์ของพรรค โดยเฉพาะกิจกรรมไร้สารพิษ ลักษณะงานเกษตร
 ทำปุ๋ยสะอาดโดยไม่ต้องใช้จุลินทรีย์ ต้อนรับการมาคูดงานของ สกว. (กองทุนสนับสนุนการวิจัย)
 การแปรรูปกล้วยเล็บมือนาง โดยทำกล้วยเล็บมือนางอบแห้ง ส่งไปจำหน่ายในเครือข่าย

พรรคเพื่อฟ้าดิน (For Heaven and Earth Party) ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งได้ดำเนินงานมา
 อย่างต่อเนื่อง ได้ดำเนินการขยายสาขาพรรค 9 สาขาพรรค โครงสร้างของพรรคเพื่อฟ้าดินมีความ
 เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบบุญนิยม ระบบสาธารณโภคีและสังคมนิยม โดยสมาชิกพรรคเกือบ
 ทั้งหมดเป็นชาวสันติอโศก นโยบายอยู่ในกรอบของอุดมการณ์บุญนิยม สถานที่ตั้งของพรรคที่เป็น
 สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนชาวอโศก (ยุทธชัย จอมพงษ์ 2549: 154) แนวคิดทาง
 การเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมาจากแนวคิดการเมืองบุญนิยมของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์
 เนื่องจากทั้งอุดมการณ์และกิจกรรมทางการเมืองได้นำมาเป็นแนวปฏิบัติอยู่ในนโยบายของพรรค
 เพื่อฟ้าดินแทบทั้งสิ้นซึ่งท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ก็ยอมรับว่ามีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่มาก ดังบท
 สัมภาษณ์สมณะ โพธิ์รักษ์ กล่าวว่า “อาตมาเป็นที่ปรึกษาของเขา ให้คำแนะนำแก่เขา”

พรรคเพื่อฟ้าดินมีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองอริยะหรือการเมืองบุญ
 นิยม มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรม เป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอดภัย
 พึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงหาอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ ผู้ที่จะมาทำงานทางการเมืองต้อง
 เป็นอริยะหมายถึง ต้องเป็นคนซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถ ไม่ยึดติดในเรื่องของ
 ลาภยศ สรรเสริญและโลกียสุข ต้องเป็นคนที่ปลอดภัยส่วนตัว สามารถอุทิศตนทำงานรับใช้
 ประชาชนได้อย่างอิสระโดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตนซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่าง
 มีความสุขและสันติสุข เป็นการสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาเกื้อกูลกัน และเป็นการ
 สร้างสังคมประเทศชาติด้วยคุณธรรมแบบชุมชนบุญนิยมแนวทางการเมืองแบบบุญนิยมนั้น

ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ กล่าวว่า “มาจากศาสนา จากการเรียนรู้ ปฏิบัติตามหลัก
 ศาสนา ค่านิยมแนวคิดของสังคมบอกว่าการเมืองกับธรรมะ คนละเรื่องกัน แต่อาตมาบอกว่
 การเมืองกับธรรมะ คนละเรื่องเดียวกันไม่ได้ การเมืองมันต้องมีธรรมะ ธรรมะก็คือการเมือง
 เพราะว่าการเมืองทำงานเพื่อมวลมนุษยชาติ เพื่อความสุขของมนุษย์ ธรรมะก็เช่นกัน ธรรมะสร้าง
 ให้มนุษย์อยู่เย็นเป็นสุข แต่มันจะต่างกันที่ว่า ธรรมะจะมีความรู้ ความจริงที่ลึกกว่าการเมือง
 นักการเมืองบางคนเข้าไม่ถึงจิตวิญญาณของธรรมะ เมื่อมีอำนาจถูกกิเลสเข้าครอบงำจึงรู้สึกว่

ธรรมะคือตัวขัดขวางกิเลส ความต้องการของตน ธรรมะเลยถูกขจัดออกจากการเมือง” (สมณะ โปธิรัถย์ สัมภาษณ์ 2554, 23 กันยายน)

เรือตรีแซมดิน เลิศบุษย์ เลขาธิการพรรคเพื่อฟ้าดิน กล่าวเพิ่มเติม ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการเมืองแบบบุญนิยมว่า “บุญนิยม ช่วยสังคมให้เกิดสภาพคล่องส่วนคนที่มุ่งจะรวยก็จะกักตุน บุญนิยมก็จะดู คุณจากคนในประเทศไม่พอ คุณจากต่างประเทศด้วย เบียดเบียนเขาให้มา ฟุ้งเฟ้อ จมไม่ลงแล้วก็เครียด ฆ่าตัวตายหนีปัญหา เศรษฐกิจทุนนิยมจึงเป็นสิ่งที่ผิดสัจจะ ทำให้เดือดร้อนทั่วโลก ไม่ควรทำ ไม่ควรส่งเสริม ควรเลิก” (แซมดิน เลิศบุษย์ สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

กิจกรรมและกฎระเบียบของพรรคเพื่อฟ้าดิน ภายใต้การดำเนินการทางการเมืองตามแนวคิดบุญนิยมนั้นมีกิจกรรมหลายอย่างที่บ่งบอกถึงลักษณะพิเศษแบบเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของพรรค ชื่อของสมาชิกพรรคแต่ละคนล้วนแต่มีความหมายแฝงด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ หัวหน้าพรรค

เรือตรีแซมดิน เลิศบุษย์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “ชื่อและนามสกุลของสมาชิกพรรคส่วนมากนั้น ท่านสมณะ โปธิรัถย์ เป็นผู้ตั้งให้ มีความหมายเพื่อสื่อให้ระลึกถึงคนระดับล่าง เมื่อวันข้างหน้าได้มีโอกาสก้าวสู่ความสำเร็จจะต้องไม่ลืมสถานะของตนเอง เช่น ชื่อ แซมดิน หมายถึง เป็นเศษส่วนของก้อนดิน ไม่ใหญ่โต ซึ่งผมเป็นทหารมาก่อนแต่กลับตั้งชื่อเป็นเครื่องระลึกเตือนสติอยู่เสมอ” (แซมดิน เลิศบุษย์ สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ปริมาณจำนวนคนที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคซึ่งจะต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ต้องการจำนวนสมาชิกมากๆ เพื่อจะได้มีโอกาสชนะการในเลือกตั้งและเข้าไปเป็นรัฐบาล พรรคเพื่อฟ้าดินจะคำนึงถึงคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคในลักษณะที่มีความเต็มใจ เข้าใจและต้องเรียนรู้ระเบียบธรรมเนียมของพรรค หมายถึง พรรคคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก การคัดเลือกสมาชิกรุ่นนั้นพรรคเพื่อฟ้าดินจะมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรค และต้องการเข้ามาร่วมทำงานทางการเมืองกับพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเลิกอบายมุขได้ จึงจะได้รับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน

เรือตรีแซมดิน เลิศบุษย์ กล่าวว่า “เราจะมี การสอบถามก่อนยังมีอบายมุขอยู่ไหม ยังดื่มเหล้าอยู่ไหม ยังสูบบุหรี่อยู่หรือเปล่า หรือยังเที่ยวกลางคืนอยู่ไหม และถ้ายังมีอยู่เราก็พักไว้ก่อน แม้สมาชิกของพรรคเราจะน้อย แต่เราก็ต้องใช้เวลาให้คนที่เขาเริ่มเห็นด้วยและเริ่มมีความตั้งใจที่จะลดละเลิกอบายมุขจริงๆ เขาก็จะเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคเราได้อย่างมีคุณภาพ ตรงนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ” (แซมดิน เลิศบุษย์ สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

จากการที่ได้เข้าไปสังเกตการณ์เห็น ได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคนั้นส่วนมากจะเป็นผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมที่สำนักสันตือโสภ คังนั้นจึงไม่แปลกใจที่ในระดับกรรมการบริหารพรรคจะต้องมีคุณสมบัติที่ไม่ต่ำกว่าการถือศีลห้า ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สูงของระดับผู้ทำงานการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน จึงเป็นเหตุผลที่พรรคอาจต้องใช้เวลานานจึงจะเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกมากพอที่จะเป็นแกนนำทางการเมืองได้

นายธารงค์ แสงสุริยะจันทร์ กล่าวว่า “เบื้องต้นจะต้องปลดคอบายมุข ซึ่งบุคคลทั่วไปอาจมีไม่ถึงศีล 5 แต่ผู้ที่จะเป็นกรรมการบริหารพรรคหรือกรรมการสาขาพรรคจะต้องมีศีล 5 เป็นอย่างน้อย และที่เหนือกว่านั้น คือ ผู้บริหารพรรคที่จะลง ส.ส. ควรเป็นผู้ที่มีภารกิจส่วนตัวน้อย ยิ่งเป็นคนโสดก็ยิ่งดี เพราะจะทำงานได้มากกว่า” (นายธารงค์ แสงสุริยะจันทร์ สัมภาษณ์ 2553, 24 กันยายน)

นางสาวลลศิริ คำช่วย กล่าวว่า “ส่วนใหญ่สมาชิกของพรรคเพื่อฟ้าดิน จะเคร่งครัดในการปฏิบัติตนเองทั้งในเรื่องการปฏิบัติธรรม และการดำเนินชีวิตประจำวัน เราปฏิบัติจนเคยชิน จึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเรา เราจึงเข้าใจผู้ที่จะเข้ามาทำงานร่วมกับพรรค อาจจะทำให้เกิดความลังเลเนื่องจากกลัวทำไม่ได้ เราจึงไม่รีบร้อนหรือรีบเร่งในการที่จะให้เข้าร่วมทำงานกับพรรค เราจึงมีเงื่อนไขว่า ให้ทำการคุ้นเคยกับชาวอโศกอย่างน้อยอาจอ่านหนังสือของสันตือโสภ ให้ได้ครบ 7 เล่ม เพราะเรามั่นใจว่า ถ้าผู้ที่สนใจและได้ทำความคุ้นเคยเลยจะเข้าใจและเข้ามาทำงานด้วยความเต็มใจ” (นางสาวลลศิริ คำช่วย สัมภาษณ์ 2553, 24 กันยายน)

นักการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นจะต้องยึดมั่นในอุดมการณ์การเมืองบุญนิยมอย่างเคร่งครัด หมายถึง ต้องเป็นผู้ที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตน โดยปกติแล้วในการดำรงชีวิตในสังคมของคนทั่วไปก็สามารถที่จะใช้ชีวิตได้อย่างอิสระเสรี ทำงานเพื่อความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา แต่เมื่อเข้ามาทำงานทางการเมืองในพรรคเพื่อฟ้าดินต้องสละเวลาทุ่มเทกับงาน เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อมุ่งเน้นงานส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการเมืองบุญนิยม ในเรื่องของหลักธรรมาธิปไตย นั่นคือ คุณธรรมเป็นองค์ประกอบของนักการเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าไปใช้อำนาจในการตัดสินใจเรื่องที่สำคัญๆ และมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศโดยรวม พรรคเพื่อฟ้าดินจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานด้านการเมืองของพรรค

ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ กล่าวว่า “การเมืองในความหมายของอาตมา ก็คือการทำงานกับปวงชน ทำงานเพื่อช่วยเหลือปวงชน ทำงานเพื่อให้มวลปวงชนอยู่ดีมีสุข นักการเมืองคือผู้ที่เข้าไปเสียสละช่วยเหลือสังคมประเทศชาติ ไม่ใช่ผู้เข้าไปแสวงหา ลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุขเป็นอันขาด” จะเห็นว่าพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีการดำเนินการทางการเมืองเพื่อพัฒนาพรรคไปสู่

จุดหมายโดยมุ่งเน้นในการพัฒนาคนก่อนเพื่อให้เป็นนักการเมืองที่มีคุณภาพตามแนวทางการเมือง บุญนิยม โดยเน้นถึงการเป็นคนซื่อสัตย์และเป็นคนเสียสละ (สมณะ โปธิรัถย์ สัมภาษณ์ 2554, 24 กันยายน)

เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์ กล่าวว่า “ ความซื่อสัตย์และความเสียสละของนักการเมือง นั้นเป็นคุณธรรมของนักการเมืองที่ระบบการเมืองทั่วโลกปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะได้พรรคการเมืองที่มีคุณธรรม” (แซมดิน เลิศบุศย์ สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

พรรคเพื่อฟ้าดินมีรูปแบบและแนวทางพัฒนาพรรคภายใต้บริบทการเมืองควบคู่กับ เรื่องทางศาสนานั้นหมายถึง สังคมจะต้องมีทั้งการเมืองและยึดแนวคำสอนทางศาสนาโดยพรรคเพื่อ ฟ้าได้มีนโยบายหลายด้านทุกด้านล้วนยึดแนวทางคำสอนของศาสนาเข้าไปเชื่อมกับการดำเนินการ ทางการเมือง เช่น สังคมบุญนิยม พรรคเพื่อฟ้าดินมีสมาชิกที่เื้อออำนวยความสะดวกการพัฒนาพรรคตาม แนวทางบุญนิยม เพราะว่าสมาชิกส่วนมาอยู่ภายใต้สังคมนเดียวกัน มีความเชื่อและจิตสำนึกไป ในทางเดียวกัน มีการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันมานาน จึงมีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งเป็น คุณสมบัติพื้นฐานที่จะทำให้การพัฒนาตามแนวทางของพรรคบรรลุผลได้ถึงแม้จะต้องใช้เวลาใน การดำเนินงานทางการเมืองนานก็ตาม

ท่านสมณะ โปธิรัถย์ กล่าวว่า “ ความเห็นของอาตมา คือ การเมืองกับการศาสนา เป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่มันแบ่งกันคนละหน้าที่เท่านั้นเอง นั่นคือ ความต่างๆ คือคนละหน้าที่ แต่ การเมืองกับการศาสนานั้นก็องานเดียวกัน” (สมณะ โปธิรัถย์ สัมภาษณ์ 2554, 24 กันยายน)

พรรคเพื่อฟ้าดินยังได้กำหนดรูปแบบของการบริหารปกครองในเรื่องของวิธีการให้ ได้มาซึ่งตัวแทนของพรรคในระบอบประชาธิปไตยภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้จะไม่เห็นด้วย กับวิธีการของพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ใช้วิธีการส่งตัวแทนของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่พรรคเอง ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย การส่งตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น ไม่มีนโยบายส่ง ตัวแทนลงไปให้ประชาชนเลือกแต่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะให้บุคคลใดในพรรคเป็น ตัวแทนในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะว่าการเลือกตัวแทนของพื้นที่นั้น ประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่ ย่อมทราบอย่างแท้จริงว่าใครเป็นผู้ที่เหมาะสม และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นการคัดเลือก ในระดับเบื้องต้นจากความพอใจของประชาชนจริงๆ พรรคต้องการให้มีการถ่วงถ่วงคุณสมบัติ เบื้องต้นโดยประชาชนและเป็นความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ท่านสมณะ โปธิรัถย์ กล่าวว่า “พรรคเรายังเล็กจึงยังไม่อยากเชื่อมต่อกับกลุ่มไหน เพราะส่วนใหญ่ยังเป็นทุนนิยมอยู่ เราอาจจะถูกกลืน เราทำงานของเรา ฝึกฝนตัวเองด้วย การเมือง กับศาสนาเป็นเรื่องเดียวกัน ศาสนา เกิดมาเพื่อช่วยมนุษยชาติ งานการเมืองก็เพื่อช่วยประชาชน อย่างไม่รู้ก็ตามพรรคยังไม่เน้นส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งขึ้นอยู่กับเสียงเรียกร้องของประชาชน และถ้าส่ง

ก็จะไม่หาเสียง เพราะการหาเสียง “ไม่ใช่ประชาธิปไตย” (สมณะ โปธิรัักษ์ สัมภาษณ์ 2553, 24 กันยายน)

นายฟ้าพุทธ ตะวันตระกุล กล่าวว่า “ถึงแม้พรรคจะไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ แต่สาขาของพรรคเราก็มีกิจกรรมในพื้นที่เกี่ยวกับการทำการเกษตรเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การเพาะถั่วงอก เพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้จะบริโภคแล้วยังเหลือเก็บขายเป็นรายได้ให้กับตนเองอีกด้วย ทำให้มีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกิจกรรมในการปฏิบัติเราก็ทำควบคู่กันไปพร้อมทั้งการให้ความรู้ในทางการเมือง เพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมือง” (นายฟ้าพุทธ ตะวันตระกุล สัมภาษณ์ 2533, 24 กันยายน)

พรรคเพื่อฟ้าดิน แม้จะมีการดำเนินการในลักษณะของพรรคการเมือง มีคณะกรรมการบริหารเหมือนกับพรรคการเมืองอื่นๆ ทั่วไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แต่ในทางปฏิบัติ นโยบาย และรูปแบบการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดิน ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นการดำเนินการตามแนวทางของสันติอโศก ซึ่งสมณะ โปธิรัักษ์ผู้นำของชาวอโศกเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น คณะกรรมการบริหารพรรค รวมทั้งสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดินล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่เลื่อมใสในตัวผู้นำของชาวอโศก และแนวปฏิบัติของสำนักสันติอโศก ซึ่งการดำเนินการแบบนี้มีข้อดีอย่างหนึ่งคือความขัดแย้งต่างๆภายในพรรคแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย

ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มของชาวสันติอโศกนั้น จะต้องคบคุ้นเคยกับชาวอโศกครบ 7 ครั้งหรือต้องอ่านหนังสือของชาวอโศกครบ 7 เล่ม จึงจะได้การรับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสันติอโศกตามหลักของแนวทางบุญนิยม คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยไม่ได้มีโอกาสคบคุ้นเคยสนิทสนมกับชาวอโศกมากนัก บางคนมองว่าชาวอโศกอาศัยอยู่ในสังคมที่ปิดและตัดขาดจากโลกภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิถีชีวิตของชาวอโศกเรียบง่าย รูปแบบการแต่งกายขาดสีสันแห่งโลกสมัยใหม่ ถือสีลทินเจทำให้มองเหมือนฝุ่นหลักความหลากหลายของชีวิต ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นแบบสังคมชาวพุทธแปลกแยกจากระบบทุนนิยม เช่น การสร้างเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

จากการสัมภาษณ์ นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ หัวหน้าพรรคและนายแก่นฟ้า แสนเมืองรองหัวหน้าพรรค กล่าวเป็นแนวทางเดียวกันว่า “ก่อนที่จะเกิดพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น ชุมชนชาวอโศกมีการบริหารจัดการในชุมชนเป็นระบบคล้ายๆกับการจัดกระทรวง ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม กสิกรรม การศึกษา สาธารณสุข การบริการ ปุ๋ย ขยะและช่าง งานแต่ละอย่างมีคนรับผิดชอบดูแลชัดเจน มีการประชุมร่วมกันโดยตลอด ระบบเศรษฐกิจชุมชนของชาวอโศก ชุมชนหรือสหกรณ์เป็นเจ้าของ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่เรียกว่าสาธารณ โภคิ ระบบเศรษฐกิจเริ่มต้นจากความต้องการในการสร้างผลผลิตให้เพียงพอแก่การเลี้ยงคนในชุมชน และคนภายนอกที่มาร่วมปฏิบัติธรรม

กิจการต่างๆขยายออกไปเมื่อพัฒนาจนเติบโตเป็นระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ส่วนที่ เหลือก็นำจำหน่ายสู่ภายนอกพรรคเพื่อฟ้าดินได้นำเอาระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมาเป็น นโยบาย นอกจากนี้ยังนำมาเป็นคำขวัญของพรรค แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดระบบที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม”

เรอตรีแซมดิน เลิศบุศย์ ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่มาเป็นสมาชิกทุกคน จะต้องมีการ สัมภาษณ์ถึงความเข้าใจ ในหลักการของพรรค และจุดเริ่มต้นที่ต้องละเอียดรอบคอบให้ได้เสียก่อน อีกทั้งเน้น ให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด และ เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่าง แท้จริง ที่สำคัญคือ มีนโยบายที่ชัดเจน ในระดับรากหญ้าจนถึง การช่วยเหลือเชื่อมประสานกับ ประเทศอื่นๆ ในแนวทางบุญนิยม พรรคเพื่อฟ้าดิน มีคำขวัญคือ ‘เศรษฐกิจพึ่งตน ชุมชนเข้มแข็ง ประชาธิปไตย ประเทศมีไท’ เพราะฉะนั้น เหนือที่เราเลือกกรรมการพรรค ผู้บริหารพรรค แม้แต่ คนที่จะมาร่วมงาน ก็ต้องหาคนที่ทิวทัศน์เสมอกัน มันถึงจะไปทางเดียวกัน มีน้ำหนัก ในการ เปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เราทำไม่เร็ว แต่เราไม่ล้ม เราทำนาน อีก 100 ปี ก็ได้ เราไม่ได้หวังตรงรุ่นเรา แต่ลูกหลานเราต้องได้เป็นรัฐบาล เมื่อประชาชนเข้าใจการทำงานของ เราแล้ว ประชาชนจะบอกต่อกันไป ให้เราไปลงสมัครเถอะ เขาจะเลือก เมื่อนั้นเราจึงจะได้ และจะมีปริมาณเยอะขึ้น สำหรับเวลา บอกไม่ได้ว่าเมื่อไหร่ แต่เราทำเต็มที่ (แซมดิน เลิศบุศย์ สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

จากการสัมภาษณ์ นายติดดิน นาวาบุญนิยม กล่าวว่า “แม้ว่าพรรคเพื่อฟ้าดินจะไม่ เน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แต่พรรคก็ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนทั่วไปให้เข้าใจได้ด้วยการ จัดกิจกรรมต่างๆของพรรคและสาขาพรรค ในแต่ละปีจะมีงานบุญต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อให้ ประชาชนทั่วไปเข้ามาร่วมงานทั้งร่วมลงทุนลงแรงช่วยกัน นอกจากนี้ชาวโศกมีระบบการศึกษา ให้กับชุมชนครูที่สอนนอกจากจะเป็นชาวโศกแล้ว ยังมีการเชิญคนจากภายนอกมาบรรยายด้วย ผู้ปกครองที่อยู่ใกล้หรือพ่อแม่ที่อยู่ในเมืองมักจะมาเยี่ยมเยียนเสมอ การให้ความรู้ทางการเมืองจะทำ ควบคู่ไปกับกิจกรรมต่างๆของชุมชนชาวโศก ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าสู่ทางการเมืองเพื่อ มาร่วมงานกับพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นเพราะพรรคจะทำการคัดสรรผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกพรรคจะต้อง เป็นบุคคลที่ตั้งใจที่จะลดละเลิกอบายมุขจึงทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นซ้ำเนื่องจากคิดว่าทำได้ยาก” (นายติดดิน นาวาบุญนิยม สัมภาษณ์ 2553, 23 กันยายน)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ไปพร้อมกัน โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินและแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน โดยประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ บุคคลที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรค คณะกรรมการบริหารพรรค คณะกรรมการสาขาพรรค และที่ปรึกษาพรรค โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกโดยเฉพาะเจาะจง จากบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในประชากรทั้ง 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มคำนึงถึงความสำคัญและเหมาะสม ตามภารกิจหน้าที่ และตามประสบการณ์ในการทำงาน จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

จากประเด็นความสำคัญในการค้นคว้าถึงความสำคัญของพรรคการเมืองซึ่งเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มต่างๆ เพื่อนำเอาข้อเรียกร้องและความต้องการของประชาชน ไปดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลหรือแก้ไขปัญหาให้ ผ่านทางระบบการเมือง จะเห็นได้ว่ามีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมามากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินการทางการเมือง มีการรวมกลุ่มกันก่อตั้งพรรค มีการล้มเลิก มีการแตกแยกภายในพรรค มีการถูกยุบโดยกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองไทยมาโดยตลอด ในภาพรวมก็คือ ความอ่อนแอและไม่มั่นคงของระบบพรรคการเมือง มีพรรคการเมืองก่อตั้งขึ้นมาเป็นจำนวนมาก แต่ละพรรคจะมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุและเหตุผลในการก่อตั้งพรรค และการขับเคลื่อนพรรคเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เพื่อที่จะได้เข้าไปมีอำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้เกิดการแข่งขันในทางการเมืองอย่างมาก จึงมุ่งที่จะดำเนินการในทุกทางที่ระดมผู้สนับสนุนหรือสร้างจุดเด่น เพื่อจะทำให้ได้รับการเลือกตั้ง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ภายในพรรคการเมือง เนื่องจากจะมีเรื่องของผลประโยชน์ของกลุ่มที่หลากหลาย พรรคการเมืองไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง แต่จะเกิดจาก

ความต้องการของกลุ่มทุน ผู้นำ ตัวเอง เครือญาติ พวกพ้องและบริวาร ทำให้พรรคการเมือง ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาทางการเมืองได้ ขาดการพัฒนาพรรคที่ทำให้เกิดความยั่งยืนที่มั่นคง ขาดการพัฒนาในกระบวนการเข้าสู่พรรคเพื่อเป็นนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดสรรบุคคลที่จะทำหน้าที่ในทางการเมืองทำให้ได้นักการเมืองที่ขาดคุณภาพ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการก่อเกิดพรรคการเมืองและรูปแบบการดำเนินงานรวมถึงการพัฒนาพรรคการเมือง และได้เลือกศึกษาพรรคเพื่อฟ้าดิน เนื่องจาก ได้รับทราบข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งเกี่ยวกับพรรคการเมือง จึงค้นคว้าเบื้องต้นทราบว่า เป็นพรรคที่ได้นำเอาแนวคำสอนของศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินการทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับชุมชนชาวอโศกที่ให้การสนับสนุนพรรค ได้นำเอาระบบการเมืองบุญนิยมมาดำเนินงานทางการเมือง และคนส่วนใหญ่ไม่ได้มีโอกาสคบคุ้นเคยกับชุมชนชาวอโศกมากนัก จึงไม่ค่อยทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรรคเพื่อฟ้าดิน จึงค้นคว้าศึกษาว่า มีปัจจัยอะไรในการก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน และลักษณะแนวทางในการดำเนินงานของพรรคตลอดจนโครงสร้างและเป้าหมายของพรรค การพัฒนาพรรค เพื่อให้มีคุณภาพและเกิดเสถียรภาพ มีความมั่นคง

ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจาก แนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความมุ่งหมายของการเกิดขึ้นของพรรคการเมือง โดยนำเอาส่วนที่เกี่ยวข้องแนวความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองทางกฎหมายมหาชนและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพรรคการเมือง มาประกอบในการศึกษา เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง สามารถเกิดขึ้นได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง ประชาชนมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง พรรคการเมืองเกิดขึ้นจากสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่กฎหมายรับรอง การพัฒนาพรรค การที่สามารถก่อตั้งพรรคการเมืองหรือรวมตัวกันตั้งพรรคการเมืองโดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด แนวคิดในการพัฒนาพรรคการเมือง ต้องมีการพัฒนาเสถียรภาพของพรรคการเมือง การสร้างวินัยสมาชิกพรรค การสร้างกลไกประสานงานระหว่างพรรค การสร้างพรรคให้ประชาชนยอมรับและเชื่อถือ ต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถของพรรคการเมือง ได้แก่ การพัฒนาอุดมการณ์และนโยบายพรรค การพัฒนาระบบการหาทุนของพรรคที่ยึดนโยบายเป็นหลัก การขยายฐานของพรรคออกไปสู่ประชาชน แนวทางการพัฒนาดังกล่าวจะเป็นการแก้ปัญหา การขาดอุดมการณ์นโยบายที่ไม่ชัดเจน การยึดมั่นในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ พรรคขาดความต่อเนื่องและไร้เสถียรภาพ ขาดการสนับสนุนจากประชาชน

ได้ทำการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสารเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ไปพร้อมกัน โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินและแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน โดยพิจารณาจากข้อมูลทุกด้านและให้ความสำคัญเท่าๆ กันตามข้อเท็จจริง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ร่วมริเริ่มก่อตั้งพรรคได้คัดเลือก 3 คน คณะกรรมการบริหารพรรคได้เลือกไว้ 5 คน คณะกรรมการสาขาพรรคเลือกจากตัวแทนคณะกรรมการสาขาพรรค 4 ภาค จำนวน 4 คน ที่ปรึกษาพรรค เลือกไว้ 3 คน โดยใช้เครื่องมือ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้เลือกเฉพาะเจาะจงจากบุคคลที่ได้กำหนดไว้ในประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจัดระบบและทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 ปัจจัยการก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดิน

พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ก่อเกิดขึ้นมาถูกต้องตามกฎหมาย สามารถจัดตั้งได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และมีลักษณะที่ไม่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มีจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไปสามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ (มาตรา 8) และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยการกำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง ข้อบังคับของพรรคการเมือง ซึ่งในปัจจุบันพรรคเพื่อฟ้าดินก่อตั้งขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย และมีจำนวนสาขาของพรรครวมทั้งสิ้น 9 สาขา สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่สันติอโศก ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ

พรรคเพื่อฟ้าดินเกิดจากการรวมกลุ่มกัน ตั้งพรรคการเมือง และได้้นำเอาแนวคิดทางเรื่องของคำสอนของศาสนามาเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายของพรรค กลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนพรรคนั้นค่อนข้างจะแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ จุดกำเนิดของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นอาจสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มคณะ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ จากพรรคสหกรณ์
- กลุ่มคณะ ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ จากสันติอโศก
- กลุ่มญาติธรรมและผู้มาปฏิบัติธรรม

ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้มีแนวคิดในการก่อตั้งพรรคการเมืองโดยมีแนวความคิดในการนำเอาแนวทางการดำเนินการแบบระบบสหกรณ์เพื่อมาดำเนินงานในการการเมือง จึงได้รวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกันร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นชื่อว่า “พรรคสหกรณ์” และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อขอยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งกฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขไว้หลังจากดำเนินการแจ้งจดพรรคการเมือง สำระสำคัญก็คือ ภายใน 180 วันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิก

ตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป และต้องมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ 1 สาขา ดังนั้นเมื่อกลุ่มคณะของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้แจ้งจุด พรรคสหกรณ์แล้ว จึงต้องดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไข โดยช่วยกันหาสมาชิกที่มีแนวคิดอุดมการณ์เดียวกันมาเป็นสมาชิกพรรค แต่ปรากฏว่า ทางกลุ่มคณะของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ไม่สามารถที่จะหาบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคสหกรณ์ให้ได้ครบ 5,000 คน ได้ทันภายใน 180 วัน ตามเงื่อนไขเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

แต่เนื่องจาก ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้เคยเข้าไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนชาวอโศกโดยได้เป็นวิทยากรบรรยายให้กับชุมชนชาวสันตืออโศก ทำให้ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นอยู่แล้วว่า ชุมชนชาวสันตืออโศกมีแนวคิดที่สอดคล้องกันกับแนวคิดอุดมการณ์ของพรรคสหกรณ์และเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ดังนั้นจึงทำให้ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มก่อตั้งพรรคสหกรณ์ ได้ขอปรึกษาหารือกับท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ซึ่งเป็นผู้นำสำนักสันตืออโศก และเป็นบุคคลที่ชาวสันตืออโศกให้ความเคารพเชื่อถือให้ช่วยสานต่อในการดำเนินการก่อตั้งพรรคสหกรณ์ให้สามารถดำรงอยู่และดำเนินการทางการเมืองต่อไปได้

ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ และคณะทำงานของสันตืออโศก ได้หารือกันในการดำเนินการทางการเมืองถึงแม้ว่าในขณะนั้นยังไม่เคยมีแนวคิดที่จะตั้งพรรคการเมือง แต่เนื่องจากว่าชาวสันตืออโศกนั้นมีความใกล้ชิดกับเรื่องราวทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองด้วยการประท้วงหลายครั้ง และท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ก็มีแนวคิดในเรื่องการเมืองในรูปแบบบุญนิยม ทำให้มีความเข้าใจในเรื่องของการเมืองอยู่ก่อนแล้ว ทำให้ไม่เกิดปัญหาขัดแย้งกัน ในความเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของชาวสันตืออโศกนอกจากทางศาสนาแล้ว ชาวอโศกโดยการนำของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ได้มีการจัดตั้งเศรษฐกิจชุมชน “แบบพุทธ” ขึ้นเคียงคู่ไปกับเศรษฐกิจทุนนิยมที่ครอบงำสังคม และก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี นั่นคือการจัดการทางสังคมที่เอื้อให้เศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นไปในลักษณะของระบบสหกรณ์และการปฏิบัติของชุมชนชาวอโศกมีความเข้มแข็งมาก ดังนั้นแนวคิดพรรคสหกรณ์กับแนวคิดของสันตืออโศกจึงค่อนข้างสอดคล้องกัน เมื่อท่านสมณะได้ตกลงใจที่จะก่อตั้งพรรคการเมือง ทางคณะกรรมการของชุมชนชาวอโศกจึงได้ตกลงใจรับพรรคสหกรณ์มาดำเนินการต่อไป

สำหรับญาติธรรมและผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นมีส่วนสำคัญในการเข้าร่วมในการจัดตั้งพรรคเช่นกัน เพราะว่าเงื่อนไขของกฎหมายในการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น กำหนดเวลาไว้ภายใน 180 วัน จะต้องมีส่วนีชิกพรรคตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ซึ่งสำหรับสันตืออโศกสามารถทำได้ง่ายเนื่องจากบรรดาญาติธรรมที่มีนั้นมีจำนวนมากและมีความเป็นปึกแผ่นเพราะว่าเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันและมีการปฏิบัติธรรมร่วมกันมาเป็นเวลานาน มีเครือข่ายกระจายกันอยู่ทั่ว

ประเทศ ดังนั้นเมื่อได้ตกลงใจที่จะจัดตั้งพรรคการเมือง ทำให้การหาสมาชิกพรรคนั้นจึงได้รับสมาชิกจากบรรดาญาติธรรมและผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เข้าเป็นสมาชิกพรรค ทำให้การจัดตั้งพรรคสหกรณ์ในขณะนั้นเป็นไปอย่างง่ายดาย

หลังจากนั้นมีการดำเนินการเปลี่ยนชื่อพรรคขึ้นใหม่จากพรรคสหกรณ์ เป็นชื่อว่า “พรรคเพื่อฟ้าดิน” เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดความสับสนเกี่ยวกับชื่อพรรคซึ่งไปพ้องกับชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย และมีการหักท้วงจากหลายฝ่ายด้วยกัน จากนั้นได้ดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ขึ้น โดยเป็นชาวสันตือ โศกทั้งหมด โดยนโยบายส่วนใหญ่มาจากแนวคิดทางการเมืองของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นหลัก

สำหรับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน เรียกว่า แนวคิดบุญนิยม เป็นระบบของการช่วยเหลือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้อื่นในสังคม โดยการแบ่งปันไม่เอาเปรียบตามแนวทางของพุทธศาสนา และมุ่งมั่นที่จะทำการเมืองแบบประชาธิปไตยแนวทางพุทธศาสนา เช่น ใช้คำว่า บุญนิยม เป็นความหมายในตัวเองว่า มีความเชื่อและยอมรับในเรื่องบุญ ซึ่งในทางพุทธศาสนาแล้ว คำว่าบุญก็คือการทำความดีละเว้นความชั่ว ท่าน สมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นผู้ที่ทำให้แนวคิดนี้ โดยการทำงานการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่ทำเพื่อตัวเรา ไม่ทำเพื่อครอบครัว ไม่ใช่เพื่อพวกพ้อง ไม่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง ต้องอาสาสมัครทำเพื่อบ้านเมืองส่วนรวม ซึ่งสมาชิกพรรคส่วนมากเกือบทั้งหมดจะมีการปฏิบัติธรรมอยู่อย่างสม่ำเสมอ ฝึกจิตสมาธิเป็นประจำ เพื่อให้เกิดพลังปัญญา และมีธรรมะเป็นฐาน เกิดการลด ละ เลิก อบายมุขทั้งปวง จึงเชื่อว่าพรรคจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้พันธกิจของพรรคอยู่บนพื้นฐานของกรอบอุดมการณ์บุญนิยมดำเนินกิจการทางการเมืองได้อย่างมั่นคง

1.2 รูปแบบและการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน

รูปแบบของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีการดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดตั้งพรรคการเมืองตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และกำหนดโครงสร้างของพรรคตามระบอบประชาธิปไตย มีการจัดองค์กรพรรคและระบบกลไกการทำงานของพรรคโดยมีนโยบายที่กำหนดไว้เพื่อให้เป็นแนวการทำงานของพรรคให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของพรรค ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างจากพรรคการเมืองโดยทั่วไป มีการตั้งสาขาพรรคการเมืองได้ตามเงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนด และได้ดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้ทำหน้าที่บริหารดำเนินการกิจกรรมต่างๆของพรรคให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ที่พรรคได้วางแนวทางไว้

โครงสร้างของพรรคเพื่อฟ้าดินซึ่งภายใต้การดำเนินการของคณะผู้บริหารของพรรคเพื่อฟ้าดินมีรูปแบบที่แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ นั่นคือ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบบุญนิยม ระบบสาธารณ โภคิและสังคมบุญนิยมอย่างชัดเจน มีองค์ประกอบย่อยหลายประการ

ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสำนักสันตติโศก พิจารณาได้จากองค์ประกอบต่างๆ เช่น พรรคเพื่อฟ้าดิน ก่อตั้งโดยชาวโศกเอง หัวหน้าพรรค, รองหัวหน้าพรรค, เลขานุการพรรค, รองเลขานุการพรรค และสมาชิกของพรรคเกือบทั้งหมดเป็นชาวโศก ท่านสมณะ โพธิรักษ์ ยังได้รับเป็นที่ปรึกษาของพรรคโดยพฤตินัยและยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของพรรค หลักการทำงานของพรรค เป็นไปตามแนวคิดการเมืองบุญนิยม สถานที่ตั้งของพรรคที่เป็นสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนชาวโศก

พรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีแนวคิดทางการเมืองของพรรคที่สะท้อนถึงแนวคิดทางการเมืองบุญนิยมของท่านสมณะ โพธิรักษ์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากทั้งอุดมการณ์และกิจกรรมทางการเมืองได้นำมาเป็นแนวปฏิบัติอยู่ในนโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดินแทบทั้งสิ้น

การดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ปริมาณจำนวนคนที่จะเข้าเป็นสมาชิกพรรคซึ่งจะต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ ที่ต้องการจำนวนสมาชิกมากๆ เพื่อจะได้มีโอกาสชนะการเลือกตั้งและเข้าไปเป็นรัฐบาล แต่จะคำนึงถึงคนที่ จะเข้ามาร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคในลักษณะที่มีความเต็มใจ เข้าใจและต้องเรียนรู้ระเบียบธรรมเนียมของพรรค หมายถึง พรรคคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก การคัดเลือกสมาชิกพรรคนั้นพรรคเพื่อฟ้าดินจะมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรค และต้องการเข้ามาร่วมทำงานทางการเมืองกับพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเอียดรอบคอบได้ จึงจะได้รับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน

การพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น ตั้งแต่มีการจัดตั้งพรรคการเมืองและดำเนินการจดทะเบียนตามกฎหมาย พรรคเพื่อฟ้าดินมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ของพรรคเพื่อให้พรรคมีการพัฒนาให้เป็นที่น่าเชื่อถือที่พรรควางไว้ มีการวางเรื่องการพัฒนาไว้ในนโยบายของพรรค การพัฒนาของพรรคเพื่อฟ้าดินจะมุ่งเน้นไปที่บุคคลที่จะเข้ามาทำงานทางด้านการเมืองของพรรค โดยมีหลักคำสอนของทางศาสนาเป็นแนวคิดหลักที่จะให้การพัฒนาบุคคลนั้นควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมเพื่อให้นักการเมืองที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนเมื่อได้เข้าไปมีอำนาจทางการเมืองจะได้บริหารประเทศด้วยหลักของความมีคุณธรรม ทำให้เห็นนโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นจะแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ เนื่องจากจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวทางของทางด้านศาสนา

การดำเนินการการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน คณะกรรมการบริหารพรรคได้ปรับเปลี่ยนจากจำนวน 25 คนปัจจุบันลดจำนวนลงปรับเป็นจำนวน 15 คน จำนวนสมาชิกตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจำนวน 16,388 คน จนถึงปัจจุบันมีจำนวน 16,479 คน ได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น 91 คน จำนวนสาขาของพรรคมีจำนวนเท่าเดิม 9 สาขา และมีจำนวนคณะกรรมการสาขาพรรคของแต่ละสาขาจำนวน 9 คน เท่าเดิม

กิจกรรมของพรรคได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจาก กองทุนเพื่อการพัฒนา พรรคการเมืองให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ตามมาตรา 75 แห่งพ.ร.ป.ว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยสรุปตั้งแต่ปี 2542-2555 เป็นเงินสนับสนุนตามโครงการและ แผนงานรวมทั้งเงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภค เป็นจำนวนเงิน 2,717,449.26 บาท นอกจากนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากผู้บริจาคเงินให้กับพรรค ส่วนมาก จะเป็นสมาชิกของพรรคและเป็นคณะกรรมการบริหารของพรรค ซึ่งพรรคมีการดำเนินการตาม กรอบของกฎหมาย

พรรคเพื่อฟ้าได้ดำเนินการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองและพัฒนาบุคลากรทางการเมือง ได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ และมีการประชุมสามัญจรไปตามสาขาของพรรค ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในส่วนที่เป็นการพัฒนา พรรคนั้นพรรคเพื่อฟ้าได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การเยี่ยมชมให้กำลังใจและเข้าร่วมกิจกรรมโดย เป็นไปตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาพรรค จะเป็นลักษณะการทำ กิจกรรมที่คู่ขนานไปกับเรื่องการเกษตรแบบพอเพียง เน้นระบบบุญนิยม ซึ่งให้เห็นว่า การเกษตรเป็น หนทางสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติอยู่รอด และประชาชนอยู่สุข พยายามให้เข้าใจระบบบุญนิยม

ลักษณะบุญนิยมนั้น พรรคได้ให้แนวคิดไว้ว่า การทำงานของพรรคนั้นไม่ได้เป็น ศัตรูกับระบบทุนนิยมแต่อย่างใดแต่มีความแตกต่างของทุนนิยมกับบุญนิยมในเรื่องของการให้ บุญนิยมจะให้แต่ทุนนิยมมุ่งที่จะรับ แนวทางของบุญนิยมนั้นจะต้องทำจิตใจให้อยู่เหนือกิเลสได้ ซึ่ง นักการเมืองส่วนมากจะคิดว่าทำได้ยาก แต่สำหรับพรรคเพื่อฟ้าดินจะมุ่งเน้นให้ผู้ทำหน้าที่ทางการเมืองของพรรคจะต้องทำให้ได้แม้จะยากก็ตาม และจะปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกของพรรคทุกคนให้ เข้าใจและเชื่อมั่นว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน เพราะฉะนั้นนักการเมืองของพรรคเพื่อฟ้า ดินจะต้องมีความเสียสละอย่างสูงยิ่ง นอกจากนี้ลักษณะของบุญนิยมที่พรรคเพื่อฟ้าดินมุ่งเน้นใน การพัฒนาคนเพื่อเข้าไปทำงานให้พรรคจะเน้นถึงเรื่องของหลักคุณธรรม โดยมีแบบอย่างแนวคำ สอนของทางศาสนา เช่น การสอนให้คนพ้นทุกข์ ดังนั้นพรรคต้องการให้บุคลากรของพรรคมี คุณธรรม

ภายใต้การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น มีกิจกรรมหลาย ประการที่เป็นลักษณะเฉพาะของพรรคซึ่งแม้แต่ชื่อสมาชิกพรรคโดยเฉพาะผู้บริหารพรรคในระดับ ต่างๆ นั้นมีความหมายที่แฝงไว้กับชื่อและสื่อถึงลักษณะความเป็นสัจจะธรรมบางอย่าง เช่น หัวหน้า พรรคชื่อว่า นางสาววิญดิน สิ่งคำ หมายถึงสัญลักษณ์ที่อยู่ระดับต่างๆแม้จะเป็นหัวหน้าหรือหาก ได้เป็นผู้นำที่สูงขึ้นในวันข้างหน้าก็จะมีชื่อที่เป็นสื่อคอยเตือน ชื่อของสมาชิกที่มีความหมายนี้ได้รับ การตั้งขึ้นมาจากท่านสมณะ โพธิ์รักษ์โดยความสมัครใจของของเจ้าของชื่อ

การคัดเลือกสมาชิก จะคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก กล่าวคือ พรรคเพื่อฟ้าดินมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรค จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเอียดอธิบาย 6 อย่างได้เป็นอย่างดีจึงจะมีคุณสมบัติเข้าเป็นสมาชิกพรรค โดยไม่ได้เขียนไว้ในข้อบังคับของพรรคแต่เป็นที่ทราบกันดีของผู้ทำงานการเมืองในพรรค เพื่อฟ้าดิน นักการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีส่วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับโครงสร้างของพรรคในด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยสอดคล้องกับแนวทางการเมืองของท่านสมณะ โพธิ์รัชนี ที่ได้กำหนดโครงสร้างส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งหมายถึง นักการเมืองมีฐานะเทียบเท่ากับพระอริยบุคคลชั้นอนาคามีและนักบวช นักการเมืองคือผู้ที่เข้าไปเสียสละช่วยเหลือสังคมประเทศชาติ ไม่ใช่ผู้ที่เข้าไปแสวงหา ลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข การเสียสละ ก็คือ การเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว คุณสมบัติของนักการเมืองตามแนวทางการเมืองบุญนิยมของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นอาจกล่าวสรุปได้ดังนี้คือ

- 1) เป็นคนที่เสียสละในทุกๆด้านให้กับสังคมและทางการเมือง
- 2) เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและสังคม
- 3) ทำงานให้ฟรีโดยไม่รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง
- 4) ไม่สะสมทรัพย์สินส่วนตัวและไม่เกี่วข้องด้านผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งตนเอง และเครือญาติ
- 5) เป็นคนที่รักษาศีล 10 ข้อ อย่างเคร่งครัด
- 6) ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเลี้ยงดูจากสังคม

พรรคเพื่อฟ้าดินนั้นเป็นพรรคการเมืองที่นำเอาแนวทางคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับการดำเนินงานทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณธรรมและจริยธรรมและได้นำแนวทางนั้นมาผสมผสานกับโครงสร้างทางการเมืองของพรรคภายใต้แนวทางการเมืองที่เรียกว่าการเมืองบุญนิยม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอุดมการณ์ของพรรค กิจกรรมของพรรคด้านต่างๆ การคัดเลือกสมาชิกของพรรค คุณลักษณะของนักการเมืองของพรรค ล้วนแล้วแต่เป็นแนวทางที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแนวทางหรือรูปแบบของการเมืองบุญนิยมแทบทั้งสิ้น

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดิน สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

พรรคเพื่อฟ้าดินนั้นพัฒนามาจากกลุ่มคนที่มีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกัน มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอยู่อย่างสม่ำเสมอทั้งทางด้านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางการเมือง จนทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเข้าอกเข้าใจกันเชื่อมั่นและศรัทธาในแนวทางที่ปฏิบัติกันมาอยู่แล้ว กลุ่มคนที่กล่าวก็คือ ชุมชนชาวอโศก จะเห็นได้จากตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคได้รับช่วงต่อจากพรรคสหกรณ์ซึ่งมีนโยบายแนวคิดที่คล้ายกัน และก่อตั้งพรรคขึ้นมาจนพัฒนาเป็นพรรคการเมืองในที่สุด การเกิดพรรคนี้มาจากพัฒนาการที่กลุ่มชาวสันตอ โศกได้มีกระบวนการการเรียนรู้ทางการเมืองจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสถานการณ์ต่างๆ ของเหตุการณ์บ้านเมือง มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ เป็นการรวมกลุ่มที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน กล่าวคือ แนวทางบุญนิยมที่เป็นการดำเนินการทางการเมืองแบบอิงหลักธรรมของพุทธศาสนา การมีวัตถุประสงค์เดียวกัน การยึดถือบรรทัดฐานของกลุ่มร่วมกัน มีค่านิยมร่วมกัน ปัจจัยดังกล่าวที่กล่าวมานั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญก่อให้เกิดกลุ่มชาวสันตอ โศกเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและสามารถพัฒนาจนก่อกำเนิดเป็นพรรคการเมืองได้ในที่สุด

กล่าวโดยสรุปแล้ว พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคที่ก่อตั้งโดยการรวมกลุ่มคน จากกลุ่มหลักๆ 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มคณะ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ จากพรรคสหกรณ์ กลุ่มชุมชนชาวสันตอ โศกที่มี ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นผู้นำ กลุ่มญาติธรรมและผู้มาปฏิบัติธรรมชาวสันตอ โศก ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนชาวพุทธที่เข้มแข็ง และยึดถือแนวทาง “บุญนิยม” เป็นหลักปฏิบัติ อย่างชัดเจน และได้รวมกลุ่มกับพรรคสหกรณ์ของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งจดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองไว้ซึ่งไม่มีความพร้อม จนทำให้เกิดเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น มีหลักการ อุดมการณ์ บรรทัดฐานแนวปฏิบัติ ดำเนินนโยบายร่วมกันทางตามแนวทางของกลุ่มชาวสันตอ โศก และท้ายสุดกลุ่มญาติธรรมและผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นมีส่วนสำคัญในการเข้าร่วมในการจัดตั้งพรรค จะเห็นได้จากกรณีของกฎหมายในการจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกพรรคตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ซึ่งกลุ่มญาติธรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อการจัดตั้งพรรค เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและมีความเป็นปึกแผ่นและกลุ่มคนที่มีแนวคิดเดียวกันและมีการปฏิบัติธรรมร่วมกันมาเป็นเวลานาน มีเครือข่ายกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้นการรวมตัวของ 3 กลุ่มดังกล่าวนี้เกิดการพัฒนาคความสัมพันธ์จนทำให้พัฒนาและสามารถก่อกำเนิดพรรคเพื่อฟ้าดิน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งพรรคและการดำเนินงานของพรรคจะเห็นว่า พรรคเพื่อฟ้าดินจะค่อนข้างปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นที่จะไม่ทำผิดกฎหมาย แสดงให้เห็นว่าพรรคสามารถเติบโตและดำรงอยู่ได้ถ้าไม่ถูกยุบพรรคโดยกฎหมาย พรรคการเมืองไทยมีการก่อเกิด การแตกแยก การรวมกลุ่มกันใหม่ และการล้มเลิก รวมทั้งถูกยุบเลิกโดยกฎหมาย ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การขาดภาวะผู้นำของผู้ก่อตั้งพรรคและหัวหน้าพรรค การขาดการสนับสนุน

จากประชาชนและสังคม เกิดการลงทุนทางการเมืองนั้นคือกลุ่มทุนที่สนับสนุน พรรคการเมือง ไม่ได้เกิดจากความต้องการร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหาในระบบพรรคการเมือง เนื่องจากแทบทุกพรรค ก่อตั้งโดยคนจำนวนน้อย มีเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมการเลือกตั้ง ให้ความสำคัญกับพวกพ้อง บุคคลที่มีฐานะมั่งคั่งร่ำรวย เพื่อให้มี ส.ส. เข้าร่วมพรรคให้มาก แต่ขาดการให้ความสำคัญกับการพัฒนา พรรค จึงมุ่งเน้นในการแข่งขันการเลือกตั้งเป็นสำคัญทำให้พรรคเล็กๆไม่สามารถดำรงอยู่ได้ มี ข้อมูลที่น่าสนใจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2550 มีการยุบพรรคการเมืองถึง 81 พรรค (จากเอกสารของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง)

การดำรงอยู่ของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นค่อนข้างที่เป็นปึกแผ่น เนื่องจากมีชุมชนชาวโศก สนับสนุนโดยมีผู้นำชุมชนชาวโศก คือ ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นผู้ที่สมาชิกให้ความเคารพนับถือ และเป็นผู้นำทางแนวคิดระบบบุญนิยมซึ่งนำมาเป็นนโยบายของพรรค เป็นผู้นำพรรค การที่จะ พัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดินไปสู่พรรคขนาดกลาง กลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดพรรคการเมืองที่ เข้มแข็ง และอาจนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศในอนาคตได้

สำหรับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน เรียกว่า แนวคิดบุญนิยม เป็นระบบของการช่วยเหลือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้อื่นในสังคม โดยการแบ่งปันไม่เอาเปรียบ ตาม แนวทางของพุทธศาสนา และมุ่งมั่นที่จะทำการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยแนวทางพุทธศาสนา เช่น ใช้คำว่า บุญนิยม เป็นความหมายในตัวเองว่า มีความเชื่อและยอมรับในเรื่องบุญ ซึ่งในทางพุทธ ศาสนาแล้ว คำว่าบุญก็คือการทำความดีละเว้นความชั่ว ท่าน สมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นผู้ที่ให้แนวคิดนี้ โดยการทำงานการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่ทำเพื่อตัวเรา ไม่ทำเพื่อครอบครัว ไม่ใช่ เพื่อพวกพ้อง ไม่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง ต้องอาสาสมัครทำเพื่อบ้านเมืองส่วนรวม ซึ่งสมาชิก พรรคส่วนมากเกือบทั้งหมดจะมีการปฏิบัติธรรมอยู่อย่างสม่ำเสมอ ฝึกจิตสมาธิเป็นประจำ เพื่อให้เกิดพลังปัญญา และมีธรรมะเป็นฐาน เกิดการลด ละ เลิก อบายมุขทั้งปวง จึงเชื่อว่าพรรคจะ ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้พันธกิจของพรรคอยู่บนพื้นฐานของ กรอบอุดมการณ์บุญนิยมดำเนินกิจการทางการเมืองได้อย่างมั่นคง

แนวคิดบุญนิยมได้นำมาเป็นแนวนโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดิน เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เกิด การเมืองที่เชื่อว่าจะเป็นประชาธิปไตยแท้ๆ โดยมีคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นนักการเมืองใน ลักษณะต้องมีคุณธรรมและเป็นกุศล ต้องเป็นคุณงามความดี มีความเฉลียวฉลาด รู้จักประชาธิปไตย มีอิสรภาพที่นำไปสู่คุณธรรมเพื่อให้อำนาจเป็นของประชาชนไม่ใช่ของตนเอง ต้องสอนหรือ เผยแพร่ประชาธิปไตยให้กับประชาชน ต้องพึ่งตนเองได้แล้ว มั่นน้อยสันโดย รู้จักพอไม่สะสม ต้อง เป็นผู้ที่พ้นจากมิถิชาชีพทั้ง ๕ คือ โกง พูดหลอกหลวง ตลบตะแลง ขอมมอบคนในทางผิด เอาลาก

แปลกถก นักการเมืองต้องอาสาเสียสละ ไม่ทำงานเพื่อเรียกร้องสิ่งตอบแทน ต้องไม่มีอคติ เป็นผู้ที่มีอิสระแท้จริง ไม่เป็นทาสโลกธรรม ซึ่งเปรียบเหมือนสังคมแบบประชาธิปไตยของพระพุทธเจ้า

การดำเนินกิจกรรมของพรรคและสาขา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรค บางครั้งแทบแยกไม่ออก ระหว่างกิจกรรมของสันติอโศกกับพรรคเพื่อฟ้าดิน เพราะว่าสันติอโศกเป็นกลุ่มชุมชนขนาดใหญ่ พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนสันติอโศก ดังนั้นการดำเนินงานของพรรคจะคู่ขนานไปกับการจัดกิจกรรมของชาวสันติอโศก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านการเกษตร ดังนั้นถ้าพรรคปฏิบัติตามกฎหมาย การถูกยุบพรรคโดยกฎหมายก็ไม่เกิดขึ้น ทำให้เชื่อว่าพรรคมีความต้องการพัฒนาพรรคให้เข้มแข็งและดำรงอยู่ เนื่องจากมีกลุ่มคนที่เข้มแข็งให้การสนับสนุนมากพอ ยกตัวอย่างเช่น ตามกฎหมายแล้วพรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีที่ไม่ได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งจะถูกยกเลิกเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองหรือไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน หรือเป็นเวลาแปดปีติดต่อกัน สุดแต่ระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน และทำให้พรรคอาจถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าพรรคสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง พรรคเพื่อฟ้าดินจึงได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาพรรคไม่เคยได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง ผู้วิจัยเห็นว่า เห็นด้วยกับการที่ให้พรรคการเมืองส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองสำหรับการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองในกรณีที่สมาชิกของพรรคการเมืองใดไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสี่ครั้งติดต่อกัน เนื่องจาก การจัดสรรเงินสนับสนุนเป็นรายปีตามโครงการและแผนงานในการดำเนินกิจการของแต่ละพรรคการเมืองที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากคำนึงถึงจำนวนสมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง จำนวนคะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองได้รับในการเลือกตั้งทั่วไปเท่านั้น ทำให้พรรคการเมืองเกิดการสะดุดขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะว่ามีกรณีที่พรรคไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งนั้นมีข้อยกหมายให้สิ้นสภาพอยู่แล้ว

รูปแบบและการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน เป็นลักษณะของการดำเนินการทางการเมืองควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมของกลุ่มชนชนชาวอโศก มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับระบบบุญนิยมซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองของท่าน สมณะ โพธิ์รักษ์ เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การก่อตั้งพรรค ส่วนใหญ่เป็นชาวสันติอโศก กรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรค ล้วนแล้วแต่เป็นชาวสันติอโศกเกือบทั้งหมด หลักการทำงานหรือนโยบายของพรรค จะเป็นไปตามแนวคิดทางการเมืองแบบบุญนิยม สถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคอยู่ในพื้นที่ชุมชนชาวอโศกเท่าที่กล่าวมานี้ อธิบายได้ว่า การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีการดำเนินงาน

ภายใต้ระบบบุญนิยมตามแนวคิดทางการเมืองของท่าน สมณะ โพธิรักษ์ แม้แต่ชื่อของสมาชิกก็จะ เป็นลักษณะที่สะท้อนความเป็นระบบบุญนิยม เช่น ชื่อของหัวหน้าพรรค นางสาว ขวัญดิน สิ่งคำ มีความหมายถึงความชื่นชอบของคนระดับต่าง เป็นเชิงสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังตั้ง กฎระเบียบเกี่ยวกับการรับสมัครสมาชิกและการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาทำงานทางการเมืองของพรรค โดยเกี่ยวข้องกับระบบบุญนิยมเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการลดละเลิกอบายมุข หรือการอ่านหนังสือให้ ครบ 7 เล่มที่เกี่ยวกับสันตอโศก หรือการเข้าไปมาหาผู้กับชาวสันตอโศกจนครบ 7 ครั้งก็ตาม

จะเห็นได้ว่า การคัดเลือกสมาชิกพรรคจะมีลักษณะที่แตกต่างจากพรรคการเมือง ทั่วๆ ไป ซึ่งพรรคเพื่อฟ้าดินไม่คำนึงว่าจะมีจำนวนสมาชิกมากน้อยเท่าใด แต่จะเน้นที่ตัวคุณธรรม คุณภาพของบุคคลเป็นหลักใหญ่ ทำให้การเติบโตของพรรคด้วยจำนวนสมาชิกล้วนเป็นไปอย่าง ค่อนข้างช้า ซึ่งที่ผ่านมาไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกมากนัก สมาชิกที่จะเข้ามาสังกัดพรรคไม่ ค่อยกล้าที่เข้ามาทำงานทางการเมืองให้กับพรรคเนื่องจากไม่มั่นใจในการตอบรับ ทำให้ผู้ที่เข้ามา ช่วยงานทางการเมืองส่วนมากจะเป็นคนที่สนใจทางด้านกิจกรรมทางศาสนา และการปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดการพูดกันว่า อีก 100 ปีหรือ 500 ปี ถึงสำเร็จก็ไม่เป็นไร การพัฒนาพรรคเพื่อฟ้าดินจึงมี ลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น จะเห็นได้ว่า พรรค เพื่อฟ้าดินจะไม่ฝ่าฝืนกฎหมายพยายามปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง มีรูปแบบการจัด องค์กรที่เป็นไปตามกฎหมาย การส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งแม้พรรคไม่มีนโยบายในการหา เสียง และไม่เห็นด้วยก็ตาม เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้งต้องให้ประชาชนในเขตพื้นที่นั้นๆ ไปบอก ให้ลงสมัครและต้องบอกจำนวนมากพอจึงจะลงสมัคร ในความเป็นจริงอาจประสบปัญหาหลาย ด้าน เพราะประชาชนจะไม่ทราบใครต้องการลงสมัครเพราะไม่มีการเสนอตัว และเป็นเรื่องที่ยาก แต่พรรคก็ปฏิบัติตามกฎหมาย การประชาสัมพันธ์ของพรรคเพื่อฟ้าดินก็เช่นกัน จะไม่แสดง ป้ายหาเสียงหรือการออกตระเวนประชาสัมพันธ์ แต่จะใช้เวทีของการดำเนินกิจกรรม เช่น การ ชุมนุมประท้วง จะมีสมาชิกของพรรคให้ความรู้ทางการเมืองในเวทีการปราศรัย เป็นการทำให้ ประชาชนทั่วไปได้รู้จักพรรคเพื่อฟ้าดิน การจัดทำกิจกรรมทางการเมือง ทั้งในส่วนกลางและสาขา พรรค การให้ความรู้ ด้านการเกษตรกับประชาชน โดยผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น ล้วนแล้วแต่เป็น สมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดินเกือบทั้งหมด ทำให้เป็นการประชาสัมพันธ์ไปโดยปริยาย การพัฒนาพรรค เพื่อฟ้าดินมีโอกาสที่จะเติบโตได้นั้น มีข้อดี ที่เป็นกลุ่มสมาชิกของพรรคที่เป็นปึกแผ่น เมื่อได้เข้ามา เป็นสมาชิกแล้วส่วนมากจะไม่ค่อยลาออก เนื่องจากบางคนเข้าอยู่นานๆ ได้ร่วมกิจกรรมทำให้เข้าใจ และเกิดศรัทธาเพราะกิจกรรมทางการเมืองจะมีกิจกรรมทางศาสนาอยู่ด้วยเสมอ แต่บางครั้งพรรคก็ อาจเกิดปัญหาได้ในกรณีที่สมาชิกของพรรคบางคนไม่ได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคอย่าง แท้จริง เช่น ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งเป็นคนที่มีความต้องการเข้าสู่การเมืองตั้งแต่เริ่มต้น จะ

เห็นได้จากการตั้งพรรคสหกรณ์ขึ้นมา เพียงแต่ไม่สำเร็จ ความต้องการเป็นนักการเมืองที่ต้องการเข้าไปมีบทบาทในทางอำนาจทางการเมืองจึงยังคงมีอยู่ และเมื่อมีโอกาสจึงเข้าสังกัดพรรคการเมืองที่มีโอกาสที่จะเข้าไปบริหารประเทศ การขาดอุดมการณ์ร่วมกันอาจส่งผลให้พรรคเกิดปัญหาการแตกแยกและไม่ประสบความสำเร็จได้ เช่น กรณี พรรคพลังธรรมรับเอา พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาเป็นรอง หน.พรรค ทำให้เกิดปัญหาทางด้านแนวคิดนโยบายทางการเมืองจนทำให้พรรคพลังธรรมเสื่อมถอยลง อย่างไรก็ตาม กาลเวลาที่ผ่านไปมีบทเรียนทางการเมืองจำนวนมากพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า "ผลประโยชน์ส่วนตนเหนือกว่าประโยชน์ของพรรคและประเทศชาติ" จากการก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้อุดมการณ์ของพรรคที่เคยยึดถืออย่างเหนียวแน่นอ่อนแอลงมาเรื่อยๆ เพื่อรักษาสถานภาพทางการเมืองอันหมายถึงการรักษาไว้ซึ่งอำนาจ ทรัพย์สิน ตลอดจนผลประโยชน์โภคผลต่างๆ ที่ตามมา ซึ่งว่าไปแล้วก็เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับสัตว์โลกที่ชื่อว่า "มนุษย์" ที่ยังไม่หมดซึ่งกิเลสและความต้องการตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในพรรค การตอบโต้หรือสงครามย่อยๆ ระหว่างบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในพรรคจะปรากฏขึ้น

พรรคเพื่อฟ้าดินน่าจะเป็นพรรคการเมืองที่ยึดมั่นในอุดมการณ์บุญนิยมที่มีความเข้มแข็ง แต่ก็จะมีเติบโตเป็นไปค่อนข้างช้า เนื่องจากคนที่เพิ่มเข้ามาเป็นสมาชิกอาจมีจำนวนยังไม่มาก เพราะไม่คุ้นเคยกับสังคมชาวสันตติโศกเท่าใดนัก และด้วยธรรมชาติของคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะลดละเลิกอบายมุขได้ นอกจากนี้การไม่ใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทำให้ประชาชนขาดการรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การมีสมาชิกเพิ่มจึงจำเป็นต้องใช้เวลา แต่ก็อาจจะเป็นข้อดีกับพรรค ที่ทำให้จะได้คนที่เข้าเป็นสมาชิกของพรรคนั้นเป็นคนที่มีความเข้าใจในวิถีชีวิตและการปฏิบัติของสมาชิกพรรคที่เป็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น จะส่งผลให้พรรคเกิดความเข้มแข็งและมีอายุยาวนานได้ เติบโตด้วยฐานที่มั่นคงและยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความเป็นพรรคที่มีคุณธรรมในอนาคต

หากจะอธิบายการก่อกำเนิดของพรรคเพื่อฟ้าดินด้วยทฤษฎีการกำเนิดพรรคการเมืองในยุคสมัยใหม่ อาจอธิบายได้ด้วยทฤษฎีกลุ่มของยอร์ช โฮแมน (George Homan) กลุ่มจัดว่าเป็นระเบียบของสังคม โดยเป็นแหล่งกำเนิดของค่านิยม และบรรทัดฐานของการประพฤติปฏิบัติ กลุ่มจัดว่าเป็นระเบียบของสังคม โดยเป็นแหล่งกำเนิดของค่านิยม และบรรทัดฐานของการประพฤติปฏิบัติ

เอ็ดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke อ้างถึงใน ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 6) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองเป็นคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรวมกันได้โดยยึดหลักการที่เหมือนกันเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ

ซิกมันด์ นิวแมน (Sigmund Neumann อ้างถึงใน กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 16) ได้ให้ความหมายพรรคการเมืองเป็นองค์การของกลุ่มตัวแทนทางการเมืองที่เข้มแข็งของสังคมที่มุ่งควบคุมอำนาจรัฐบาลและแข่งขันกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีความคิดแตกต่างกันเพื่อได้มา ซึ่งการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป

จะเห็นได้ว่าจากกรณีศึกษาดังกล่าวพบว่าการเกิดพรรคเพื่อฟ้าดิน สอดคล้องกับทฤษฎีต่างๆตามที่กล่าวไป การเกิดพรรคนั้นมาจากพัฒนาการที่กลุ่มชาวสันตอโศกได้มีกระบวนการการเรียนรู้ทางการเมืองจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสถานการณ์ต่างๆ ของเหตุการณ์บ้านเมือง มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ เป็นการรวมกลุ่มที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน กล่าวคือ แนวทางบุญนิยมที่เป็นการดำเนินการทางการเมืองแบบอิงหลักธรรมของพุทธศาสนา การมีวัตถุประสงค์เดียวกัน การยึดถือบรรทัดฐานของกลุ่มร่วมกัน มีค่านิยมร่วมกัน ปัจจัยดังกล่าวที่กล่าวมานั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญก่อให้เกิดกลุ่มชาวสันตอโศกเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและสามารถพัฒนาจนก่อกำเนิดเป็นพรรคการเมืองได้ในที่สุด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในด้านที่เกี่ยวข้องกับนโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน จากผลการวิจัยที่พบทำให้ทราบถึงการก่อกำเนิด และแนวทางการดำเนินงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีแนวปฏิบัติแตกต่างจากพรรคการเมืองทั่วไป จึงเสนอต่อผู้ก่อตั้งพรรคและกรรมการบริหารพรรค ได้นำไปพิจารณาหากสามารถเกิดประโยชน์ต่อพรรคได้ ดังนี้ พรรคควรทบทวนเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไรให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของพรรคอย่างแท้จริง โดยสามารถยึดหลักการความคิดเดิมได้ การให้ข่าวสารโดยการเผยแพร่ที่เป็นรูปธรรมและทั่วไป เช่น การจัดเวทีชาวบ้าน การจัดนิทรรศการ เพื่อนำเสนอแนวคิดอุดมการณ์ และรูปแบบการทำงานของพรรค ให้ประชาชนได้ทราบ เพราะปัจจุบันประชาชนยังรู้จักน้อย และไม่เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินการของพรรค อีกทั้งเพื่อจะที่จะได้สมาชิกพรรคที่มีความรู้ความเข้าใจ สามารถเข้ามาเป็นกำลังสำคัญของพรรค

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการของพรรคเพื่อฟ้าดิน ควรมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีระบบตรวจสอบการก่อตั้งและการดำเนินงานของพรรคการเมืองทั่วไปให้มากขึ้นกว่าเดิม มีการดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร เช่น หน่วยงาน กต. ในเรื่องการให้เงินสนับสนุนการพัฒนาพรรคการเมือง มีความเหมาะสมและเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง

3.3 ข้อเสนอแนะต่อผู้สนใจทั่วไป สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการศึกษา หรือเป็นข้อเปรียบเทียบับพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองอื่นๆ ที่มีลักษณะการก่อกำเนิด และ แนวทางการดำเนินงานทางการเมืองที่คล้ายคลึงกับพรรคเพื่อฟ้าดิน รวมทั้งสามารถนำผลการวิจัยที่ ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการกระตุ้นเพื่อให้ภาคประชาชนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ในทางเดียวกัน รวมกลุ่มกันก่อตั้งพรรคการเมืองเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ๆ ให้กับประชาชนต่อไป สำหรับการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการก่อตั้งพรรคและการดำเนินการพรรคการพัฒนาพรรค การเมือง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะกรณี พรรคเพื่อฟ้าดินเท่านั้น ผู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์โปรด ควรระมัดระวังและอย่านำไปใช้อ้างอิง

3.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาจากเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ไปพร้อมกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นบุคคลที่ ร่วมก่อตั้งพรรค คณะกรรมการบริหารพรรค คณะกรรมการสาขาพรรค และที่ปรึกษาพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งผลการวิจัยที่พบอาจเป็นข้อมูล และความเห็นของบุคคลในระดับบริหารของพรรค ซึ่งอาจเป็น ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมรอบด้าน ทั้งมิติความกว้าง และความลึกของข้อมูล รวมทั้งผู้วิจัยอาจได้ รับทราบข้อมูลเพียงด้านเดียวจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลระดับบริหารของพรรค การวิจัยครั้ง ต่อไป ควรใช้ข้อมูลจากการสังเกตการณ์มากขึ้น ควรขยายขอบเขตของประชากรวิจัยไปยังสมาชิก พรรค รวมทั้งประชาชนทั่วไป เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อมูลในด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิก พรรคในระดับต่างๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้า ดิน และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนทั่วไปที่มีต่อการดำเนินงาน ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะนำผลการวิจัยที่ค้นพบ มาพัฒนาแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กวี อิศริวรรณ (ม.ป.ป.) 20 *ความคิดทางการเมือง* กรุงเทพมหานคร สยามบรรณกิจ
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2543) *รัฐศาสตร์และการเมือง ฉบับปรับปรุงครั้งที่หก* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ตะเกียง
- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร (2521) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาลัทธิธรรมศาสตร์
- ขรัวตาอง (2549) “คืนระเบิดที่สันตือโศก” ใน *เรื่อตรีแซมดิน เลิศบุศย์ บรรณาธิการ สารอโศก 31*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมสันติ
- คณะกรรมการชุมชนบุญนิยมสันตือโศก (2549) *ชุมชนบุญนิยมสันตือโศก*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมสันติ
- จรรยา สุภาพ (2535) *ระบบการเลือกตั้งเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย, เผด็จการ) และการวิเคราะห์
การเมืองแผนใหม่* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิชย์
- จริงใจ ไมตรี คณะผู้จัดทำ (2546) *นโยบายและข้อบังคับพรรคเพื่อฟ้าดิน* กรุงเทพมหานคร
ฟ้าอภัย
- จุมพล หนิมพานิช (2543) “ระบบการเมืองการปกครอง 2” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับ
สังคม* หน่วยที่ 5 หน้า 231 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สาขาวิชารัฐศาสตร์
- _____ (2548) *พัฒนาการทางการเมืองไทย: อำมาตยาธิปไตย ธนาธิปไตย หรือ
ประชาธิปไตย* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ (2551) *กลุ่มผลประโยชน์ในกระบวนการทางการเมืองไทย : การเมืองแนวเก่า
กับการเมืองแนวใหม่ 26 ปี รัฐศาสตร์ มสช. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์*
หน้า 72-75 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชรินทร์ สันประเสริฐ (2551) *รัฐธรรมนูญกับการสร้างสถาบันการเมือง 26 ปี รัฐศาสตร์ มสช.
รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์* หน้า 36-39 นนทบุรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชัยวัฒน์ วีรานันท์ (2535) “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี
พรรคประชาธิปัตย์” กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชาวอโศก (2548) *สัจจะชีวิตของสมณะ โปธิรักษ์* พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุงใหม่)
กรุงเทพมหานคร ฟ้าอภัย

- ชิดชัย ชิบดี (2548) “การพัฒนาพรรคการเมืองไทย: ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เชาวนะ ไตรมาศ (2540) *พรรคการเมืองไทย: ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทาง
สถาบัน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สถาบันนโยบายศึกษา
- ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร (2548) *รัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ณิชาดา มงคลเจริญ (2548) “บทบาทสำนักข่าวไทยกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของประชาชน ศึกษากรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547”
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ แขนงวิชาการเมืองการ
ปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ทวี สุรฤทธิกุล (2552) “แนวคิดในการพัฒนาพรรคการเมืองไทยยุคใหม่” 27 ปี *รัฐศาสตร์ มสธ.
รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์* หน้า 106-117 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ทินพันธุ์ นาคะตะ (2541) *นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก : ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง* พิมพ์ครั้งที่ 5
กรุงเทพมหานคร สหายบลิ๊กและการพิมพ์
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2549) “จริยธรรมของนักการเมือง” 24 ปี *รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความ
วิชาการรัฐศาสตร์* หน้า 13-21 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2545) “กรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและสังคมไทย” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม* หน่วยที่ 14 หน้า 333-350 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- นิยม รัฐอมฤต (2540) *การเมืองไทย พัฒนาการ ปัญหาและแนวทางแก้ไข* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์เอื้ออาทร
- บุญอริ ยี่หมะ (2552) *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547) “การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
การเมืองการปกครองไทย* หน่วยที่ 4 หน้า 248-249 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

- ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (2546) “ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์” ใน
 สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา บรรณาธิการ คำและความคิดในรัฐศาสตร์
 ร่วมสมัย หน้า 227-234 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2546) การพัฒนาระบบพรรคการเมืองเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองใน
 ระบอบประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- _____. (2549) “พรรคการเมืองไทย” ใน นรนิติ เศรษฐบุตร บรรณาธิการ การเมืองการ
 ปกครองไทยในรอบ 60 ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของ พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว นนทบุรี สถาบันพระปกเกล้า
- พฤทธิสถาน ชุมพล (2546) “ผลประโยชน์” ใน สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา
 บรรณาธิการ คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย หน้า 163-167 กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มานิตย์ จุมปา (2541) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติธรรม
- ยุทธชัย จอมพงษ์ (2549) “แนวคิดทางการเมืองของสมณะ โพธิ์รักษ์” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ แขนงวิชาการเมืองการปกครอง
 สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รักษาราม (2547) “องค์กรบุญนิยมกับการเมือง” ใน เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์ บรรณาธิการ
 สารอโศก หน้า 67-68 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมสันติ
- วัชรวิทย์ ไชยสาร (2541) ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่: พร้อมการเลือกตั้ง
 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติธรรม
- วัลลียา ไชยศิริ (2547) เสรีภาพในการจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิสุทธิ โพธิ์แทน (2544) การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองไทย กรุงเทพมหานคร
 สถาบันพระปกเกล้า
- สมณะ โพธิ์รักษ์ (2544) อโศกที่เห็นและเป็นอยู่ 2544 กรุงเทพมหานคร ฟาอภัย
 _____. (2535) การเมืองกับคุณธรรม กรุงเทพมหานคร ฟาอภัย

- เสนห์ จาสริก (2547) “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การเมืองการปกครองไทย* หน่วยที่ 9 หน้า 160-162 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- สิทธิพันธ์ พุทธทนต์ (2541) *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ลีดา สอนศรี (2546) *พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ศึกษาเฉพาะประเทศ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทยและมาเลเซีย* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ (2535) *การเมืองการปกครองไทย* พิมพ์ครั้งที่ 10
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุจิต บุญบงการ (2532) “ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” ใน *เอกสารการสอน ชุดวิชาปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* หน่วยที่ 3 หน้า 98 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง (2534) *อุดมการณ์ทางสังคมในพุทธศาสนาตามแนวความคิดของสำนัก สันตือโสภ* กรุงเทพมหานคร ฟออภัย
- _____. (2545) *การเมืองบุญนิยม* กรุงเทพมหานคร ฟออภัย
- สุรเชียร จักรธรานนท์ (2550) *สันตือโสภ : สามศตวรรษที่ท้าทาย* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มติชน
- เสนีย์ คำสุข (2547) “การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและสังคม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิดทางการเมืองและสังคม* หน่วยที่ 1 หน้า 4-43 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- _____. (2546) “14 ตุลาคม 2516” *รัฐศาสตร์สัมพันธ์* ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ตุลาคม หน้า 25-29
- _____. (2551) “มิติและปัญหาการเมืองไทย : วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและพฤติกรรม ของนักการเมืองและนักเลือกตั้ง” 26 ปี *รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการ รัฐศาสตร์* หน้า 51-71 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____. (2546) “พัฒนาพรรคการเมือง : แนวคิดและข้อเสนอแนะ” 21ปี *รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์* หน้า 101-123 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- หยุด แสงอุทัย (2517) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ดวงกมล
- อานนท์ อาภาภิรม (2528) *รัฐศาสตร์เบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
นโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน

นโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน

1) นโยบายด้านการเมือง

มุ่งเน้นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และศรัทธามั่นในระบอบประชาธิปไตยอย่าง รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างทางการเมือง ทั้งที่เป็นสถาบันการเมือง สถาบันข้าราชการ สถาบันสื่อมวลชน สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันการบริหาร และสถาบันตุลาการ ให้เข้มแข็งมั่นคง มีศักยภาพสูงเป็นที่พึงของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยสร้างวิถีชีวิตใหม่ มีแนวคิดใหม่ มีความคิดดีใหม่ในการทำงาน เพื่อประชาชนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ไม่การแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้จากตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง และราชการ โดยมาตรการทางกฎหมาย และมาตรการทางศีลธรรม รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรอิสระ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

2) นโยบายด้านการบริหาร

ผู้ที่จะไปเป็นนักบริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถตั้งแต่เศรษฐกิจ การศึกษา กสิกรรม อุตสาหกรรม การเงิน สาธารณสุข การบริโภค การสื่อสาร การเมือง หรือศิลปะอย่างบูรณนิยม เป็นการบริหารเพื่อสร้างคน เพื่อการเกื้อกูลให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การบริหารจะต้องมุ่งเน้นในการใช้หลักการกระจายอำนาจการบริหาร โดยการปรับบทบาทภาครัฐ จากผู้ปฏิบัติและควบคุม เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ภาคประชาชน กำหนดกระบวนการ ในระบบราชการ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เทียบตรงต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยเน้นการพัฒนาและระบบ ส่งเสริมสมรรถภาพ ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน มีขวัญกำลังใจ และให้หลักประกันความมั่นคงในหน้าที่การงานของผู้ปฏิบัติงาน

3) นโยบายด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

มุ่งเน้นการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้คนในสังคม ทำให้เกิดความเกรงกลัว และละอายต่อบาป เกิดสำนึก ตำรวม สังวรด้วยตนเอง แม้ไม่มีกฎหมาย ก็ไม่กระทำผิด สามารถเป็นคนดีของสังคมได้ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรา ขกเลิก แก้ไขกฎหมาย ข้อบังคับ ให้สอดคล้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน และการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มิให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ที่ลำเอียง น้อฉล โดยกฎหมาย จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่จำเป็น หลักเกณฑ์ที่สำคัญ เป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง ศีลธรรม เป็นหลักเกณฑ์ที่สุจริตธรรมที่สุด กฎหมายจะออกให้น้อยชัดเจน ไม่ออกไปบีบบังคับอะไรมาก ถ้าจำเป็นต้องบีบบังคับ ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นรุนแรง ร้ายแรง ถ้ายังมีกฎหมายมากแสดงว่าสังคมเสื่อม รวมทั้งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลสร้างเป็นธรรมในสังคม

รักษาสีทิมมนุษย์ชนอย่างเคร่งครัด และให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

5) นโยบายด้านเศรษฐกิจ

มุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจพึ่งตนเอง เน้นไปหาสาธารณ โภคิ ผลผลิตหรือรายได้ ยินดีเสียสละ นำเข้าส่วนรวม หรือส่วนกลาง และเพื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล แจกจ่ายอย่างถูกต้อง จนเกิดการสร้างคน ให้มีสมรรถภาพ ขยันขันแข็ง สร้างสรรค์ พึ่งตนเองต่อไปได้ ไม่เป็นจี้อ แต่เป็นคนมีศักดิ์ศรี และมีสำนึก ไม่เห็นแก่ตัว แก่พรรคพวกของตน

7) นโยบายด้านกสิกรรม

ส่งเสริมกสิกรรมธรรมชาติ ปุ๋ยสะอาด และขยะวิทยา เพื่อสร้างพืชพันธุ์ธัญญาหาร ที่สะอาด ไร้สารพิษ มีราคาถูก สะพัดได้อย่างเพียงพอทั่วถึง โดยใช้เทคโนโลยีที่ไม่ทำลายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ ในการปรับปรุงดิน การแปรรูปขยะให้เป็นปุ๋ย และนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้อีก และจะต้องมีน้ำใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจที่รู้จักข้อสำคัญว่า สร้างมาเพื่อเลี้ยงมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ยังชีพอยู่อย่างแข็งแรง เป็นสุข ไม่ใช่สร้างขึ้นมาเพื่อฆ่ามนุษย์ เพื่อทำลายกันอย่างไม่มีน้ำใจ อย่างอำมหิต เพราะผลผลิตมีทั้งพิษสะสม หรือมอมเมา รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ที่ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างศูนย์ศึกษาและพัฒนาด้านกสิกรรมธรรมชาติ ลานค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน และการตลาดของสินค้ากสิกรรมชุมชน สนับสนุนเครือข่ายด้านกสิกรรมธรรมชาติ และเครือข่ายร้านค้าชุมชน

8) นโยบายด้านอุตสาหกรรม

ส่งเสริมอุตสาหกรรมแบ่งย่อย อุตสาหกรรมที่แบ่งงาน ไปเป็นอุตสาหกรรม ครอบครั้ว อุตสาหกรรมหมู่บ้าน อุตสาหกรรมชุมชน ประสานกันเป็นอุตสาหกรรมที่รวมกันเป็นจำนวนมาก จำนวนใหญ่ เมื่อต้องการผลผลิตจำนวนมาก ด้วยระบบวิธีของสังคมที่มีเครือข่าย เพื่อการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทั้งที่เป็นของภาครัฐและของภาคมหาชน ให้มีลักษณะร่วมกันเป็นอุตสาหกรรมส่วนรวม อุตสาหกรรมภาครัฐ ต้องให้ประชาชนเข้าไปร่วมด้วย อุตสาหกรรมภาคมหาชน มีการร่วมหุ้นกันเป็นมหาชนจริง โดยการนำอุดมการณ์ของกระบวนการสหกรณ์ มาใช้เป็นหลักในการดำเนินงาน

9) นโยบายด้านวิทยาศาสตร์

ส่งเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มนุษยชาติ ด้วยการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดคุณค่า ปลูกฝังความเชื่ออย่างมีเหตุผล โดยกระบวนการเรียนรู้พิสูจน์ จนเกิดผลที่เป็นจริง

พัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งผลงานทางวิทยาศาสตร์ ที่จะนำไปใช้ใช้กับสังคม ต้องแจ้งบอกถึงพิษภัยและมีกฎหมายออกมารองรับ

10) นโยบายด้านการสื่อสาร

ส่งเสริม การใช้สื่อการเพื่อการพัฒนา สร้างสรรค์ สร้างอย่างมีการเลือกเฟ้นด้วยปัญญา ให้เป็นคุณค่าประโยชน์ที่จะเกื้อกูล สร้างสันติสุข สร้างความอบอุ่น สร้างความเจริญงอกงามให้แก่มนุษยชาติ โดยเน้นการสอนการแนะนำ ทั้งวิธีการ และจัดสรรบริหารให้เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชนส่วนรวมให้มาก จนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม และการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องซึ่งจำเป็นต้องป้องกันและควบคุมสื่อสาร ที่ทำลายคุณธรรม และจริยธรรม หรือใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อแสวงหาประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล โดยสิ่งที่เป็นพิษภัย จะต้องสื่อสารถึงกัน ให้เข้าใจทั่วถึงอย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้ระมัดระวังป้องกันอย่างทันที่

11) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

การผลิตในภาคอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรม ต้องคำนึงถึงการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์เป็นสิ่งสำคัญ โดยสนับสนุนให้องค์การชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ป่าต้นน้ำลำธาร ป่าชายเลน ป่าบุ่ง ป่าทาม ให้มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้ และช่วยกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สมดุลสมบูรณ์อยู่เสมอ

12) นโยบายด้านสังคม

ส่งเสริม ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้คุณค่าการพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และเอื้อเฟื้อผู้อื่น เกื้อกูลช่วยเหลือ เสียสละต่อผู้อื่นต่อสังคม คือ คุณค่าประโยชน์ของความเป็นมนุษย์แท้จริง ปลูกฝังให้เยาวชน มีความเชื่อ ความศรัทธา ในจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคม การได้เปรียบ คือ ความเลวร้ายและไร้ค่า การเสียสละ คือ ความดีงามและเป็นประโยชน์

13) นโยบายด้านศาสนา

ส่งเสริม พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆ สนับสนุนในด้านงบประมาณ เพื่อให้ศาสนิกชนทุกศาสนา ได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ได้ตามความศรัทธาอย่างเสรี ปลูกฝังสังคมให้เกิดวัฒนธรรม ที่มีศาสนาเป็นหลักยึดสำคัญยิ่ง ของความเป็นมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม

14) นโยบายด้านการศึกษา

ยึดปรัชญา “ดีก่อนเก่ง” โดยส่งเสริมการศึกษาให้เกิดภูมิธรรมบุญนิยม เน้นศีลเด่น เป็นงาน ชาตวิทยา จนเป็นที่พึ่งคนอื่นได้ เพราะเป็นงาน และมีวิชาการเป็นองค์ประกอบเพิ่ม เป็นการ

ร่วมรู้ร่วมคิด ร่วมสมัยเท่าทันสังคมรวมทั้ง ส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกสาขา

15) *นโยบายด้านการศิลปะ*

ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และใช้ศิลปะในทางสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความประเสริฐแก่มนุษย์ ไปสู่ความเจริญอันสูงสุด มีทั้งสุนทรียศิลป์ และแก่นศิลป์ หรือสารศิลป์ เป็นสิ่งที่ประกอบชี้ชวน ชักชวนให้เกิดความสนใจในสาระ เป็นคุณค่า เกิดการพัฒนาจิตวิญญาณ และชีวิตความเป็นอยู่

16) *นโยบายด้านวัฒนธรรม*

ส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โดยมีรากฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต เพื่อความเป็นอยู่อย่างสันติสุข ปลูกฝังสังคมให้เกิดวัฒนธรรมในการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ไปสู่ความเป็นผู้เจริญ ตามหลักธรรมทางศาสนา

17) *นโยบายด้านสาธารณสุข*

ส่งเสริมการป้องกันยิ่งกว่าการรักษา แนะนำประชาชน ให้รู้จักวิธีป้องกันตนเองจากสิ่งที่มาสังเคราะห์กับชีวิต ครอบคลุมไปถึงเรื่องจิตใจ เน้นความสมดุลของชีวิต โดยอาศัยหลัก 5 อ. คือ อาหาร อากาศ อารมณ์ ออกกำลังกาย รวมทั้งส่งเสริมการผลิต และพัฒนาบุคลากรทางการสาธารณสุข และการแพทย์ ให้มีคุณธรรม มีคุณภาพ และพอเพียงต่อภารกิจ รวมทั้งจัดให้มีการกระจายบุคลากรที่เหมาะสม พัฒนาการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และสนับสนุนการวิจัยกับการพัฒนาของภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ กับการบริการสาธารณสุขอย่างจริงจัง ไม่ขูครีตทางการรักษาพยาบาล ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของคน ดูแลรักษากันอย่างเสมอภาค ยุติธรรม

18) *นโยบายด้านการบริโภค*

เสริมสร้างความเข้าใจในการบริโภคอย่างถูกต้อง รู้จักการกินการอยู่อย่างเหมาะสม เป็นคุณค่าประโยชน์ที่ไม่ผลาญพรำ ไม่ทำลาย ไม่มอมเมา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านชีวิตและการเป็นอยู่ ตลอดจนจิตใจของตนเอง และผู้อื่น ให้รู้จักบริโภคอย่างคนมีภูมิธรรม มีภูมิปัญญา เฉลียวฉลาดให้ได้กิน ได้ใช้ ได้อาศัยอย่างมีความสุข และเจริญพัฒนา ส่งเสริมการผลิตสิ่งอุปโภคและบริโภคที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ มอมเมา และขจัดสิ่งที่เป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิต

19) *นโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาติ*

การมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น เป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ใช่เพื่อครอบงำผลประโยชน์ ส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างชาติอย่างมีภูมิปัญญา มีน้ำใจ มีความปรารถนาดี มีสุจริตธรรม โดยคำนึงถึงศักยภาพในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ หากเรายังให้

ประโยชน์คุณค่ากับเขาไม่ได้ ก็จะสงวนท่าทีสงบเสงี่ยมไว้ก่อน การรับความช่วยเหลือจากชาติอื่นๆ จะขอรับความช่วยเหลือแต่น้อย เราจะช่วยตัวเอง ให้พึ่งตัวเองให้ได้อย่างแข็งแรง ไม่เป็นภาระแก่สังคมโลก

ภาคผนวก ข
ข้อมูลการสัมภาษณ์

ผู้ให้การสัมภาษณ์

สมณะ โพธิ์รักษ์ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ก่อนหน้านั้นเราไม่เห็นด้วย เพราะเราทำงานด้านศาสนาอยู่ แล้วยู่ดีๆ จะให้พรรคการเมืองเข้ามาตอนนั้นเรารู้สึกว่านักการเมืองยังไม่เป็นที่น่าพอใจของประชาชนนัก นักการเมืองค่อนข้างจะเป็นพวกแสวงหาผลประโยชน์ ก็มีการถกเถียงกันไปถึงจุดหนึ่งว่า ศาสนาก็คืองานที่ช่วยสังคม พรรคการเมืองก็คืองานที่ช่วยสังคม แล้วถามว่า เราพึ่งตนเองได้หรือยัง เราก็ตอบตัวเองว่า พึ่งตนเองได้แล้ว เพราะขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำ เราไม่เจอผลกระทบ ถามว่า ถ้าเราพึ่งตนเองได้แล้วเราจะไม่ช่วยผู้อื่นเลยหรือ เมื่อชาวโศกเจอคำถามนี้ ก็สะดุด ทุกคนเลยปรึกษากันใหม่ ตกกลางคืนด้วยก็รับพรรคสหกรณ์มาบริหารกัน ขณะนั้นต้องหาสมาชิกให้ได้ 5,000 คน ภายในเวลาที่เหลืออยู่ประมาณ 2-3 เดือนหรือประมาณ 180 วัน ที่จะส่งให้ กกต. สำหรับชาวโศกไม่ใช่เรื่องยากเลย ในที่สุดก็ได้สมาชิกครบ และเปลี่ยนชื่อจากพรรคสหกรณ์ เป็นพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งเป็นชื่อที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการคัดเลือกกว่า 60 ชื่อ”

กล่าวว่า “มาจากศาสนา จากการเรียนรู้ ปฏิบัติตามหลักศาสนา ค่านิยมแนวคิดของสังคมบอกว่าการเมืองกับธรรมะ คนละเรื่องกัน แต่เอาตมาบอกว่าการเมืองกับธรรมะ คนละเรื่องเดียวกันไม่ได้ การเมืองมันต้องมีธรรมะ ธรรมะก็คือการเมือง เพราะว่าการเมืองทำงานเพื่อมวลมนุษยชาติ เพื่อความสุขของมนุษย์ ธรรมะก็เช่นกัน ธรรมะสร้างให้มนุษย์อยู่เย็นเป็นสุข แต่มันจะต่างกันว่า ธรรมะจะมีความรู้ ความจริงที่ลึกกว่าการเมือง นักการเมืองบางคนเข้าไม่ถึงจิตวิญญาณของธรรมะ เมื่อมีอำนาจถูกกิเลสเข้าครอบงำจึงรู้สึกว่าการเมืองคือตัวขัดขวางกิเลส ความต้องการของตน ธรรมะเลยถูกขจัดออกจากการเมือง”

กล่าวว่า “การเมืองในความหมายของอาตมา ก็คือการทำงานกับปวงชน ทำงานเพื่อช่วยเหลือปวงชน ทำงานเพื่อให้มวลปวงชนอยู่ดีมีสุข นักการเมืองคือผู้ที่เข้าไปเสียสละช่วยเหลือสังคมประเทศชาติ ไม่ใช่ผู้เข้าไปแสวงหา ลาภ ยศ สรรเสริญ โลภียสุข เป็นอำนาจ” จะเห็นว่าพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นมีการดำเนินการทางการเมืองเพื่อพัฒนาพรรคไปสู่จุดหมายโดยมุ่งเน้นในการพัฒนาคนก่อนเพื่อให้เป็นนักการเมืองที่มีคุณภาพตามแนวทางการเมืองบุญนิยม โดยเน้นถึงการเป็นคนซื่อสัตย์และเป็นคนเสียสละ

ร.ต.อ.ดร นิติภูมิ นวรัตน์ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) เคยเข้าไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนชาวโศก โดยได้เป็นวิทยากรบรรยายให้กับชุมชนชาวสันตือโศก ทำให้ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นอยู่แล้วว่า ชุมชนชาวสันตือโศกมีแนวคิดที่สอดคล้องกันกับแนวคิดของพรรคสหกรณ์และเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ดังนั้นจึงได้ขอปรึกษาหารือกับท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ซึ่งเป็นผู้นำสำนัก

สันตือโสภ และเป็นคนบุคคลที่ชาวสันตือโสภให้ความเคารพเชื่อถือ ให้ช่วยสานต่อในการดำเนินการ ก่อตั้งพรรคสหกรณ์ให้สามารถดำรงอยู่และดำเนินการทางการเมืองต่อไปได้

นายแก่นฟ้า แสนเมือง (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ระยะแรกไม่เคยมีความคิดที่จะตั้งพรรคการเมืองแต่กลุ่มคนชาวอโศกได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายครั้งหลายครา เช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ จึงคุ้นเคยเรื่องการเมืองและได้เห็นการกระทำของนักการเมืองที่เอาใจเอาเปรียบประชาชนและขาดความมีคุณธรรมและจริยธรรม เมื่อมีข้อเสนอในการตั้งพรรคการเมืองจึงคิดว่าคนในชุมชนชาวอโศกเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศีลธรรม มีการปฏิบัติตนให้ปลอดจากอบายมุข ดังนั้นถ้ามีโอกาสได้ทำการเมืองเพื่อประชาชนไม่ว่าจะเป็นในฝ่ายใดก็ตาม ประชาชนจะมีโอกาสได้ นักการเมืองที่ดีเข้าไปทำหน้าที่แทน และเนื่องจากกลุ่มคนชาวอโศกมีการรวมตัวกันมานานด้วยแนวคิดและอุดมการณ์เดียวกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีความเข้มแข็งเมื่อมีการปรึกษาหารือการจัดตั้งพรรคการเมืองจึงสามารถทำได้ง่าย”

น.ส.ขวัญดิน สิงห์คำ (23 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) “ช่วงแรกได้ใช้ชื่อพรรคสหกรณ์แต่เนื่องจากชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยและชาวอโศกบางส่วนได้มีการทักท้วงว่าไม่เหมาะสม เพราะชื่อพรรคไปฟ้องกัน ต่อมาจึงได้ทำการเปลี่ยนชื่อเป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 โดยได้ถือเอาเป็นวันเกิดของพรรค ซึ่งตรงกับช่วงครบรอบเหตุการณ์พฤษภาทมิฬพอดี โดยมีตนเองเป็นหัวหน้าพรรค การคัดเลือกกรรมการบริหารพรรคชุดแรกจึงมีขึ้นที่ชุมชนปฐมอโศก สาเหตุที่ต้องเปลี่ยนแปลงชื่อ พรรคสหกรณ์ เป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน ก็เนื่องมาจากชื่อของพรรคไป ฟ้องกับชื่อของกรมสหกรณ์การเกษตรในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เมื่อถูกทักท้วง จึงได้มีการดำเนินการจัดประชุมใหญ่ขึ้น และที่ประชุมได้มีมติเอกฉันท์ ให้เปลี่ยนเป็น พรรคเพื่อฟ้าดิน”

นายข้าวพุทธ ขาวดารา (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) การคัดเลือกสมาชิกพรรคจะมีลักษณะที่แตกต่างจากพรรคการเมืองทั่วไป ซึ่งพรรคเพื่อฟ้าดินไม่คำนึงว่าจะมีจำนวนสมาชิกมากน้อยเท่าใด แต่จะเน้นที่ตัวคุณธรรม คุณภาพของบุคคลเป็นหลักใหญ่ ทำให้การเติบโตของพรรคด้วยจำนวนสมาชิกนั้นเป็นไปอย่างค่อนข้างช้าซึ่งที่ผ่านมาไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกมากนัก

เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) “ความเป็นมาของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น มีกลุ่มบุคคลที่สำคัญสองกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจนทำให้การก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดิน เป็นผลสำเร็จ คือ กลุ่ม ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์และกลุ่มสันตือโสภ โดยการนำของท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ ซึ่งเริ่มจาก ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ได้ดำเนินการก่อตั้งพรรคการเมืองหนึ่ง ชื่อ "พรรคสหกรณ์" ขึ้น มีแนวคิดในแนวทางแบบระบบสหกรณ์ แต่ก็เกิดปัญหาที่ไม่สามารถรวบรวมสมาชิกให้ครบ ภายใต้งบเงื่อนไขของการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วย พรรคการเมือง ดังนั้น จึงติดต่อ

ประสานกับผู้ที่เคยร่วมงานกันสร้างพรรคพลังธรรมให้ช่วยรับพรรคนี้ไปดำเนินการต่อเพราะต้องการให้สานต่อระบบสหกรณ์ในอุดมคติหมายถึงคนที่จะร่วมทางการเมืองกับพรรคต้องตกผลึกทางความคิดและต้องร่วมมือกันเพื่อชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริงและคิดว่ากลุ่มสันติอโศกน่าจะเหมาะสม

กล่าวเพิ่มเติมว่า “เดิมไม่คิดจะตั้งพรรค ก่อนหน้านี้ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ไปจดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ก่อน เมื่อวันที่ 5 เม.ย. 54 พอตั้งเสร็จ เขาก็หาว่าใครที่มีอุดมการณ์ที่ตกผลึกแล้วหาคนร่วมอุดมการณ์ให้เหมือน ระบบสหกรณ์ในอุดมคติหมายความว่า คนจะมาร่วมมือกันเพื่อบ้านเพื่อเมือง มีอะไรมาช่วยกัน”

กล่าวว่า “ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ จะต้องไปต่างประเทศ ก็ฝากพรรคพวกช่วยกันไปหาสมาชิกพรรค พอกลับมาถาม คณะของ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ซึ่งได้ไปตั้งโต๊ะหาสมาชิกที่หน้ารามคำแหง ทำให้ ร.ต.อ.ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ มีความรู้สึกว่ถ้าเป็นลักษณะอย่างนี้ก็ไม่ใช่อุดมการณ์ที่เขาต้องการ ทำให้เขาต้องมองหาที่ไหนในประเทศไทยที่มีกลุ่มคนที่มีการตกผลึกทางความคิด มีอุดมการณ์ที่แน่นอนและชัดเจนแล้ว และมีจำนวนมากพอด้วย เมื่อมาเจอกลุ่มคนชาวอโศก จึงได้มาปรึกษากับเราว่าจะรับได้ไหม ถ้ารับก็จะยกให้เลย เพราะเห็นว่าน่าจะทำงานอย่างที่เขาคาดฝันไว้ได้”

น.ส.ชลศิริ คำช่วย (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ส่วนใหญ่สมาชิกของพรรคเพื่อฟ้าดิน จะเคร่งครัดในการปฏิบัติตนเองทั้งในเรื่องการปฏิบัติธรรม และการดำเนินชีวิตประจำวัน เราปฏิบัติจนเคยชินจึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเรา เราจึงเข้าใจผู้ที่เข้ามาทำงานร่วมกับพรรค อาจจะทำให้เกิดความลังเลเนื่องจากกลัวทำไม่ได้ เราจึงไม่รีบร้อนหรือรีบเร่งในการที่จะให้เข้าร่วมทำงานกับพรรค เราจึงมีเงื่อนไขว่า ให้ทำการคุ้นเคยกับชาวอโศกอย่างน้อยอาจอ่านหนังสือของสันติอโศก ให้ได้ครบ 7 เล่ม เพราะเรามั่นใจว่า ถ้าผู้ที่สนใจและได้ทำความคุ้นเคยเลยจะเข้าใจและเข้ามาทำงานด้วยความเต็มใจ”

นางอาภรณ์ วิชัยดิษฐ (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) “ก่อนที่จะเกิดพรรคเพื่อฟ้าดินนั้น ชุมชนชาวอโศกมีการบริหารจัดการในชุมชนเป็นระบบคล้ายๆกับการจัดกระทรวง ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม กสิกรรม การศึกษา สาธารณสุข การบริการ ปุ๋ย ขยะและช่าง งานแต่ละอย่างมีคนรับผิดชอบดูแลชัดเจน มีการประชุมร่วมกันโดยตลอด ระบบเศรษฐกิจชุมชนของชาวอโศก ชุมชนหรือสหกรณ์เป็นเจ้าของ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่เรียกว่าสาธารณ โภคิ ระบบเศรษฐกิจเริ่มต้นจากความต้องการในการสร้างผลผลิตให้เพียงพอแก่การเลี้ยงคนในชุมชน และคนภายนอกที่มาร่วมปฏิบัติธรรม กิจการต่างๆขยายออกไปเมื่อพัฒนาจนเติบโตเป็นระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ส่วนที่เหลือก็นำจำหน่ายสู่ภายนอกพรรคเพื่อฟ้าดินได้นำเอาระบบเศรษฐกิจชุมชน

พึ่งตนเองมาเป็นนโยบาย นอกจากนี้ยังนำมาเป็นคำขวัญของพรรค แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดระบบที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม”

นายแรงผา จำปี (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) บุคคลที่จะเข้ามาเป็นญาติธรรมของสันติโศกนั้นส่วนมากจะมีความตั้งใจที่จะประพฤติตามเงื่อนไขของชาวสันติโศก เช่น ต้องเป็นคนที่ตั้งใจ ลดละเลิกอบายมุข เสียสละให้กับส่วนรวมรักษาศีลอย่างเคร่งครัด และหากเป็นคนที่ไปที่จะเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับชาวโศกก็ต้องมีการปฏิบัติตน โดยเริ่มตั้งแต่การคบหาชาวโศกให้ครบ 7 ครั้ง หรืออ่านหนังสือเกี่ยวกับสันติโศกให้ครบ 7 เล่ม จึงจะได้รับการยอมรับให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมชนชาวโศกได้

นายฟ้าพทุท ตะวันตระกูล (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) “ถึงแม้พรรคจะไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ แต่สาขาของพรรคเราก็มีกิจกรรมในพื้นที่เกี่ยวกับการทำการเกษตรเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การเพาะถั่วงอก เพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้จะบริโภคแล้วยังเหลือเก็บขายเป็นรายได้ให้กับตนเองอีกด้วย ทำให้มีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกิจกรรมในการปฏิบัติเราก็ทำควบคู่กันไปพร้อมทั้งการให้ความรู้ในทางการเมือง เพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมือง”

นายชอบ สมกระโทก (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) มีการดำเนินการประสานงานชุมชนต่างๆมาร่วมงานและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงทราบเพื่อมีโอกาสซื้อของถูกในงาน เชิญชวนให้ประชาชนเป็นสมาชิกพรรค นอกจากนี้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคปลูกผักไร้สารพิษบริเวณรอบครัวเรือนและสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

น.ส.เสรี ทองพันธุ์ (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) นักการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นจะต้องยึดมั่นในอุดมการณ์การเมืองบุญนิยมอย่างเคร่งครัด หมายถึง ต้องเป็นผู้ที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตน โดยปกติแล้วในการดำรงชีวิตในสังคมของคนทั่วไปก็สามารถที่จะใช้ชีวิตได้อย่างอิสระเสรี ทำงานเพื่อความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา แต่เมื่อเข้ามาทำงานทางการเมืองในพรรคเพื่อฟ้าดินต้องสละเวลาทุ่มเทกับงาน เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อมุ่งเน้นงานส่วนรวมเป็นสำคัญ

นายธำรง แสงสุริยจันทร์ (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เบื้องต้นจะต้องปลอดอบายมุข ซึ่งบุคคลทั่วไปอาจมีไม่ถึงศีล 5 แต่ผู้ที่จะเป็นกรรมการบริหารพรรคหรือกรรมการสาขาพรรคจะต้องมีศีล 5 เป็นอย่างน้อย และที่เหนือกว่านั้น คือ ผู้บริหารพรรคที่จะลง ส.ส. ควรเป็นผู้ที่มีภารกิจส่วนตัวน้อย ยิ่งเป็นคนโสดก็ยิ่งดี เพราะจะทำงานได้มากกว่า” พรรคเพื่อฟ้าดินเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ปริมาณจำนวนคนที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคซึ่งจะต่างจากพรรคการเมือง

อื่นๆ ที่ต้องการจำนวนสมาชิกมากๆ เพื่อจะได้มีโอกาสชนะการในเลือกตั้งและเข้าไปเป็นรัฐบาลพรรคเพื่อฟ้าดินจะคำนึงถึงคนที่ จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคในลักษณะที่มีความเต็มใจ เข้าใจและต้องเรียนรู้ระเบียบธรรมเนียมของพรรค หมายถึง พรรคคำนึงถึงคุณภาพของสมาชิกเป็นหลัก การคัดเลือกสมาชิกพรรคนั้นพรรคเพื่อฟ้าดินจะมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจแนวทางการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคและต้องการเข้าร่วมทำงานทางการเมืองกับพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถละเอียดอธิบายมุขได้จึงจะได้รับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อฟ้าดิน

นายเทียนพุทธ พุทธิพงศ์ โสภ (23 ก.ย.54, สัมภาษณ์) ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มของชาวสันตือ โสภนั้น จะต้องคบคุ้นเคยกับชาว โสภครบ 7 ครั้งหรือต้องอ่านหนังสือของชาว โสภครบ 7 เล่ม จึงจะได้การรับการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสันตือ โสภตามหลักของแนวทางบุญนิยม คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยไม่ได้มีโอกาสคบคุ้นเคยสนิทสนมกับชาว โสภมากนัก บางคนมองว่าชาว โสภอาศัยอยู่ในสังคมที่ปิดและตัดขาดจาก โลกภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิถีชีวิตของชาว โสภเรียบง่าย รูปแบบการแต่งกายขาดสีสันแห่งโลกสมัยใหม่ ถือสีลทินเจทำให้มองเหมือนผีในหลักความหลากหลายของชีวิต ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นแบบสังคมชาวพุทธ แปลกแยกจากระบบทุนนิยม เช่น การสร้างเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

นายติดดิน นาวาบุญนิยม (20 ก.ย. 54, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การก่อตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินสำเร็จก็คือ ท่านสมณะ โพธิ์รักษ์ เนื่องจากเป็นผู้ที่ชาวสันตือ โสภให้ความเคารพนับถือและเป็นผู้ที่นำเอาแนวคิดทางการเมืองแบบบุญนิยมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคเพื่อฟ้าดิน ซึ่งก่อนที่จะตั้งพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นชุมชนชาว โสภมีความเข้าใจในระบบการเมืองบุญนิยมอยู่แล้วเพราะว่าชาว โสภส่วนใหญ่มีการปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ”

กล่าวว่า “แม้ว่าพรรคเพื่อฟ้าดินจะไม่เน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แต่พรรคก็ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนทั่วไปให้เข้าใจได้ด้วยการ จัดกิจกรรมต่างๆ ของพรรคและสาขาพรรค ในแต่ละปีจะมีงานบุญต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงานทั้งร่วมลงทุนลงแรงช่วยกัน นอกจากนี้ชาว โสภมีระบบการศึกษาให้กับชุมชนครูที่สอนนอกจากจะเป็นชาว โสภแล้ว ยังมีการเชิญคนจากภายนอกมาบรรยายด้วย ผู้ปกครองที่อยู่ใกล้หรือพ่อแม่ที่อยู่ในเมืองมักจะมาเยี่ยมเยียนเสมอ การให้ความรู้ทางการเมืองจะทำควบคู่ไปกับกิจกรรมต่างๆของชุมชนชาว โสภ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าสู่ทางการเมืองเพื่อมาร่วมงานกับพรรคเพื่อฟ้าดินนั้นเพราะพรรคจะทำการคัดสรรผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกพรรคจะต้องเป็นบุคคลที่ตั้งใจที่จะละเอียดอธิบายมุขจึงทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นช้าเนื่องจากคิดว่าทำได้ยาก”

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นาวาอากาศตรีสงกรานต์ จอมศรี
วัน เดือน ปีเกิด	14 เมษายน 2507
สถานที่เกิด	อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
ประวัติการศึกษา	ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2546
สถานที่ทำงาน	ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	นายทหารประจำศูนย์รักษาความปลอดภัย

